

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 09.10.2002
SEC(2002) 1400

2002

РЕДОВЕН ДОКЛАД

ЗА

НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ

В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ

{COM (2002)700 final}

2002

РЕДОВЕН ДОКЛАД

ЗА

НАПРЕДЪКА НА БЪЛГАРИЯ

В ПРОЦЕСА НА ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ

СЪДЪРЖАНИЕ

А. ВЪВЕДЕНИЕ.....	9
а) Предговор	9
б) Отношения между Европейския съюз и България	12
<i>Актуално развитие на отношенията по Европейското споразумение за асоцииране, включително двустранни търговски отношения</i>	<i>12</i>
<i>Партньорство за присъединяване</i>	<i>13</i>
<i>План за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет</i>	<i>14</i>
<i>Национална програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (acquis)</i>	<i>14</i>
<i>Помощ от Общността</i>	<i>14</i>
<i>Побратимяване (туининг)</i>	<i>20</i>
<i>Преговори.....</i>	<i>21</i>
Б. Критерии за членство.....	23
1. Политически критерии.....	23
<i>Въведение</i>	<i>23</i>
<i>Последно развитие</i>	<i>25</i>
1.1 Демокрация и правова държава	26
<i>Народно събрание</i>	<i>26</i>
<i>Изпълнителна власт</i>	<i>26</i>
<i>Съдебна система.....</i>	<i>30</i>
<i>Анти-корупционни мерки.....</i>	<i>34</i>
1.2. Права на човека и защита на малцинствата	36
<i>Граждански и политически права</i>	<i>37</i>
<i>Икономически, социални и културни права</i>	<i>40</i>
<i>Права на малцинствата и защита на малцинствата.....</i>	<i>42</i>
1.3. Обща оценка	44
2. ИКОНОМИЧЕСКИ КРИТЕРИИ.....	46
<i>2.1 Въведение</i>	<i>46</i>
<i>2.2 Изложение на икономическото развитие от 1997 г. до днес</i>	<i>46</i>
<i>2.3 Оценка според критериите от Копенхаген.....</i>	<i>49</i>
Наличие на функционираща пазарна икономика	49

<i>Способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на ЕС.....</i>	<i>57</i>
<i>2.4 Обща оценка</i>	<i>62</i>
3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството.....	62
Въведение	62
3.1 Главите от достиженията на правото на ЕС (acquis)	66
<i>Глава 1: Свободно движение на стоки.....</i>	<i>67</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>67</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>68</i>
<i>Заклучение</i>	<i>69</i>
<i>Глава 2: Свободно движение на хора.....</i>	<i>70</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>70</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>71</i>
<i>Заклучение</i>	<i>72</i>
<i>Глава 3: Свободно предоставяне на услуги.....</i>	<i>73</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>73</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>74</i>
<i>Заклучение</i>	<i>75</i>
<i>Глава 4: Свободно движение на капитали</i>	<i>76</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>76</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>77</i>
<i>Заклучение</i>	<i>78</i>
<i>Глава 5: Дружествено право</i>	<i>79</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>79</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>80</i>
<i>Заклучение</i>	<i>81</i>
<i>Глава 6: Политика на конкуренцията.....</i>	<i>81</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>82</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>83</i>
<i>Заклучение</i>	<i>84</i>
<i>Глава 7: Селско стопанство.....</i>	<i>85</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>85</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>91</i>
<i>Заклучение</i>	<i>94</i>

<i>Глава 8: Рибарство</i>	<i>95</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>95</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>96</i>
<i>Заклучение</i>	<i>98</i>
<i>Глава 9: Транспортна политика</i>	<i>98</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>98</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>101</i>
<i>Заклучение</i>	<i>103</i>
<i>Глава 10: Данъчна политика.....</i>	<i>104</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>104</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>105</i>
<i>Заклучение</i>	<i>106</i>
<i>Глава 11: Икономически и валутен съюз.....</i>	<i>107</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>107</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>107</i>
<i>Заклучение</i>	<i>108</i>
<i>Глава 12: Статистика</i>	<i>108</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>108</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>110</i>
<i>Заклучение</i>	<i>111</i>
<i>Глава 13. Социална политика и заетост</i>	<i>111</i>
<i>Напредък след последния Редовен доклад</i>	<i>111</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>114</i>
<i>Заклучение</i>	<i>116</i>
<i>Глава 14: Енергетика</i>	<i>117</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>117</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>121</i>
<i>Заклучение</i>	<i>123</i>
<i>Глава 15: Индустриална политика.....</i>	<i>125</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>125</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>126</i>
<i>Заклучение</i>	<i>128</i>
<i>Глава 16: Малки и средни предприятия.....</i>	<i>128</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>129</i>

<i>Обща оценка</i>	<i>130</i>
<i>Заклучение</i>	<i>131</i>
<i>Глава 17: Наука и изследвания</i>	<i>132</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>132</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>133</i>
<i>Заклучение</i>	<i>133</i>
<i>Глава 18: Образование и обучение.....</i>	<i>134</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>134</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>135</i>
<i>Заклучение</i>	<i>136</i>
<i>Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии.....</i>	<i>136</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>136</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>137</i>
<i>Заклучение</i>	<i>138</i>
<i>Глава 20: Култура и аудиовизия.....</i>	<i>139</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>139</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>140</i>
<i>Заклучение</i>	<i>141</i>
<i>Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти</i>	<i>141</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>142</i>
<i>Заклучение</i>	<i>144</i>
<i>Глава 22: Околна среда.....</i>	<i>145</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>145</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>147</i>
<i>Заклучение</i>	<i>148</i>
<i>Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве</i>	<i>150</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>150</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>151</i>
<i>Заклучение</i>	<i>152</i>
<i>Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи.....</i>	<i>153</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>153</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>156</i>
<i>Заклучение</i>	<i>161</i>

<i>Глава 25: Митнически съюз</i>	<i>162</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>162</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>163</i>
<i>Заключение</i>	<i>164</i>
<i>Глава 26: Външни отношения</i>	<i>165</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>165</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>166</i>
<i>Заключение</i>	<i>168</i>
<i>Глава 27: Обща външна политика и политика за сигурност</i>	<i>168</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>168</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>170</i>
<i>Заключение</i>	<i>170</i>
<i>Глава 28: Финансов контрол.....</i>	<i>171</i>
<i>Напредък, постигнат след последния редовен доклад</i>	<i>171</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>172</i>
<i>Заключение</i>	<i>173</i>
<i>Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби</i>	<i>174</i>
<i>Напредък, постигнат след последния Редовен доклад.....</i>	<i>174</i>
<i>Обща оценка</i>	<i>175</i>
<i>Заключение</i>	<i>176</i>
<i>3.2 Превод на достиженията на правото на ЕО (acquis) на националните езици</i>	<i>177</i>
<i>3.3 Обща оценка</i>	<i>178</i>
В. Заключение	183
Г. Партньорство за присъединяване и План за действие за засилване на административния и съдебния капацитет: Обща оценка.....	188
Политически критерии.....	190
Икономически критерии.....	191
Способност за поемане на задълженията на членството	192
ПРИЛОЖЕНИЯ	204
<i>Конвенции за правата на човека, ратифицирани от страните- кандидатки, 15 септември 2002 г.</i>	<i>205</i>

<i>Статистически данни</i>	207
----------------------------------	-----

А. ВЪВЕДЕНИЕ

а) Предговор

В ПЛАН 2000 Комисията пое ангажимент да докладва редовно на Европейския съвет за напредъка, постигнат от всяка от страните-кандидатки от Централна и Източна Европа /ЦИЕ/ в подготовката за членство и да представи първия си доклад в края на 1998 г.

Европейският съвет в Люксембург реши:

“От края на 1998 г. Комисията ще представя на Съвета редовни доклади, както и евентуални необходими препоръки за откриване на двустранни междуправителствени конференции, като ще прави преглед на напредъка на всяка една страна-кандидатка от ЦИЕ в процеса на присъединяване, в светлината на критериите от Копенхаген, и по-специално на степента на приемане на достиженията на правото на ЕО (*acquis*)” “Докладите на Комисията ще служат като основа за вземане в рамките на Съвета на необходимите решения за хода на преговорите за присъединяване или за включване в преговорите и на други страни-кандидатки. В този смисъл Комисията ще продължи да прилага метода, възприет в ПЛАН 2000 за оценяване на способността на страните-кандидатки да изпълняват икономическите критерии за членство и да изпълняват задълженията, произтичащи от присъединяването.”

На тази основа Европейската комисия представи първата серия от редовни доклади през месец октомври 1998 г., втората през месец октомври 1999 г. и третата през месец ноември 2000 г. и четвъртата през месец ноември 2001 г.

В Стратегическия си доклад за разширяването към редовните доклади за 2001 г. Комисията посочи, че с оглед на темповете на преговорите и постигания досега напредък, Комисията следва да бъде в състояние да представи препоръки за страните-кандидатки, които са готови за присъединяване, на основата на редовните доклади за 2002 г. Европейският съвет в Севиля през юни 2002 г. в заключенията си посочи, че “за да се създават условия Европейският съвет да може да вземе решение през следващата есента с кои страни-кандидатки преговорите могат да бъдат приключени в края на 2002 г. [...], Комисията ще трябва да разработи подходящи препоръки в светлината на редовните доклади”. Комисията подготви настоящите пети по ред редовни доклади, които да бъдат представени на Европейския съвет в Брюксел през есента на 2002 г.

Структурата на настоящия Редовен доклад по същество съвпада със структурата на редовните доклади за 2000 и 2001 г. Както и предишните редовни доклади, настоящият доклад:

- представя отношенията между България и Европейския съюз, по-конкретно в рамките на Споразумението по асоцииране;
- анализира състоянието по отношение на политическите критерии, определени от Европейския съвет в Копенхаген през 1993 г. (демокрация, правова държава, права на човека, закрила на малцинствата);
- прави оценка на състоянието и перспективите на България по отношение на икономическите критерии, дефинирани от Европейския съвет в Копенхаген (функционираща пазарна икономика и способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Европейския съюз)
- разглежда въпроса за способността на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, т.е. да прилага достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*), заложи в Договорите, вторичното законодателство и политиките на ЕС. В тази част се отделя специално внимание на стандартите за ядрена безопасност, в съответствие с решенията на Европейския съюз в Кьолн и Хелзинки. Разглежда се не само привеждането в съответствие на законодателството, но и развиването на съдебния и административен капацитет за въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Европейския съвет подчерта важността на този последен аспект по време на срещата си в Мадрид през декември 1995 г. и по време на редица последващи срещи, последната от които в Севиля през юни 2002 г. Европейският съвет в Мадрид подчерта необходимостта страните-кандидатки да усъвършенстват своите административни структури така, че да създадат предпоставки за хармонично интегриране на своите държави. Европейският съвет в Севиля също така подчерта голямото значение на по-нататъшния напредък на страните-кандидатки, свързан с въвеждането и ефективното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и добави, че страните-кандидатки трябва да предприемат всички необходими мерки за подобряване на своя административен и съдебен капацитет до постигане на изискваното равнище.

Настоящият доклад отчита напредъка, постигнат след Редовния доклад от 2001 г. Той обхваща периода до 15 септември 2002 г. В някои конкретни случаи обаче са посочени и мерки, предприети след тази дата. Докладът разглежда изпълнението на реформите, отразени в Редовния доклад за 2001 г. и представя нови инициативи. Освен това настоящият Доклад дава обща оценка за цялостното състояние на всеки един от разглежданите въпроси,

като очертава за всеки един от тях основните стъпки, които остава да бъдат предприети от България при подготовката ѝ за членство.

Нещо повече, с оглед на обстоятелството, че редовните доклади за 2002 г. ще бъдат използвани като основа за формулиране на препоръките на Комисията кои държави са готови да приключат преговорите, настоящият доклад включва оценка на развитието на България след датата на Становището от 1997 г. Що се отнася до икономическите критерии, докладът дава динамична и ориентирана към бъдещето оценка на постигнатите от България икономически резултати.

Докладът прави обобщена оценка за всяка от главите на преговорите по отношение на изпълнението на поетите по време на преговорите задължения, както и общ преглед на предоставените преходни периоди. Задълженията, поети от всяка страна, отразяват резултатите от преговорите за присъединяване, и могат да са различни за различните страни в съответствие с принципа на диференцираност в хода на преговорите. Когато преговарящите държави са поели ангажимент да изпълнят определени мерки към датата на присъединяване, Комисията прави оценка на съответните подготвителни действия. За главите, по които преговорите продължават и все още не са определени окончателните ангажименти, е дадена примерна оценка на изпълнението на поетите до момента ангажименти.

България си поставя за цел 2007 година като дата на присъединяване. Графикът за изпълнение на поетите от България ангажименти отчита тази гледна точка.

Докладът съдържа отделен раздел, в който се разглежда изпълнението от страна на България на приоритетите от Партньорството за присъединяване. В посочения раздел се прави оценка и на напредъка на България в изпълнението на мерките, предвидени в Плана за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет, който Комисията разработи с всяка преговаряща страна поотделно през пролетта на 2002 г.

Както и в предходните доклади, “напредъкът” се отчита въз основа на действително взети решения, действително прието законодателство, действително ратифицирани международни конвенции (със съответно отчитане на тяхното прилагане) и действително изпълнени мерки. По принцип не са вземани под внимание законодателството или мерките, които са все още на определен етап на подготовка или са в процес на разглеждане в парламента. Този подход осигурява равно третиране на всички страни кандидатки и дава възможност за обективна оценка за конкретния напредък на всяка страна в процеса на подготовка за членство.

Настоящият доклад е изготвен въз основа на редица източници за информация. Страните-кандидатки бяха поканени да предоставят информация относно постигнатия от тях напредък в подготовката за

членство в периода след публикуването на предходния редовен доклад. Като допълнителни източници на информация, които всяка от страните-кандидатки представи в рамките на Споразумението по асоцииране и на преговорите, послужиха Националните програми за приемане на достиженията на правото на ЕС, доколкото такива програми съществуват, както и процесът на разработване на Планове за действие и различни посещения за оценка (*peer reviews*) за оценка на административния капацитет на страните-кандидатки в редица области. При изготвяне на доклада бяха взети под внимание и дебати на Съвета, както и доклади и резолюции на Европейския парламент.¹ Европейската комисия е ползвала освен това и оценките на различни международни организации, по-специално на Съвета на Европа, ОССЕ и международните финансови институции, както и на неправителствени организации.

б) Отношения между Европейския съюз и България

Актуално развитие на отношенията по Европейското споразумение за асоцииране, включително двустранни търговски отношения

България продължава да спазва задълженията си по Европейското споразумение за асоцииране и допринася за безпроблемното функциониране на различните съвместни институции.

Съветът по асоцииране проведе заседание през ноември 2001 г. Заседанието на Комитета по асоцииране бе проведено през юли 2002 г. Системата на подкомитетите продължава да функционира като форум за технически дискусии.

Съвместният парламентарен комитет, включващ от представители на българското Народно събрание и на Европейския парламент, проведе заседание през юни 2002 г. Съвместният консултативен комитет заедно с Икономически и социален комитет проведе заседание през април 2002 г. През юли 2002 г. Съветът по асоцииране прие решение за създаването на Съвместен консултативен комитет между представители на българската страна и Комитета на регионите.

Продължава да расте относителният дял на Европейската общност в общия външнотърговски обмен на България. Търговският обмен с ЕО през 2001 г. се увеличи с 19.4 % спрямо 2000 г. и достигна до 51,6 % от външнотърговския обмен на страната. През 2001 г. износът за ЕО се увеличи с 13 % в сравнение с 2000 г., като достигна 54.8 % (3.4 млрд евро) от общия обем на българския износ. Основните български промишлени стоки за износ в ЕО бяха метали (мед и желязо) и текстил (шивашка промишленост). Сред износът на български селскостопански стоки за ЕО водещо място заемаха

¹ За Европейския парламент докладчик е Джефри ван Орден.

виното, месото, слънчогледовото семе и тютюнът. През 2001 г. вносът от ЕО нарасна с 24.9 % спрямо 2000 г. и достигна 49.4 % (3.8 млрд евро) от общия обем на българския внос. Основните вносни стоки бяха автомобили и фармацевтични изделия. Селскостопанският внос включваше главно хранителни стоки, фуражи, алкохол и спиртни напитки.

В съответствие със споразумението в резултат от първия кръг от търговските преговори в областта на селскостопанския сектор (прието самостоятелно до подписването на Допълнителен протокол към Европейското споразумение по асоцииране) приблизително 58 % от селскостопанския внос от България в ЕО и 82 % от селскостопанския износ на ЕО за България са безмитни или ползват преференциални мита (търговски данни средно за периода 1998-2000 г.).

В края на 2001 г. започнаха преговори за по-нататъшна либерализация, която да обхване по-чувствителните сектори, в които обемът на търговския обмен засега е малък главно поради високата степен на митническа защита.

По отношение на преработените селскостопански стоки са договорени допълнителни взаимни търговски облекчения и през първата половина на 2002 г. беше сключено споразумение. Приетото от Съвета по асоцииране споразумение влезе в сила през септември 2002 г. То обхваща по-нататъшни търговски облекчения по отношение на вноските мита и квотите.

Преговорите за сключване на споразумение за свободна търговия с риба и рибни продукти са почти приключени.

Във връзка с правилата за произход България участва в паневропейската зона за кумулативен произход, като прие и приложи измененията и допълненията към многостранните договорени правила за произход между преференциални търговски партньори (Европейски съюз, ЕФТА, ЦЕФТА и Турция), считано от 1 януари 2002 г.

През октомври 2000 г. срещу България (и още няколко държави) беше подадена антидъмпингова жалба във връзка с вноса на урея. Разследването приключи и окончателните мита бяха възстановени от януари 2002 г. През май 2002 г. бяха наложени окончателни антидъмпингови мита за горещо валцована ламарина. България предприе защитно разследване срещу ЕО във връзка с вноса на урея.

През март 2002 г. в отговор на предприетите от САЩ протекционистични мерки, които значително ограничиха достъпа до американския пазар и породиха риск от съществени отклонения в търговията, ЕС приложи временни защитни мерки с всеобщо действие върху вноса на определени стоманени изделия. Мерките бяха частично потвърдени през септември 2002 г.

Партньорство за присъединяване

Актуализираният вариант на Партньорството за присъединяване беше приет през януари 2002 г. Неговото изпълнение се разглежда в раздел Г на настоящия доклад.

План за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет

Както беше обявено в Стратегията за разширяването на Комисията от 2001 г., през пролетта на 2002 г. Комисията и България съвместно разработиха План за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет на България, по който беше постигнато общо разбиране през април. В тази връзка като отправна точка послужи приетият през януари актуализиран вариант на Партньорство за присъединяване.

Целта на Плана за действие е съвместно да се определят по-нататъшните стъпки, които България следва да направи, за да постигне адекватно равнище на административния си и съдебен капацитет към датата на присъединяване и да гарантира, че всички необходими мерки в тази връзка са предприети, като България получава целева помощ в областите от най-голямо значение за функционирането на разширения ЕС. Поради тази причина Планът за действие е ключов инструмент за постигане на общата цел на ЕС и България – да се гарантира, че подготовката на страната за членство се изпълнява максимално ефективно и в рамките на предвидените срокове.

Изпълнението на Плана за действие се разглежда в раздел Г на настоящия доклад.

Национална програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (acquis)

По време на отчетния период няма актуализация на Националната програма за приемане на достиженията на правото на ЕС (acquis).

Помощ от Общността

За подпомагане на страните-кандидатки от Централна и Източна Европа в подготовката им за присъединяване съществуват **три предприєдинителни инструмента**, финансирани от Европейската общност: Програмата **ФАР**; Програмата **САПАРД**, която подпомага развитието на селското стопанство и на селските райони и Програмата **ИСПА**, която финансира инфраструктурни проекти в областта на околната среда и транспорта. Тези програми съсредоточават подкрепата си върху постигането на приоритетите на Партньорствата за присъединяване, които целят да помогнат на страните-кандидатки да изпълнят критериите за членство.

За периода 2000-2002 г. общата финансова помощ, отпускана на България всяка година, възлиза на около 100 милиона евро по ФАР, 53 милиона по САПАРД и между 83 и 125 милиона евро по ИСПА .

От 1989 г. насам Програмата **ФАР** предоставя помощ на страните от Централна и Източна Европа за преодоляване на периода на фундаменталния икономически и социален преход и на политически промени. Настоящата “предприсъединителна” ориентация бе възприета през 1997 г. в отговор на решението на Европейския съвет в Люксембург за започване на настоящия процес на разширяване.

Програмата ФАР предоставя на страните-кандидатки от Централна и Източна Европа подкрепа в институционалното изграждане, инвестиции за укрепване на регулаторната инфраструктура, необходима за подsigуряване на привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и инвестиции в икономическата и социалната кохезия. Подкрепата обхваща съфинансиране на техническа помощ, “побратимяване” (туининг) и проекти за инвестиционна подкрепа, за подпомагане на тези страни в усилията им да приемат достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и да укрепват институциите, необходими за неговото въвеждане и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Програма ФАР също така помага на страните-кандидатки в изграждането на механизми и институции, необходими за усвояването на Структурните фондове след присъединяването и така оказваната помощ е съпътствана от ограничен брой мерки (инвестиции и програми за безвъзмездно отпускани помощи) с регионална или тематична насоченост. В контекста на Плановите за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет особено внимание се обръща на въпроса за институционалното изграждане и свързаните с него инвестиции за осигуряване на съответствието с правото на ЕС (*acquis*). През 2002 г. Комисията мобилизира специална финансова помощ възлизаща на 250 млн евро успоредно с усилията на преговарящите страни извън предвидените за всяка една участваща в Програмата ФАР страна годишни средства, което означава, че през 2002 г. общият размер на помощта от Европейската общност за укрепване на административния и съдебен капацитет на преговарящите страни достигна около 1 млрд евро.

Извън отпусканите годишно по Програмата ФАР суми България получава допълнително финансиране от ФАР в рамките на постигнатата през ноември 1999 г. договореност за предварителното закриване на първите четири блока на АЕЦ “Козлодуй”. Тази договореност предвижда допълнително финансиране от Програмата ФАР в размер на 200 млн евро за периода 2000-2007 г., ако се спазват определени условия. Средствата се използват за извеждане от експлоатация и свързаните с това мерки в енергетиката и се управляват главно от ЕБВР.

По линия на Програмата ФАР на България са отпуснати 1 млрд. евро за периода 1992-1999 г., 146 млн. евро през 2000 г. и 110.8 млн. евро през 2001 г.² **Програма ФАР за 2002 г.** за България предвижда да се отпуснат 72 млн. евро за Националната програма и още 22.9 млн. евро от допълнителните средства за институционално изграждане по линия на Програма ФАР. Програма ФАР за 2002 г. е насочена към следните приоритети:

- Икономическа реформа и приемане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*): проекти за подобряване на стопанската среда и подпомагане чрез предприежднителната стратегия за селското стопанство и институционалното изграждане; фитосанитарен и ветеринарен контрол и тестове за спонгоформена енцефалопатия по говедата; дружествено право; политика на конкуренцията; защита на потребителите и тяхното здраве; либерализация на газовия сектор; управление на влажни зони; оценка на националното съответствие (24 млн евро);
- Икономическа и социална кохезия: проекти за насърчаване на младежката заетост; развитие на екотуризма; подкрепа на реформата в професионалното образование и обучение. Освен това беше предвидена неразпределена сума за институционално изграждане, чиято главна цел е да се подпомогнат институционалните промени и укрепването на капацитета в подкрепа на стратегията на България за преход към структурните фондове (14 млн. евро);
- Укрепване на държавната администрация: проекти за изпълнение на стратегията за съдебната реформа; борба срещу корупцията (четири проекта); укрепване на прокуратурата; укрепване на капацитета на човешките ресурси в държавната администрация; разработване на митнически стандарти и практики и граничен контрол; изпълнение на Националния шенгенски план за действие; укрепване на граничния контрол и управление; подобряване на регионалната статистика; разработване на данъчни стандарти и практики (36 млн. евро);
- Етническа интеграция и гражданско общество: проекти за насърчаване на по-активно и устойчиво гражданско общество; насърчаване на социалното развитие в райони с малцинствено население в неравностойно положение (8 млн. евро).

Допълнителна помощ в размер на 28 млн. евро е отпусната за програми за презгранично сътрудничество главно за инфраструктурни проекти по границите на България с Гърция и Румъния.

2

В тези данни се включват отпуснатите средства по Програмите за трансгранично сътрудничество (ТС) в размер на 28 млн през 2000 г. и 28 млн през 2001 г. Освен това България получи средства за извеждане от експлоатация на блоковете в АЕЦ в размер на 27 млн евро през 2000 г. и 70 млн евро през 2001 г.

България също така участва и ползва средства по линия на финансирани от ФАР многостранни и хоризонтални програми като например Бюрото за техническа взаимопомощ и обмен на информация, програмата за малки и средни предприятия, СИГМА и програмата за ядрена безопасност.

Освен това България в момента участва в следните програми и агенции на Общността, които ползват средства по линия на Програма ФАР: Култура, Митници 2002, Многогодишна програма за предприятия и предприемачество, Европейско цифрово съдържание за глобалните мрежи, Европейска агенция по околната среда, Леонардо да Винчи II, Медиа плюс, Сократ II и Младеж. България участва и в Петата рамкова програма за научни изследвания, включително ЕВРАТОМ. Програмата ФАР оказва съдействие за поемане на част от разходите по участието в тези програми и агенции. С цел да се облекчат правни процедури на Общността и по този начин да се улесни бъдещето участие на България в програмите на Общността в процес на приемане е решение на Съвета по асоцииране ЕС - България, в което се определят основните принципи за подобно участие.

Като цяло резултатите от дейността на Програмата ФАР в България са положителни. В редица важни области като селското стопанство, митниците, граничната полиция, публичните финанси и околната среда е реализиран ефективен трансфер на ноу-хау, оборудване и финансови средства. Подкрепата на ФАР в митническата област укрепи действията на митниците и тяхното управление, като положи основите за изпълняваните в момента от българското правителство реформи и усъвършенствания.

В България Програма ФАР изигра особено важна роля в следните направления:

- Подкрепа за институционалното изграждане и сближаването на законодателството по отношение на качеството на въздуха чрез договор за “побратимяване” (туининг) на стойност 550 хиляди евро. Проектът беше полезен с подробния си анализ и програмата за подобряване на качеството на въздуха в община Перник. Той допринесе за разпространението на знания за оценката и управлението на качеството на въздуха и може да се възпроизведе и на други места;
- ЕС отпусна около 600 000 евро по Програма ФАР за 1998 и 1999 г. за подкрепа на системите за идентификация на животните и ветеринарен контрол, както и за подпомагане на идентификацията, регистрацията и контрола върху движението на говедата. Постигнатите досега резултати значително подобриха наблюдението на епидемиологичната обстановка в България във връзка с говедата, което има първостепенно значение за възобновяването на неограничената търговия с ЕО;

- Създаването и оборудването на агенция САПАРД в България бе подкрепено от поредица проекти по ФАР, изпълнени от консултанти и експерти на СИГМА. България бе първата странa-кандидатка, която през май 2001 г. получи частична акредитация за своята агенция САПАРД, което създаде условия за започване на програмата.

Прегледът по ФАР за 2000 г. потвърди предприеждинителната насоченост на Програмата и подчерта необходимостта от подпомагане на страните в подготовката им за усвояване на структурните фондове. Започналите през 1997 г. тенденции се запазват, като се засилва ролята на делегациите на Комисията, усъвършенстват се процедурите и се обръща все по-голямо внимание на проверимия и количествено измерим ефект от проектите по Програма ФАР за институционално изграждане, инвестиции в прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и икономическата и социална кохезия.

Освен това Прегледът предвижда възможности за по-нататъшна децентрализация на управлението на ФАР чрез премахване на изискването за *ex ante* одобрение от страна на делегациите на Комисията в тръжните процедури и договарянето. За целта трябва да бъдат изпълнени строги изисквания за управлението на програмите, финансовия контрол и структурите в областта на публичните финанси. Във всяка преговаряща страна трябва да се създаде разширена система за децентрализирано изпълнение (РСДИ) не по-късно от датата на присъединяване. В отделните държави се формират работни групи на високо равнище за наблюдение на процесите успоредно с други важни процедурни стъпки в подготовката за присъединяване.

Комисията одобри българската Програма САПАРД през октомври 2000 г. Примерните суми по САПАРД за България през 2002 г. възлизат на 54.6 млн. евро по цени от 2002 г. (отпуснати средства през 2001 г.: 54 млн. евро по цени от 2001 г.).

Оперативната програма се основава на четири приоритета: подобряване на производството, преработка и маркетинг на селскостопански и горски продукти, както и на преработката и маркетинга на рибни продукти в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*); насърчаване на екологичното земеделие и опазване на околната среда; хармонично развитие на селските райони с цел закрила и укрепване на икономиките и общините на тези райони; инвестиции в човешки ресурси и техническа помощ.

Многогодишното финансово споразумение (МФС), с което се определят правилата за прилагане на САПАРД, бе подписано през декември 2000 г. Годишното финансово споразумение (ГФС), в което са заложени финансовите ангажименти на Общността за 2000 г., влезе в сила през април 2001 г. ГФС за 2001 г. беше подписано през февруари 2002 г. То ще влезе в

сила, когато България уведоми Комисията за изпълнението на всички необходими национални формалности.

За изпълнението на САПАРД отговарят следните структури: Националният фонд към Министерството на финансите управлява средствата по САПАРД под ръководството на националния ръководител на програмата (НРП) и отговаря за националната акредитация на агенция САПАРД; за компетентни органи са определени министрите на финансите и земеделието; Държавният фонд “Земеделие” (ДФЗ) е определен за агенция по САПАРД, която отговаря за изпълнението на програмата и изплащането на финансовите помощи на бенефициентите; управляващ орган е Министерството на земеделието.

България беше първата страна-кандидатка, чиято агенция по САПАРД получи акредитация и временно възлагане на управленски правомощия (Решение на Комисията от май 2001 г.). Първоначалният мандат на агенцията включва напълно децентрализирано изпълнение на три от единадесетте мерки по Програма САПАРД (които обхващат 61 % от предоставените за България средства и насочват инвестиции към земеделски стопанства, преработка и маркетинг и диверсификация на стопанската дейност).

По сметката на САПАРД в евро в Националния фонд беше преведено първоначалното плащане в размер на 13 млн. евро. До май 2002 г. бяха извършени допълнителни плащания на стойност 1.4 млн. евро. Към 2002 г. агенцията по САПАРД е получила 258 молби за проекти, подадени от потенциални бенефициенти и е одобрила договори за изпълнение на 156 избрани проекта, които ангажират държавна подкрепа в размер на около 20.7 млн. евро.

Управляващият орган е създал Комитет за мониторинг, който досега е провел три заседания.

Програмната рамка на **ИСПА** се определя от националните стратегии за развитие на транспорта и околната среда, разработени от българските власти съгласувано с Комисията. По отношение на транспортната инфраструктура особено внимание се обръща на изграждането или модернизацията на основните трансевропейски мрежи и развитието на граничните връзки. Приоритетите включват модернизация на железопътната инфраструктура по приоритетните участъци на коридорите по ТИНА (ТИНА: Оценка на потребностите от транспортна инфраструктура) – пет от десетте приоритетни коридора по ТИНА преминават през територията на България. По такъв начин ще се постигнат по-високи скорости и по-добро обслужване, както и приключване на реконструкцията и модернизацията на основни участъци на магистралите по паневропейските транспортни коридори. Що се отнася до околната среда, българското правителство насочва усилията си

към подобряване на качеството на водите. Други приоритетни насоки са управлението на градските отпадъци и замърсяването на въздуха.

През 2001 г. бяха одобрени три проекта с екологична насоченост: пречиствателни станции за отпадъчни води в Горна (12.5 млн. евро) и Пазарджик (12.4 млн. евро) и пречиствателна станция за отпадъчни води в Благоевград (8.5 млн. евро). През 2001 г. бяха одобрени два транспортни проекта: модернизация и електрифициране на железопътния участък между Пловдив и Свиленград (153 млн. евро) и проект за техническа помощ във връзка с моста над река Дунав (железопътен и автомобилен) (5 млн. евро).

Изпълнението на проекти по Програма ИСПА в България напредва мудно, а някои от агенциите, които изпълняват програмата, разполагат с ограничен капацитет. Одитът на системите за финансово управление и контрол през декември 2001 г. доведе до някои препоръки за укрепване на структурите и подобряване на процедурите. Трябва да се подготвят достатъчен брой предложения за проекти, така че да се постигне пълна готовност за усвояване на средства по ИСПА. Техническа помощ от ИСПА може да се ползва за всички подготвителни етапи на проектите, включително технически, финансови и икономическите обосновки и оценяване на околната среда. В момента България върви към разширена децентрализация (РДСИ) по ИСПА.

Цялата (средносрочна) сума за България вече е отпусната. Размерът е 210.8 млн. евро (104 млн. евро за 2000 г. и 106.8 млн. за 2001 г.). За 2002 г. размерът на отпуснатите средства ще бъде между 87.1 млн. евро и 130.7 млн. евро.

Побратимяване (туининг)

Едно от основните предизвикателства, които продължават да стоят пред страните-кандидатки е необходимостта от укрепване на административния и съдебен капацитет за въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). През 1998 г. Европейската комисия започна да мобилизира значителни човешки и финансови ресурси, с цел подпомагане на страните-кандидатки в това отношение посредством побратимяване между администрации и агенции. През 2001 г. Комисията обърна още по-голямо внимание на институционалното изграждане чрез Планове за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет.

С помощта на побратимяването (туининг) богатият опит на държавите-членки се предоставя на страните-кандидатки чрез дългосрочно прикрепяне на държавни служители в комбинация с краткосрочно командироване на мисии от експерти и организиране на обучение.

За периода 1998-2001 г. Общността финансира общо 503 проекта за побратимяване (*туининг*). За периода 1998-2000 г. проектите бяха насочени

към приоритетните области, определени в Партньорствата за присъединяване: селското стопанство, околната среда, държавните финанси, правосъдие и вътрешни работи и подготовката за управление на структурните фондове. Но от 2000 г. чрез побратимяване (*туининг*) е работено и по други важни области от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), т. напр. социална политика, борба срещу наркотрафика, транспорт и регулации в сферата на телекомуникациите. Побратимяването (*туининг*) вече обхваща всички сектори, свързани с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Благодарение на сериозната подкрепа и готовност за сътрудничество на държавите-членки на ЕС по ФАР 1998 г. бяха финансирани 103 Партньорства за побратимяване, които включваха всички страни-кандидатки и почти всички държави-членки. Тези първи проекти вече са приключили. Още 123 проекта се реализират по ФАР 1999, а в програмирането по ФАР 2000 са залегнали още 146 проекта по побратимяването (*туининг*). Програмирането по ФАР 2001 предвижда 131 проекта по побратимяването (*туининг*) във всички страни-бенефициенти по ФАР, плюс Кипър и Малта. Програмирането за 2002 г. предвижда 119 проекта за побратимяване, които вече са разработени и одобрени за изпълнение. Планират се още много проекти, които следва да бъдат одобрени и изпълнението им следва да започне до края на 2002 г. Тук се включват проектите за побратимяване (*туининг*), посочени в Плановите за действие за укрепване на административния и съдебен капацитет в преговарящите страни. Според оценките във всеки момент се изпълняват около 300 проекта за побратимяване в страните-кандидатки като цяло. Освен това страните-кандидатки имат допълнителната възможност да черпят от опита на държавите-членки чрез т.нар. “мини-побратимяване” (*туининг лайт*) – механизъм за изпълнение на внимателно подготвени проекти с ограничен обхват, които възникват в хода на преговорите, когато се налага адаптиране.

България има 11 проекта по ФАР 1998, 15 по ФАР 1999, 14 по ФАР 2000 и 12 по ФАР 2001, които са свързани изцяло или частично с побратимяване (*туининг*). Побратимяването ще продължи да бъде съществен елемент в програмирането на ФАР 2002, като броят на проектите може да достигне около 15. Те покриват широк спектър от сектори, включително подобряване (*туининг*) на стопанската среда, селско стопанство, развитие на селските райони, ветеринарен контрол, дружествено право, политика на конкуренцията, защита на потребителите и тяхното здраве, екотуризъм, укрепване на съдебната власт и администрацията, борба срещу корупцията и граничен контрол.

Преговори

България постигна целите, залегнали в заключенията на Европейския съвет в Лаакен, да бъдат отворени всички преговорни глави през 2002 г. Това се

осъществи по време на испанското председателство през първата половина на 2002 г.

Към края на септември 2002 г. бяха временно затворени следните 22 глави: Свободно движение на стоки, Свободно движение на хора, Свободно предоставяне на услуги, Свободно движение на капитали, Дружествено право, Рибарство, Данъчна политика, Финансов контрол, Икономически и валутен съюз, Статистика, Социална политика и заетост, Индустриална политика, Малки и средни предприятия, Наука и изследвания, Образование и обучение, Телекомуникации и информационни технологии, Култура и аудиовизия, Защита на потребителите и тяхното здраве, Митнически съюз, Външни отношения, Обща външна политика и политика на сигурност, Институции.

Б. Критерии за членство

1. Политически критерии

Въведение

Политическите критерии за присъединяване, на които следва да отговарят страните-кандидатки, формулирани от Европейския съвет в Копенхаген през юни 1993 г. гласят, че тези страни трябва да са постигнали “стабилност на институциите, гарантиращи демокрация, правова държава, спазване на правата на човека и зачитане и закрила на малцинствата.³”

В Становището си от 1997 г. за относно молбата на България за членство в ЕС Комисията прави следните заключения:

“България е изградила демократични институции и тяхната стабилност вече изглежда сигурна. Те трябва да бъдат укрепени чрез практика, която е по-тясно обвързана с върховенството на закона на всички равнища на държавния апарат. Свободните и честни избори доведоха до смени на правителството през 1994 и 1997 г.

Продължават да съществуват слабости във връзка със зачитането на основните права, но избраното през април 1997 г. ново правителство обяви поредица реформи във върнатата посока. Трябва да се положат значителни усилия за борба срещу корупцията, подобряване на съдопроизводството и осигуряване на по-пълно закрила на индивидуалните свободи, особено като се има предвид, че все още са твърде честни злоупотребите със служебното положение от страна на полицията и тайните служби.

Въпреки че турското малцинство изглежда добре интегрирано, не може да се каже същото за ромското (циганското) население.

Подобренията след идването на власт на новото правителство показват, че България е на път да изпълни политическите условия, определени от Европейския съвет в Копенхаген.”

В Редовния доклад за 2001 г. Комисията установява, че:

³ Междувременно поради влизането в сила на Договора от Амстердам през май 1999 г. политическите критерии от Копенхаген бяха по същество въздигнати до конституционен принцип на Договора за ЕС. Член 6, ал. 1 от консолидирания Договор за ЕС гласи: “Съюзът се основава на принципите на свободата, демокрацията, зачитането на правата на човека и основните свободи и върховенството на закона.” Съответно Член 49 от консолидирания Договор предвижда, че “Всяка европейска държава, която зачита посочените в Чл. 6, ал. 1 принципи, може да подаде молба за членство в Съюза”. Впоследствие същите принципи бяха утвърдени в Хартата на основните права на Европейския съюз, обявена от Европейския съвет в Ница през декември 2000 г.

"В становището си от 1997 г. Европейската комисия направи заключението, че България изпълнява политическите критерии. От тогава насам България е постигнала съществен напредък в по-нататъшното консолидиране и укрепване на стабилността на институциите, гарантиращи демокрация, върховенство на закона, права на човека и зачитане и закрила на малцинствата. През изминалата година бяха положени допълнителни усилия в тази насока. България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген.

От миналата година насам по-нататъшен успех бе осъществен в реформата на държавната администрация. Много служители имат статут на държавни служители и вече има Кодекс за поведение на държавния служител. Положителна крачка напред е и Законът за достъп до информация, но той се нуждае от някои разяснения с оглед на ефективното му прилагане. По-нататъшни стъпки са необходими за гарантирането на ефективна, прозрачна и отговорна държавна администрация.

Неотдавнашното приемане от правителството на две стратегии, една за съдебната реформа и друга за борбата с корупцията, е съществено развитие. Предизвикателството сега е тези две стратегии да се приложат на практика. Съдебната система остава слаба и няма за сега основания да се промени оценката от миналата година, че са необходими по-нататъшни усилия, за да може съдебната система да стане силна, независима, ефективна и професионална и да е в състояние да гарантира пълно зачитане на върховенството на закона, както и ефективно участие във вътрешния пазар. Корупцията продължи да дава сериозни основания за загриженост. Ефективното прилагане на правната рамка е предизвикателство в това отношение и е необходимо да се концентрират по-големи усилия за предотвратяване на корупцията.

Постигнат е известен напредък по отношение на обучаването на полицаите по права на човека и в борбата срещу нелегалния трафик на хора. Необходимо е обаче да се насочи внимание към поведението на полицаите, особено що се отнася до сведенията за случаи на малтретиране, които продължават да предизвикват сериозна загриженост.

Бяха създадени Агенция за закрила на детето и Национален консултативен съвет за закрила на детето. Необходими са по-нататъшни стъпки за превръщането на Агенцията за закрила на детето в наистина действена институция. По отношение на благото на децата, за сега няма съществена промяна в броя на децата, настанени в специални домове. Повод за загриженост са лошите битови условия в някои домове за деца с умствени увреждания.

Ромското население продължава да е обект на широко разпространена социална дискриминация. Политическият ангажимент на правителството да облекчи неговите проблеми за сега не са подкрепени от конкретни действия. По-положителен елемент от развитието е, че някои неправителствени организации реализираха проекти по десегрегацията на ромските училища.

Много малък е напредъкът за изпълнение на приоритета от Партньорство за присъединяване за започване на прилагането на Рамковата програма за ромското население и за укрепване на Националния съвет за етнически и демографски въпроси.

По отношение на други приоритети, свързани с Партньорството за присъединяване, България отбеляза по-нататъшен напредък в прилагането на Закона за държавната администрация. Приоритетът за укрепване на съдебната система обаче остава неизпълнен.”

Разделът по-долу прави оценка на развитието в България от гледната точка на политическите критерии от Копенхаген, включително цялостното функциониране на изпълнителната власт и съдебната система в страната. Това развитие е тясно свързано в редица отношения с промените в способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на правосъдието и вътрешните работи. По-конкретни данни за развитието на способността на България да прилага достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на правосъдието и вътрешните работи могат да се намерят в съответната част (Глава 24 – *Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи*) в Раздел Б.3.1 от настоящия доклад.

Последно развитие

Политическата ситуация запази своята стабилност през последната година. Правителството изпълнява политика на интеграция с Европейския съюз. Широката политическа подкрепа за присъединяването към ЕС и НАТО още повече се засили и по този въпрос съществува ясен консенсус между президента, правителството и всички парламентарно представени сили.

Народното събрание прие през февруари 2002 г. Стратегия за ускоряване на преговорите на България за членство в ЕС. Отчита се необходимостта от известни промени в Конституцията преди членството в ЕС и през юли 2002 г. започнаха широки дебати по темата.

През ноември 2001 г. бяха проведени избори за президент. За президент на Република България беше избран г-н Георги Първанов, дотогавашен лидер на Българската социалистическа партия. ОССЕ-ODIHR взе решение да не изпраща мисии с наблюдатели.

Националното движение Симеон II (НДСВ), учредено като политическа партия през април 2002 г., в коалиция с Движението за права и свободи сформира правителство, а за ръководител на НДСВ беше избран Министър-председателят.

1.1 Демокрация и правова държава

България постигна стабилност на институциите, които гарантират демокрацията и правова държава. Това е заключението в Становището от 1997 г. и последващите редовни доклади. То се потвърждава от развитието през последната година. В този раздел се посочват най-важните промени след датата на предходния редовен доклад.

Народно събрание

Народното събрание продължи да работи задоволително през последната година. Комисията по европейска интеграция продължава да взема решения с консенсус, което се смята за отражение на силната подкрепа за членството в ЕС от страна на всички парламентарно представени партии. Съставът на комисията възпроизвежда съотношението на различните политически сили в НС.

Структурата на парламентарната администрация, която отговаря за европейската интеграция, се промени през април 2002 г. със създаването на нова дирекция “Законодателна дейност и европейско право” чрез сливане на бившата дирекция “Европейска интеграция” с дирекция “Правна и законодателна дейност”. Новата структура следва да подобри начина, по който парламентарните комисии и законодателния процес се обезпечават експертно по въпросите на законодателството на ЕО, като гарантира, че експертни консултации могат да се ползват във всички етапи на парламентарния процес - не само когато в НС постъпи нов законопроект, а особено между двете четения на законопроектите, което понякога липсваше досега. Трябва да се обърне внимание на адекватното осигуряване на служители за новата дирекция.

Изпълнителна власт

След датата на предишния редовен доклад продължи напредъка в реформата на публичната администрация чрез по-нататъшни изменения и допълнения в правната рамка и приемане на Стратегия за модернизация на държавната администрация. Наблюдава се известно подобрене в достъпа до информация чрез прилагането на Закона за достъп до обществена информация, но в тази насока са необходими по-нататъшни подобрения.

Основните структурни промени след датата на предишния редовен доклад са създаването на Министерството на енергетиката и енергийните ресурси по

решение на Министерския съвет от декември 2001 г. и назначаването на министър на европейската интеграция през май 2002 г.

Реформата в държавната администрация е приоритет в програмата на правителството, която си поставя три основни цели: модернизация в съответствие с принципите на правовата държава, пазарна икономика и зачитането на правата на човека, по-нататъшно укрепване на капацитета за подготовка за членство в ЕС и подготовка за ефективна дейност на администрацията след присъединяването към ЕС. Водеща роля в тази връзка играе министърът на държавната администрация.

Стратегията за модернизация на държавната администрация беше приета през юни 2002 г. Тя се гради на пет основни принципа: откритост към гражданите, участие на социалните и икономическите партньори и гражданското общество в разработването на политиката, отчетност на администрацията, ефективност на националните политики и адекватност на политическия процес. Предвиждат се конкретни мерки: първо, укрепване на държавната служба чрез редица подобрения в административния капацитет и методите на работа, включително мерки за подобряване на планирането и разработването на политиката, механизми за съгласуване с икономическите и социални партньори, за предотвратяване и борба с корупцията, за интегриране на малцинствата и социално слабите групи и мерки за подобряване на икономическия климат; второ, укрепване на административния капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕО (*acquis*); и трето, укрепване на административния капацитет на България за управление на структурни фондове. Графикът за изпълнение на стратегията обхваща периода 2002-2005 г.

Законите за администрация и държавния служител продължават да представляват основната правна рамка. Продължава тяхното прилагане. Към май 2002 г. броят на държавните служители е нараснал до около 22 660, което представлява около 33 % от общия брой на работещите в централната администрация. Статут на държавни служители в областните и общинските администрации имат около 3 460 души или приблизително 18 % от общо 19 000 служители.

С измененията и допълненията към Закона за администрация от ноември 2001 г. се въведоха разпоредби за регламентиране на разграничението между политическите и административните отговорности на ръководителите на административни структури. Промяната като цяло е положителна, но е важно да се осигури прозрачност на прилаганите процедури. Разпоредби допускат освобождаване на някои високопоставени служители и техните заместници по преценка на органа, който ги назначава. Законът за държавния служител и Законът за администрацията определят основните ценности на държавната администрация. Това са законност, лоялност, отговорност, стабилност, политическа неутралност и йерархична подчиненост. Разработен е незадължителен Кодекс на поведение, но той не

предвижда никакви административни санкции за евентуални нарушения. Към работещите в държавната администрация се прилагат и други нормативни актове, които не винаги са хармонизирани, нерядко трудно се четат и поради това създават условия за значителни различия в тълкуването. Не са достатъчно ясни разпоредбите относно конфликта на интереси при държавните служители.

Както беше посочено миналата година, прозрачните и конкурсни процедури за назначаване и издигане в длъжност не са задължителни и представляват по-скоро изключение, отколкото правило. Законът за държавния служител определя скалата на заплатите. В момента системата на възнагражденията не отчита в достатъчна степен заеманата длъжност, уменията и индивидуалните резултати на държавните служители. Заплатите на служителите бяха увеличени с 10 % през 2002 г., но продължават да бъдат ниски. Все още има недостиг на квалифицирани служители, които да осигурят устойчивост на реформите. Управлението на човешките ресурси в държавната администрация по правило е много слабо и непоследователно между отделните институции.

Нормативната уредба за административното управление и многобройните административни процедури трябва да се опростят и изяснят, за да се гарантира правната сигурност. Административното правораздаване продължава да се регламентира чрез редица закони и производства, които създават една силно усложнена система. Стратегията за съдебната реформа предлага някои изменения и допълнения в закона, които могат да допринесат за подобряване на положението след като бъдат приети. Продължава да действа Върховният административен съд, при който се наблюдава по-голям брой дела, отколкото миналата година.

Основният нормативен акт, който регламентира откритостта и прозрачността на обществената информация, е Законът за достъп до обществена информация, който е в сила от юли 2000 г. Той е изменян и допълван два пъти съответно през януари и април 2002 г., за да бъде съобразен с новите закони за защита на личните данни и класифицираната информация. За краткото време на съществуването на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) се наблюдава увеличение на броя на молбите на граждани за достъп до обществена информация, като достъпът е значително подобрен. Въпреки това на значителен процент молби за достъп изобщо не се дава отговор и в контекста на някои неточни формулировки в закона това създава условия за субективизъм. Държавните служители, които отговарят за обработката на молбите за достъп, се нуждаят от по-специализирано обучение. Заведени са няколко съдебни дела по ЗДОИ, в резултат на което съдът е дал тълкувание на неговото прилагане. Тук се включват правото на обжалване на мълчаливи откази от страна на администрацията и също така разбирането, че в закона не е дадено точно определение на понятието “обществена информация”.

Сегашната структура за координация в областта на европейската интеграция, по-голямата част от която съществува от повече от две години, е ясна и функционира добре. Тя се укрепи с назначаването на отделен министър на европейската интеграция. Министерският съвет посвещава месечно поне едно заседание на европейската интеграция, Съветът за европейска интеграция, ръководен също от министър-председателя, провежда заседания веднъж или два пъти месечно. Двете основни звена, които осигуряват процеса – едното в Министерството на външните работи, а другото в Министерския съвет – имат ясно определени функции и добри работни взаимоотношения. Работните групи (по една за всяка от преговорните глави) работят добре. Още една положителна стъпка е създаването на нова работна група по административния капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Необходимо е обаче по-нататъшно значително укрепване на административните структури, за да се гарантира, че България разполага с необходимия капацитет за напълно ефективното използване на средства от ЕО.

Що се отнася до капацитета за планиране и разработване на политиката, администрацията на МС притежава известен капацитет да дава експертни съвети по политиката, но все още е слаб капацитетът в областта на стратегическото планиране. За рамката на разработването на политиката съществуват ясни процедури за изготвяне на законопроекти и внасянето им в Министерския съвет. Както се посочва и в предишните доклади, качеството на нормотворческата дейност често пъти е ниско. Необходимо е да се подобри оценката на ефекта. Полагат се усилия за подобряване на качеството и се организира обучение в тази връзка. Когато се въвеждат достиженията на правото на ЕО (*acquis*), често не се обръща достатъчно внимание на въпросите, свързани с възможността правото на ЕО да бъде приспособено към условията в България и има ли капацитет за въвеждане и прилагане. Също така, както беше посочено и в предишния доклад, след като новите закони влязат в сила, трябва да се обърне по-голямо внимание на проследяването на въвеждането и прилагането, особено в съдебната система. Подобряват се консултациите с гражданското общество и икономическите и социални партньори. Все по-ясно се вижда, че ако се подобри качеството на проектозаконите, окончателно приетите варианти ще бъдат по-лесно приложими. След предишния редовен доклад се появиха някои положителни примери за сътрудничество с гражданското общество – например при разработването на планове за действие при изпълнението на стратегиите за борба срещу корупцията и съдебната реформа.

Наблюдават се положителни промени в обучението на държавните служители. Вече функционира Институтът за публична администрация и европейска интеграция. Към края на 2001 г. през курсове на обучение са преминали 1 159 служители. През февруари 2002 г. Министерският съвет прие Стратегия за обучението на държавните служители в българската администрация. Тя обхваща началното, последващото и специализираното обучение на държавни служители. Набляга се на обучението за прилагането

на правото на ЕО. Първата обща програма за обучение на новоназначени държавни служители започна в началото на 2002 г.

Няма конкретно развитие по отношение на децентрализацията на държавните функции или укрепването на областното и общинското равнище. През юни 2002 г. правителството одобри програма за фискална децентрализация, чиято цел е да постигне финансова независимост на общините и да обхване здравеопазването, образованието и социалните дейности.

Съдебна система

България постигна значителен напредък след приемането през октомври 2001 г. на Стратегия за реформата на българската съдебна система, което беше посочено в предишния Редовен доклад. През март 2002 г. беше одобрен План за действие за изпълнение на стратегията, а през юли 2002 г. бяха гласувани съществени изменения и допълнения на Закона за съдебната власт с оглед изпълнението на стратегията. Целта на стратегията за съдебната реформа е “развитие на европейски стандарти в правосъдието”. Целите включват подобряване на човешките ресурси, управлението, администрирането и материалната инфраструктура на съдебната система. Планът за действие обхваща редица проблеми в съществуващата съдебна система, но все още не и цялостна структура на самата съдебна власт (съдии, прокурори, следователи) или твърде високата степен на имунитет, за което се налагат конституционни поправки.

Въпреки добрия неотдавнашен напредък в реформите, съдебната система остава слаба и почти няма конкретни промени в нейното функциониране. В хода на реформите значително се подобри сътрудничеството между Министерство на правосъдието и Висшия съдебен съвет (ВСС). Също така се водят по-широкообхватни и публични дискусии по темата за съдебната реформа, което само по себе си е положително развитие. ВСС активно подпомогна Министерство на правосъдието в изготвянето на стратегията и неговото мнение беше потърсено при разработването на плана за действие и законопроекта за изменения и допълнения на закона. ВСС изрази загриженост, считайки, че реформите не се съобразяват изцяло с независимостта на съдебната власт (например при въвеждането на мандатност за някои длъжности и създаването на Национален институт по правосъдие към Министерство на правосъдието, за който беше изразена загриженост, че може да не бъде изцяло независим).

Въпреки това един от въпросите, на които реформите все още не са дали отговор, е структурата на българската съдебна власт, която се състои по Конституция от съдии, прокурори и следователи. Както се посочва в предишни доклади, обстоятелството, че следователите по наказателни дела с характерните за България функции (в други страни тези функции се

изпълняват от полицията) принадлежат към съдебната власт, е необичайно и ще бъдат необходими реформи, за да се изясни къде ще се извършва следствието и при какви отговорности. Друг все още нерешен въпрос в хода на реформата е имунитетът, който представителите на съдебната власт (съдии, прокурори и следователи) имат съгласно Конституцията и Закона за съдебната власт относно преследване на всички престъпления, освен за тежки престъпления, които се наказват с лишаване от свобода над пет години. Иmunитетът на магистратите се обсъжда все по-широко, но засега няма конкретни предложения за промени.

Проучванията разкриват, че според общественото мнение в съдебната власт и изобщо сред юридическите професии има висока степен на корупция, което се оспорва от магистратите. Проблемът със сегашната система на имунитет и неефективните дисциплинарни производства се състои и в това, че е трудно да се покаже липсата на корупция.

Съгласно българското законодателство съдебната власт разполага със собствен бюджет. Бюджетът за съдебната власт продължава да бъде много малък. Както и в предишните години, основа за парламентарните дебати не беше проектобюджета, представен от ВСС, а разработеният от изпълнителната власт, с мотива, че това се налага поради бюджетните ограничения в резултат на валутния борд и слабата усвояемост на средствата от съдебната власт. След консултации между ВСС и Министерство на финансите с посредничеството на Министъра на правосъдието в присъствието на Министър-председателя бюджетът за съдебната власт беше увеличен (в сравнение с първоначалното предложение на МФ). Приетият от НС бюджет за 2002 г. е 121.8 млн. лв. (около 61 млн. евро) – около половината от предложението на ВСС и приблизително 0.3 % от БВП. В държавите-членки на ЕС бюджетът на съдебната власт често пъти достига 2-4 % от БВП. Около 73 % от бюджета отива за заплати и социални осигуровки, останалата част стига почти само за текущи разходи и остават малко средства за оборудване.

ВСС представлява съдиите, прокурорите и следователите. В него членуват представители и на трите групи, както и определен брой членове, избрани от НС. Трите групи играят различни роли в съдебната система и следователно имат различни интереси и управленски структури. Това пречи на ВСС да изиграе пълноценна роля в съсловното управление на съдиите и на системата от съдилища. Трябва да се укрепи администрацията на ВСС, за да се гарантира нейното ефективно функциониране.

Българската Конституция предвижда триинстанционно съдебно производство – първа инстанция, втора инстанция и касационна инстанция. Има също Конституционен съд, Върховен административен съд и система от военни съдилища.

Налице са малко конкретни промени в съдебната администрация, които да бъдат отбелязани, в сравнение с миналогодишния доклад и съдържащите се в него оценки остават до голяма степен актуални. Съдебната администрация продължава да бъде слаба. Председателите на съдилищата все още не участват в системно обучение за изпълнение на административната си роля. Недостатъчно внимание се обръща на подбора и обучението на помощния персонал, който може да поема и административни задачи. Но с измененията и допълненията към Закона за съдебната власт от юли 2002 г. беше въведена длъжността “съдебен администратор” за извършване на административни дейности, включително по финансови задачи. Административната подкрепа на съдиите, прокурорите и следователите продължава да бъде слаба и затова самите те са принудени да посвещават много време на административно-технически задачи. Броят на магистратите все още се смята за недостатъчен, като за това становище допринася и липсата на подходящо административно обезпечаване. Администрирането на делата продължава да страда от липса на прозрачни стандарти за разпределение на делата. ВСС е приел решение за прилагането на система за разпределение на делата по обективни критерии във всички съдилища, но то не е изпълнено. Както се посочва в предишни доклади, условията в повечето съдилища, прокуратури и следствени служби продължават да бъдат много лоши. Един въпрос, който тепърва трябва да се реши, е ясното разграничение на ролите на ВСС и Министерство на правосъдието в управлението на съдебната система, при строго зачитане на независимостта на съдебната власт.

Продължителността на съдебните производства все още буди загриженост. Няма изчерпателни статистически данни за средната продължителност на гражданските или наказателните дела, но съществуват сведения за редовно проточване на граждански дела от 5 до 8 години и трудовоправни спорове с 3-4 години закъснение. Установените проблеми се отнасят до времето, което минава при движението от една инстанция до друга, и големия относителен дял на върнатите за доразследване дела поради преценка за незадоволително разследване. Проблемите произтичат от структурните и административните слабости в съдебната система. Както беше посочено миналата година, голям процент от делата продължават да се връщат от съда на прокуратурата и е налице липса на прозрачност на условията за връщане.

Правната рамка за достъп до правосъдие и правна помощ по същество е адекватна, но съществуват значителни практически проблеми при осигуряването на достъп до адвокатска защита на обвиняемите на всички етапи от производството (*вж. раздела за гражданските и политическите права*).

Все още не се прилагат единни методи и критерии за конкурсното начало при назначаването на съдии или за наблюдение на работата преди пожизненото назначение или повишаването в длъжност.

Няма прозрачност в политиката на подбор, назначаване и издигане и на прокуратурата. Тя трябва да модернизира методите на управление, за да повиши прозрачността и ефективността на работата.

Центърът за обучение на магистрати продължи да развива важната си роля през последната година. Той осигурява обучение за новоназначени съдии, както и общо и специализирано последващо обучение за представителите на съдебната власт, включително и обучение по правото на ЕО. Центърът все още е силно зависим от дарителско финансиране. Законът за съдебната власт предвижда създаването на Национален институт за съдебната власт като обществена институция, което е положителна стъпка. Важно е да се гарантира, че опитът на Центъра ще бъде използван и ще се даде приоритет на адекватното държавно финансиране, така че да се разширят възможностите за обучение на магистратите.

През юли 2002 г. бяха приети съществени изменения и допълнения на закона за съдебната власт. Те включват създаването на система за отчетност на съдилищата, прокуратурата и следствените служби пред ВСС; различни антикорупционни мерки за съдебната власт, като например декларации за имущество и доходи, приемане от ВСС на кодекси за поведение на магистратите и съдебната администрация; конкурсно начало при назначаването и повишаване в длъжност според обективни критерии; както и създаването на обществена институция – Национален институт на правосъдие - за обучение на магистратите и съдебна администрация. Структурата и статутът на служителите в съдебната администрация се привеждат в съответствие със Закона за администрацията и Закона за държавния служител. Променя се и процедурата за приемане на бюджета на съдебната власт – Министерският съвет вече няма право да променя бюджета, а може само да изразява становище при внасянето на проектобюджета в Народното събрание. Измененията и допълненията в закона създават също така структура за по-голяма сигурност на помещенията на съдебната власт и при необходимост на някои магистрати. Ако се прилагат изцяло, повечето изменения и допълнения ще отстранят редица слабости в съществуващата съдебна система, отразени в настоящия и предишните редовни доклади. Важно е да се осигури прилагането им при пълно зачитане на независимостта на съдиите.

Напредъкът в съдебната реформа след датата на предишния редовен доклад е положителен. Тъй като реформите започнаха съвсем наскоро, все още не е възможно да се прецени техният принос към способността на българската съдебна система да гарантира пълно спазване на върховенството на закона и правата на човека и ролята им в по-нататъшното развитие на икономиката, както и в бъдещото прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Предвидените промени все още не засягат цялостната структура на съдебната система, нито високата степен на имунитета, за които ще се изискват конституционни поправки.

Анти-корупционни мерки

Както беше отбелязано в миналогодишния доклад, през октомври, 2001 г. беше приета Националната стратегия за противодействие на корупцията. Постигнат е допълнителен напредък с приемането от Министерски съвет през февруари 2002 на План за действие за прилагане на Стратегията. Планът за действие, който обхваща периода 2002-2003 определя кой отговаря за изпълнението на дейностите и сроковете. Беше основан Комитет за координиране на дейностите по борбата с корупцията, с председател министъра на правосъдието. Предизвикателството сега е да се насочат силите за осигуряване на пълно прилагане на програмата.

Докато правителството и гражданското общество са успели да поставят на преден план в общественения дневен ред необходимостта от справяне с корупцията и е направена значителна стъпка напред чрез Националната стратегия за противодействие с корупцията и Плана за действие, проучванията показват, че корупцията остава сериозен проблем. Въпреки това, движението на показателите за България от международните проучвания е подобро. Обществото все още счита корупцията за един от най-сериозните проблеми които стоят пред страната. Високото ниво на корупция е предизвикано от фактори като ниски заплати, несъвършено законодателство, липса на прозрачност в административния контрол и лошо функциониране на съдебната система. Митническите професии, професиите свързани със съдебната система, данъчните служители, администрацията на парламента, служителите на полицията и министерствата се считат за едни от най-корумпираните групи. Корупцията има също отрицателно въздействие върху бизнеса и инвестиционния климат, и поради това и върху икономическото развитие.

Общата стратегия цели да създаде институционална и правна среда за справяне и превенция на корупцията, например чрез подобряване на финансовия и данъчен контрол, реформиране на митническата агенция, приемане на мерки от МВР, подобряване на функционирането на органите на местната власт, създаване на повече прозрачност във финансирането на политическите партии и засилване на ролята на Народното събрание в борбата с корупцията. Това също включва анти-корупционни мерки свързани със съдебната система и икономическия сектор. Увеличената прозрачност и опростяването на процедурите бяха всеобща тенденции. Повечето елементи бяха следвани в Плана за действие.

Правителството предприе сериозни консултации с неправителствени организации (НПО) и спонсори за подготовката на Стратегията и Плана за действие, и тези организации ще участват в прилагането им. Силната роля на НПО трябва да бъде насърчена. Необходими са мерки за предотвратяване и справяне с корупцията. Въпреки това обаче, в някои важни аспекти на стратегията, като децентрализация, подобряване на местното управление и

установяване на подобрени механизми за финансиране на политическите партии, не съществуват все още разработени конкретни мерки и срокове. Също така, не е постигнат напредък по проекто-закона предвиден в Стратегията относно имунитета на народните представители.

Както беше отбелязано, корупцията в полицията се определя като проблем. Съществуват случаи на подкуп сред граничната полиция, докладвани от граждани на ЕС, преминаващи през България. МВР разработи междуведомствена програма за борба с корупцията и подготви проект на етичен кодекс за поведението на полицаите и през последните 6 месеца от 150 случая на корупция, поставени на вниманието на МВР, 40 случая са предадени на прокуратурата, а за 73 са взети дисциплинарни мерки.

Правителството отчете подобряването на митническата администрация като един от своите приоритети в борбата срещу корупцията.

Специализираното анти-корупционно звено в НСБОП беше засилено чрез удвояване на броя на оперативния му състав.

Редица нови, или изменени закони бяха приети, което ще се отрази в борбата с корупцията. През април 2002 г. беше изменен Законът за обществените поръчки. Направените промени в законодателството, в областта на приватизацията, за въвеждане на по-прозрачни процедури, започна да действа. След преглед на лицензионните режими, правителството реши да отмени определени режими и да опрости други. През септември 2002 г. бяха приети изменения на Наказателния кодекс, които въвеждат по-прецизни разпоредби, свързани с корупцията и организираната престъпност (вж. Глава 24 – Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи).

Корупцията на ниво местните служби на централните институции (напр. инспекторати) също се разглежда като проблем. Обществени-частни съвети бяха учредени в общините и НПО в редица градове, за да развиват анти-корупционни дейности на местно ниво.

Както беше отбелязано, в раздела за изпълнителната власт, Законът за държавния служител и Законът за администрацията определиха основните ценности за публичната администрация и беше създаден не обвързващ Кодекс за поведение.

В съответствие със Закона за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни длъжности, от месец май 2000 г., народни представители, министри, върховни съдии и магистрати, местни управители и др., следва да представят годишни декларации за собствеността си. Президентът на Сметната палата съхранява регистъра. Въпреки това, има нужда от ефективен контрол и санкции за онези, които не съблюдават закона.

Институтът за публична администрация започна провеждане на курс за обучение по “Предотвратяване на корупцията – рискове и трудности пред публичната администрация”.

България е страна по Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление на Съвета на Европа и на Наказателната конвенция относно корупцията, която е ратифицирана през ноември 2001 г, както и на Конвенцията на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) за борба с подкупването на чужди длъжностни лица в международните търговски сделки. Тя е подписала, но не е ратифицирала Наказателната конвенция на Съвета на Европа относно корупцията. България продължава да участва в контрола върху анти-корупционните мерки, приети от работната група на ОИСР относно подкупа при международни търговски сделки и е член на GRECO, групата държави срещу корупцията на Съвета на Европа (вж. Глава 24 – Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи).

България беше посетена от група експерти на GRECO през септември 2001. Доклад за оценка беше приет през май 2002 г. и съответно оповестен. Докладът GRECO посочва, че досега България е постигнала по-голям напредък в приемането на законодателство, отколкото в неговото въвеждане и прилагане. Той също така, посочва необходимостта от оценка на съдебната система и от изясняване на функциите на различните ѝ компоненти. Беше отбелязано, че наказателното производство е бавно и че относително малко случаи на корупция са съдебно санкционирани в сравнение с нивото на корупцията. В заключенията на доклада GRECO към България са отправени 14 специфични препоръки. По-голямата част от тях са отбелязани в Плана за действие, приет през февруари 2002 г. България е силно насърчена да гарантира дължимото изпълнение на тези препоръки.

Докато напредък беше постигнат при определяне на рамката за справяне с корупцията, практически стъпки все още трябва да бъдат предприети за пълното ѝ прилагане. Все още е трудно да се представи пълна и обективна картина на ситуацията в страната, както и ясна информация относно разкриването, разследването и санкционирането на случаите на корупция.

1.2. Права на човека и защита на малцинствата

България продължава да зачита човешките права и свободи. Такова беше заключението на Становището от 1997 и последвалите Редовни доклади, което беше потвърдено през последната година. Следващият раздел разглежда най-значимите развития след последния Редовен доклад.

България се присъедини към основните конвенции по правата на човека (вж. Приложението). Българската Конституция инкорпорира Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в българското законодателство и придава на Конвенцията приоритет пред вътрешното законодателство. На практика, почти не съществуват случаи на директно

приложение на разпоредбите на Конвенцията, или на практиката на Европейския съд по правата на човека.

Принципът на забрана на дискриминация е въведен в Българската Конституция, член 6. Досега обаче, съвременното законодателство, забраняващо дискриминацията, все още не е прието и достиженията на правото на ЕС в областта на забрана на дискриминация все още не са въведени (вж. Глава 13 . Социална политика и заетост).

Въвеждането на института на омбудсмана досега се обсъждаше почти 4 години и законодателство под формата на няколко различни закона стоеше пред Народното събрание от ноември 2000 г., но все още не е прието. В ход са проекти в няколко общини. Обществен медиатор беше назначен през 2001 г. в София, а в няколко други градове има местни омбудсмани.

Граждански и политически права

От миналата година, България отбеляза напредък в подобряване на правната рамка за бежанците и справяне с трафика с хора. Въпреки това остават проблемите по отношение на полицейското насилие, условията в затворите и достъпа до правна помощ.

През юни 2002 г. Европейският съд по правата на човека се произнесе срещу България по делото “Ангелова срещу България”⁴. Делото е свързано със смъртта на 17-годишния син на жалбоподателката през януари 1996 г. по време на полицейско задържане след опит за кражба. Съдът поддържа, че е налице нарушение на член 2 (право на живот) по отношение на смъртта на сина на жалбоподателката, тъй като органите не са осигурили своевременна медицинска помощ и не са изпълнили задължението да проведат ефективно разследване. Същият случай разкрива нарушения на член 3 (забрана за нечовешко или унижително отношение или наказание), член 5 (право на свобода и сигурност) и член 13 (право на ефективни средства за защита).

През януари 2002 г., правителството реши да направи публично достояние доклада за България на Комитета на Съвета Европа за предотвратяване на насилието, изготвен след посещение през 1999 г.

През последната година продължава са бъде налице сериозна критика във връзка с *унижително отношение от страна на полицията*. Съществува загриженост особено относно физически лошо отношение към хора от страна на полицията по време на арест и разпити. Съществува информация, че особено членове на ромското общество, включително и малолетни са подложени на такъв риск. Законът за използване на огнестрелно оръжие по време на арест, следва също да бъде приведен в съответствие с международните стандарти за използване на сила, за да се гарантира, че на

⁴ Делото Ангелова срещу България (жалба №38361/97) Решение от 13 юни, 2002.

полицията не е позволено да превишава свободата на действията си. Разследванията на полицейски злоупотреби са редки и сред малкия брой случаи, които влизат в съда има малко осъждания. Допълнителни стъпки все още са необходими за установяване на по-ефективна система за справяне с полицейско незаконосъобразно поведение. Полицията все още е по-скоро под военна, отколкото под гражданска юрисдикция. Направени са определени стъпки относно обучението по права на човека, които трябва да бъдат продължени. Определени стъпки са направени и за гарантиране на повече представители от страна на малцинствата сред полицейските сили. До май 2002 г., 158 роми са работили в полицейските структури. С подкрепа от спонсори, полицейския център за обучение беше създаден в ромския квартал Столипиново в Пловдив. 60 полицаи от ромски и български произход са били обучени за работа в много-етническа среда.

Трафикът на хора остава сериозен проблем в България, страна на произход, транзит и в по-малка степен посока за жени и момичета превеждани с цел сексуална експлоатация. Въпреки това обаче, правителството полага съществени усилия да се справи с това. То тясно си сътрудничи с международни организации и НПО за превенция на трафика. Специализирани звена, създадени в рамките на НСБОП и гранична полиция за подчертано внимание към проблемите на трафика извършиха разследвания и арести, но изглежда че все още са налице малко осъждания. Правната рамка беше значително засилена с измененията на НК, приети през септември 2002 г., които въвеждат по-прецизни дефиниции и нови наказания за трафика на хора. Доклади също така отчитат, че сравнително висок дял от трафикираните жени и момичетата от България принадлежат към ромската общност.

Условията в *затворите* и в местата за *предварително задържане*, в частност полицейските управления, продължават да бъдат неадекватни, като условията на предварителното задържане са все още много по-лоши отколкото в затворите. Необходимо е да бъдат направени стъпки за привеждане в съответствие на всички полицейски управления с изискванията установени от Доклада на Комитета на Съвета на Европа за предотвратяване на насилието. Направени са подобрения на някои следствени помещения за задържане, но усилията следва да продължат. Някои от тях все още се намират под земята и много малко имат външни дворове за упражнявания. Пренаселването остава сериозен проблем. Освен липсата на финансови източници, неадекватното управление и организация са също утежняващи положението фактори. Министерство на правосъдието увеличи дневния бюджет за храна в затворите с 20%, но той все още е недостатъчен. По отношение на достъпа до медицинско лечение на затворниците, беше подписано споразумение с Националната здравно-осигурителна каса за покриване на първоначален и редовен медицински преглед. Съществуват все още данни за физическо лошо отношение към затворници от страна на персонала в някои затвори.

Измененията и допълненията на Закона за изпълнение на наказанията бяха приети през юни 2002 г. Тези изменения и допълнения увеличават кръга на задържаните, които могат да бъдат задържани в открити затворнически общежития и увеличават възможностите им за работа. Те регулират също така за пръв път използването на физическа сила и на други средства за справяне със спешни ситуации и групови протести. Измененията и допълненията на НК, приети през септември въвеждат също така пробацията като алтернативно наказание.

Все още не е налице никакво подобрение в правната рамка за настаняване на непълнолетни в поправителни учебни заведения и социални учебни заведения. Както беше посочено в предходните доклади, това следва да бъде ревизирано, за да се гарантира, че случаите ще бъдат разглеждани в пълно съответствие с правото на честен процес преди задържането.

Доколкото правната рамка за достъп до правосъдие и *правна помощ* е съществено адекватна, налице са значителни проблеми при осигуряване на достатъчни бюджетни източници. Нито Министерство на правосъдието, нито съдебната власт съхранява официална статистика, но проведените проучвания показват, че в около 50% от делата в до-съдебна фаза и около 30% от случаите по време на съдебната фаза подсъдимите нямат правна защита. Субсидирането за целта се осигурява от общия бюджет на съдебната власт, който е крайно недостатъчен. Все пак, Стратегията за реформа в съдебната власт (вж. Раздел за съдебната система) предвижда подобрения в средносрочен план чрез учредяване на Национално бюро за правна помощ.

През 2001 г. се увеличи броят на лица търсещи *убежище* в България. Нов Закон за убежището и бежанците беше приет през май 2002 г., който значително подобрява правната рамка. Националната агенция за бежанците има ясно установени цели и задачи; въпреки това обаче, нейният административен капацитет се нуждае от подобрения. Сътрудничеството между Агенцията, международните организации и НПО се подобри. Въпреки това, сътрудничеството между Агенцията и граничната полиция остава слабо. Важно е да се гарантира, че е налице адекватен съдебен контрол върху решенията на гранична полиция. Ако се приложи изцяло новият закон на всички стадии на производството, молбите за убежище ще бъдат разглеждани от Агенцията за бежанците, която ще има представители на граничните пунктове.

Българският НК инкриминира редица деяния, породени от *расизъм* и *ксенофобия*, включително подбуждателство към омраза. Все пак, прилагането на тези разпоредби остава незадоволително и все още съществуват данни за обществена проява на расизъм и расистки нападения срещу роми.

Въпреки че, българската Конституция гарантира *свободата на изразяване* и свободата на печата, клеветата остава престъпление според наказателното право. Глобите са много високи за икономическите условия в страната и в

сравнение с глобите за други престъпления, вариращи от 3000 – 7000 лв. (от около 1500 – 3500 евро). Принципно, за да бъде това оправдано, тези разпоредби трябва да се прилагат в съответствие с принципите за пропорционалност и с правото на обществото да бъде информирано. Съществуват наказателни дела срещу журналисти, обвинени в клевета през 2001 г. и най-вече срещу разследващи журналисти.

По отношение на *свободата на вероизповеданията*, нов Закон за вероизповеданията все още не е приет. Последният доклад поражда притеснения, че не всички заинтересовани страни са били консултирани; положително е че дебатът наскоро беше разширен и ще е важно да се гарантира, че новоприетият закон изцяло ще зачита международните стандарти за правата на човека.

Редовният доклад от 2001 г. разглежда дискриминацията, основана на *сексуална ориентация* в българския НК. Измененията и допълненията на НК, приети през септември 2002 г., премахват тези дискриминационни разпоредби. Те изравняват възрастта за даване на съгласие, правното положение за хомосексуалната и хетеросексуалната проституция, наказанията за изнасилване и декриминализиращи разпоредби относно публични хомосексуални действия.

НПО продължават да играят важна роля. Последователността и устойчивостта на техните дейности остават главен проблем, тъй като финансирането е оскъдно и предимно от спонсори. Комисията на НС по въпросите на гражданското общество, която беше учредена през юли 2001 г. веднага създаде Обществен съвет от 21 представители на НПО, избрани от НПО чрез открита обществена процедура. Най-важната функция на Съвета е да посредничи между НПО и Комисията за гарантиране на прозрачност, диалог и участие. Нейните заседания са открити за обществеността. НПО допринесоха за съставяне на много проекто-законови (за данъците на НПО, за омбудсмана, промени в НК за избягване на дискриминация, основана на сексуална ориентация и др.) През април 2002 г. Комисията на НС по въпросите на гражданското общество и Общественият съвет приеха харта за взаимодействие между НПО и държавните органи, което е забележителен успех.

Икономически, социални и културни права

Ограничен напредък беше постигнат относно правната рамка за правата на децата. Положението на хората в заведенията за умствено изостанали предизвиква сериозна загриженост и се нуждае от спешно разглеждане.

Не е постигнат допълнителен напредък във връзка с приемането на общо законодателство за *равните възможности*. Все пак, доколкото се отнася до специфично законодателство относно заетостта, Законът за насърчаване на

заестостта, който влезе в сила през януари 2002 г., съдържа разпоредби забраняващи дискриминацията (вж. Глава 13 Социална политика и заестост).

По отношение на политическото представителство, както беше посочено миналата година, след изборите през юни 2002 г., жените представляват около 25 % от новото НС, значително увеличение сравнено с 11% от предишното НС. Три от министерските постове се заемат от жени, включително и един от постове на заместник министър-председателите.

По отношение на *правата на децата* през февруари 2002 г. България стана страна по Допълнителните протоколи към Конвенцията за *правата на детето* относно търговията с деца, детска проституция и порнография, както и участието на деца във въоръжени конфликти. През май 2002 г. България ратифицира Хагската конвенция за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване. Тя влезе в сила през септември 2002 г. Държавната агенция за закрила на детето функционира от една година. Въвеждането и прилагането на Закона за закрила на детето изглежда среща трудности поради ниския авторитет и компетентност на Агенцията, слабия капацитет на местните служби за закрила на детето и липса на ефективна координация между заинтересованите министерства. Необходимото вторично законодателство все още не е прието и са налице противоречия между Закона за закрила на детето и другите съответни закони. Като последица Законът все още не е довел до по-добра закрила на децата, особено тези в домовете (домове за деца и специални училища). Мерките по насърчаване и улесняване на подхода за грижа за детето, основан на обществен принцип и грижа извън институциите в закона, все още не са приложени и вследствие на това съществува малка промяна в големия брой деца настанени в заведенията, въпреки целите на закона. Условието на живот в заведенията продължават да бъдат неадекватни. Бяха направени промени в Закона за семейните помощи за деца, за да се осигури по-добро насочване на помощите за деца към семействата с ниски доходи. Необходимо е България да продължи и да засили усилията си в реформата на системата за грижа за детето, гарантирайки че Конвенцията по правата на детето на ООН ще бъде изцяло спазвана и че най-доброто в интерес на детето е взето пред вид, а децата се настаняват в заведенията само в краен случай.

По отношение на *лицата в неравностойно социално положение*, условията на живот в заведенията и в частност в тези за лица с умствени увреждания (домове за социални грижи) и психиатричните болници пораждаат сериозни причини за притеснения. Условието са много лоши, настанени са прекалено голям брой хора и съществува недостиг на санитарни помещения, лекарства, персонал и в някои случаи – храна. Налице са данни за лошо отношение. Важно е да се гарантира, че такива заведения ще осигурят подходящи условия на живот и да се предотврати нечовешко и унижително отношение към лицата, нуждаещи се от грижи.

Друг важен проблем е правната рамка за настаняването и задържането в заведенятия. Съответният закон се нуждае от изменения, за да се избегне произволно задържане, или нарушение на правото на честен процес. Миналогодишният доклад подчерта, че през октомври 2000 г. Европейският съд за правата на човека се произнесе с решение по делото Върбанов срещу България, установяващо нарушение на член 5 от Европейската конвенция за правата на човека, като постанови че неговото задържане в психиатрична болница е било произволно. Празноти в българското законодателство бяха установени, но законът все още не е изменен. През юли, 2002 г. по делото М.С. срещу България на Европейския съд за правата на човека беше постигнато споразумение. Съдът отбеляза сходство между решението Върбанов и нуждата за съответни изменения във вътрешното законодателство което да гарантира необходимите защиты срещу произвол при задържане в психиатрични заведения.

Българската Конституция предвижда право за всички работници и служители да формират, или да се присъединяват към *профсъюзни организации*. Правото на стачка се зачита.

България е страна по ревизираната Европейска социална харта. Тя не е подписала Допълнителния протокол, уреждащ Система за колективни жалби.

Права на малцинствата и защита на малцинствата

При преброяването на населението, проведено през 2001 г., 4,6% от населението се самоопределят като роми, а 9,4% като лица от турски произход.

Както беше отчетено през предходните години, България има добра рамкова програма за интеграция на малцинствата, насочена към ромите. За съжаление обаче, тя все още не се прилага на практика. Съществува малка промяна в положението на ромското малцинство след последния редовен доклад и няма значително развитие в тяхното социално икономическо положение и техните условия на живот, което да бъде отчетено. Ромите продължават да изпитват социална неравнопоставеност, дължаща се на дълго натрупване на фактори, които са влошили условията на живот. Не съществува промяна във високото равнище на безработица. Ако не се предприемат спешно сериозни действия, може да се очаква допълнително влошаване. Продължават да бъдат отчитани дискриминация и случаи на насилие сред членове на ромската общност. Тази ситуация се нуждае от спешно разглеждане. В този контекст, приемането на съвременно законодателство, забраняващо дискриминацията би било важна стъпка напред.

Условията на живот на ромите са все още крайно лоши. Налице е отчетен слаб напредък по отношение на поканата в Рамковата програма към

общините за узаконяване на незаконно построените домове в ромските квартали, което означава че има много ограничен достъп до обществените услуги. Когато се взимат мерки, това е главно чрез проекти, финансирани от ЕО и други спонсори. Главните проекти за урбанизация са в ход в София и Пловдив. Малко общини в България са одобрили стратегически планове за регионално развитие, в които са включени проекти за узаконяване на незаконните ромски постройки и урбанизация на ромските квартали.

Остават проблемите по отношение на достъпа до системата на здравеопазването. Не цялото ромско население познава процедурите и необходимостта от здравно осигуряване. Финансовите вноски, изисквани от пациентите, колкото и ниски да са, често се явяват доста високи за тях. Участието в образованието остава слабо. Бедността е един от факторите за това, тъй като семействата не могат да осигурят на децата си основни учебни пособия, или децата трябва да помагат за осигуряване на доходи. От ромските деца, които посещават училище много малко продължават средното си образование. Както беше отчетено миналата година, училищата в ромските райони остават на практика отделени и често с ниско качество на образованието и лоши условия. Ромите наброяват около 32% от децата в “специалните” училища и 21% от децата в трудово възпитателните училища. Следва да бъдат положени усилия за борба със сегрегацията и да се насърчи интеграцията. В ход са няколко инициативи чрез спонсорство за разрешаване проблема със сегрегацията, но това все още не е практика за правителствената политика.

Ако рамковата програма следва ефективно да се прилага, институционалното и административно засилване на Националния съвет по етнически и демографски въпроси е изключително важно. Няколко нови назначения на високо квалифицирани лица са извършени, но това е недостатъчно. Ромското представителство в публичната администрация на централно ниво е крайно ограничено. На общинско ниво много общини имат ромски експерт, или ромски съвет. На местно ниво, от май 2002 г. 12 от 28 области са приели областни програми за интеграция на малцинствата и 5 от тях са планирали конкретни дейности.

Съществуват сигнали за нараснало напрежение между ромите и българските етнически общности. Ромски протести се наблюдават в няколко градове, като хората се оплакват че не са им били изплащани социални помощи дълго време. Бурни протести от страна на ромската общност възникнаха в Столипиново, една от областите най-гъсто населени с ромски семейства в предградията на Пловдив, след като местната електрическа компания спря електричеството поради неплатени сметки.

Турското малцинство е интегрирано в политическия живот чрез избрано представителство на национално и местно ниво и увеличено представяне в публичната администрация. Допълнителни условия все още са необходими

за социално-икономическата интеграция на етническите турци, които живеят в икономически слабо развити райони.

През април 2002 г., министърът на образованието и науката създаде Консултативен съвет за образованието на децата и учениците от малцинствените групи. Неговата роля включва подготовката и прилагането на национална образователна стратегия за интеграция на децата от малцинствените групи, включително предложения за конкретни мерки за интеграцията в училищата.

Семинари за журналисти от местни, областни и национални медии се проведоха, за да се повиши положителното обществено съзнание по въпросите на малцинствата.

Както беше отчетено през предходните години, България е страна по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на Съвета на Европа. Поради закъснение при отчитането от българска страна относно прилагането на Конвенцията, Съвещателният комитет по Рамковата конвенция все още не е приел Становище за България.

1.3. Обща оценка⁵

В своето становище от 1997 г Комисията заключи, че България изпълнява политическите критерии. Оттогава, България е постигнала съществен напредък за допълнително консолидиране и задълбочаване на стабилността на нейните институции, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, права на човека и зачитането и закрилата на малцинствата. Това беше потвърдено през последната година. България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген. Значителен напредък беше постигнат по отношение на стратегията за съдебната реформа с приемането на План за действие и основните изменения и допълнения в Закона за съдебната власт. Необходимо е сега те да бъдат приложени с цел да се превърнат в конкретни подобрения във функционирането на системата. Все още е необходимо да бъдат разгледани въпросите, отнасящи се до структурата на съдебната система и имунитета.

Налице е също положително ново развитие в борбата срещу корупцията, която остава причина за сериозни притеснения, чрез приемането на План за действие за приложението на Националната стратегия за борба с корупцията. Доколкото нуждата от справяне с корупцията е поставена на дневния ред, България трябва да продължи да полага конкретни усилия за прилагане на мерките.

⁵ Вж. "Към разширен Съюз: Доклад за стратегия и Доклад на ЕК за напредъка към присъединяване на всяка от страните-кандидатки" КОМ (2002) 700.

Налице е допълнителен напредък по отношение на реформата в държавната администрация, чрез изменение в законодателната рамка и изменение на стратегията за модернизация на държавната администрация, но сега се налагат сериозни усилия за развиване и прилагане на реформите, за да се гарантира ефективна, прозрачна и отговорна публична администрация.

България продължава да зачита правата на човека и свободи. България значително подобри правната рамка за пресичане на трафика, корупцията и организираната престъпност, както и за бежанците. Съществуват обаче, редица области, които продължават да бъдат причина за притеснения. Нов проблем, който беше отбелязан е свързан с бедните условия на живот на хората, настанени в заведенията, в частност тези с умствени увреждания. Този проблем се нуждае от спешно разрешаване. Необходимо е България да увеличи усилията си за реформиране на системата за грижа за децата, за да гарантира, че най-доброто в интерес на децата е взето пред вид и за да бъде намален броят на децата, настанени в заведенията. Лошите условия за задържаните, по-специално в полицейските управления и предварителното задържане се нуждаят също от разглеждане.

Последните промени в НК са важна стъпка в премахването на дискриминацията основана на сексуална ориентация.

Що се отнася до ромската общност, малко е направено за разрешаване на проблемите на социалната дискриминация, или за предприемане на конкретни действия за подобряване на лошите условия на живот. Приемането на съвременно законодателство, забраняващо дискриминация би било важна стъпка напред в това отношение.

2. ИКОНОМИЧЕСКИ КРИТЕРИИ

2.1 Въведение

В становището си от 1997 г. по кандидатурата на България за членство в ЕС Европейската комисия направи заключението:

„Напредъкът на България в изграждането на пазарна икономика беше ограничен от липсата на ангажимент за пазарно ориентирана икономическа политика; България няма да е в състояние да се справи в средносрочен план с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза.“

В своя Редовен доклад от 2001 г. Комисията констатира, че:

„България е близо до функционираща пазарна икономика. Тя би трябвало да е способна да се справи в средносрочна перспектива с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза, при условие, че продължи да прилага реформата и положи по-големи усилия за отстраняване на постоянните трудности.“

При разглеждането на икономическите процеси в България от Становището от 1997 г. насам в подхода си Европейската комисия се ръководи от заключенията на Европейския съвет в Копенхаген през юни 1993 г., които гласят, че членството в Съюза изисква:

съществуване на функционираща пазарна икономика;
способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза.

В анализа по-долу Комисия е следвала методологията, използвана както в Становището, така и в предходните Редовни доклади. Анализът в тазгодишния Редовен доклад прави равносметка на настъпилите промени от Становището насам.

2.2 Изложение на икономическото развитие от 1997 г. до днес

След икономическата криза през 1996–97 г. и отчетения отрицателен растеж на БВП, въведеният през месец юли 1997 г. паричен съвет спомогна за стабилизиране на икономиката и за постигане на реален ръст на БВП от близо средно 4% от 1998 г. насам. *Инфлацията е сведена от над 1 000 % средно през 1997 г. до средно 9.8 % през следващите години. Благодарение на бюджетната дисциплина дефицитът е под 1% от БВП за всички години през периода, което доведе до постепенно намаляване на държавния дълг. Бавно нарастващият дял на частните инвестиции от БВП, както и значителният приток на преки чуждестранни инвестиции сочат подобрене на стопанския климат. Преките чуждестранни инвестиции са и главният източник за регулирано финансиране на високите отрицателни салда по текущата сметка. В резултат обаче на структурните реформи, а*

понякога и поради тяхното забавяне, безработицата продължи да нараства до 2001 г. и намалява бавно оттогава насам.

Основни икономически тенденции							
България	1997	1998	1999	2000	2001	Средно	2002 посл.
БВП, реален растеж %	-5.6	4.0	2.3	5.4	4.0	2.0	3.2, I тримес.
Темп на инфлация							
- средногодишно %	:	18.7	2.6	10.3	7.4	9.8	6.4, юли ^б
- XII спрямо XII %	:	1.6	7.0	11.3	4.8	6.2	5.5, юли
Безработица %						15.2	17.6, II тримес.
- по дефиниция на ПРС	13.7	12.2	14.1	16.3	19.9		
Салдо на общ. реп. бюджет % от БВП	-0.3	1.3	0.2	-0.6	1.7p	0.5	
Салдо по текущата сметка % от БВП	10.0	-0.5	-5.3	-5.5	-6.0	-1.5	
млн. екю/€	923	-55	-642	-760	-940 ^в	-290	-424, I-VI ^в
% от износа							
Брутен външен дълг на икономиката	165.9	165.0	183.8	132.0	:	:	
- дълг/износ и услуги							
млн. екю/€	9,211	8,172 ^а	9,451	10,083	:	:	
Преки чуждестранни инвестиции							
- по данни за платежния баланс % от БВП	4.8	4.2	6.2	7.9	5.1	5.6	
млн. екю/€	445.1	479.3	756.3	1,084.3	775 ^в	708	256 I-VI ^в

Източници: Евростат. Национални източници. ОИСР, статистически данни за външния дълг

^а Серията прекъсва поради технически промени в дефиницията.

^б Плаващ среден 12-месечен темп на изменение.

^в Източник: Страница на БНБ в Интернет.

Постигнат е значителен напредък в преструктурирането на икономиката и в приватизацията. Приватизирани са предприятия, представляващи повече от половината от държавните активи. През месец април 2002 г. са въведени нови приватизационни процедури, осигуряващи по-ясни правила и

по-голяма прозрачност при приватизацията на оставащите около 2 000 предприятия с преобладаващо държавно участие. През 2002 г. започва реализацията и на стратегия за либерализация на електроенергийния сектор, включваща значително увеличение на цените и приватизация на разпределителните дружества. Условието за стопанска дейност в България са се подобрили, макар че все още са необходими значителни усилия за повишаване ефективността на публична администрация и на съдебната система, що се отнася до корупцията, бюрокрацията, данъчните и митническите процедури, и нормативната уредба за несъстоятелност. Притежаваният до голяма степен от чуждестранни лица банков сектор се развива, като бележи нарастване на кредита и на спестовните влогове; остава да бъде приватизирана още само една голяма държавна банка. Капиталовият пазар е все още слабо развит.

Средният доход на глава от населението е нисък — едва 28% от средното равнище за Европейския съюз (по стандарти на покупателна способност). България обаче е постигнала добър напредък в приближаване до равнищата на доходите в ЕС. Ръстът на заетостта на населението в трудоспособна възраст е спаднал от 54.5% през 1997 г. до 50.7% през 2001 г. Ръстът на безработицата е нараснал от 13.7% на 19.9%. Повече от 60% от безработните са трайно безработни. При мъжете безработицата е нараснала малко повече, отколкото при жените, а близо 40% от лицата на възраст под 25 години са без работа. Разликите между равнищата на доходите по райони на страната са малки, варирайки между 23% и 28% от средното за Съюза, с изключение на равнището в югозападния район, в т.ч. в София, което е 36.5% (по данни за второстепенните статистически райони от 1999 г.). Регионалните различия в реста на безработица са по-изразени. Докато в югозападния район безработицата възлиза на 9.7%, то във всички останали райони тя е над 20%, достигайки до 32.8% в северозападния район (по данни за второстепенните статистически райони от 2001 г.)

Основни показатели на икономическата структура за 2001 г.		
Население (средно)	хил.	7 915
БВП на глава от населението ^а	СПС	6 500
	% от средното за ЕС	28
Дял на селското стопанство ^б в:		13.8 ^в
- брутна добавена стойност	%	26.7 ^в
- заетост	%	
Брутно формиране на осн. кап./БВП	%	17.8
Брутен външен дълг на икономиката/БВП ^в	%	77.4
Износ на стоки и услуги/БВП	%	55.7
Преки чуждестранни инвестиции	млн. €	2,151 ^г
	€ на глава ^а	272
Ръст на трайна безработица	% от трудоспособното население	12.6

^а По данни за населението от Националните сметки, които могат да се различават от данните на демографската статистика.

^б Селско стопанство, лов, горско стопанство и риболов.

^в Данните се отнасят за 2000 г.

^г Данните се отнасят за 1999 г.

2.3 Оценка според критериите от Копенхаген

Наличие на функционираща пазарна икономика

Наличието на функционираща пазарна икономика предполага либерализация както на цените, така и на търговията, и съществуването на действаща правна система, включително по отношение на имуществени права. Макроикономическата стабилност и консенсусът в обществото по провежданата икономическа политика стимулират функционирането на пазарната икономика. Добре развит финансов сектор и отсъствието на съществени бариери за влизане и излизане от пазара подобряват ефективността на икономиката.

Продължава подкрепата за средносрочната програма за икономическа реформа и за политиката на присъединяване към ЕС. Строгата фискална политика и пазарно ориентираната икономическа реформа са сред главните цели на новото правителство. Налице е широк консенсус относно основните

принципи на икономическата политика. Предварително обявените политически намерения на правителството са в по-голямата си част реализирани, макар и понякога със закъснение или в по-смекчен вариант по социални съображения. През месец февруари 2002 г. Международният валутен фонд одобри 2-годишен „стенд бай“ кредит, а през месец юли същата година успешно приключи първият преглед на споразумението. Преди да бъде одобрен кредитът, беше представен Меморандум за икономическата политика на правителството и на българската народна банка, който впоследствие беше препотвърден в контекста на първия преглед. В меморандума е изложена програмата за икономическа политика въз основа на паричния съвет за срок най-малко до присъединяването към ЕС; предпазлива и гъвкава фискална политика, насочена към балансиран бюджет в средносрочен план; и ускорени структурни реформи за създаването на напълно функционираща и конкурентноспособна пазарна икономика. През месец август 2002 г. българските власти представиха най-новата си предприєдинителна икономическа програма, изготвена от министерството на финансите след консултации със социалните партньори, НПО, академичните среди и различни държавни институции. Програмата потвърждава ангажираността на правителството към приетите от него приоритети на реформата.

Макроикономическата стабилност позволи устойчив икономически растеж със среден темп от близо 4% от 1998 г. насам независимо от поредица неблагоприятни външни условия, в т.ч. кризата в Косово, конфликта в Бивша югославска република Македония, икономическата криза в Турция и глобалното забавяне на икономическия растеж. За миналата година е отбелязан ръст на БВП с 4% независимо от забавянето след влошаване на глобалните икономически условия през годината, а ръстът на реалния БВП за първото тримесечие на 2002 г. се оценява на 3.2% (спрямо същия период на 2001 г.). Това се дължи най-вече на оживеното вътрешно търсене, докато външното салдо продължава да възпира растежа. През 2001 г. инвестициите нараснаха с висок темп от 20%. Макар че съотношението на инвестициите спрямо БВП се увеличи през годините, през 2001 г. то се задържа на едва 17.8% — едно относително ниско равнище с оглед на необходимостта от устойчиво преодоляване на изоставането.

Високият дефицит по текущата сметка продължава да отразява несъответствието между вътрешните спестявания и инвестициите, но е понисък от нетния приток на преки чуждестранни инвестиции през повечето години. Общият размер на външния дълг е спаднал под 80% от БВП, като тази тенденция получи нов импулс през месец март 2002 г. със замяната на брейди-облигациите срещу облигации с фиксиран лихвен процент, деноминирани в евро и в щатски долари. Малък остава обемът на износа на

стоки, което води до висок външнотърговски дефицит, който само отчасти се компенсира от износа на услуги, най-вече в туризма.

До 2001 г. безработицата се увеличи поради бързите темпове на реструктуриране на икономиката и някои несъответствия по райони и професионална квалификация. Ръстът на безработицата се увеличи трайно — от 12.2% през 1998 г. до 19.9% през 2001 г. — независимо от високия икономически растеж. За първото полугодие на 2002 г. регистрираната безработица е по-ниска от тази за същия период на 2001 г., възлизайки на 17.0% от трудоспособното население към месец юли 2002 г. При това обаче трудно може да бъде оценена степента на заетост в големия неформален сектор на икономиката, както и в селското стопанство. Наличието на голям неформален сектор придава известна гъвкавост на пазара на труда, който официално е доста силно регулиран и се характеризира с високи разходи за труд, извън разходите на фонд “Работна заплата”. Следователно, по-доброто функциониране на административната система, което би довело до свиване на неформалния сектор и намаляване на неплащането на данъци, следва да се извършва едновременно с нарастване на гъвкавостта на пазара на труда и намаляване на разходите за труд, извън разходите на фонд “Работна заплата” във формалния сектор на икономиката. Социалните партньори все още не носят достатъчно отговорност на децентрализирано равнище за трудовите отношения, в т.ч. договарянето на възнагражденията. Правилното функциониране на пазара на труда е възпрепятствано и от сравнително ниската териториална мобилност на работната сила, дължаща се на съчетание на фактори като традиционните нагласи, недостатъците на жилищния пазар и основните несъответствия между търсенето и предлагането на професионални умения в различните части на страната.

България продължава да се придържа към режима на паричен съвет, въведен през месец юли 1997 г., съгласно който курсът на българския лев (BGN) към еврото е фиксиран. Поради по-високия от очаквания темп на инфлация реалните краткосрочни лихвени проценти придобиха отрицателни стойности към края на 2001 г.⁴ Широкият паричен агрегат М3 нарасна с 18% в номинално изражение и с 9% в реално изражение за периода март 2001 – март 2002 г. Тъй като при паричния съвет паричното предлагане се обуславя изключително от търсенето на пари от страна на икономическите субекти, това нарастване сочи процес на ремонетизация на икономиката и възстановяване на паричното търсене след силния спад през периода на висока инфлация 1996–97 г. Паричният съвет е все така добре обезпечен с валутни резерви.

4

На база лихвените проценти по едномесечните кредити и депозити, коригирани с ИПЦ.

Въвеждането на паричен съвет допринася за овладяването на инфлацията. Нейният темп по хармонизирания индекс на потребителските цени средногодишно спадна до 7.4% през 2001 г. В сравнение със същия месец на предходната година, към края на 2001 г. темпът на инфлация е нисък, нарасна до сравнително по-високи равнища през първото тримесечие на 2002 г. след увеличаването на косвените данъци и цените на хранителните стоки, и отново спадна през второто тримесечие на същата година поради намаляването в цените на хранителните стоки. Общият ръст година спрямо година на административно определяните цени спада от трицифрени проценти в началото на 1998 г. на 23.3% през месец май 2002 г. Темпът на инфлация с изключение на административно определяните цени е доста неустойчив при отрицателни стойности през 1999 г., положителни — около 10% през 2000 г. и 2001 г. и 2.7% през месец май 2002 г.

Фискалната политика беше строга. Общият държавен дефицит е под 1% от БВП през всички години от периода. През 1998 и 1999 г. дори е отчетен излишък.⁵ Ниските дефицити и високият номинален ръст на БВП допринесоха за постоянното намаляване на общия държавен дълг до равнище под 70% от БВП през 2001 г. През същата година правителството проведе реформа в областта на подоходното облагане, за да се премине постепенно от пряко към косвено данъчно облагане и да се намали съотношението приходи/БВП. Ставките на данъка върху корпоративните доходи и на данъка върху доходите на физическите лица са намалени с няколко пункта през 2001 и 2002 г. до максимални равнища съответно 23.5% и 29%, понастоящем са по-скоро ниски по международните стандарти. Възстановяването на ДДС беше ускорено чрез по-нататъшно намаляване на законовия срок от 4 на 3 месеца, като същевременно по-ефикасно се възпрепятстват злоупотребите благодарение на задължението за откриване на ДДС – банкова сметка. Бяха осъществени реформи на пенсионната и здравна система, с оглед намаляване на дългосрочните фискални рискове, но вече високите размери на социално-осигурителните вноски изискват допълнително внимание предвид застаряването на населението. За 2002 г. правителството запазва бюджетен резерв от 0.3% от БВП, който се предвижда да бъде изразходван само, ако няма влошаване на макроикономическите условия. Независимо от политиката на бюджетна консолидация общото формиране на държавен брутен основен капитал се движеше между 3% и 4% от БВП през всички години с изключение на 1997 г.

⁵ Салдото на общия републикански бюджет за 2001 г. на база хармонизираните стандарти на ЕС (ESA95) е +1.7% от БВП, но тази стойност подлежи на промяна поради статистическото прекласифициране на Банковата консолидационна компания (БКК) като централна държавна институция. Въпреки това, дори и след прекласифицирането салдото за 2001 г. ще бъде по-малко от -1% от БВП.

Мерките в областта на макроикономическата политика са адекватни. В отсъствие на инструменти за парична политика и промени на валутния курс, фискалната политика е главният инструмент за макроикономическа стабилизация. Провежданата строга фискална политика съответстваше на необходимостта от стабилизиране на паричния съвет и избягване на проциклично стимулиране на търсенето, което предвид високите темпове на растеж и все още ограничения капацитет на българската икономика би породило нов инфлационен натиск и допълнително нарастване на вече високия дефицит по текущата сметка. Досега този дефицит не е създавал проблеми, тъй като е давал възможност за повече инвестиции, отколкото биха били финансирани само от вътрешните спестявания, и е бил покриван от нетен приток на преки чуждестранни инвестиции през всички години с изключение на 2001 г. За да бъде поддържана външната конкурентноспособност по отношение на еврозоната в качеството ѝ на главен външнотърговски партньор, спрямо който българският лев бележи известно реално поскъпване, увеличенията на заплатите в бюджетния сектор (които донякъде са ориентир за частния) не бива да надхвърлят темпа на нарастване на реалната производителност в частния сектор плюс темпа на инфлация в еврозоната.

Либерализацията на цените отбеляза напредък, но са необходими по-нататъшни стъпки. Намаля броят на стоките и услугите с административно определяни цени. През 2001 г. са либерализирани цените на въглищата, но цените на тютюна, питейната вода, електроенергията, природния газ, топлоенергията, лекарствата, пощенските и далекосъобщителните услуги са все още административно определяни или регулирани. От гледна точка на техните дялове в индекса на потребителските цени за 1997 г. относителното им тегло е спаднало от 14.5% през 1997 г. на 13.2% през 2002 г. Поради нарастването на теглото им обаче в резултат най-вече от увеличеното търсене на далекосъобщителни услуги, повече от една пета от инфлацията все още се дължи на корекциите на административно определените цени. През месец юли 2002 г. е взето решение за 3-годишен график за приблизително 50%-но увеличение на цените на електроенергията за битови нужди.

Частната собственост стана преобладаваща в икономиката. През 2001 г. 73.4% от всички служители работят в частния сектор. Неговият дял от брутна добавена стойност нарасна от 63.4% през 1997 г. на 71.7% през 2001 г. Жилищният и поземленият фонд е почти изцяло в частни ръце след завършване на реституцията на земята през 2000 г. До месец април 2002 г. са реституирани повече от 90% от горските имоти. За периода от началото на преобразуването до април 2002 г. са сключени 4 821 сделки, чрез които са приватизирани 79.8% от всички активи, предвидени за приватизация (т.е.

всички активи на предприятия извън списъка за окончателна публична собственост), като за приватизация остават по-малко от 2 000 предприятия.

През 2002 г. започнаха нови приватизационни процедури. Те са предназначени да ускорят приватизацията на останалите държавни активи (главно в далекосъобщенията, банковото и застрахователното дело, енергетиката, морския транспорт и тютюневата промишленост) при условията на по-голяма прозрачност и ефективност чрез открити и закрити търгове, и публично предлагане на акции. Работническо-мениджърските дружества, които създадоха редица проблеми в миналото, вече не се ползват с преференции в приватизационните процедури. В отделен сегмент на фондовата борса предстои да бъдат пуснати 1500 миноритарни дяла от предприятия. За пряка продажба са предвидени 360 предприятия, а 100 са временно извадени от списъка за приватизация било от съображения, свързани с националната сигурност, било поради това, че се нуждаят от предварително реструктуриране. Една от оставащите две държавни банки („Биохим“) беше продадена на чуждестранна банка през месец юли 2002 г., а 80% от капитала на последното държавно застрахователно дружество (ДЗИ) бяха приватизирани през август 2002 г. До началото на месец септември 2002 г. беше избран купувачът на 80% от националния тютюнопроизводител „Булгартабак“, макар че оставаше още подготвителна работа по приключването на сделката, и беше съставен съкратеният списък на участниците в търга за 65% от капитала на монополиста в далекосъобщенията БТК. Отчитайки факта, че в редица случаи купувачите не са спазили следприватизационните си ангажименти поради тяхната прекомерна тежест, правителството е опростило и процедурите за следприватизационен контрол.

Влизането и излизането на пазара все още не функционират правилно, макар че положението се подобрява. Делът на новорегистрираните дружества (в т.ч. еднолични търговци) в търговския регистър спрямо всички съществуващи дружества е 11.7% през 2000 г. и 6.6% през 2001 г. Същевременно броят на заличените дружества е равен съответно на 0.8% и 0.7%. Тези цифри сочат висок, макар и намаляващ брой на новосъздадени фирми, но могат да се дължат и на общия стопански цикъл, и на недостатъчната строгост на изходния режим. Влизането на пазара все още се възпрепятства от множество разрешителни процедури, които забавят създаването на нови предприятия и ангажират значителни ресурси, както в търговските дружества, така и в държавната администрация. През 2002 г. работна група от министерството на икономиката внесе предложение за премахване на 74 от 360-те съществуващи на централно равнище режими, и за опростяване на 120 от тях, за което правителството вече провежда съответните законодателни процедури. Въпреки това ще продължат да

съществуват административни пречки на местно равнище. В ход са реформите на митническата и на данъчната администрация за подобряване на понякога твърде незадоволителната работа на тези институции. Независимо от положителните промени немалко бизнесмени все още се оплакват от сериозни проблеми във връзка със започването и провеждането на стопанска дейност, дължащи се на бюрокрация, корупция, бавни административни и съдебни процедури. Що се отнася до излизането от пазара, процедурите по несъстоятелност са все още бавни. По данни на съдебната статистика през 2001 г. има 408 висящи дела по несъстоятелност от предходни години, открити са 457 нови процедури, решения са постановени по 433 дела, така че към края на годината висящи остават 432 дела. Действащото национално законодателство не предвижда краен срок за погасяване на задълженията на несъстоятелните длъжници към техните кредитори, поради което съдът трябва да намери доказателства за неплатежоспособността на длъжника. За ускоряване на производството по несъстоятелност правителството е внесло проект за изменение и допълнение на Търговския закон, съгласно който дружество, което не изплати задължението си в срок от 60 дни от настъпването на падежа, ще бъде смятано за изпаднало в несъстоятелност. Освен това са създадени специални съдебни състави за разглеждане само на дела по несъстоятелност. През месец септември 2002 г. беше приет нов Закон за банковата несъстоятелност, който би следвало да увеличи прозрачността и да ускори процедурата благодарение най-вече на предвидените големи контролни правомощия на Фонда за гарантиране на влоговете в банките върху дейността на синдиците. Макар и да е постигнат напредък, редица фирми все още работят на загуба, като неявно се субсидират чрез толериране на просрочени трудови възнаграждения, данъци, социално-осигурителни вноски и плащания към държавни предприятия-доставчици, без да бъдат принуждавани да се реструктурират или да бъдат закрити.

Прилагането на имуществените права остава затруднено в някои области. Бавните процедури на съдебната система често възпират страните да отнасят споровете си до съда, което допринася за липсата на надеждни средства за прилагане. Постигнат е напредък към намаляване на бюрокрацията, но тя все още поражда значителни разходи за частния сектор. Докато големите чуждестранни фирми понякога успяват да заобиколят тези недостатъци на правната и нормативна уредба, като се обръщат направо към политически високоотговорни лица, то по-малките или национални предприятия не винаги имат такава възможност. Недостатъчно се прилага законодателството за закрила на интелектуалната собственост, което води до широко разпространение на фалшифицирането и пиратството на софтуерни и аудио-визуални продукти. Жилищната собственост е по-ясно регламентирана и пазарите функционират добре. Въпреки това, независимо от приключилото

възстановяване на собствеността върху земите, сделките със селскостопанска земя са малко на брой и на ниски цени, което се дължи на редица фактори като разпокъсаност на имотите при нерядко множество съсобственици, непълно документиране на собствеността в поземлените регистри и бавно уреждане на споровете, както и ниски очаквания за реализация на печалба от селскостопанска дейност. Това представлява сериозна пречка пред увеличаването на производителността в селското стопанство, а по оценка около 25% от обработваемата земя понастоящем пустее. Полагат се усилия за осъвременяване на системата за регистрация на земята, в това число с подкрепата на международни донори, но процесът изисква време.

След кризата през 1996 и 1997 г. банковият сектор е реструктуриран и бележи постепенно развитие. След закриването на 17 банки по време на кризата, броят им е останал общо взето постоянен (35 в края на 2001 г.). След големите приватизационни сделки през 2000 г. („Булбанк“) и 2002 г. („Биохим“), 85% от търговските банки по сума на активите са в частни ръце, а мажоритарни собственици на около 80% от тях са чуждестранни лица. Държавата все още контролира Банка „ДСК“, на която се падат 12% от общия обем на активите на търговските банки, и която е предвидена за приватизация през 2003 г. На „Общинска банка“ - София и на „Насърчителната банка“, чиято функция е да подкрепя малките и средни предприятия, се падат останалите 2.5% от държавния сектор в банковото дело. Банките поддържаха политика на разумно и предпазливо кредитиране, което допринесе за ниска степен на банково посредничество. Кредитирането на частния сектор е много слабо, но устойчиво нарасна от 10.5% от БВП през 1999 г. на 14.4% от БВП през 2001 г. Съответно, капиталовата адекватност, макар и намаляваща през годините, е все още висока (31% през 2001 г.). Ограничаването на кредитирането поддържа и системните за банковия сектор рискове в тесни граници. Що се отнася до нередовните кредити, положението устойчиво се е подобрило от 21.3% (през декември 1997 г.) на 6.5% (през март 2002 г.).⁶ Лихвените маржове, изразени като средните краткосрочни проценти по кредитите и депозитите слабо са се свили, но остават високи на около 10 пункта, вероятно поради липсата на алтернативни посредници, но и предвид средната рискова характеристика на заемателите в страната.

Небанковият финансов сектор е все още на ранен етап на развитие. Фондовата борса остава недоразвита и е в голяма степен неликвидна при твърде ниски обеми на търговията независимо от големия брой регистрирани

⁶

В т.ч. всички кредити, които не са класифицирани като „стандартни“ (т.е. „под внимание“, „нестандартни“, „съмнителни“ и „несъбираеми“), в процентно изражение от общата сума на кредитите.

дружества. Пазарната капитализация на регистрираните на Българска фондова борса дружества възлиза на 678 милиона евро или 4.5% от БВП през месец юни 2002 г. Правителството възнамерява да подобри положението чрез приватизация и постепенно преминаване от чуждестранни към местни източници на финансиране на държавния дълг. Делът от БВП на brutния премиен доход на всички застрахователни дружества взети заедно (в т.ч. животозастрахователи и неживотозастрахователни дружества), продължи да бъде доста нисък от 1.6% за 2001 г.

Способност за справяне с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на ЕС

Изпълнението на този критерий зависи от наличието на пазарна икономика и стабилна макроикономическа рамка, която да позволява на икономическите субекти да вземат решения в условията на предвидимост. Критерият предполага и достатъчно човешки и физически капитал, в т.ч. инфраструктура. Необходимо е държавните предприятия да се реструктурират, а всички предприятия следва да инвестират в повишаване на своята ефективност. Нещо повече, колкото по-голям достъп имат предприятията до външно финансиране и колкото по-успешно се реструктурират и правят нововъведения, толкова по-голяма ще бъде тяхната приспособимост. Като цяло, колкото по-висока е степента на икономическа интеграция на една страна-кандидатка със Съюза, толкова по-лесно ще е за нея да поеме задълженията, произтичащи от членството. Свидетелство за тази интеграция са както обемът, така и гамата от продукти, които са предмет на търговски обмен с държавите-членки на ЕС.

България е постигнала достатъчна степен на макроикономическа стабилност и пазарните механизми действат достатъчно, за да позволяват по-ефективно разпределение на ресурсите. Въпреки това е необходимо допълнителен напредък по отношение на ефективността на обществените услуги и правоприлагането на имуществените права, така че икономическите субекти да могат да вземат решения в условията на стабилност и предвидимост.

Понататъшни усилия са необходими за повишаване на ефективността и качеството на образованието. Демографският спад и недостатъците в управлението на ресурсите сочат необходимост от понататъшно повишаване на ефективността на разходите за образование. Като цяло България разполага с добре образована и обучена работна ръка. По данни от Проучването на работната сила през 2001 г. 16% от населението в трудоспособна възраст е завършило трета образователна степен, 46% са със средно образование и 38% са с основно или по-ниско образование. От

завършилилите горните курсове на средно образование едва 34% притежават средна професионална квалификация. След навършване на 18-годишна възраст по-малко от половината от учащите се продължават образованието си, а след навършване на 19 години — по-малко от една трета. Сред нискоквалифицираните (под горно средно образование) безработицата през 2001 г. е особено висока (34%). Българските учащи се обикновено получават високи оценки в международните изследвания по природо-математически науки, но това важи в по-малка степен за обществените науки. Недостигът на професионални умения по фирмено управление, както и на добре подготвени съдебни и административни кадри оказва отрицателно влияние върху икономическите резултати и перспективите за конкурентноспособност на икономиката. Разходите за активна политика на пазара на труда възлизат понастоящем на 50 милиона евро (0.34% от БВП), от които малко по-малко от половината са за субсидиране на наемането на лица в неравностойно положение, по една четвърт — за насърчаване на самостоятелната и временната заетост, и 5% за професионална квалификация. Въведени са и данъчни стимули за работодателите, които финансират обучението на своите работници и служители. Общият размер на разходите за изследователска и развойна дейност възлиза на 0.6% от БВП през 1999 г., от които около 20% са усвоени от стопанския сектор.

Възобновяването на натрупания капитал в частния и в държавния сектор напредва, макар и от ниско начално ниво. Високият ръст на инвестициите, поддържан от сравнително ниските лихвени равнища, е довел до нарастване на съотношението брутно формиране на основен капитал/БВП от 10.6% през 1997 г. на 17.8% през 2001 г. Тази стойност обаче е все още твърде ниска, за да обезпечи по-нататъшен висок темп на растеж и преодоляване на изоставането. Нетният приток на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) изигра важна роля във формирането на капитал в частния сектор, тъй като се движеше над 4% от БВП през всички години, достигайки върхова стойност от почти 8% през 2000 г., а ПЧИ в проекти „на зелено“ са по-големи от ПЧИ в приватизацията през всички години, освен 1997 г. Размерът на натрупаните за периода 1997–2001 г. ПЧИ е доста висок — 430 евро на глава от населението. През първото тримесечие на 2002 г. обаче притокът на ПЧИ е сравнително нисък, като отново нараства през второто тримесечие поради приключването на няколко приватизационни сделки с чуждестранни инвеститори. Повече от половината от общия обем на ПЧИ се насочва към промишлеността; следващите по обем на ПЧИ сектори са търговията, финансите и туризмът.

Качеството на инфраструктурата е ниско, но бавно се подобрява. Като цяло качеството на транспортната инфраструктура е такова, че както местните, така и чуждестранните инвеститори гледат на него като на основен

проблем. Все пак състоянието на инфраструктурата бавно се подобрява благодарение на усилията на българските власти с подкрепата на предприєдинителните фондове на ЕС. Съотношението общо формиране на брутен държавен основен капитал/БВП варираше между 3% и 4% през периода 1998–2001 г. до едва 1.5% през 1997 г. Дължината на магистралните автомобилни пътища е нараснала от 314 км на 328 км, докато размерът на железопътната мрежа е останал непроменен. Подобрява се информационната и далекосъобщителна инфраструктура. Постигнат е известен напредък в развитието на стационарната телефонна мрежа, но степента на цифровизация е все още ниска — едва 17%. Мобилната телефонна мрежа — при наличието на два независими мобилни оператора и възможността за издаване на трети лиценз при започналата вече приватизация на БТК — бързо се подобрява. Расте и потреблението на Интернет, макар и от твърде ниска база. Инвестициите в енергийната инфраструктура са ориентирани към повишаване на качеството и свързване с мрежите на съседни страни. Местната инфраструктура — улична, канализационна и водоснабдителна мрежа, училищни сгради и пр. — е твърде често в незадоволително състояние, поради ограничените средства за инвестиции, с които разполагат общините.

Преструктурирането на предприятията отбеляза напредък — най-вече във връзка с приватизацията, но в някои сектори то все още не е завършено. Енергийната ефективност е все още твърде ниска. В областта на електроенергетиката правителството е приело нова стратегия, основаваща се на институционалното обособяване на преноса, производството и разпределението. Преносната инфраструктура ще остане регулирана и държавна, докато производството и разпределението са в процес на либерализация за осигуряване на достъп на трети лица — на първо време само за клиенти, чието годишно потребление надхвърля определено прагово равнище. Започнала е приватизацията на 7 регионални електроразпределителни дружества; за приватизация са обявени и няколко водноелектрически централи. В ход е преструктурирането на газовия сектор, въгледобива и централната топлофикация. Постигнат е понататъшен напредък в преструктурирането на черната металургия, макар че няколко от приватизираните предприятия все още се ползват с облекчен бюджетен режим под формата на просрочия по трудови възнаграждения, данъци и мита. В далекосъобщенията през лятото на 2002 г. беше открита процедурата за приватизация на монополния оператор, като срокът на монопола върху стационарните връзки изтича в края на годината, но все още се обсъждат преходните условия. В транспортния сектор няколко държавни предприятия все още системно работят на загуба. На 1 януари 2002 г. беше оформено юридически институционалното обособяване на железопътната

инфраструктура и операторската дейност, чиято цел беше да се сложи край на държавния монопол в железопътния транспорт.

Структурата на икономиката се променя с бързи темпове. Делът на селското стопанство от брутна добавена стойност е намалял приблизително наполовина - от 26.6% през 1997 г. на 13.6% през 2001 г., което се дължи не само на икономическата реформа, но и на неблагоприятните климатични условия през последните години. Докато делът на промишлеността (в т.ч. строителството) се запази на около 28% през периода, услугите са се разраснали от 45.2% през 1997 г. на 57.7% през 2001 г. Това секторно разместване е далеч по-слабо изразено в структурата на заетостта — повече от една четвърт от работната ръка остава в селското стопанство, а едва около 3% са преминалите от промишлеността в услугите.

Малките и средни предприятия (МСП) все още не са развили напълно потенциала си за растеж и създаване на работни места. На предприятията с по-малко от 250 работници и служители се падат 35% от брутна добавена стойност и 57% от заетостта през 1997 г. Тези дялове достигат съответно 43% и 65% през 2000 г. Независимо, че тенденцията е положителна, тя все още не е достатъчно силна, за да компенсира значителната загуба на работни места в големите предприятия след тяхната приватизация или реструктуриране. Едно от обясненията на това положение е, че МСП страдат от най-неблагоприятните аспекти на нерядко трудните условия за стопанска дейност в България, в т.ч. бюрокрацията, корупцията и липсата на достъп до финансиране, информация и управленски умения. Банките често отказват да кредитират МСП, тъй като изискват твърде големи обезпечения при затруднена реализуемост, поради недостатъците на съдебната система, както и поради това, че много МСП изкуствено занижават финансовите си резултати, за да избягват данъци. Правителството е създадо схема за микрокредитиране и гаранционен фонд, но броят на бенефициентите (100-тина към край на април 2002 г.) и ефектът върху икономическото развитие остават твърде ограничени.

Държавата постепенно се оттегля от производствения сектор. Приватизацията и търговската либерализация са най-важните признаци за намаляване на държавната намеса. Скрытите субсидии под формата на просрочени плащания към бюджета и към държавни предприятия-доставчици са намалели, но все още възлизат на 1.6% от БВП за данъчните просрочия и 0.7% от БВП за просрочените социално-осигурителни вноски. Енергетиката и транспортът все още получават значителни държавни помощи за покриване на загуби. Новият Закон за държавните помощи, влязъл в сила през месец юни 2002 г., предвижда добра процедурна рамка за контролиране на държавните помощи, но все още предстои приемането на

ясни разпоредби за неговото прилагане. Министерството на финансите поддържаше финансовата дисциплина на държавните предприятия чрез строго наблюдение и контрол на ползваните от тях заемни средства и нарастването на работните заплати. Независимо от това държавата продължава да проявява отзивчивост към претенциите за защитни мерки по сектори, въвеждайки например 40% защитно мито върху вноса на азотни торове от юли 2002 г. Правителството възнамерява също да запази златни акции след приватизацията на монополните предприятия в тютюневата промишленост и далекосъобщенията.

Външнотърговската интеграция на българската икономика е нараснала. Цялостната отвореност на икономиката, преценявана по обема на външната търговия със стои и услуги в процентно изражение от БВП, слабо се е понижила от 58% (1997 г.) на 56% (2001 г.) при износа, докато при вноса се е повишила съответно от 54% на 63%. Най-важният експортен продукт на страната е туризмът, приходите от който възлизат на близо 9% от БВП през 2001 г. С постепенното премахване на митата в контекста на Европейските споразумения ЕС се е превърнал в най-важния външнотърговски партньор на България, като стойността на стокообмена със Съюза възлиза на повече от половината от общата стойност на износа и на почти половината от общата стойност на вноса. Износът на стоки се състои главно от руди, нефтени продукти, фармацевтични и парфюмерийни продукти, торове, текстилни изделия и конфекция, изделия на обувната промишленост, черната и цветната металургия, и машиностроенето. Сред държавите-членки на ЕС Италия, Германия и Гърция са главните направления на българския износ, а сред страните извън Съюза това са Русия и Турция. С изключение на Гърция, тези страни бележат доста нисък икономически растеж през 2001 и 2002 г., което отчасти обяснява сравнително слабите резултати на българския износ през тези години. През 2002 г. започна реформа за усъвършенстване дейността на митническите служби, които не разполагат с необходимия административен капацитет за обезпечаване на отворена външнотърговска политика, поради усложнените и противоречиви процедури, довели и до значителни загуби от несъбрани ДДС и акцизи.

Независимо от известното реално поскъпване на националната валута, международната конкурентноспособност не се е влошила. Поради инфлационните разлики между еврозоната и България българският лев поскъпва в реално изражение с повече от 7% спрямо еврото през 2000 г. и с почти 5% през 2001 г. (по ИПЦ). Поскъпването на реалния ефективен валутен курс от началото на 1998 г. до края на 2001 г. е около 10%. Тъй като обаче производителността на труда е нараснала повече от реалните трудови

възнаграждения, разходите за труд на единица продукция към края на 2001 г. са останали по-ниски от равнището си в началото на 1998 г.⁷

2.4 Обща оценка⁸

България е функционираща пазарна икономика. Тя би била в състояние да се справи в средносрочна перспектива с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в Съюза при условие, че продължи да изпълнява програмата за реформи, за да отстрани оставащите трудности.

България е постигнала висока степен на макроикономическа стабилност, а пазарните механизми вече действат в достатъчна степен за по-доброто разпределение на ресурсите. Постигнат е добър напредък в структурните реформи, особено ще се отнася до регламентирането на достъпа до пазара, реструктурирането на финансовия сектор и приватизацията, който напредък осигурява макроикономическата основа на процеса на устойчив растеж.

Необходими са обаче понататъшни усилия за повишаване гъвкавостта на пазарите. В частност е необходимо да се засили ефективността на административната и на съдебната система, така че икономическите субекти да могат да вземат решения в условията на стабилност и предвидимост. Административните процедури, засягащи сектора на предприятията, в т.ч. процедурите по несъстоятелност, следва да бъдат оптимизирани. Финансовото посредничество остава на ниско равнище. Някои специфични недостатъци, които все още се наблюдават на пазара на земя, въздействат неблагоприятно върху функционирането на този пазар и свързаните с него сектори на икономиката. Осъществяването на посочените мерки за реформа би следвало да допринесе за увеличаване на частните и на държавните инвестиции, които са ключови предпоставки за устойчив растеж и достатъчна конкурентноспособност в рамките на Съюза.

3. Способност за поемане на задълженията, произтичащи от членството

Въведение

⁷ По изчисления на МВФ.

⁸ Виж "По пътя към разширяване на Съюза: Стратегия и доклад на Европейската комисия за напредъка на всяка от страните-кандидатки по пътя към присъединяване", COM (2002) 700.

Този раздел третира въпроса за способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството, т.е. правната и институционална рамка, известна като *acquis*⁹ – достижения на правото на ЕС, посредством която Европейският съюз постига своите цели. Наред с оценка на съответното развитие след Редовния доклад за 2001 г., този раздел се стреми да предостави цялостна оценка на способността на България да изпълнява задълженията, произтичащи от членството и на това, което остава да бъде свършено. Освен това, той съдържа оценка на развитието на България след Становището от 1997 година. Той съдържа също, за всяка от преговорните глави обобщена оценка на степента, до която са изпълнени поетите по време на преговорите задължения, както и обзор на предоставените преходни договорености.

Този раздел е структуриран в съответствие със списъка от 29 преговорни глави и включва оценка за административния капацитет на България за прилагане достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в техните различни аспекти. В отделен раздел се разглежда напредъка на България в превода на прилагане достиженията на правото на ЕС (*acquis*) на официалния език на страната.

През декември 1995 г. Европейският съвет в Мадрид обърна внимание на необходимостта от създаване на условия за постепенно, хармонично интегриране на страните-кандидатки, по-специално чрез приспособяване на административните им структури. Разглеждайки тази тема, в ПЛАН 2000 Комисията подчертава важността на ефективното въвеждане на правото на Общността в националните законодателства, и още по-голямото значение на неговото правило прилагане, чрез подходящите административни и съдебни структури. Това е важно предварително условие за изграждането на взаимното доверие, задължително за бъдещото членство.

През юни 2002г Европейският съвет в Севиля повтори колко е важно страните-кандидатки да продължат да напредват в изпълнението и ефективното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и добави, че страните-кандидатки трябва да предприемат всички необходими мерки, за да приведат своите административни и съдебни капацитети до необходимото равнище. Въз основа на оценката за административния капацитет на България, направена в Редовния доклад за 2001г., настоящият доклад се стреми да навлезе в дълбочина и повече подробности, като се съсредоточава върху основните административни структури, необходими за прилагането на различните аспекти на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

⁹ Описание на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за всяка глава може да се намери в Становището на Комисията от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС.

В Становището си от 1997 г. относно кандидатурата на България за членство в ЕС Комисията направи следното заключение:

“Въпреки постигнатия напредък България нито е въвела, нито пък е възприела основните елементи на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по-специално по отношение на вътрешния пазар. Поради това не е сигурно дали България ще е в състояние да поеме задълженията във връзка с членството в средносрочен план. В допълнение ще са необходими значителни усилия в областта на околната среда, транспорта, енергетиката, правосъдието и вътрешните работи, както и в селското стопанство. По-общо казано, ще е необходима значителна административна реформа, ако желае България да има структури за прилагане за ефективно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).”

В Редовния доклад за 2001 г. Европейската комисия констатира, че:

“България продължи с добри темпове привеждането на своето законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но все още следва да отделя повече внимание как то ще бъде прилагано. Продължава напредъкът в реформата на публичната администрация и това е положителен знак. Процесът трябва да се развива устойчиво, така че държавната администрация да бъде готова за своята роля към момента на присъединяването към ЕС. Малко е направено, обаче, за подготовката на съдебната система, която се нуждае от модернизирание и укрепване, по-специално, за да бъде гарантирано ефективното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Що се отнася до вътрешния пазар, България е постигнала допълнителен напредък в повечето области. В областта на свободното движение на стоки следва да бъде отбелязано значителното постижение, което представлява членството в Европейската акредитация. Все още е необходимо укрепване на административната структура за стандартизация и сертификация, както и на системите за надзор на пазара. В областта на финансовите услуги България е внедрила стабилни практики за банков надзор. Предприети са мерки за по-нататъшното привеждане в съответствие на дружественото право, усъвършенствана е нормативната уредба за защита на правото на интелектуална и индустриална собственост, но са необходими по-нататъшни стъпки за нейното практическо прилагане. В областта на държавните помощи България, след дълго забавяне, вече е започнала разработването и приемането на нормативна уредба, но тя все още не е съвместима с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В България все още липсва правна рамка за защита на данните, която да е съвместима с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

В областта на селското стопанство България продължи да отбелязва, като цяло, добър напредък в сближаването на законодателството, но прилагането на достиженията на правото на ЕО (acquis) в тази област представлява значително предизвикателство. Режимите за ветеринарна и фитосанитарна инспекция се нуждаят от по-нататъшно усъвършенстване. Частичната акредитация на САПАРД е заслужаващ внимание успех.. Напредъкът в областта на рибното стопанство се ускори в сравнение с предходните години.

Въпреки постигнатия напредък в измененията и допълненията на трудовото законодателство за привеждането му в съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis), напредъкът в областта на законодателството за равното третиране остава бавен. Въпреки че беше засилен административния капацитет на Главната инспекция по труда, капацитетът за прилагане на достиженията на правото на ЕС (acquis) в областта на професионалната безопасност и опазване на здравето все още се нуждае от увеличаване .

Що се отнася до регионалната политика, България е отбелязала незначителен по-нататъшен напредък и е необходимо да се обърне по-голямо внимание на подготовката за изпълнението на структурните политики.

България продължи положителните си усилия за въвеждане на достиженията на правото на ЕС (acquis) в областта на околната среда, но прилагането и разходите, свързани с постигането на съответствие, са все още предизвикателства.

Темпът на напредъка в областта на транспорта се изразява както в приемането на нормативни актове, така и в създаването на структури за прилагане. Отбелязва се и нарастване на обема на инвестициите.

Преструктурирането на енергийния сектор е отбелязал твърде слаб напредък през 2001 г. след изоставането от плана за изменение на нормативната уредба. Това изоставане възпрепятства повишаването на ефективността и подготовката за приватизация. По отношение на ядрената енергетика, България трябва да изпълнява поетите ангажменти за закриване на мощности съгласно Меморандума за разбирателство и да гарантира висока степен на ядрена безопасност.

В областта на правосъдието и вътрешните работи в повечето законодателни направления е постигнат напредък, но напредъкът в укрепването на административния капацитет е по-нисък от необходимото. Постигнат е известен напредък в контрола на външните граници, но има още какво да се подобри, особено що се отнася до междуведомственото сътрудничество.

Във външната политика резултатите на България са все така убедителни с продължаващия значителен принос за регионалната стабилност и следване на пътя на либерализация на търговията с ЕО и нейните преференциални партньори.

За нуждите на митниците и данъчните органи България ще трябва да изгради информационни системи, позволяващи обмена на данни с ЕО.

Постигнат е допълнителен напредък в укрепването на финансовия контрол и подобряване на управлението и контрола на държавните разходи. Усилията в това направление следва да продължат.

Независимо от известния напредък в създаването на необходимите институции за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), както и в реформата на публичната администрация, капацитетът на българската администрация остава ограничен. За справяне с предстоящите предизвикателства ще са необходими по-нататъшен устойчив напредък и разпределяне на необходимите средства. По-нататъшни усилия се изискват и за изграждането на необходимия административен капацитет за гарантиране на стабилно, ефективно и контролируемо управление на финансовите средства на ЕО.

*Докато реформата на публичната администрация напредва, то бавните темпове на подготовка на съдебната система за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) будят тревога. Реформата на съдебната система следва да бъде значително ускорена.*

България отчасти е изпълнила и е постигнала напредък от миналата година насам в изпълнението на всички залегнали в Партньорство за присъединяване краткосрочни приоритети, свързани с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По отношение на административния капацитет България е напреднала с изпълнението на приоритетите, с изключение на укрепването на съдебната система, където е постигнат малък напредък. Изпълнението на наскоро приетата стратегия за съдебната реформа би следвало да способства за промяна на това положение. България е започнала работа по повечето от средносрочните приоритети в рамките на Партньорство за присъединяване.

*3.1 Главите от достиженията на правото на ЕС (*acquis*)*

Както беше посочено, следващият по-долу преглед на способността на България да поеме задълженията, произтичащи от членството, следва структурата на списъка от 29 преговорни глави. Съответно, настоящият раздел започва с оценка на напредъка, свързан с така наречените “четири свободи”, стълб на вътрешния пазар, и продължава със систематичен преглед на напредъка по всяка от главите, като обхваща всички аспекти на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), включително секторните политики, икономическите и фискални въпроси, регионалната политика, околната среда, правосъдие и вътрешни работи, външна политика и финансови въпроси.

Глава 1: Свободно движение на стоки

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България продължи да осъществява добър напредък в тази област.

В областта на **хоризонталните и процедурни мерки** бяха предприети редица законодателни мерки за премахване на останалите несъответствия между българското законодателство и достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и за по-нататъшното разграничаване на функциите на органите за стандартизация и сертификация, където беше установена потенциална възможност за конфликт на интереси. С измененията и допълненията на Закона за националната стандартизация бяха премахнати конфликти на интереси между стандартизационните и регулиращите функции и/или сертифицирането. Въпреки това, дейностите по сертифицирането все още не са достатъчно разграничени от акредитацията.

Хоризонталните законодателни мерки включват по-специално изменения и допълнения на Закона за мерките и теглилките и Закона за националната стандартизация.

Добре напредна работата по привеждане на специфичното секторно законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В областите, обхванати от директивите от "Новия подход" бяха въведени дванадесет директиви (газови уредби, строителни продукти, машини, плавателните съдове за отдиха, играчки, асансьори, електромагнитна съвместимост, обикновени съдове под налягане, експлозивни за невоенни цели, нисковолтови устройства, оборудване и предпазни системи, използвани в потенциално експлозивна среда, лични предпазни средства).

В секторите, обхванати от директивите от "Стария подход" може да се отбележи известен напредък в областта на химикалите, козметиката, стъклото, текстила и изделията на обувната промишленост, но няма никакъв напредък в сферата на моторните превозни средства и дървените материали.

По отношение на безопасността на храните и законодателството за храните (виж също Глава 7 – Селско стопанство), бяха приети няколко наредби относно етиктирането, добавките, опаковъчния материал, хигиената, лечението и замърсяването, което представлява значителен напредък.

Не може да се докладва за развитие в областта на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за огнестрелните оръжия и стоките с културна стойност. Беше постигнат по-нататъшен напредък в развитието на административен капацитет за прилагането на хоризонтални и процедурни мерки и на специфично секторно законодателство. Инфраструктурата за надзор на пазара за прилагане на нововъведеното законодателство продължи да се

укрепва след последния Доклад. По-специално Агенция "Митници" включи като част от своята стратегия сътрудничеството с органите за надзор на пазара.

В **нехармонизираната област** в българското законодателство все още не е въведен принципа на взаимното признаване на съответствието.

В областта на **обществените поръчки** беше направена значителна стъпка напред с изменението на Закона за обществените поръчки, в сила от май 2002г. Все още не е извършено изготвянето на предвиденото в преработения закон законодателство за прилагането. Измененият закон утвърждава Дирекция "Обществени поръчки" в Министерски съвет като институция, определена да прилага националното законодателството в областта на обществените поръчки.

Обща оценка

Въпреки че България е постигнала умерено ниво на въвеждане в повечето области, приетият през септември 1999г. Рамков закон за техническите изисквания към продуктите, който въведе принципите на Новия и Глобалния подход в националното законодателство и създаде правната основа за приемането на специфични директиви от "Новия подход", все още не съответства напълно с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

В резултат на изменението и допълнението на Закона за националната стандартизация беше създаден Български институт по стандартизация. Въпреки това, той все още не функционира като независим държавен орган. Той ще трябва да поддържа темпът на хармонизиране с европейските стандарти, да се справи с развитието на законодателството и да покрие изискванията за членство в CEN, CENELEC и ETSI.

Все още изостава създаването на ефективна мрежа от независими сертифициращи органи и лаборатории.

По отношение на законодателството за безопасността на храните, бяха въведени значителен обем нормативни актове. Необходими са още усилия за хармонизирането на българското законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по-специално чрез премахване на системата на одобряване преди пускане на пазара и се осигури правилно прилагане и въвеждане в сила на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Все още е необходимо укрепване на административния капацитет. По-специално трябва да се модернизират и акредитират лаборатории. Освен това България трябва да постави като приоритет обучението на инспекторите и персонала, работещ с храни.

Съществува сътрудничество между митническите власти и органите за надзор на пазара. Това сътрудничество все още не е формално регламентирано.

В нехармонизираниите сектори, българските власти следва да гарантират, че във всеки български законодателен акт за храни е включен принципа на взаимно признаване. България следва да гарантира, че провеждащата се в момента процедура на аналитичен преглед на българското законодателство относно всички разпоредби, които биха могли да бъдат в нарушение на членове 28-30 от Договора за ЕО, ще отстрани всички ограничения много преди присъединяването.

Изменението и допълнението на Закона за обществените поръчки представлява допълнителна стъпка към прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), макар че те все още не осигуряват пълно съответствие и ще трябва да се предприемат по-нататъшни усилия в съответствие с ангажиментите на България в това отношение. Все още следва да се осигури ефективното му стриктно прилагане в съответствие с принципите на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По-конкретно, все още не е ясно как ще се осъществява на практика еднаквото третиране на местните и чуждестранни участници в търгове и до какви последствия ще доведе освобождаването на (полу-)частните доставчици на мобилни телекомуникационни услуги от задълженията, предвидени в закона. Все още не е разработено необходимото законодателство за прилагане. Капацитетът за разглеждане на Дирекция “Обществени поръчки” остава ограничен и се нуждае от укрепване. Системата за разглеждане на жалби не функционира ефективно и не осигурява достатъчна защита на изпълнителите по договорите. Системата за обжалване се нуждае от допълнително усъвършенстване. Новите изменения и допълнения на закона се простират до там, докдето позволява конституцията и едни по-съществени промени ще наложат промени в Конституцията. Одиторските функции все още се нуждаят от значително укрепване. България е поела ангажимент да създаде Агенция “Обществени поръчки” до края на 2002 г., но все още не са взети никакви формални решения в този смисъл.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че репутацията на България по отношение изпълнение на нейните ангажименти във връзка със свободното движение на стоки съгласно Европейското споразумение е общо взето добра. Тя отбеляза обаче, че българските власти трябва да осигурят в областите, които не са включени в хармонизирането с общността техните собствени национални закони да не възпрепятстват търговията. Тя добави, по-специално, че те следва да проверят съразмерността на мерките и техните цели. Тя направи заключението, че въпреки наличието на положителни индикации, остава необходимостта от значително усилие преди достиженията на правото на ЕС (*acquis*), да бъдат приложени пълно и ефективно от България. По отношение на обществените поръчки ще са

необходими по-нататъшни усилия за приемането на всички съответни достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

След Становището, България постигна значителен напредък в областта на свободното движение на стоки по отношение както на законодателството, така и на разделението на административните отговорности, където съществуваше възможност за конфликт на интересите. Беше постигнато приемливо ниво на въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в повечето области, но нивото на административния капацитет и прилагането не се развиваше със същия темп. Преговорите по тази глава бяха условно приключени. България не поискала предоставянето на преходен период в тази област. Тя общо взето изпълнява ангажиментите, които е поела в преговорите по тази глава.

България трябва да съсредоточи допълнителни усилия по-специално върху развитието на национална система за оценяване на съответствието. В сферата на обществените поръчки вниманието следва да се съсредоточи върху създаването на Агенция както е предвидено и в съответствие с поетия от България ангажимент, както и върху осигуряването на ефективни средства за защита и премахването на националната схема на преференции.

Глава 2: Свободно движение на хора

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България постигна по-нататъшен напредък в хармонизирането с разпоредбите на Европейската общност, а също и в създаването на необходимите административни структури.

Може да се отбележи известен напредък в областта на **взаимното признаване на професионални квалификации**. С приемането на Закона за камарите на архитектите и камарите на инженерите в инвестиционното проектиране България отбеляза напредък в привеждането в съответствие с разпоредбите за взаимно признаване на квалификациите и свободата за предоставяне на услуги като архитект.

В сферата на **правата на гражданите** няма конкретно развитие, което да бъде докладвано. Следва да се припомни, че Конституцията трябва да се измени, за да позволи за пълно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в тази област.

България постигна по-нататъшен напредък в свободното движение на работници. Новият Закон за насърчаване на заетостта, който влезе в сила през януари 2002 г. прави възможно премахването на режима на разрешенията за работа за граждани на ЕС при присъединяването. С приемането на наредба през април 2002 г. членовете на семействата на чуждестранните работници получиха достъп до пазара на труда без да е

необходимо да чакат 24 месеца. България въведе също така нови правила по отношение на разрешенията за пребиваване за самонаети работници.

Продължи подготвителната работа за подпомагане участието на България в системата на Европейската служба по заетостта (EURES).

България продължи да задълбочава двустранните отношения с оглед бъдещото **координиране на въпроси, свързани със социалното осигуряване** и се ускори изграждането на институционален капацитет. Влезе в сила двустранно споразумение с Испания, обхващащо здравното осигуряване, пенсиите, обезщетения при безработица и семейните издръжки.

Обща оценка

Необходима е по-нататъшна работа във връзка със законодателството в областта на взаимното признаване на квалификациите, както по отношение на правната рамка, така и по отношение привеждането в съответствие с отделните директиви. Нерешените въпроси включват привеждането в съответствие със законодателството на ЕО по отношение адвокатите, фармацевтите и ветеринарните лекари. При присъединяването трябва да се гарантира, че цялото българско законодателство е приведено в съответствие с правилата на Общността, в частност по отношение на изискванията за националност, местожителство и езикови изисквания. Законодателството за взаимното признаване следва да се наблюдава, за да се гарантира в него разграничаването на академичното от професионалното признаване и да се предвидят опростени разрешителни процедури за предоставяне на услуги. По отношение на професионалните квалификации, придобити преди хармонизиране, България ще трябва да въведе мерки, които да гарантират, че всички български лица с професионална квалификация, към датата на присъединяване, могат да отговорят на изискванията, предвидени от директивите. Учебните програми и обучението ще се нуждаят в много случаи от коригиране за гарантиране пълно съответствие със секторните директиви. Необходимо е специално обучение за да могат акушерките да работят самостоятелно. България предприе някои стъпки за привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по отношение на правата на гражданите, но подготовката следва да продължи и да включи изменения в разпоредбите относно правото за участие в избори.

Приемането на новия Закон за насърчаване на заетостта е стъпка напред в областта на свободното движение на работниците. Въпреки това са необходими допълнителни усилия, за да се осигури пълна привеждане в съответствие към момента на присъединяване, включително социалното и културно интегриране на мигриращите работници и техните семейства.

По отношение на бъдещото участие в системата на Европейската служба по заетостта (EURES), усилията трябва да продължат, особено по отношение на

езиковото обучение. С оглед бъдещото координиране на системите за социално осигуряване България трябва да гарантира, че към момента на присъединяване ще е достигнала необходимото ниво на бюджетен капацитет, както и на административен капацитет за извършването на необходимите финансови трансфери. Споразумения за обществено осигуряване, като подписаното с Испания, ще спомогнат България да бъде в съответствие с регламентите към момента на присъединяване, тъй като те обикновено се основават на същите принципи като регламентите за координиране на общественото осигуряване, и това ще запознае администрацията със съответните процедури.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че въвеждането и прилагането от България на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), е твърде ограничено. Независимо от напредъка в няколко области, изискваше се голямо усилие за реформа на законодателната политика и административна реформа, за да може България в средносрочна перспектива да изпълни изцяло достиженията на правото на ЕС (*acquis*), за свободното движение на хора.

След Становището България постигна значителен напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в тази област. Тя предприе по-нататъшни стъпки, за да осигури административните й структури да бъдат достатъчно развити към момента на присъединяване, за да изпълни изискванията за пълно прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), включително и по отношение на бъдещото координиране на системите за обществено осигуряване. В момента България отчасти е привела законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област, но е необходима по-нататъшна работа за постигането на пълно съответствие и за осигуряване изграждането на необходимите административни органи.

Преговорите по тази глава бяха временно приключени. България не е поискала предоставянето на преходен период в тази област. България прие предложението от ЕС за преходен период по отношение на свободното движение на работници. Ще се прилагат ограничения за движението на работници от България към ЕС за период от минимум две години от датата на присъединяването и те могат да останат в сила за максимум седем години. Като цяло България изпълнява ангажиментите, които е поела в преговорите за присъединяване в тази област.

България трябва да съсредоточи допълнителни усилия по-специално за гарантиране, че учебните програми и обучението на професионалистите в здравната сфера, както е регламентирано от секторните директиви, са в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тя трябва също

своевременно да се подготви да изпълни финансовите и административните задължения, които произтичат от прилагането на правилата за координиране на общественото осигуряване.

Глава 3: Свободно предоставяне на услуги

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

От миналогодишния Редовен доклад насам, България постигна добър напредък във въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на банковото дело но е постигнала по-слаб напредък в сферата на застраховането и ценните книжа.

В областта на **правото на установяване и свободното предоставяне на услуги** (други освен финансови) България постигна напредък по отношение на общия недискриминационен режим на национално третиране на чужди граждани и компании, извършващи стопанска дейност в България.

В частност, през януари 2002 г. влязоха в сила изменения на Закона за чужденците, които премахват дискриминационните изисквания за разрешения, налагани на граждани на ЕС, занимаващи се с дейности на свободна практика. Въпреки това, все още не са приети свързаните с тях изменения на наредбата.

В областта на **финансовите услуги** по отношение на банковия сектор през декември 2001г Парламентът прие изменения и допълнение на Закона за гарантиране на влоговете в банките. Банкови влогове до 10 000 лв (приблизително 5 000 евро) ще се гарантират от държавата в случай на изпадане на банката в несъстоятелност. През септември 2002 г беше приет Закон за несъстоятелността на банките. Създаването на Консултативен съвет за надзор на финансовия сектор е стъпка в правилната посока, но все още предстои да се види, дали той ще функционира ефективно.

В разглеждания период може да се докладва само за едно изменение и допълнение на Наредбата за задължителното застраховане. Агенцията за застрахователен надзор беше създадена през януари 2002г, когато изменението и допълнението на Закона за хазарта предвиди отделянето на надзора на застраховането от надзора на хазарта. Беше постигнат напредък в областта на автомобилното застраховане (застраховка "зелена карта") със създаването на Бюро за зелени карти.

Бяха приети две нови наредби в сферата на ценните книжа.

През декември 2001г Парламентът прие Закона за защита на личните данни. Народното събрание на България прие решение за ратифициране на Конвенция № 108 на Съвета на Европа за защита на лицата по отношение на автоматичната обработка на личните данни. Законът предвижда също създаването на независим надзорен орган (виж също Глава 24 – *Правосъдие и вътрешни работи*).

По отношение на **директивите, свързани с информационното общество**, през януари 2002г. бяха приети три Правилника в съответствие с изискванията на Закона за електронния документ и електронния подпис, приет през април 2001г, за въвеждане на Директивата на ЕО относно рамката на Общността за електронните подписи.

Обща оценка

В областта на правото на установяване и свободното предоставяне на услуги измененията в Закона за чужденците целят да освободят дейностите на свободна практика от изискването на разрешение за упражняване на стопанска дейност. От друга страна, определението на "дейност на свободна практика" е неясна и остава да се види в бъдеще дали дискриминацията спрямо стопански оператори от ЕО, предоставящи услуги се премахва на практика. България трябва да идентифицира и да премахне оставащите законови разпоредби и административни практики, които са несъвместими с разпоредбите на Договора за ЕО по отношение на правото на установяване и свободното предоставяне на услуги.

Финансовият сектор на България продължава да бъде малък и доминиран от банковия сектор.

По отношение на банковите услуги, измененията и допълненията на Закона за гарантиране на влоговете в банките допринесоха за постепенното възприемане на съответните достижения на правото на ЕС (*acquis*), в определените срокове. Работата на банковия сектор се подобри по отношение на предоставянето на кредити, общите активи на банките и рентабилността. Въпреки това възстановяването на доверието в банките е бавен процес и все още не е достигнато равнището от преди 1996 г. Структурата на банковия надзор е добре оборудвана и упражнява компетентен надзор на търговските банки и финансовите брокерски къщи с оглед осигуряване спазването на разпоредбите за предпазливост. Въпреки това, Българската национална банка е необходимо да получи по-широки правомощия да разследва самоличността и пригодността на преките и косвени акционери на банките, особено при някои офшорни юрисдикции.

В областта на застраховането по-голямата част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), за застраховането (Директиви от 2-ро и 3-то поколение, Директива за застрахователните сметки, Директивите за автомобилното застраховане) остава да бъдат въведени в периода 2003-2005гг. Решението за отделяне на надзора на застраховането от надзора на хазарта е положителна стъпка и следва да спомогне за усъвършенстване работата на надзора и в двата сектора. Застрахователният сектор, макар и добре диверсифициран и с добро представяне на чужди компании, е относително малък. Приватизирането на сектора напредна като една компания бе приватизирана, а за други процедурите в момента са в ход. България постепенно въвежда

достиганията на правото на ЕС (*acquis*), за сближаването на законодателствата относно застраховките за гражданска отговорност по отношение на използването на моторни превозни средства.

От последния Доклад до сега България е постигнала само ограничен напредък по отношение привеждане на законодателството си в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), за ценни книжа. България трябва да засили усилията си, за да избегне изоставане в един сектор, който вече се променя бързо. Директивата за предприятията за колективни инвестиции в прехвърляеми ценни книжа (UCITS) е само частично приложена.

В областта на пенсионните фондове е необходимо укрепване на капацитета по отношение както на Държавната агенция за застрахователен надзор (надзорния орган), така и по отношение на корпоративното управление на пенсионните фондове.

Относно защитата на личните данни, Законът за защита на личните данни от декември 2001г цели привеждане в съответствие на българското законодателство в тази област с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Въпреки това, структурата на закона, въведените концепции и критерии в много случаи се различават от тези на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Това поставя редица проблеми по отношение на съвместимостта. Някои от разпоредбите на Директивата също не са въведени. Поради това ще са необходими по-нататъшни изменения, за да се приведе закона в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Следва да се предприемат мерки за създаване на административен капацитет за изпълнение и прилагане на закона.

Заклучение

В Становището си от 1997 г Комисията направи заключение, че въпреки известният напредък в сферата на финансовите услуги и съществуването на ясен ангажимент от страна на властите да предприемат по-нататъшни стъпки, пълното приемане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), зависеше от осъществяването на програма за икономическа и структурна реформа, включително укрепване на надзорната структура, за което вече са предприети няколко стъпки. Комисията добави, че процесът ще изисква устойчиво усилие в продължение на няколко години преди българската финансова система да може да понесе въздействието от интегрирането във вътрешния пазар.

От Становището досега, България постига постоянен напредък в повечето области на тази глава както по отношение на законодателството, така и по отношение укрепването на административната и регулаторна инфраструктура, необходима за надзор на сектора на финансови услуги. Тя достигна приемливо ниво на хармонизация и се нуждае от по-нататъшно укрепване на административния капацитет за прилагане и съблюдаване.

Преговорите по тази глава временно приключиха. На България беше предоставен преходен период (до 31 декември 2009 г.) по отношение на схемата за обезщетяване на инвеститорите, в края на който тя трябва да постигне минималното ниво на покритие, предвидено в достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Като цяло България изпълнява ангажиментите, поети от нея в преговорите по присъединяването в тази област.

България следва да съсредоточи допълнителни усилия в областта на застраховането и ценните книжа. България е постигнала известен напредък по отношение дискриминацията в областите на свободното установяване и свободното предоставяне на услуги, но все още са необходими допълнителни усилия за определяне и прилагане на мерки, които да осигурят пълна недискриминация.

Глава 4: Свободно движение на капитали

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Предишният Редовен доклад посочи, че България вече е постигнала значително привеждане в съответствие на своето законодателство с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област и оттогава може да се докладва за слабо развитие.

Ограничен законодателен напредък бе постигнат в сферата на **движението на капиталите и плащанията**. Макар че два от свързаните с тях закони, Законът за чуждите инвестиции и Законът за публичното предлагане на ценни книжа, бяха изменени и допълнени през март 2002 г., измененията не бяха свързани със законодателството на ЕС, а възникнаха в следствие на приемането на новия Закон за приватизация и следприватизационен контрол. В областта на **платежните системи** през ноември 2001г. Българската народна банка измени своята наредба за плащанията чрез банкови карти, с оглед частичното въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), по отношение инструментите за електронно разплащане, по-специално отношенията между издателя и държателя на карта.

По отношение на **прането на пари** изменението и допълнението на Закона за мерките срещу изпирането на пари влезе в сила през януари 2002г. Измененията отразяват преобразуването на Бюрото за финансово разузнаване в агенция, като част от протичащите административни реформи в България. По отношение на сътрудничеството между раличните институции, участващи в борбата срещу прането на пари, след последния Редовен доклад бяха приети също така инструкции за процедури на сътрудничество между Агенция “Бюро за финансово разузнаване” и Агенция Митници, Главна данъчна дирекция, Агенция “Застрахователен надзор” и Агенция “Надзор на хазарта”. Докато през 2001г. Бюрото е получило над 301 доклада за съмнителни транзакции и сделки, само 16 са били предадени на

Прокуратурата и в разглеждания от този доклад период в България няма проведено съдебно преследване за пране на пари.

Обща оценка

По отношение на движението на капитали бе постигната значителна либерализация в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Определени транзакции, по-специално в износа, все още не са либерализирани. Въпреки това основните оставащи ограничения са свързани с придобиването на недвижими имоти от чужденци. На този въпрос ще трябва да се обърне допълнително внимание.

В областта на платежните системи все още предстои завършване на приемането на законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), в областта на презграничните кредитни трансфери, сетълмент операция и системите за сетълмент на ценни книжа. Необходима е по-нататъшна работа за изпълнение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) относно инструментите за електронни плащания. Все още предстои приключване на допълнителни изменения и допълнения на Валутния закон за преминаване от регистрационен режим към режим на деклариране на износа на капитал.

Що се касае до административния капацитет, Министерството на финансите и Българската народна банка отговарят за валутния надзор и събирането на статистически данни.

По отношение на прането на пари, докато въведените законодателни промени увеличават съответствието с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), окончателното му завършване налага по-нататъшни промени. Специализираните институции – Бюрото за финансово разузнаване и Полицейската служба за разкриване на корупция и тежките икономически престъпления – сега работят по усъвършенстване сътрудничеството помежду си с цел да могат да работят ефективно заедно в близко бъдеще.

Административният капацитет на Бюрото се нуждае от по-нататъшно укрепване чрез назначаване на допълнителен персонал. Трябва напълно да се осигурят неговата стабилност и функционална независимост, по-специално трябва да се обърне внимание на осигуряването на функционалната независимост на ръководителя на Бюрото. Бавният темп на разследванията и липсата на съдебно преследване в случаите, предадени на Прокуратурата, продължават да дават основание за загриженост и трябва да им се обърне внимание. Бюрото страда също от липсата на подходящ надзор на дейността му. Необходимо е да се подобри ефективността на ръководството и персонала на Бюрото, за да може ефективно да се справя с молби за разследване, отправени както от местни така и от международни източници. Реорганизацията на Бюрото с оглед увеличаване на аналитичния персонал е едно положително развитие. Инспекционните функции на Бюрото, обаче,

трябва значително да се подсилят, така че то, например, да може да обръща повече внимание на обменните бюра и казината.

Съществува необходимост от увеличаване на наличните ресурси в други институции като Българската народна банка, за да се води ефективна борба с прането на пари. Финансовите институции трябва да разработят програми за борба с прането на пари, да включат разработването на вътрешни политики, процедури и контрол, както и текущо обучение и функции по вътрешен контрол. Въпреки че приемането на инструкции за сътрудничество между Бюрото и други агенции е положителна стъпка, трябва да се обърне внимание на прилагането им. Такъв е конкретно случаят с Агенциите за застрахователен надзор и за надзор на хазарта, където сътрудничеството е в начална фаза.

По отношение на платежните системи България все още се нуждае от изграждане на система за извънсъдебно обезщетение, която да се занимава с уреждането на жалби между банките и техните клиенти.

Заключение

В становището си от 1997 г. Комисията направи заключението, че България е въвела валутна конвертируемост за повечето транзакции по текущи сметки, но е ограничила либерализацията на движението на капитали. Либерализираните капиталови транзакции касаеха изключително входящите движения на капитали. Либерализация на ограниченията, особено по отношение на изходящите движения на капитали, може да се разглежда само след като се постигне стабилно подобрене на финансовото състояние и на работата на банковия сектор и в зависимост от напредъка на икономическата стабилизация и на структурната реформа. По отношение на прането на пари Комисията направи заключението, че въпреки, че България е страна по Конвенцията от 1990 г за прането на пари и е приела през 1996 г Закон за изпирането на пари, остава да се извърши още значителен обем работа, за да се даде възможност на системата да работи ефективно на практика.

От Становището насам България е постигнала значителен напредък както в привеждане в съответствие на законодателството си, така и в разработването на необходимите административни структури. България е постигнала значително привеждане в съответствие на законодателството си, но е необходимо още да усъвършенства административния капацитет.

Преговорите по тази глава са приключени временно. На България бяха предоставени преходни периоди по отношение придобиването на собственост на земя за второ местоживееие от граждани на ЕС (за период от пет години след присъединяването) и по отношение на придобиване на селскостопански земи, гори и горски земи (за период от седем години след присъединяването). България прие условието, че самонаети стопани, които желаят да се установят и живеят в България, се изключват от обхвата на

преходния период. България в общи линии изпълнява ангажиментите, които е поела по време на преговорите в тази област.

България следва да съсредоточи допълнителни усилия върху завършване на привеждане в съответствие и отстраняването на всички останали ограничения, доизграждането на административните структури, необходими за правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област, и укрепване на административния капацитет, като се обърне особено внимание на органите, които участват в борбата срещу прането на пари.

Глава 5: Дружествено право

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

От миналогодишния Редовен доклад насам България продължи да отбелязва напредък в областта на дружественото право и правната рамка за защита на правата на интелектуална и индустриална собственост, но прилагането остава слабо, особено граничните райони.

По отношение на **дружественото право** не може да се докладва за съществено развитие.

По отношение на счетоводството, новият Закон за счетоводството влезе в сила през януари 2002г. Посредством закона в българското законодателство бяха въведени изискванията на разпоредбите на Четвъртата и Седмата Директиви на ЕО относно счетоводството. Законът за независимия финансов одит влезе в сила през януари 2002г. Той въвежда изискванията на Осмата Директива на ЕО.

По отношение на административния капацитет, Институтът на дипломираните експерт счетоводители засили дейността си в съответствие с новите си компетенции за лицензиране и контролиране качеството на одиторите и одиторските предприятия. С влизането в сила на новия Закон за счетоводството и на Закона за независимия финансов одит, Институтът лицензира около 540 регистрирани одитори.

В областта на правата на интелектуална и индустриална собственост през януари 2002 г. Парламентът прие Закон за ратифициране на Европейската конвенция за патентите и Закона, ревизиращ Европейската конвенция за патентите. България е приела предложението на ЕО относно правата на индустриална собственост за фармацевтични продукти и търговските марки на Общността.

По отношение на административния капацитет Министерството на културата и Патентното ведомство са обработили значителен брой заявления за регистрация на авторски права и права на индустриална собственост в съответствие със Закона за авторското право и сродните права и

Постановлението за контрол на използването на авторските права и лицензирането на производството на компакт дискове, както и в съответствие със Закона за патентите.

Осъществява се законодателна дейност по хармонизирането на българското законодателство с изискванията на **Римската конвенция** относно приложимото право по договорните задължения.

Обща оценка

По отношение на дружественото право, няколко от директивите на ЕО в тази област вече са въведени в българското национално законодателство. Въпреки че в момента се осъществява подготвителна работа понастоящем, законодателството все още се нуждае от пълно привеждане в съответствие с елементите на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено по отношение на придобиването, сливанията и разделянето на фирми.

Съдебната система придоби опит в прилагането на Търговския закон. Наблюдава се напредък в съдопроизводството по търговския регистър. Делата по регистъра се гледат в рамките на 3 до 7 дни. В много районни съдилища съществува система за електронна обработка и поддържане на търговския регистър. Доколкото напоследък няма промени в законодателството по отношение на регистриранията на търговски представители, съдилищата са създали относително уеднаквена практика в тази област. Почти няма дела за обжалване по процедури за регистрация. Въпреки този напредък съществуват проблеми, дължащи се на факта, че оригиналният търговски регистър се води на хартиен носител. Понякога има закъснения в регистрирането на фактически промени, въпреки че по делото има съдебно постановление. Съдебната администрация понякога не притежава необходимия опит и не се осигурява съответно обучение.

Въпреки че българското законодателство до голяма степен е в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на счетоводството, все още са необходими някои промени, за да се постигне пълна съвместимост.

Законите за защита на правата на интелектуална и индустриална собственост са до голяма степен в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). България не е въвела законодателство за *sui generis* защита на бази данни.

Освен това, по отношение прилагането на правата на интелектуална и индустриална собственост (ИИС) въпреки направените усилия, наличието на високи нива на пиратски софтуер и фалшифициране продължават да дават основание за загриженост. Според промишлена информация нивата на пиратския софтуер и CD са респективно 75% и 75-80%. България вече не е център за производство на пиратски продукти и вносът е основният източник за такива продукти на българския пазар. Необходими са особени усилия за подобряване прилагането на граничен контрол и за обучение на

правоприлагащите и правораздавателните органи по въпроси свързани с ИИС. Съществува план за действие по отношение на прилагането на регламента, който замества Брюкселската конвенция относно юрисдикцията и изпълнението на решенията по граждански и търговски въпроси. Значително е напреднала законодателната работа по отношение на прилагането на Римската конвенция относно приложимото право по отношение на договорните задължения (*виж също Глава 24- Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи*).

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че са необходими специални усилия за подобряване защитата на правата на интелектуална и индустриална собственост. Тя направи заключение, че съществуват проблеми в прилагането на дружественото право поради недостатъчни знания и опит на правоприлагащите органи по въпросите на дружественото и търговското право, в частност по процедурите по несъстоятелност на дружествата. Правоприлагането се възпрепятстваше също от недостатъците в законите за приватизацията и концесиите. Комисията добави, че по отношение на счетоводството и одита е постигната вече висока степен на съвместимост с директивите, но съответствието на професията спрямо законодателството трябва да се усъвършенства. Значителни усилия бяха необходими за осигуряване практическото приложение на съществуващото законодателство.

От Становището насам България отбеляза добър напредък в законодателството в областта на дружественото право, но все още са необходими усилия за постигане на пълно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), и гарантиране на прилагането им.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала предоставяне на преходен период в тази област и приела отправеното от ЕО предложение относно правата за индустриална собственост в областта на фармацевтични продукти и търговски марки на Общността. Като цяло България изпълнява ангажиментите, които е поела при преговорите за присъединяване в тази област.

България трябва да съсредоточи допълнителни усилия за пълно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), чрез засилване на мерките за борба с пиратството и фалшифицирането по-специално чрез засилване на граничния контрол и подобряване на координацията между митниците, полицията и правораздавателните органи при прилагането на правата на интелектуална и индустриална собственост.

Глава 6: Политика на конкуренцията

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След миналогодишния Редовен доклад България отбеляза по-нататъшен напредък в тази област. В областта на **анти-монополно** законодателство не могат да се докладват за ново законодателно развитие, тъй като българското законодателство беше вече до голяма степен съответстваше на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Комисията за защита на конкуренцията (КЗК), която е националният орган по конкуренцията в България, продължи през последните години да изгражда своята репутация по прилагането на анти-монополното законодателство. През 2001г. бяха приети 53 решения, включително шест забрани (всички с глоби) и едно условно одобрение за сливане. Въпреки това, необходими са глоби, които да действат като по-ефективен възпиращ фактор и работата трябва да се концентрира върху най-сериозните нарушения на конкуренцията.

В областта на **държавните помощи** бе постигнат важен успех от законодателна гледна точка с влизането в сила през юни 2002 г. на Закона за държавните помощи. Новият закон осигурява добра процедурна рамка за контрол на държавните помощи. Въпреки това, той не осигурява подробности относно съществените критерии, които следва да се използват за оценка на помощите, за които е извършено уведомление. В това отношение Министерският съвет прие важни правила за прилагането на закона, целящи въвеждането на съществените достижения на правото на ЕС (*acquis*) за държавните помощи. България предложи също приемането, съгласно механизмите на Европейското споразумение, на регионална карта на помощите в съответствие с достижения на правото на ЕС (*acquis*). Докладът за държавните помощи за 2001 г. следва методологията и представянето на "Проучването на държавните помощи в Европейския съюз".

Новият закон за държавните помощи потвърждава, че отдел "Държавни помощи" към Министерство на финансите отговаря за последващото наблюдение и контрол на държавните помощи (годишен доклад и списък). Дирекция "Държавни помощи" към Комисията за защита на конкуренцията отговаря за предварителния контрол на държавните помощи (разрешаване или забрана на проекти за помощ след задължително уведомяване). Сътрудничеството между двата органа се е подобрило през отчетния период. Все още предстои да се видят резултатите от работата на Комисията за защита на конкуренцията по прилагане на закона за държавните помощи. След последния доклад бяха положени важни усилия за усъвършенстване на практиката за предварително уведомяване на предоствящите помощи органи. В периода между октомври 2001 г. и края на август 2002 г.

Комисията за защита на конкуренцията е взела 39 решения за държавна помощ. Както качеството, така и количеството на решенията се нуждаят от усъвършенстване.

По отношение на стоманодобивния отрасъл България потвърди, че ще кандидатства за удължаване на периода, през който може да се предоставя помощ за реструктуриране, както е предвидено във Втория протокол към Европейското споразумение. Необходимо е да се изготви общ план за реструктуриране, заедно с индивидуални планове, особено за Кремиковци - главният стоманодобивен промишлен комплекс на България (*виж също Глава 15 – Индустиална политика*). В стоманодобивната промишленост помощ за реструктуриране може да се отпуска само, ако националната и индивидуалните програми за реструктуриране на дружествата съдържат необходимите мерки за постигане на жизнеспособност и необходими снижения на производствения капацитет в съответствие с изискванията, които са изложени във Втория протокол на Европейското споразумение

Обща оценка

По отношение на анти-монополното законодателство общата оценка е положителна, като се изискват известни допълнителни усилия. Българският закон за защита на конкуренцията от 1998 г. съдържа основните принципи на анти-монополните правила на ЕО по отношение на рестриктивните споразумения, злоупотребата с доминиращо положение и контрола на сливанията. По отношение на законодателството за изпълнение, през 2001г. България въведе блоково освобождаване за вертикални споразумения, което съответства на новата политика на ЕО. Необходими са по-нататъшни усилия за сближаване на законодателството за изпълнение относно хоризонталните споразумения. Комисията за защита на конкуренцията е изцяло независима институция. Тя има широки правомощия за прилагане на правила за конкуренция. В областта на анти-монополното законодателство най-важното предизвикателство пред Комисията за защита на конкуренцията е да продължи да изгражда репутация на ефективно прилагане и изпълнение на правилата, като дава приоритет на случаите, касаещи най-сериозните нарушения на правилата за конкуренция. Трябва да продължат и усилията за гарантиране на политика на по-ефективни и възпиращи санкции. Важно е да се прави повече, за да се увеличи познаването на правилата, особено сред стопанските кръгове. С оглед планираната модернизация и децентрализация на прилагането на анти-монополните правила на ЕО, трябва да се положат усилия за обучение, по-специално по отношение на кадрите в правораздавателната система.

По отношението на държавните помощи общата оценка все още не е задоволителна, тъй като все още няма солидни резултати от прилагането на

законодателството в тази област. Новият български Закон за държавните помощи влезе в сила през юни 2002 г. Той осигурява добра процедурна рамка за контрол на държавните помощи. Съгласно този закон Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) има широки правомощия за прилагане на правилата за държавните помощи. Необходимо е КЗК да положи допълнителни усилия, по-специално за усъвършенстване на опита си в областта на контрола на държавните помощи и да подобри качеството на своите решения за отпускане на държавна помощ. Въпреки, че е налице подобряване на сътрудничеството между Комисията за защита на конкуренцията и Отдел “Държавни помощи” в Министерство на финансите, то се нуждае от по-нататъшно засилване; крайната цел е ежедневен обмен на информация, и по-специално общо ползване в реално време на списъка за държавните помощи. След влизането в сила на новия Закон за държавните помощи, един от основните приоритети за КЗК следва да бъде извършването на оценка на всички съществуващи схеми в България, по които се предоставят държавни помощи. Несъвместимите съществуващи схеми за помощ трябва да се приведат в съответствие с достижения на правото на ЕС (*acquis*). Важно е да се повиши познаването на правилата, по-специално сред предоставящите помощ, стопанските среди и представителите на съдебната система.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че в областта на анти-монополното законодателство България е осъществила известен напредък по отношение на институционалните и законодателните изисквания, но и че прилагането, изпълнението и контрола на законодателството ще изискват устойчиви структурни реформи. В областта на държавните помощи Комисията направи заключение, че напредъкът е ограничен във всички аспекти, и че ще са необходими значителни усилия, за да се спазят изискванията за надежден контрол на държавните помощи, в частност по отношение на прозрачността на предоставянето на държавни помощи и създаването на добре функциониращ орган за наблюдение и контрол с достатъчни правомощия за наблюдение на държавните помощи и с достатъчно квалифициран персонал.

От Становището насам България е постигнала стабилен напредък в приемането на анти-монополно законодателство и законодателство за държавните помощи, в развиването на административния капацитет на Комисията за защита на конкуренцията и в изграждането на репутация по изпълнението. Въпреки това, като цяло България само отчасти отговаря на изискванията на ЕО по отношение на привеждането в съответствие на законодателството, административния капацитет и репутацията по

изпълнението, по-специално във връзка с прилагането на дисциплина по отношение на държавните помощи.

Преговорите по тази глава продължават. България не е поискала никакви преходни споразумения в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия върху усъвършенстване на прилагането на правилата за държавна помощ и в изграждането на административен капацитет за създаване на надеждна репутация по прилагане на законодателството в областта на държавните помощи.

Глава 7: Селско стопанство

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България постигна устойчив напредък в тази област по хармонизирането на законодателството и институционалното изграждане. По-ограничен напредък е постигнат в прилагането на законодателството.

Селското стопанство в България възлиза на 13.8 % от брутно добавена стойност през 2000 г. в сравнение с 16.2% за 1999 г.¹² Заетостта в селското стопанство възлиза на 26.7% от общата заетост.¹³

През 2001 г. като **общата селскостопанска търговия**¹⁴ между България и ЕО се увеличи значително, до голяма степен поради “двойното нулево споразумение” за либерализиране на търговията в селското стопанство. Вносът на ЕО на селскостопански продукти с произход от България се увеличи с 15% и достигна 247 милиона евро. Износът на Европейската общност за България се увеличи с 8% и достигна 291 милиона евро. Търговският баланс в полза на България възлиза на 44 милиона евро в сравнение с 55 милиона евро през 2000 година. Месо, вина и маслодайни

¹² Източникът на всички селскостопански статистики е ЕВРОСТАТ, освен ако не е посочено друго. Не са разполага с данни за дела на селското стопанство в брутна добавена стойност за 2001 г.

¹³ Данни на националните данни за проучване на работната сила за периода 1997-2000 г.. Другите показатели са от данните за проучване на работната сила на Общността. Заетостта в селското стопанство е определена в проучването на работната сила като икономически активни лица, които придобиват значителна част от доходите си в селското стопанство.

¹⁴ Източник на данните за търговията: Определението на Световната търговска организация за селскостопански продукти, данни от ЕВРОСТАТ КОМЕКСТ (виж U.E.12.15: Commerce des produits agricoles 1998-2000, Partie D.G. AGRI/G.2 Analyses quantitatives, prévisions, statistiques, études, 2001 стр. 10-57 и 86-89).

семена преобладават във вноса на ЕО. Месо, плодове и ядки, памук и етерични масла са били основните стоки в износа от ЕО.

След последния Редовен доклад България предприе по-нататъшни стъпки в развитието на селскостопанската си политика. През 2001 г. за селското стопанство бе заделена обща сума от 148 милиона евро.

В своята Програма за 2001 г., подновена през октомври 2001 г., българското правителство определи пет приоритета за отраслите на селското и горското стопанство: ефективно управление на земята и горските ресурси и развитие на пазарни структури; подобряване на конкурентностоспособността на селското стопанство и преработвателния сектор и създаване на условия за експортно ориентирано селско стопанство; подготовка за въвеждане на изискванията на вътрешния пазар на ЕО и елементите на Общата селскостопанска политика; устойчиво развитие на селските райони, подобряване на условията на живот на заетите в селското и горското стопанство и на жителите на селските райони; и щадящо околната среда устойчиво управление на горските и ловните ресурси и защитените пустеещи земи.

През март 2002 г. беше създаден Консултативен съвет по селско стопанство. Неговата задача е да изработи национална стратегия за развитието на селското стопанство за следващите седем години, за да бъде постигнато ниво на производство и развитие, което да улесни интеграцията в Европейския съюз.

Приключи процесът на възстановяване на собствеността върху земеделските земи. В края на 2001 г. 91% от залесените площи и гори са реституирани. В процес е подготовката на национален кадастър и имотен регистър. Въпреки това броят на сделките и цените на селскостопанска земя остава нисък, поради фактори като разпокъсаност на парцелите земя в съсобственост, липсата на документация в поземлените регистри и бавното разглеждане на правните спорове. Кадастрални планове са създадени за повече от 90 % от територията на страната във връзка с възстановяването на собствеността върху земите и горите. Независимо от това тези планове все още не предоставят необходимата законна сигурност.

Хоризонтални въпроси

България все още не е създала Разплащателна и интервенционна агенция, но е приела решение за създаване до 2005 г. на Разплащателна и интервенционна агенция към Държавен фонд "Земеделие", която да отговаря на изискванията на ЕО. Създаването на Разплащателна и интервенционна агенция обединяваща подкрепата едновременно подкрепата на Европейския

фонд за ориентиране и гарантиране на селското стопанство (ФЕОГА) и на националните фондове за подпомагане на селскостопански производители.

По-нататъшен напредък бе отбелязан във връзка с ключовите регистри, въз основа на които ще бъде изградена Единна административно-контролна система (ЕАКС), по-специално системата за идентификация и регистрация на животни и идентификационна система за земеделски земи.

По отношение на *екологичното производство* България прие последващо законодателство през септември 2001 г., насочено към прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в подготовката, маркетинга, етикетирането, инспектирането и вноса на екологични продукти. Комисия по екоземеделие бе създадена като консултативен орган, по-специално за одобряването на органите за контрол. Правилата за нейната работа бяха приети през февруари 2002 г.

Също така бе осъществена по-нататъшна подготовка за участието на България в Мрежата за земеделско счетоводство (МЗС) чрез разработване от април 2002 г. на типологията на земеделските стопанства и беше постигнат напредък за предоставяне на оперативно ноу-хау за МЗС.

Организации на общия пазар

Осъществяват се проучвания за възможностите за привеждане в съответствие и прилагане на ООП в отраслите лозаро-винарство и месопроизводство. Тези проучвания обхващат правните, институционалните и икономическите аспекти и предложения за това как да бъдат въведени ООП в България.

По отношение на *полските култури*, в сектора зърнопроизводство не бяха приети нови закони. Интервенционните центрове за изкупуване на зърно бяха определени през 2001 г. Проведеният през 2001 г. анализ съдържа препоръки за въвеждане на зърнопроизводствени ООП.

По отношение на *специализираните култури*, в сектор производството на плодове и зеленчуци, през март 2002 г. бе приета Наредба за изискванията за качество и контрол на съответствието на пресни плодове и зеленчуци.

В сектор *тютюнопроизводство*, беше въведено законодателство за фиксиране на цените на местни и вносни тютюневи продукти. През март 2002 г. започна процесът на приватизация на националната тютюнева холдингова компания.

В лозаро-винарския сектор бяха приети редица наредби след последния Редовен доклад. Те обхващат условията и процедурите за засаждане, презасаждане, присаждане и изкореняване на лозя и за правила за класификация на сортовете грозде, контрола на производствения потенциал чрез въвеждане на права за засаждане, съпътстващите документи за преместване на лозя и лозаро-винарски продукти, правила за производство на вина от определени региони и класификацията на областите за производство на вино, система за деклариране на лозаро-винарски продукти и система за контрол, основаваща се на фактически проверки на декларациите. България осъществява също така регионален пилотен проект за установяване на административен контрол върху лозаро-винарския производствен потенциал, включително регистър на винопроизводителите. След последния Редовен доклад бе отбелязан също така напредък в създаването на лозаро-винарски камари във всички региони и тези камари наеха свой персонал.

Във връзка с *продуктите от животински произход* не се отбелязва ново развитие.

Развитие на селските райони и горското стопанство

Практическият опит на България с програмата САПАРД допринася за подготовката за прилагането на мерките на ЕО за развитие на селските райони. (виж Раздел А.б. - *Отношения между Европейския съюз и България*). Развитието на селските райони е важна част от Програма 2001 на българското правителство, с 2 приоритета от общо 5 селскостопански такива. Постигнат е напредък по отношение на координацията между институциите за развитието на селските райони и за разработване на Национална програма за селското стопанство и околната среда.

По отношение на горското стопанство, през март 2002 г. Министърът на земеделието и горите и Министърът на вътрешните работи подписаха съвместен меморандум, установяващ най-неотложните мерки за предотвратяване на горски пожари.

Ветеринарни и фитосанитарни въпроси, включително безопасност на хранителните продукти

След миналогодишния Редовен доклад, добър напредък е постигнат в областта на сближаване на законодателството във ветеринарния и фитосанитарния сектори. По-нататъшни усилия са все още необходими за въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но остава много да

бъде направено за прилагане на стандартите за ветеринарен/хигиенен контрол.

Във ветеринарния сектор след последния доклад бяха приети редица разпоредби относно идентифициране на дребните преживни животни, профилактиката, прилагането на компютъризирана мрежа, свързваща ветеринарните органи (ANIMO), за гранична инспекция, за мерките за наблюдение и контрол на остатъчните вещества в живи животни и продукти от животински произход и за предлагането на месо на пазара.

По отношение на здравето на животните, Националната ветеринарно-медицинска служба (НВМС) е разработила програми за подробно наблюдение и контрол за различни болести на животните и противодействието на болестта син език през 2001 г. беше задоволително. Системата за уведомяване за болестите по животните (СУБЖ) е в действие от края на 2001 г.

Що се отнася *хуманното отношение към животните*, напредък бе отбелязан с приемането на наредба за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кокошки носачки и наредба за условията за заколване. НВМС назначи ветеринарни експерти във всички 28 области за контрол на прилагането на разпоредбите, но са необходими по-нататъшни усилия за действителното прилагане на правилата.

Отбелязва се добър напредък в *идентификацията и регистрацията* на животните от земеделските стопанства, а идентификацията на едрия рогат добитък е приключена, независимо от това, че са необходими някои по-нататъшни подобрения (например в 17 от 28 области говедата имат само една маркировка вместо двойна маркировка на ушите и е необходимо металните маркировки да бъдат заменени с пластмасови). По отношение на дребните преживни животни през ноември 2001 г. бе приета наредба за идентификацията на дребните преживни животни (кози и овце) и работата по маркирането започна през април 2002 година. Въвеждането от ЕВРОБЕТ в една област, на съвместима с ANIMO и SHIFT система, бе успешно приключено в края на 2001 г. и е в процес на инсталиране в останалите регионални служби на НВМС.

България започна въвеждане на единната си система за граничен ветеринарен контрол и изграждане на пост на Капитан Андреево на границата с Турция. България започна през 2001 г. епидемиологично наблюдение за спонгоформена енцефалопатия по говедата, но е необходимо да гарантира, че това е изцяло в съответствие с изискванията на ЕО. Бяха приспособени лаборатории за диагностициране на спонгоформена

енцефалопатия по говедата, снабдени диагностиками за бързи тестове за болестта.

Известен напредък бе постигнат с приемането през март 2002 г. на наредба за събиране и преработване на животински отпадъци, целяща по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Във фитосанитарния сектор добър напредък бе постигнат в прилагането на законодателството след последния Редовен доклад, по-специално в областта на вредните организми и продуктите за растителна защита. Няколко лаборатории и пет гранични контролни пункта са оборудвани, а също така централната служба, 15-те регионални служби и 13-те звена също получиха информационно технологично оборудване.

Националната служба за защита на растенията, карантина и агро-химия, преименувана в Национална служба за защита на растенията (НСЗР) бе реорганизирана. Общото намаляване на броя на персонала през есента на 2001 г. засегна сериозно регионалните служби на НСЗР.

След предишния Редовен доклад добър напредък бе постигнат в сближаването на законодателството във фитосанитарния сектор. През ноември 2001 г. промените в Закона за защита на растенията въведоха общата правна рамка за използването на продукти за растителна защита и създадоха правна основа за приемане на правилници, съдържащи подробни разпоредби. Тези промени въведоха, по-специално, лицензионен режим за тестване, внос и търговия и система за контрол на използването, съхранението и движението на тези продукти. България въведе в законодателството директивите относно контрола върху болестите по картофите и отбеляза добър напредък в приемането на закони и подзаконови актове за фитосанитарен контрол. По-нататъшни стъпки бяха предприети в развиване и прилагане на схеми за гарантиране на качеството за фитосанитарен контрол и бяха обучени фитосанитарни инспектори за гранична инспекция.

В сферата на регистрацията на продуктите за растителна защита, бе разработена система за вътрешен контрол на качеството и бяха предприети стъпки за развитие на изчерпателни правила на Добрата експериментална практика.

В края на март 2002 г. бяха приети изменения и допълнения в Закона за посевния и посадъчен материал и продължава подготовката на законодателство за посевния и посадъчен материал за хармонизиране с директивите на ЕО и с международните норми. Във връзка с регистрирането

на сортовата листа и сертифицирането на посевния и посадъчен материал бяха обучени служители в областта на контрола.

По отношение на безопасността на храните бе постигнат по-нататъшен напредък в приемането на подзаконови актове. След последния редовен доклад напредък бе постигнат в стандартите за безопасност на храните. Въпреки това, по-голяма част от съоръженията и оборудването, използвани от хранително- преработвателната промишленост са остарели и не отговарят на изискванията за безопасност и хигиена, съдържащи се във вътрешното законодателство.

Обща оценка

В областта на хоризонталните мерки следва да бъде поставено като приоритет установяването на капацитетни възможности за прилагане на режимите САР и по-специално на Единна административно-контролна система (ЕАКС). България все още няма система за управление и контрол на плащания, подобна на ЕАКС и е необходимо да продължи подготовката си за създаването ѝ, която да започне да функционира до определената за това дата - 2005 г. Ключовите регистри, върху които ЕАКС ще бъде изградена са създадени частично. Те включват статистически регистър на селскостопанските производители и земеделски стопанства, азбучна и цифрова система за идентификация и регистрация на животни и идентификационна система за земеделски парцели.

България се намира в ранен стадий на развитие на организациите **на общия пазар** (ОСП). Необходим е по-нататъшен напредък в областта на прилагането на ОСП по отношение на полските култури, захарта, плодовете и зеленчуците и продуктите от животински произход (класификация на кланичните трупове и система за етикетирание). В млекопроизводствения сектор, по-специално, е налице необходимост от ясна стратегия и да се гарантира, че всички млекопреработвателни предприятия спазват регулаторната рамка.

В лозаро-винарския сектор е необходима по-нататъшна работа за създаване на регистър на лозята за осигуряване на надежден контрол на потенциала за производство. В допълнение, производителите на грозде и вино биха могли да бъдат по-полезно ангажирани в процеса на вземане на решения в този сектор.

България показва нараснала ангажираност за развитието на селските райони и конкретен напредък с прилагането на програмите за развитие на селските райони.

По отношение на поземлената реформа, България трябва да продължи да работи за създаване на национален кадастър и имотен регистър, за да подобри съществуващото положение на пазара на земята. Работата по комасацията на земята е необходимо да бъде продължена.

Във ветеринарния сектор Националната ветеринарно-медицинска служба (НВМС) е като цяло добре структурирана и надеждна. Инспекторите са добре квалифицирани. Общият щат на НВМС е 2 785 (658 лица за здравето на животните, 898 за общественото здраве, 255 за граничен ветеринарен контрол и 277 за лабораторен контрол), включително 1 676 ветеринари. Служителите на НВМС бяха обучени в областта на здравето на животните и общественото здраве.

Независимо от това е необходим по-добър контрол от страна на инспекторите, които прилагат процедурите за контрол, особено пограничния.

По отношение на здравето на животните, ситуацията в България е като цяло приемлива, но са налице някои слабости, например в определени региони е наложително подобряването на контрола на регионално и областно ниво до това на централния контрол.

По отношение на хуманното отношение към животните е необходимо допълнително обучение на ветеринарите.

Асоциациите на производителите следва да бъдат също информирани за необходимостта от прилагане на правилата и методите за хуманното отношение към животните.

По отношение на *идентификацията, регистрацията и контрола на движението* на животните, все още е необходимо системата ЕВРОВЕТ да обхване цялата територия на България и да приключи събирането на данни, с оглед подобряване на контрола на епидемиологичната ситуация в България и да позволи възобновяването на неограничена търговия с живи животни и продукти от животински произход с ЕО. Идентификацията на всички преживни животни посредством двойна пластмасова маркировка на ушите следва да бъде завършена. България сега трябва да гарантира ефективното функциониране на регистрационната си система, подкрепена от подходяща система за контрол и санкции. Специално внимание следва да се обърне на регистрацията на движението на животни.

Относно *предприятията*, кланиците са стари и е необходимо оборудването да бъде модернизирано. Производителите не винаги се следят и контролират. България е изработила програма за осъвременяване на предприятията за селскостопански храни, включително откриване на недостатъци и определяне на крайни срокове за тяхното отстраняване до 2005 г.

По отношение на *животинските отпадъци* е необходимо да бъдат положени значителни усилия. Нужно е системите за събиране на животински отпадъци е да покрият цялата територия на България. Събирането и преработването на рисковите материали следва да бъде извършвано разделно. В работещите предприятия са налице редица недостатъци. Въпреки, че в България съществува забрана за производство на храни от обработени животински протеини, това не е в съответствие с изискванията на ЕО и вероятността от кръстосано заразяване на фуражи за преживни животни с животински протеини за преживни животни, като същото важи и за кръстосаното хранене.

Въведена е система за сертифициране на вътрешно движение на животни и продукти. Независимо от това, тези документи не винаги съдържат необходимите гаранции в подкрепа на сертификата за износ.

Програмата за осъвременяване на гранични ветеринарните контролни пунктове е необходимо да бъде продължена за всички 8 дългосрочни ветеринарни пункта за граничен контрол. Относно спонгоформената енцефалопатия по говедата, разкриването на епидемиологията на спонгоформената енцефалопатия по говедата и използването на утвърдени методи за диагностика следва да бъдат подобрени. Като цяло, в областта на контрола за ТСЕ все още са налице несъответствия в сравнение със системата на ЕО и е необходимо да бъдат положени по-нататъшни значителни усилия.

Във **фитосанитарния** сектор продължава напредъка за хармонизиране с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но Националната служба за растителна защита (НСРЗ) се нуждае от съответни ресурси за прилагането им.

По отношение на контрола и сертификацията на посевния и посадъчен материал е необходимо да бъдат приети редица наредби, следващи промените в основния Закон за посевния и посадъчен материал.

По отношение на стандартите за безопасни храни, повечето директиви на ЕО бяха въведени в българското законодателство, но някои от тях все още не са влезли в сила. Въпреки това, значителна работа следва да бъде извършена по

въвеждането и прилагането. Редицата служби, отговарящи за безопасните храни разполагат с добре квалифициран персонал, но координирането на работата между НВМС и Хигиенно-епидемиологична инспекция и Главна дирекция за контрол на фуражите следва да бъде изяснено. Службата за контрол се нуждае от инвестиция. Важно е обучението на целия персонал във връзка с изискванията на достиженията на правото на ЕО (*acquis*) да бъде поставено на приоритетно място. При контрола за безопасни храни приоритетите са съсредоточени предимно към сградите, оборудването и тяхното поддържане, отколкото по отношение на процедурите, системите за контрол и сертифициране. Най-важните органи, отговарящи по въпросите за безопасните храни в България са Министерството на земеделието и горите, Министерството на здравеопазването и Министерството на икономиката, координирани от Националния съвет по безопасност на храните към Министерския съвет. Основната законова рамка за безопасността на храните беше въведена и е влязла в сила.

Заклучение

В становището си от 1997г. Комисията прави заключение, че България е постигнала много ограничен напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и че се изисква значително продължително усилие за реструктурирането на селското стопанство и сектора на селскостопански храни и за реформа на селскостопанската политика, за да подготви прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Посочено е, че особени усилия са необходими по отношение на: приемането, прилагането и изпълнението на ветеринарните и фитосанитарните изисквания и осъвременяване на заведенията, за да отговарят на стандартите на ЕО, по-специално по отношение на разпоредбите за инспекция и контрол за защита на външните граници на ЕС; укрепване на административните структури за осигуряване на необходимия капацитет за прилагане и изпълнение на инструментите на Общата селскостопанска политика; реструктуриране на селскостопанския сектор и сектора за селскостопански храни за подобряване на конкурентния капацитет. По-нататък в становището се отбелязва, че се изискват основни реформи преди България да бъде в състояние да изпълнява задълженията си за членство.

След Становището, България осъществи значителен напредък в приемането на законодателство и е положила системни усилия, за да организира административните си структури. Известен специфичен напредък може също така да бъде отбелязан при приемане на законодателство в лозаро-

винарския сектор. Значителни усилия ще са нужни за развитие на необходимите административни, инспекционни и контролни механизми.

Преговорите по тази глава продължават.

Необходимо е България да съсредоточи по-нататъшните си усилия в прилагането на законодателството, по-специално във ветеринарния сектор и да осигури съответния контрол. Особено внимание следва а да бъде обърнато и на развитието на административния капацитет, необходим за управляване и изпълнение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), включително подготовката за създаване на Единна административно-контролна система. Нужно е също така България да осигури функционирането на пазарите. В млекопреработвателния сектор, по-специално, са необходими по-нататъшни усилия, за да се осигури организацията на производството и преработката. По отношение на спонгоформената енцефалопатия по говедата е необходимо България да предприеме действия, за да гарантира пълното съответствие с изискванията на ЕО в областта на епидемиологичния контрол, преработването и претопяването на животинските отпадъци.

Глава 8: Рибарство

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България е постигнала напредък при приемането и прилагането на Общата политика в областта на рибарството (ОПР).

Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА), създадена към Министерство на земеделието и горите, отговаря за управлението на търговския и любителския риболов в български води. Административният капацитет на ИАРА е значително подобрен с увеличаването на регионалните служби от 6 на 27 и с увеличаване на щата от 48 в началото на 2001 г. на 156 през август 2002 г. Двадесетте и седем регионални служби отговарят за дейностите по проверка на място, контрол и надзор.

След приемането през април 2001 г. на Закона за рибарство и аквакултури, който предоставя рамката за хармонизиране на българското законодателство с основните аспекти на Общата политика в областта на рибарството (съхранение на ресурсите, контрол и наблюдение, данни за рибарството, пазарна политика), по-нататъшен напредък е осъществен по отношение на

прилагането на законодателството. Наредби за риболовни дневници и лицензиране на рибарски дейности бяха приети съответно през ноември 2001 г. и януари 2002 г.

По отношение на **управлението на ресурсите, контрола и наблюдението** Законът за рибарство и аквакултури въвежда изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за декларации за риболов и информация за първа продажба. Не може да бъде отбелязан напредък по отношение на инсталирането на Система за наблюдение и контрол на плавателните съдове.

В областта на **структурните дейности**, значителен напредък бе постигнат с приключването на изграждането на Регистър на риболовните кораби към Изпълнителна агенция "Морска администрация" (към Министерството на транспорта и съобщенията) и с обучаването на персонала за работа с него.

По отношение на **пазарната политика**, бе отчетен ограничен напредък. Изготвено бе практическо проучване с препоръки за регулиране на дейностите на организациите на производителите и организирането на пазарна интервенция в сектора рибарство и аквакултури.

По отношение на **държавната помощ в сектора рибарство**, не е налице ново развитие, което да бъде отбелязано.

След решение на Постоянния ветеринарен комитет през пролетта на 2002 г., България отново бе включена в списъка на страните, които могат да изнасят риболовни продукти за Европейския съюз.

По отношение на **международните споразумения за рибарство**, не е налице ново развитие, което да бъде отбелязано. Въпреки това, на Конференция на Черноморските страни относно управлението на популациите на есетрови риби, проведена под егидата на Секретариата на Конвенцията CITES бе постигнато споразумение за съвместно действие, включително изследване, съхранение и устойчиво използване на есетрови риби и бе установен допустимия улов и експортните квоти.

Обща оценка

Въпреки, че административният капацитет на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) е значително подобрен, той все още се нуждае от подходящо оборудване и обучен персонал, за да приложи ефективно изискванията за установяването система за контрол, приложима по отношение на ОПР.

Въпреки, че осъществен напредък в законодателството в области като съхранение на ресурсите, контрол и инспекция, данни за рибарство и пазарна политика, то ще са необходими по-нататъшни стъпки (а именно приемането на подзаконови актове) за гарантиране пълното съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

По отношение на управлението на ресурсите, инспекцията и контрола, е необходимо да бъдат положени по-нататъшни усилия за развитието на системата за контрол на ИАРА, по-специално, за осигуряване на подходящ административен капацитет и оборудване.

По отношение на преработвателната промишленост в рибарството, в Националната ветеринарно-медицинска служба (НВМС) са регистрирани 44 рибно-преработвателни предприятия, но само 20 от тях работят активно в момента. Техните дейности обхващат замразяване, опушване, консервиране, маринование и производство на хайвер.

По отношение на структурните дейности, все още е необходимо приемане на допълнителни законодателства за прилагане с цел приключване на Регистъра на риболовни кораби. Държавен фонд "Земеделие" е определен като орган за управление на бъдещата помощ. Той ще действа и като Разплащателна агенция по рибарство. Въпреки това са необходими допълнителни усилия, за да се гарантира, че той е добре оборудван и обучен за да осъществява такива функции в съответствие с изискванията на ЕО за структурните действия.

По отношение на пазарната политика е необходим по-нататъшен напредък по приемането на законодателство за прилагане и за създаване на пазар и инфраструктура за търговия на едро. България все още се нуждае от създаване на производствени организации, прилагане на пазарни разпоредби и създаване на интервенционна агенция, въвеждане на информационна система и създаване и поддържане на система за обмяна на информация с Европейската комисия.

Беше създадена Българска риболовна асоциация, за да представлява морския риболов и преработвателните компании, но не съществува колективно представителство на отделните риболовци. Онези от тях, ангажирани в аквакултура имат неформална асоциация.

Относно ветеринарните въпроси, независимо от това, че ситуацията като цяло е подобрена, все още са налице проблеми, свързани със законодателството, лабораториите, програмата за наблюдение на остатъчните вещества и официален надзор. Важно е да се гарантира приемането на стъпки за въвеждане на адекватна процедура за

сертифициране на хайвера, наред с другото за да се избегнат потенциални измами относно неговия произход. В момента НВМС не е в състояние да гарантира здравословното състояние по отношение на вирусни заболявания на рибата от аквакултурите в България, поради което следва да се положат усилия в тази насока.

По отношение на структурните действия, особено внимание е необходимо да се обърне на доставката на подходящо оборудване и обучение на назначения персонал за управление на бъдещата помощ и за да действа като разплащателна агенция в съответствие с изискванията на ЕО за структурни действия.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че процесът на модернизация и прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) изисква значителни усилия. Независимо от това, тя отбеляза, че в средносрочен план сектор рибарство няма да представлява сериозен проблем.

След Становището България е отбелязала напредък. Значителна по-нататъшна работа е необходима за сектор рибарство в България, за да се постигне съответствие с правото на Общността. Преговорите по тази глава са били временно приключени. България не е поискала никакви преходни споразумения. Като цяло България изпълнява поетите от нея в процеса на преговорите за присъединяване ангажименти в тази област.

България следва да съсредоточи бъдещите си усилия в развитието на адекватна пазарна инфраструктура и по отношение на мерките за осигуряване на пълно съответствие с хигиенните и здравословни изискванията на ЕО и да осигури достатъчно финансиране.

Глава 9: Транспортна политика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

През последната година България е постигнала по-нататъшен напредък в привеждане на транспортното законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), особено в областта на сухоземния и железопътния транспорт, включително посредством приемане на необходимото законодателство за прилагане. Преструктурирани са

административните органи, които изпълняват и прилагат достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

По отношение на Трансевропейските транспортни мрежи, редица инфраструктурни проекти са приети за коридори IV, VII и X, като модернизацията на път Е-79, втория мост на р. Дунав, електрификацията на основни железопътни линии и изграждането на втори терминал на летище София. През октомври 2001 година правителството актуализира Програмата за развитие на транспортната инфраструктура (2001- 2005). Общите разходи на проектите по тази програма са в размер на 4.2 милиарда евро, от които 31 % ще бъдат осигурени от републиканския бюджет.

В областта на сухоземния транспорт бе постигнат напредък във всички области. В областта на шосейния транспорт бяха приети изменения и допълнения в Закона за движение по пътищата и в Закона за шосейния транспорт. Те осигуряват правната основа за привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), разчистват пътя за изграждане на условия за необходимите институции, а също така подготвят почвата за предстоящото законодателство за прилагане. В момента се въвежда голяма част от социалните и технически достижения на правото на ЕС (*acquis*) за тахографите, допускане до упражняване на професията, лицензионни изисквания, периоди за управление и периоди за почивка, проверки по пътищата и транспорт на опасни товари.

Напредък е отбелязан също така и в областта на данъчното облагане на моторните превозни средства. Започна преработването на системата за налагане на пътния данък с приемането през януари 2002 г. на Закона за местните данъци и такси, като до края на 2006 г. ще бъде постигнато пълно привеждане в съответствие с данъчното облагане, изисквано от достиженията на правото на ЕС (*acquis*). По отношение на пътните проверки на мястото на бившата главна дирекция на министерството е създадена нова Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация". Агенцията има персонал от 523 служители в 27 регионални служби.

В областта на железопътния транспорт България е напреднала в процеса на привеждане в съответствие на законодателството си и понастоящем вече го е привела в съответствие със значителна част от преработените достижения на правото на ЕС (*acquis*) в областта на железопътния транспорт. Законът за железопътния транспорт влезе в сила през януари 2002 г., като отмени държавния монопол в железопътния транспорт. Функционалното разделяне на инфраструктурното управление от железопътните транспортни операции на Българската железопътна компания е завършено, което следва да стимулира правното и икономическо реструктуриране на българските

железници и по-специално преструктурирането на дълга. Поради това, железопътната компания БДЖ бе разделена на две компании, едната от които отговаря за инфраструктурата (национална компания “Железопътна инфраструктура”), а другата е оператор (БДЖ - ЕАД). Законът също така създава правила за достъпа до железопътната инфраструктура и за разделяне на приходите и разходите на железопътните предприятия, както и за въвеждане на потребителски такси за железопътната инфраструктура и лицензионен режим за железопътните оператори.

Законодателен напредък бе отбелязан и с приемането през април 2002 г. на важен пакет от подзаконови нормативни актове. В тези изменения и допълнения се предоставят преференции за комбинирания транспорт.

По отношение на вътрешния воден транспорт няма конкретно развитие, което да бъде отбелязано.

Що се отнася до въздушния транспорт, България продължава да приема нормативни актове за прилагане на Закона за гражданското въздухоплаване от 1999 г. и да създава условия за конкуренция и постепенна пазарна либерализация при присъединяването. Неясната ситуация на националния превозвач Авиокомпания “Балкан”, при която в момента се очаква решение на съда относно нейната ликвидация или избиране на нов стратегически инвеститор, все още влияе на икономиката на този сектор. България направи сериозни усилия за подобряване на квалификацията на авиационния административен персонал и по-специално на инспекторите.

В областта на морския транспорт забавянето на приемането на поправките в Кодекса на търговското мореплаване забави по-нататъшното въвеждане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тези промени би следвало да обхванат повишената морска безопасност и защита на морската и речната среда, а също така и да създадат рамка за последващи подзаконови нормативни актове.

Проверките на съдове, плаващи под български флаг, както и на Държавния пристанищен контрол понастоящем се извършват от 42 квалифицирани инспектора. Според статистическите данни за 2001 г., съгласно Парижкия меморандум за разбирателство, процентът на съдовете, плаващи под български флаг и задържани след пристанищна проверка е бил 15.7%. Това е рязко увеличение в сравнение с 2000 г. (7.2%) и 1999 г. (8.1%) в момент, когато е отбелязано подобрение. Това увеличение връща България обратно до ниво, близко до това от 1998 г. (19.7%). За сравнение, относителният дял на съдовете, плаващи под флага на държави-членки на ЕС е 3.1 % за 2001 г.

Обща оценка

По отношение на Трансевропейските транспортни мрежи, българските власти поставят основно ударение върху по-нататъшната модернизация и развитие на приоритетна транспортна инфраструктура по протежение на коридорите на TINA. Специално ударение следва да бъде поставено, за да се осигури необходимия административен капацитет (както по отношение на качествените, така и по отношение на количествените показатели), за подготовка за значителни инвестиции, които ще са необходими в железопътната и сухопътната инфраструктура, по-специално, за да се осигури съответствие на българските пътища на стандартите на ЕО за осово натоварване тегло на моторните превозни средства. Това ще включва осъвременяване на 1 200 км от българските пътища. С оглед на амбициозната програма за инфраструктурно осъвременяване, способността на българските власти за едновременно осъществяване на редица проекти би могла да предизвиква съществена загриженост, ако съответно не бъде засилен административният капацитет. Необходимо е да се осигури съфинансиране за амбициозната програма от 4.2 милиона екю инвестиции в транспортния сектор за 2003-2005 години. Следва да се обърне повече внимание, за да се гарантира, че практическите проучвания за строителна дейност отговарят на правилата на ЕО за околната среда, особено подготовката на задълбочени и цялостни оценки за последиците върху околната среда, което е необходимо условие за всяко финансиране на строителен проект от страна на Общността.

По отношение на сухопътния транспорт, България е постигнала напредък в областта на привеждането в съответствие на данъчното облагане на моторните превозни средства и таксите за използване на пътищата. Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие чрез приемането на правоприлагащо законодателство, по-специално за инсталирането на тахографи и като цяло за разширяване на приложното поле на правилата за превозните средства, включени единствено във вътрешния транспорт. Административният капацитет следва да бъде укрепен, в частност чрез специализирано обучение на персонала, особено на лица, които имат ключови функции по наблюдение и контрол във връзка с достъпа до професията, социални правила (в частност, определено време за каране и периоди за почивка), данъчно облагане на превозните средства и такси за използване на пътищата, както и технически стандарти и стандарти за безопасност. Нещо повече, България следва да подготви оператори за основните инвестиции, от които те ще имат нужда, за да гарантира съответствие на сухопътните превозни средство, особено на част от

автомобилния парк за сухопътен превоз, който осъществява само вътрешни превози, с изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Докато автомобилният парк за международен транспорт отговаря на техническите норми и на нормите за безопасност на ЕО, то вътрешният автомобилен парк все още е далеч от спазването на тези изисквания. България следва да ратифицира Европейското споразумение за международен случаен превоз на пътници с автобуси (ИНТЕРБУС).

В железопътния сектор България също е отбелязала добър напредък не само за привеждане в съответствие на законодателството си с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) (включително последните достижения на правото на ЕС в областта на железниците), но също така и в преструктурирането на железопътната компания. Налице са всички институции, необходими за прилагане на съответните достижения на правото на ЕС (*acquis*). В настоящия момент следва да бъде обърнато внимание на въвеждането на тези промени, например, чрез осигуряване на независимост на управлението на железопътните предприятия чрез укрепване на железопътната администрация, прилагане на ефикасна и справедлива железопътна схема за инфраструктурни такси и плавно прилагане на бизнес планове за двете новосъздадени компании, които са поставени в трудна финансова ситуация.

По отношение на въздушния транспорт, все още не е създаден независим орган за разследване на катастрофи с граждански самолети. България трябва да продължи привеждането на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в сектора и да продължи с постепенното въвеждане на Общите изисквания за въздухоплаването.

В областта на морския транспорт, независимо от очевидните ангажименти, поети във връзка с морската безопасност, безопасността на българския флот продължава да създава основания за безпокойство. Процентът на плавателните съдове, плаващи под български флаг и задържани след държавен пристанищен контрол, се увеличава, което засилва разликата в сравнение със средния процент на съдовете, плаващи под флага на държави-членки на ЕС. Това е поставило българският флаг в черния списък на Секретариата на Парижкия меморандум за разбирателство за държавен пристанищен контрол. България съзнава, че е необходимо да продължи да укрепва на своята политика на държава на флага и да подсили ресурсите си. Подобряването на работата на администрацията за морска безопасност трябва да бъде приоритет на държавата първо като държава на флага и след това като пристанищна държава. Необходимо е подобряване на координацията между различните нива на съответните органи. Привеждането в съответствие със законодателството на ЕО относно морската безопасност и предотвратяване на замърсяването, както е

предвидено в отлаганите промени на Кодекса за търговско мореплаване, също трябва да бъде приоритет. Необходимо е приемането на подзаконови актове за прилагане на Закона за морска безопасност.

Заклучение

В Становището си от 1997 година Комисията прави заключението, че България е осъществила напредък при въвеждането на съществуващото законодателство на ЕО относно транспорта, но е необходимо бързо привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕО и че в това отношение секторите на морския, въздушния и шосейния транспорт съдържат потенциални проблеми, особено във връзка с безопасността. В други сектори, по-специално железопътния транспорт, въвеждането в практиката на съществуващото право на ЕС все още следва да бъде предмет на наблюдение и контрол. България също така следва осигури необходимите ресурси за създаването на основата за разширяване на бъдещата трансевропейска транспортна мрежа до страните имащи достъп до нея и да отстрани бързо съществуващите недостатъци в пътната мрежа и слабостите в прилагането на действащото законодателство на ЕС по отношение на обновяването на парка. Комисията също така добавя, че би било необходимо също така бързо и трайно да бъдат подсилени административните структури, включително контролните органи, например тези, които отговарят за безопасността.

След Становището, България е осъществила цялостен траен напредък, по-специално в областта на шосейния и железопътния транспорт; известен напредък може също да се отбележи в областта на авиацията, докато напредъкът в областта на морската безопасност е отграничен.

България е започнала също така постепенно да укрепва административните си структури.

Преговорите по тази глава продължават.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия в инвестиране, въвеждане на данъчните и социалните/технически достижения на правото на ЕС (*aquis*) в сектора шосеен транспорт, по-нататъшна либерализация на железопътния и шосейния транспорт и въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) във въздушния и морския транспорт. Особено внимание следва да бъде отделено на подобряването на безопасността на морския транспорт и на по-нататъшното укрепване и независимост на администрацията, отговаряща за морската безопасност. Нужно е да се

положат по-нататъшни усилия за укрепване на новосъздадените административни структури с оглед осигуряването на съответен административен капацитет за прилагането на достиженията на правото на ЕС (*aquis*) и за изпълнението на инвестиционните планове.

Глава 10: Данъчна политика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България постигна допълнителен напредък при хармонизиране на данъчното си законодателство с достиженията на правото на ЕС. Реформата в българската данъчна администрация отбелязва ограничен напредък.

В областта на косвеното данъчно облагане измененията в Закона за ДДС са влезли в сила през януари 2002 година. Измененията въвеждат уеднаквен процент на ДДС за доставката на лекарства и лекарствени продукти и специална схема за търговски представители.

Законът за акцизите бе изменен през декември 2001 година, с което се осъществи по-нататъшно хармонизиране на законодателството в областта на акцизите. По-специално, България изцяло е хармонизирала обхвата на акцизното задължение върху бирата, въведена е унифицирана ставка за хектолитър градус Плато и е въвела акцизи за тон PLC и метан, тежки горивни масла и газ и керосин, използвани за индустриални цели или за отопление. Също така бяха увеличени акцизите върху цигарите с филтър.

В областта на прякото данъчно облагане промени в корпоративното подоходно облагане, приети през декември 2001 г., въведоха унифицирана ставка за корпоративното подоходно облагане.

По отношение на административното сътрудничество и взаимната помощ няма развитие, което да бъде отбелязано.

След миналогодишния Редовен доклад, малък напредък се отбелязва при реформирането и укрепването на данъчната администрация на България, освен някои промени в главното управление. Малък е напредъкът по отношение на подобряването на събирането на данъците, въпреки че измененията на Закона за административните нарушения и наказания, приет през февруари 2002 г., въведе тежки наказания за нарушение или неспазване на наредба или акт, приет от Министерския съвет във връзка с данъчното облагане. В областта на събирането на данъци, срокът за възстановяване на

данъчен кредит по ДДС беше намален от 4 месеца на 45 дни за лица, използващи нововъведената счетоводна система по ДДС.

Обща оценка

Необходимо е по-нататъшно хармонизиране в областта на ДДС, по-специално по отношение на специални схеми за стоки втора употреба, туристически агенции и сделки в рамките на Общността. Относно акцизите минималните ставки за цигарите, алкохолните напитки и някои горива следва да бъдат увеличени до минимално изискваните от достиженията на правото на ЕС нива.

По отношение на прякото данъчно облагане, законодателството трябва да бъде прегледано с оглед отстраняването на увреждащи данъчни мерки, така че да се осигури съответствие с Кодекса за данъчно облагане на бизнеса в същата степен, както настоящите държави-членки при присъединяване. Комисията е в процес на извършване на първоначална техническа оценка на потенциално увреждащите мерки, прилагани в България. По-нататъшно хармонизиране следва да бъде преследвано в областта на административното сътрудничество и взаимната помощ.

Съществени по-нататъшни усилия са необходими за укрепване на данъчната администрация. България следва да разработи осъвременена бизнес стратегия за данъчната администрация и да одобри други свързани с нея стратегии, като стратегии за одит и създаване на единна Национална Агенция по доходите. Освен това, България се нуждае от подобряване на ефективността на данъчното съответствие, събирането на приходите и управление на възстановяването на ДДС. Администрацията страда от липсата на човешки ресурси в дирекцията по данъчна политика и от липсата на персонал със съответния опит в модерното управление на човешките ресурси, които да осъществят необходимите промени.

Необходимо е да бъдат положени още усилия за създаване на устойчива структура за смяна на управлението, която да направлява, структурира и подкрепя процеса на промяна.

Приоритет следва да бъде даден на осигуряването на работеща компютъризирана данъчна информационна система, включително връзки с информационната система на митниците и интерактивна връзка със системите на ЕО, насочени към присъединяване, тъй като е направено малко в тази област. Очаква се България да се нуждае от около пет години, за да достигне интер-оперативност, при условие че в близко бъдеще бъдат

предприети съществени стъпки. България следва да продължи да отдава приоритетно значение на подобряване на административния капацитет в тази област.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията е достигнала до извода, че достиженията на правото на ЕС относно прякото данъчно облагане не би следвало да създаде съществени затруднения. Що се касае до косвеното данъчно облагане, в средносрочен план и при условие, че бъдат положени постоянни усилия, България би следвало да може да отговаря на изискванията на достиженията на правото на ЕС относно ДДС и акцизите. Комисията също така добавя, че би следвало да е във възможностите на България да започне участие във взаимна помощ, поради това, че данъчната администрация е натрупала свой собствен опит в това отношение.

След Становището на Комисията и особено през последните две години България напредва в хармонизирането с достиженията на правото на ЕС в областта на данъчното облагане, независимо от това, че все още редица недостатъци следва да бъдат отстранени и да се укрепи капацитетът на администрацията. България е постигнала добро ниво на хармонизация на данъчното законодателство с това на Общността, но по-нататъшно хармонизиране е необходимо в някои сфери. Административният капацитет се нуждае от съществено укрепване с оглед да има готовност за прилагане на достиженията на правото на ЕС.

Преговорите по тази глава са временно затворени. България е получила временно споразумение относно прилагането на минимални ставки на акцизите за цигари (до 31 декември 2009 г.), както и специфични споразумения да продължи да изключва международния пътнически транспорт от ДДС с право на удръжка, да прилага по-ниска ставка за акцизите за ракия, произвеждана от плодове и грозде за собствена консумация (до 30 литра спиртни напитки за една година на едно домакинство), и да прилага праг за регистрация и изключване в размер на 25 000 евро по отношение на малките и средни предприятия. България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти в контекста на преговорите за присъединяване.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия за приключване на хармонизирането - освен там, където са сключени временни споразумения - с достиженията на правото на ЕС в областта на прякото и косвеното данъчно облагане и укрепване на административния си капацитет, по-

специално посредством приемане на мерки за модернизиране и стабилизиране на данъчната администрация.

Глава 11: Икономически и валутен съюз

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

Подробна оценка на различни аспекти икономическата политика на България беше дадена по-горе, в главата, посветена на икономическите критерии (Б-2). Поради това, настоящата глава се ограничава само да онези аспекти на достиженията на правото на ЕС относно Икономическия и валутен съюз - така, както са определени в Дял VII от Договора за създаване на ЕС и другите релевантни текстове - които страните-кандидатки трябва да въведат преди присъединяването, т.е. забраната за пряко финансиране на държавния сектор от централната банка, забраната за привилегирован достъп на държавния сектор до финансовите институции и независимостта на националната централна банка. Що се отнася до процеса на либерализация на движението на капитали, от чието завършване зависи постигането на съответствие с достиженията на правото на ЕС в сферата на ИВС, този аспект бе разгледан в Глава 4 - Свободно движение на капитали.

След последния Редовен доклад не са настъпили съществени законодателни промени, свързани с приемането на достиженията на правото на ЕС в тази област.

Обща оценка

След присъединяването си към ЕС България ще участва в ИВС със статута на страна с право на дерогация по член 122 от Договора за ЕО и е необходимо да въведе необходимите промени в институционалната и правната рамка до датата на присъединяването.

В областта на независимостта на централната банка, по-нататъшно хармонизиране е необходимо в сферите на институционалната и личната независимост (по-специално защита срещу възможен конфликт на интереси, свързани със задълженията на членовете на борда на директорите, създаване на правила за освобождаване, съвместими с достиженията на правото на ЕС и въвеждане на разпоредби за съдебно разглеждане на решенията за освобождаване).

България също така се нуждае от по-нататъшно хармонизиране на законодателството си с разпоредбите на достиженията на правото на ЕС, забраняващи привилегирован достъп на органите от държавния сектор до финансовите институции, по-специално по отношение на останалите ограничения относно застрахователните компании и за инвестиране на средства от пенсионни схеми, и с разпоредбите на достиженията на правото на ЕС, забраняващи директно финансиране от държавния сектор.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията прави заключението, че е рано да бъде определено дали България би могла към момента на присъединяването да участва в евро зоната. Комисията също така прави заключението, че участието на България в третата фаза на ИВС като не участваща в еврозоната страна би могло да създаде сериозни проблеми, дори и в средносрочен план, тъй като страната е постигнала много ограничен напредък в прехода към пазарна икономика. Поради това, Комисията счита, че е трудно да бъде преценено кога България, след евентуално прекратяване на ангажимента с валутния борд, би била в състояние да има независима централна банка.

След това Становище напредъкът първоначално беше бавен, но бяха предприети важни стъпки напред през последните няколко години и България сега отново е постигнала високо ниво на хармонизация със свързаните с ИВС достиженията на правото на ЕС.

Преговорите по тази глава бяха временно затворени. България не е искала временни споразумения в тази област. Като цяло изпълнява поетите от нея ангажименти по преговорите за присъединяване в тази област.

България следва да съсредоточи усилията си за постигане на хармонизация в съответствие с установената по-горе линия, по-специално за гарантиране на независимостта на централната банка и забраната на привилегирован достъп на държавния сектор до финансови институции.

Глава 12: Статистика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България продължи да напредва през изминалата година.

По отношение на **статистическата инфраструктура** не са налице промени.

Във връзка с **класификациите** след последния Редовен доклад не са настъпили съществени промени.

Що се отнася до **демографската и социалната статистики**, беше постигнат по-нататъшен напредък и добро ниво на съответствие след последния Редовен доклад. Резултатите от извършеното през месец март 2001 г. преброяване на населението бяха предоставени на разположение и в момента се използват за предвиждания във връзка с популацията и за миграционна статистика. По-голяма част от останалите проучвания в тази област са на място и при поискване се прехвърлят.

Във връзка с наличието на статистически данни на **регионално** ниво, беше отбелязано увеличаване на броя на индикаторите на разположение на нива 2 и 3 в Номенклатурата на териториалните статистически отдели (NUTS 2 и 3).

В областта на макроикономическата статистика се отбелязва подобряване в изчерпателността и времевите линии на националните сметки. Развитието на финансовите сметки започна в тясно сътрудничество с Българска народна банка и Министерството на финансите. Хармонизираният индекс на цените за потребителите понастоящем до голяма степен съответства на стандартите на ЕО.

При фирмената статистика може да бъде отчетено добро съответствие за структурните фирмени статистики, както и за услугите и туристическите статистики. За краткосрочните статистики първите стъпки бяха направени за постигане на цялостно съответствие за индустрията и строителните сектори. Още усилия бяха положени през последната година за подобряване на фирмения регистър.

При транспортната статистика в много области като сухопътния транспорт на стоки и въздушния транспорт входящите статистики в момента са в съответствие с правото на Общността.

Работи се в областта на външната търговия за подобряване на качеството на първичните данни чрез взаимодействие между агенция “Митници” и Националния статистически институт за развитие на допълнителни изисквания за контрол и проверка на данните. НСИ прави също така сравнителен анализ на данните за търговските потоци с други страни и е започнал подготовка за Интрастат, системата, измерваща търговията между държавите-членки.

През миналата година България постигна напредък в областта на селскостопанската статистика чрез изпитване на методиката и въпросниците

за проучване на структурата на земеделските стопанства, видове, проучвания на борсите за живи животни и лозята. Добър напредък е отбелязан при укрепването на административната инфраструктура и увеличаване на доброто сътрудничество с Министерството на земеделието.

Обща оценка

Статистическата инфраструктура на България, правната основа за извършването на статистики и организационната структура на НСИ сега са подходящи за изпълняване на задачи в тази област. НСИ подобри своите дългосрочни и годишни системи за планиране посредством работа по прилагане на стратегията за развитие на статистическата система за периода 2000 - 2006 година.

По отношение на административния капацитет, голямото текучество на квалифициран персонал е забави темпа на развитието през последните години. Вземайки това предвид, особено внимание следва да се обърне на по-нататъшното развитие на кадрите и обучение на статистическа администрация, особено обучение на персонал за регионалните офиси и създаване на система за развитие на кариера, която да окуражава задържането на квалифицирани кадри.

НСИ все още отговаря за изпълнението на някои административни задачи, които не попадат в рамките на обикновената компетентност на статистическия офис. Когато НСИ бъде накрая освободен от тези задачи (поддържане на административни регистри), ще има нужда от допълнителна бюджетна поддръжка за компенсиране на загубата на приходи.

Особени усилия се изискват за по-нататъшно подобряване на регионалните статистики, качеството и обхвата на националните сметки, краткосрочните статистики и качеството и обхвата на фирмения регистър. Също така е необходимо да бъде създаден регистър на земеделските стопанства, основаващ се на данните от преброяването на населението. Предвижда се селскостопанско преброяване през 2003 година и неговите резултати следва да помогнат за подобряване на качеството на селскостопанската статистика. Интрастат е друга област, която следва да бъде развивана за в бъдеще.

Създаването на информационен технологичен капацитет остава приоритетна задача. Докато някои инвестиции бяха реализирани, по-нататъшно обучение и инвестиции са все още необходими за да се гарантира ефективното използване на оборудването и компютърните програми, по-специално за персонала от регионалните офиси.

Заключение

В Становището си от 1997 година Комисията направила заключението, че България има нужда от полагане на постоянни усилия, ако желае да отговаря на изискванията на ЕС за официални статистически данни в средносрочен план.

След това Становище България е постигнала добър напредък, по-специално при развитието на системи за планиране и стратегия за обучение, извършване на преброяване на населението и е започнала да развива необходимия административен капацитет.

Преговорите по тази глава са временно затворени. България не е поискала никакви временни споразумения в тази област. България като цяло от България като цяло изпълнява поетите от нея ангажменти в контекста на преговорите за присъединяване в тази област.

България следва да се съсредоточи в полагане на допълнителни усилия за укрепване на административния си капацитет и за осъвременяване на методологията и подобряване на качеството и пълнотата на данните като цяло.

Глава 13. Социална политика и заетост

Напредък след последния Редовен доклад

Отбелязан е известен напредък в тази област след последния Редовен доклад.

По отношение на **трудоовото право**, Законът за насърчаване на заетостта, който влезе в сила през м. януари 2002 г., привежда в още по-голяма степен българското законодателство в съответствие с Директивата за масовите уволнения. Новосъздадената Агенция по заетостта е определена като компетентен държавен орган, съгласно директивата за командироване на работници в рамките на предоставянето на услуги.

Не е отбелязан напредък в областта на приемане на рамково законодателство в областта на **равното третиране на мъжете и жените**.

Чрез Закона за насърчаване на заетостта се засили ролята на Главната инспекция по труда в прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на **здравословните и безопасни условия на труд**, като й

бяха възложени допълнителни задачи. В някои фирми бе проведена оценка на риска в тази област.

В областта на **общественото здраве** през 2001г. бе приета Национална здравна стратегия за периода 2001-2006 г., а през м. януари 2001 г. беше приета национална програма за ограничаване на тютюнопушенето. Продължи реформата в общественото здраве. През м. март 2002 г. беше прието законодателство за прилагане на реформата в доболничната и болнична помощ, а през м. май 2002 г. – за структурни промени в здравеопазването. През м. май 2002 г. бяха приети изменения и допълнения на Закона за лечебните заведения. Бяха подписани редица договори между Националната здравно-осигурителна каса и доставчиците на медицински услуги.

В областта на **социалния диалог**, приетото през декември 2001 г. законодателство предвижда създаването на регионални съвети за тристранно сътрудничество. Законът за насърчаване на заетостта, който влезе в сила през м. януари 2002г., има за цел насърчаването на социалния диалог, наред с другото чрез създаване на тристранен Национален съвет за насърчаване на заетостта. Със закона се преобразуват съществуващите Регионални съвети по заетостта в постоянни или временни комисии по заетостта в рамките на Областните съвети за регионално развитие. Законът предвижда, че регионалните програми за заетост следва да се разработват и изпълняват от комисии по заетостта на регионално ниво и да се наблюдават и контролират от съвети за сътрудничество. Двата органа включват регионални власти, социални партньори и НПО. През м. февруари 2002 г. правителството и голям брой социални партньори подписаха Харта за социално сътрудничество.

България и Европейската комисия продължиха работа по Прегледа на **политиката в областта на заетостта**, с оглед завършване на Съвместната оценка на приоритетите на България на политиката в областта на заетостта (СОП). Целта е да се разгледа напредъка, отбелязан от България, в адаптирането на системата ѝ за заетост в подготовката ѝ за бъдещо участие в Европейската стратегия за заетостта след присъединяването. Този документ, в окончателния му вид, определя основните приоритети и задачи в областта на пазара на труда за предприсъединителния период. Ситуацията на пазара на работна сила остава трудна, като високият ръст на безработица се увеличи от 16,3% през 2000 г. на 19,9% през 2001 г. Ръстът на безработицата за мъжете беше 20,8%, а за жените – 18,9% за 2001 г. Високият и увеличаващ се дял на трайно безработните възлизаш на 63% буди голяма загриженост. През м. ноември 2001 г. бе въведена схема за гарантиране на микрокредити с цел подкрепа на предприемачеството и създаването на работни места. През м.

януари 2002 г. със Закона за насърчаване на заетостта бившата Национална служба по заетостта бе трансформирана в Агенция по заетостта, като единствено тя отговаря за активни мерки, насочени към пазара на работна сила. Законът (както и подзаконовите актове, приети през м. март 2002) също предвижда парично обезщетение за работодатели, създаващи работни места за безработни. В резултат на съвместните усилия на съответните министерства и социалните партньори, през м. март 2002 г. бе приет Национален план за действие в областта на заетостта.

По отношение на бъдещото управление на Европейския социален фонд в България, Министерството на труда и социалната политика ще действа като ръководен орган на оперативната програма за развитие на човешките ресурси. Вследствие на Европейския съвет в Готенбург, на който ЕС прикани страните-кандидатки да въведат целите на ЕС в своите национални политики, Комисията и България поставиха началото на съвместно сътрудничество за подготовка за бъдещо участие в процеса на социална интеграция в ЕС след присъединяването. Тази инициатива се състои в съвместно определяне на предизвикателствата на социалната изолация и подходящата ответна политика. В този контекст НСИ сътрудничи с Евростат в изготвянето на данни за бедността и социалната изолация. Предварителните данни подсказват, че общите различия в доходите изглеждат доста умерени и процентът на бедността след социални трансфери (9,2%) е доста нисък.

По отношение на други области на **социални закрила** са предприети някои мерки за по-нататъшно прилагане на тристълбова пенсионна система. През януари 2002 г. измененията в Закона за задължителното обществено осигуряване повишиха дела на дължимите от работодателите вноски за обществено осигуряване от 20 на 25%. Приетият през март 2002 г. Закон за семейни помощи за деца остарелия Указ от 1968 г. за насърчаване на раждаемостта и цели постигането на по-подходящо целево подпомагане. През декември 2001 г. бяха приети изменения и допълнения на Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалиди. Измененията целят изясняване на структурата и критериите за членство в Националния съвет по рехабилитация и социална интеграция (Консултативен орган към Министерски съвет) и определяне на условията за отпускане на целеви помощи.

Не е отбелязан никакъв напредък в приемането на общото **антидискриминационно** законодателство, въпреки че влезлият в сила през януари 2002 г. Закон за насърчаване на заетостта съдържа разпоредби за недискриминация. В него се предвижда, че когато обявяват свободни работни места работодателите нямат право да поставят изисквания за пол,

възраст, националност, етническа принадлежност или физическо състояние. Изключения се допускат единствено когато полът, възрастта и/или физическото състояние са съществени фактори за изпълнението на конкретен вид работа.

Обща оценка

По отношение на трудовото законодателство, българското законодателство частично съответства на правата на работниците, определени в достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Необходимо е допълнително привеждане в съответствие в области, в които достиженията на правото на ЕС (*acquis*) са само частично въведени и с оглед решаване на проблеми в други области като закрила на работниците в случай на несъстоятелност, работа на непълно работно време, европейски работнически съвети.

Повечето от достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на равните възможности за жени и мъже не са въведени, в това число директивите за равно заплащане, равно третиране на работното място, бременни работнички, и тежест на доказване. Ще трябва да се премахне забраната за някои категории жени да полагат нощен или извънреден труд.

По отношение на безопасните и здравословни условия на труд все още предстои значителна работа във връзка с въвеждането и особено прилагането на законодателството в тази област. Необходимо е допълнително да се подобри капацитета на Главната инспекция по труда, за да може по задоволителен начин да извършва съответните проверки, както и с оглед на допълнителните задачи, прехвърлени на този орган по силата на Закона за насърчване на заетостта. Предвид значителните инвестиции, необходими както от страна на правителството, така и от страна фирми за привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област, следва да се извърши оценка на финансовото въздействие от прилагането на отделни директиви в областта.

По отношение на общественото здраве настоящото законодателство в областта на заразните болести е остаряло. Поради това се налагат допълнителни законодателни и организационни мерки за създаването на система за надзор и контрол на заразните болести в съответствие със законодателството на Общността. Необходим е по-голям напредък за подобряване на здравословното състояние на население, което е доста по-ниско от средното равнище за ЕС. Предназначените за здравеопазване финансови средства също са доста под средното равнище за Европейския съюз и необходимо да бъдат увеличени.

Необходимо по-нататъшно подобряване на социалния диалог, по-специално на автономния социален диалог. Съществуват малко на брой колективни договори, а социалният диалог на равнище предприятия и отрасъл е слаб. Необходими са допълнителни усилия за установяване на ясни и уважавани критерии за представителство в тристранни консултации, което следва да се разширят и да обхванат няколко области на политика като заетост или социална интеграция.

По отношение на политиката за заетостта Съвместната оценка на приоритетите на България на политиката в областта на заетостта (СОП) ще представлява важна стъпката в подготовката за бъдещо участие в Европейската стратегия за заетостта при присъединяване. Важно е да се осигури ефективно наблюдение и контрол на постепенното изпълнение на съдържащите се в СОП приоритети и ангажименти. Обхватът на активните мерки, насочени към пазара на труда, продължиха да бъдат недостатъчни поради ограничените финансови средства, а делът на безработните, включени в програми за професионално обучение, е много нисък. Реформата в професионалното образование е необходимо да се допълни и адаптира към бъдещите потребности на пазара на труда. Това е особено важно за облекчаване на текущия процес на реструктуриране. Важно е да се преразгледат системите за обезщетения и взаимодействието между тях с оглед повишаване на стимулите за безработните да търсят и да започват работа. Необходимо е да се положат допълнителни усилия за укрепване и модернизиране за държавните служби по заетостта с оглед повишаване участието в активните трудови мерки.

В приетата през м. май 2002 г. Стратегия за структурните фондове Министерството на труда и социалната политика е определено за ръководен орган на оперативната програма за развитие на човешките ресурси. Предвид важната му роля за бъдещото управление на дейността на Европейски социален фонд (ЕСФ) след присъединяването, Министерството на труда и социалната политика е необходимо да подобри своя капацитет и да изясни сътрудничеството с други съответни органи, в т. ч. Социалния инвестиционен фонд. Министерството на труда и социалната политика е необходимо да осигури също така подходяща допълване с компонента ЕСФ на предвидената регионална оперативна програма.

Необходимо е да се разработи интегрирана национална стратегия за насърчаване на социалната интеграция, като се отчитат целите на ЕС. Тъй като по своето естество бедността и социалната изолация имат различни измерения, е важно да се насърчава интегриран подход, който да мобилизира различни държавни органи и всички съответни заинтересовани в процеса

участници. От решаващо значение, е също така, да се подобрят и развият социално-статистическите системи за бедността и социалната изолация в съответствие с общоприетите в ЕС показатели за социална изолация.

По отношение на други области на социална защита са необходими значителни усилия за осъществяване на въведените реформи, включително реформата в здравеопазването.

България следва да обърне по-голямо внимание на борбата с дискриминацията, основаваща се на пол, расов или етнически произход, религия или убеждения, инвалидност, възраст или полова ориентация. Достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област не са въведени и следва да се обърне внимание на правилното прилагане на съществуващото антидискриминационно законодателство. Все още няма изчерпателен антидискриминационен закон или специализиран антидискриминационен орган за прилагането на такъв закон.

Заклучение

В становището си от 1997 г. Комисията направи заключение, че съвместимостта със стандартите на ЕО е ниска, а съществуващите мерки не винаги се прилагат в съответствие с практиката на ЕО. Тя допълни, че социалната система се нуждае от реформа, социалният диалог трябва да се подобри, и че са необходими значителни усилия за осигуряване на ефективно прилагане. Комисията направи заключение, че е необходим съществен напредък във връзка с привеждане в съответствие на законодателството и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), преди България да е в състояние да поеме задълженията, произтичащи по членството в ЕС.

От становището до днес, България е отбелязала напредък в привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Тя е постигнала известна степен на привеждане в съответствие на законодателството в някои области, но равнището остава ниско в други области. По същия начин, все още предстои много работа по административния капацитет.

Преговорите по тази глава са временно приключени. На България е даден преходен период (до 31 декември 2010 г.) за прилагане на законодателството на ЕО в областта на тютюнопроизводството, по-специално относно максималното съдържание на катран в цигарите. Като цяло България изпълнява поетите ангажменти в преговорите за присъединяване в тази област.

България следва да съсредоточи допълнителни усилия върху продължаване на въвеждането, особено в областите на антидискриминацията, равните възможности, трудово право и безопасни и здравословни условия на труд, в които предстои да се извърши значителна работа по отношение на въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Освен това усилията на България следва да се съсредоточат върху ефективното прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тези области. Необходимо е да се засили социалния диалог в съответствие с практиката на ЕО.

Глава 14: Енергетика

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България е постигнала напредък в реформите на сектора, в който реструктурирането вървеше бавно през предишните години. Привеждането на законодателството в съответствие напредна с приемането на законодателната база за отваряне на пазара. Подготвя се приватизацията на разпределителните дружества.

Парламентът прие през юли 2002 г. нова Национална енергийна стратегия. Така е положена основата за въвеждане на пазарни механизми и за преобразуване на сектора, включително за подобряване на енергийната ефективност. Относно **сигурността на доставките** и създаването на задължителни запаси от нефт, България прие през април 2002 г. нов Закон за класифицираната информация. В резултат, нивото на запасите от нефт в България вече не представлява държавна тайна. Сегашните нива на запасите са изключително ниски, което потвърждава необходимостта от бързи мерки за задоволяване изискванията за нефтените запаси.

Във връзка с **конкурентноспособността и вътрешния енергиен пазар**, през ноември 2001 г. бяха приети изменения и допълнения към Закона за енергетиката и енергийната ефективност, с което полагат основите за привеждане на законодателството в съответствие с достиженията на правото на ЕС. През април 2002 г. бяха приети наредби за определяне на отговарящите на условията потребители за електроенергия и газ, както и подзаконови актове относно достъпа до мрежите. През декември 2001 г. бяха приети наредби за методологията за образуване и прилагане на цените и тарифите за електроенергия, природен газ и топлоенергия. Така се осигурява регулаторната рамка за прехода от административно ценообразуване за енергията към стандартното ценово регулиране, което се осъществява от

тази година. Държавната комисия за енергийно регулиране (ДКЕР) пое официално отговорността за изготвянето и въвеждането на методология за тарифите и ценообразуването за електроенергия, газ и топлоенергия, както и за одобряване на тарифните предложения, представени от дружествата в енергийния сектор.

През ноември 2001 г. българското правителство одобри програма за приватизацията на седем електроразпределителни дружества, двадесет топлоенергийни предприятия и седем ТЕЦ.

В *сектор регионална топлофикация* правителството прие решение да въведе двукомпонентна цена за регионалната топлофикация, като двата компонента са: фиксирана цена за капацитет и цена за потреблението на енергия. Субсидирането на цените за топлоенергия за домакинствата се заменя постепенно от социални помощи за специфични групи от нуждаещи се потребители.

В *сектор твърди горива* България изпълнява своя План за действие за сектора и е в процес на продажба на голяма част от въгледобивните предприятия и на ликвидация на губещите предприятия. В момента въгледобивният сектор включва 21 предприятия, от които шест са в процес на ликвидация и две са обявили несъстоятелност.

По отношение на **енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници**, може да се отбележи известен неголям законодателен напредък. Измененията и допълненията на Закона за енергетиката и енергийната ефективност предвиждат възможността местни производители на възобновяема енергия да продават енергия директно на потребителите.

По отношение на *административния капацитет*, през декември 2001 г. беше създадено Министерство на енергетиката и енергийните ресурси, което замени бившата Държавна агенция за енергетиката и енергийните ресурси (ДАЕЕР). В резултат, Държавната агенция за енергийна ефективност (ДАЕЕ) стана част от Министерството и бе преобразувана в изпълнителна агенция, но без допълнително укрепване (със щат от 27 души). Основната задача на създадената през септември 1999 г. Държавна комисия за енергийно регулиране (ДКЕР) бе да издава лицензии и разрешителни на опериращите енергийни дружества. От началото на 2002 г. ДКЕР има, освен това, и водеща роля при определяне на цените и тарифите за електроенергия, природен газ и топлоенергия. Що се отнася до укрепването на нейната независимост, се отбелязва по-добра събираемост на таксите, които преди това се внасяха в държавния бюджет, а сега се плащат директно на ДКЕР

през Министерството на финансите. В момента ДКЕР има 77 служители, от планираните 92.

В областта на **ядрената енергетика**, България експлоатира АЕЦ Козлодуй с четири блока с реактори от тип ВВЕР 440/230 (блокове 1 до 4), както и два блока с реактори от тип ВВЕР 1000/320 (блокове 5 и 6). АЕЦ Козлодуй осигурява 45 % от електроенергията на страната. Освен реакторите в Козлодуй, България има един научно-изследователски реактор близо до София, който в момента е затворен в очакване на решение за неговото бъдеще. Отработеното гориво от реакторите на централата се съхранява в Козлодуй, а отработеното от изследванията гориво – в научно-изследователския реактор. Съществуващите мощности за обработване и съхраняване на радиоактивните отпадъци се осъвременяват и се планиране въвеждането на нови такива.

Що се отнася до *ядрената безопасност*, България е продължила напредъка в усъвършенстването на законодателната и регулаторната рамка с приемане на Закона за безопасно използване на ядрената енергия, влязъл в сила през юли 2002 г. Законът определя, наред с другото, принципите за ядрена и радиационна безопасност, режима за лицензиране и отговорностите на лицензиантите, принципите на безопасно управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво, както и отговорностите на регулаторния орган и регулаторния контрол. С този закон Комитетът за използване на ядрената енергия за мирни цели (КИЯЕМЦ) се преобразува в Агенция за ядрено регулиране, има изпълнителна регулираща функция. КИЯЕМЦ подготви и одобри нов План за действие, с цел да се повишат неговата независимост и техническа компетентност. Планът за действие трябва да бъде изпълнен до 2004 г. Председателят на КИЯЕМЦ са назначава с петгодишен мандат и за не повече от два мандата. За безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво следва да се създаде държавно предприятие (планира се за януари 2004 г.), като се обърне специално внимание на безопасното съхранение.

То ще се занимава основно с управлението на съхранението, но така също и предварителната обработка, подготовката и с операциите, провеждани извън предприятието, в което се генерират радиоактивното отпадъци. Законът утвърждава фондовете за финансиране на управлението на радиоактивните отпадъци и безопасното извеждане от експлоатация на инсталациите. Освен това, законът премахва държавния монопол върху използването на ядрената енергия и върху собствеността на ядрените мощности и ядрените материали. Постановление от май 2002 г. предвижда увеличаване на щата на КИЯЕМЦ от 80 на 102 души. За пълното действие на закона през следващите години е

необходимо да се подготвят и въведат 22 свързани с него подзаконови актове.

Реактори от 1 до 4 на АЕЦ Козлодуй са предмет на ангажимент за закриване, поет от българското правителство. Тези ангажименти се съдържат в Протокол за разбирателство, подписан с Европейската комисия през ноември 1999 г. През време на отчетния период България продължи да предприема различни стъпки за изпълнение на този ангажимент, под наблюдението на специално звено за управление на проекта, създадено в АЕЦ Козлодуй с цел да следи за процеса на извеждане от експлоатация на блокове 1 и 2, които следва да бъдат затворени преди 2003 г. Тези усилия продължават да се подкрепят от Международния фонд за подпомагане на финансирането на извеждането от експлоатация за Козлодуй, управляван от ЕБВР. През март 2002 г. Българският парламент ратифицира рамковото споразумение между България и ЕБВР за дейностите на Фонда. През ноември 2001 г. и юни 2002 г. Фондът проведе заседания на Събранието на донорите, което официално одобри инсталирането на Звено за управление на проекта на площадката на АЕЦ Козлодуй и изграждането на съоръжение за съхранение на отработеното гориво. Освен това е осигурено финансиране на проекти в подкрепа на мерките за ефективност в енергийния сектор на България. С него Фондът допринася за рехабилитацията на топлоенергийната мрежа на Софийска област с участието и на други международни институции. Това ще доведе до подобряване условията на живот на около 900 000 души, живеещи в София. Фондът финансира също проект за намаляване на не-техническите загуби в електроразпределителната система. Досега са отделени почти 78 милиона евро и са започнати няколко други проекти, свързани с извеждането от експлоатация, ядрената безопасност и подкрепата на енергийния сектор, а други са в процес на разглеждане. Събранието се председателства от Комисията, представляваща Европейската общност, която е основният донор на Фонда. Няколко други донори, включително някои държави-членки, също участват във Фонда.

През време на периода, разглеждан в доклада, АЕЦ Козлодуй продължи програмата си за инвестиции в блокове 3 и 4 и, най-вече, с инсталирането на система за локализиране на аварии. Програмата бе съпътствана от национален дебат за датите на затваряне. Българското правителство обяви неотдавна своето решение да затвори блокове 3 и 4 през 2006 г. Освен това, правителството поиска от ЕС експертна мисия за проверка на безопасността на тези блокове. С подкрепата на Европейския съюз продължава изпълнението на програмите за модернизацията на блокове 5 и 6. Усвоени са две части от заема Евратом от 212,5 милиона евро за модернизацията на тези блокове.

Обща оценка

Що се отнася до *нефтените запаси*, България трябва спешно да приеме законодателна рамка за привеждане на своето законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), имайки предвид времето за създаване на необходимите нефтени запаси. Специално внимание трябва да се обърне на осигуряването на съответния административен капацитет за управлението на тези запаси. Измененията и допълненията в Закона за енергетиката и енергийната ефективност бяха важно законодателно развитие. Въведени бяха отваряне на пазара, достъп до мрежата и адаптиране на цените. Въпреки това, все още не няма законна възможност клиентите, които отговарят на условията, да включват и доставчика, а графикът за покриване на цената и елиминиране на ценовите изкривявания все още не е дефиниран. Трябва, освен това, да завърши реструктурирането на предприятията. Отбелязва се подобрене в събираемостта на неплатените сметки, което следва да продължи.

Правят се инвестиции в разпределителната мрежа и в подобряване на енергийните източници, с цел пълно свързване към западноевропейските електропреносни мрежи през 2003 г. Операторите НЕК (за системата за електроенергиен пренос) и Булгаргаз работят по подобряване на енергийните мрежи. България се старее да запази ролята си на транзитна страна за електрическа енергия и газ.

Бяха подобрени административният капацитет и независимостта на Държавната комисия за енергийно регулиране (ДКЕР), макар че тя се нуждае от допълнително укрепване. Ниските заплати и бюджетните ограничения, както и липсата на гъвкавост в използването на този бюджет пречат на неговото ефективно функциониране. ДКЕР участва в подготовката на проекти на закони и наредби за сектора, с цел развитие на бъдещия пазарен модел.

В сектор твърди горива в момента се изпълнява План за действие за реструктурирането на този сектор. Вече са частично или напълно приватизирани шест дружества и се прекратяват субсидиите за производството. Производителността в сектора се подобри с над 10 %. Необходимо е да се обърне внимание на облекчаването на социалните последици от тези планове.

Енергийната ефективност в България остава изключително ниска. Измененията на цените трябва да са стимул за потребителите да започнат да инвестират в проекти и инициативи за енергийна ефективност, както и за инвеститорите – за производство на възобновяема енергия, но не само тези

са проблемите на България. Трябва още да се дефинира активна и координирана политика както за производството, така и за крайния потребител, за да се увеличи бързо подкрепата на енергийната ефективност, икономията на енергия и използването на източници на възобновяема енергия. Агенцията за енергийна ефективност няма ясен мандат, нейното ръководство все още не е назначено поради неотдавнашната промяна на институционалната рамка и се нуждае от укрепване като част от една широка политика за насърчаване на енергийната ефективност.

Европейският съюз многократно е подчертавал значението на високото ниво на ядрена безопасност в страните-кандидатки. През юни 2001 г. Съветът на Европейския съюз отбеляза един доклад за ядрената безопасност в контекста на разширението. Този доклад съдържа препоръки към всички страни-кандидатки да продължат своите национални програми за подобряване на безопасността, включително тези за безопасното управление на отработеното гориво и радиоактивните отпадъци, както и за безопасността на техните научно-изследователски реактори.

През първата половина на 2002 г. една специална партньорска проверка за ядрената безопасност оцени постигнатия напредък от страните-кандидатки в изпълнението на всички препоръки. Тази проверка, извършена под егидата на Съвета, приключи с доклад за състоянието, публикуван през юни 2002 г., който направи заключението, че България е приела всички препоръки, включени в Доклада за ядрената безопасност в контекста на разширението от юни 2001 г. Повечето отправени препоръки бяха адекватни. България следва да отдели допълнително внимание на три препоръки: тя трябва да изясни правния статут на докладите за анализ на безопасността, да приложи максимално бързо новия Закон за безопасната употреба на ядрената енергия, влязъл в сила през юли, и да обърне специално внимание на финансирането на програмата за съхранение на отработеното гориво и радиоактивните отпадъци. Докладът за състоянието препоръчва да продължи наблюдението и контролът по отношение на петте препоръки за осигуряването на съответните човешки и финансови ресурси за регулаторния орган, както и навременното завършване на програмите за подобряване на безопасността на централата, доклади за анализ на безопасността и аварийните оперативни процедури, а така също и изпълнение на една оздравителна програма за високоенергийните шлюзове при блокове 5 и 6 на Козлодуй.

Освен това, Докладът за състоянието препотвърждава значението на ангажимента, поет от България да затвори окончателно блокове от 1 до 4 на АЕЦ Козлодуй, на възможно най-близките дати.

Блокове от 1 до 4 на АЕЦ Козлодуй са предмет на ангажименти за ранно затваряне. Те сочат редица отклонения от изискванията за безопасност, които се дължат на първоначалната им конструкция и не на последно място, на отсъствието на стоманена обвивка. През 1999 г. България се съгласи и се ангажира в Протокол за разбирателство, подписан между нея и Комисията, да затвори окончателно блокове 1 и 2 преди 2003 г. и да вземе решение, по повод актуализирането на енергийната стратегия, която ще бъде завършена през 2002 г., за датите за окончателното затваряне на блокове 3 и 4, което ще е преди първоначално предвидените дати, съответно 2008 г. и 2010 г. Според Европейския съюз, затварянето на блокове 3 и 4 трябва да стане най-късно през 2006 г. Тези ангажименти за затваряне трябва надлежно да се спазват.

Важна стъпка в напредъка на България за подобряване на законодателната и регулаторната рамка за ядрената енергия и безопасността бе приемането на нов Закон за безопасното използване на ядрената енергия. Тя трябва да подобри статута и независимостта на българския регулаторен орган за ядрена безопасност, който има самостоятелен бюджет като част от бюджета на Съвета на министрите. Трябва да се отдели внимание на навременното изпълнение на новия План за действие, с цел засилване на независимостта и техническата компетентност на органа. Освен годишната вноска от държавния бюджет, тя получава финансиране от лицензирането на дейностите в атомната енергетика. Постановлението за увеличението на щата трябва да бъде потвърдено в Закона за бюджета.

Продължаващо внимание изискват дългосрочните решения за отработеното гориво и радиоактивните отпадъци. Новият закон предвижда създаването на държавно предприятие, което да се занимава изключително с управлението на радиоактивните отпадъци.

България трябва да осигури съответствие с европейските изисквания и процедури. В това отношение следва да се обърне надлежно внимание на подготовката на изпълнението на гаранциите на Евратом, по-специално за отчитане на потоците от ядрени материали и инвентарните списъци пряко от лицата или предприятията, експлоатиращи ядрени инсталации или съхраняващи ядрени материали. Трябва да се отбележи, че България сключи с МААЕ Пълномащабно споразумение за прилагане на гаранциите.

Заключение

В своето становище от 1997 г. Комисията заключи, че България трябва значително да увеличи своите усилия в енергийния сектор, така че да се подготви за интегрирането, по-специално в следните области: промяна в

монопола; достъп до мрежите; ценообразуване на енергията; аварийна готовност (включително изграждането на задължителни нефтени запаси); реструктуриране и намеса на държавата в сектора твърдо гориво, и развитие на енергийната ефективност. България трябва да въведе определени международни ядрени режими и да направи някои законодателни поправки, за да постигне съответствие с Договора за Евратом. Освен това бе отбелязано, че ядрената безопасност изисква непрекъснато и специално внимание, с бързо изпълнение на договорени реалистични програми, включително затваряне при необходимост. Трябва да се намерят дългосрочни решения за радиоактивните отпадъци.

След Становището, България отбеляза само ограничен напредък, поради това, че до 2001 г. нямаше политика за реструктуриране и облекчаване на положението. След тази дата България ускори своя напредък в посока на привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и постигна определено ниво на привеждане в съответствие на законодателството, най-вече в областта на вътрешния енергиен пазар като прие законодателна основа за отваряне на пазара и продължаващото реструктуриране на промишлеността, включително приватизацията на разпределителните дружества. В ход е реструктурирането на секторите на твърдите горива. Ядрената безопасност бе подобрена, що се отнася за експлоатационната безопасност на ядрените инсталации и до законовата рамка и България се ангажира със затварянето на някои инсталации на договорени дати. Регулаторният орган е в процес на укрепване.

Преговорите по тази глава продължават.

Сега България трябва да се съсредоточи по-нататъшните си усилия за да продължи да изпълнява и усъвършенства своята цялостна енергийна политика, като първа стъпка към пълното и навременно изпълнение на законодателството, по-специално, по отношение на вътрешния енергиен пазар, включително за смекчаване на свързаните с това социални последици, както и да се подготви за затваряне и извеждане от експлоатация на определени блокове на АЕЦ Козлодуй. Необходими са конкретни мерки за подобряване на енергийната ефективност и засилване на административния капацитет на новосъздадените органи, по-специално на енергийния регулаторен, който е натоварен с управлението на нефтените запаси и на органа за ядрената безопасност. България трябва, освен това, да предприеме мерки, за да гарантира постепенното изграждане на нефтени запаси, в съответствие с изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Глава 15: Индустириална политика¹⁵

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След датата на предишния Редовен доклад България отбеляза по-нататъшен напредък в разработването на индустириална политика, насочена към насърчаване на инвестициите и конкурентноспособността в една пазарно-ориентирана икономика.

По отношение на **индустириалната стратегия**, през март 2002 г. правителството представи политически документ, озаглавен “Индустрия 2002”. Документът разглежда основно макро-икономическите направления и подчертава ангажираността на Правителството да реструктурира и да продължи повишаването на либерализацията на икономиката посредством приватизация, както и да се съсредоточи върху факторите, които допринасят за общата конкурентноспособност и стабилност на икономиката. В допълнение към отделните принципи на хоризонталната индустириална политика, Министерството на икономиката определи отраслите, които се считат за особено обещаващи с оглед реализирането на допълнителна добавена стойност върху промишленото производство на България. Сред така определените отрасли се посочват информационните технологии, туризма, енергетиката, текстилната и шивашката промишленост, производството на други промишлени стоки и хранително-вкусовата промишленост.

От миналата година насам правителствената политика отново е съсредоточена предимно към насърчаване на инвестициите, и по-специално посредством намаляване на данъците. Не е постигнат особен напредък в посока на опростяването на законовите и административни процедури на данъчното облагане.

Реалният ръст на формиране на постоянен капитал през 2001 г. възлизаше на 19.9%, а дялът на брутното формиране на постоянен капитал в БВП достигна 17.8%. През 2002 г. притокът на чуждестранни инвестиции България се оказва по-малък от очакваното, като за първото полугодие достигна едва 230 млн. евро. Освен на световната макроикономическа ситуация, това отчасти се дължи и на по-ниските приходи от приватизационните сделки, които – след

¹⁵ Развитието на индустириалната политика следва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията, включително политиката за МСП (вж Глава 16 – Малки и средни предприятия).

въвеждането на нови процедури, последвало след приемането на нов Закон за приватизацията и следприватизационен контрол през април 2002 г. – започнаха да придобиват по-съществени размери едва от лятото на 2002 г. насам.

Що се отнася до **приватизацията и реструктурирането**, процесът на приватизация е почти приключен за големите промишлени предприятия в основните отрасли на икономиката. Все още остават някои проблеми в следприватизационния контрол (напр. неспазване на договорните задължения от страна на новите собственици) и с жизнеспособността на някои работническо-мениджърски дружества.

Реструктурирането на стоманодобивната промишленост все още не е приключило. Държавните органи поискаха да бъде удължен гратисния период, заложен в Протокол II на Европейското споразумение за асоцииране. За да се позволи вземането на решение относно това удължаване, е необходимо да се представи цялостен план за реструктуриране, който да получи положителна оценка. Държавните органи подчертаха, че стоманодобивът вече не получава държавни помощи и отбелязва напредък в прилагането на правилата за държавни помощи в тази насока, по-специално относно опрощаването на дълговете и забавените плащания към публични предприятия (*вж. също Глава 6 – Политика на конкуренцията.*)

Продължава ликвидацията на нежизнеспособни държавни предприятия. Що се отнася до административните структури, е отбелязан напредък в облекчаването на административните процедури и повишаване на квалификацията на служителите в Агенцията за чуждестранни инвестиции, макар нейното участие е процеса на вземане на решения да остава ограничено.

Обща оценка

България следва да продължи усилията си в привличането на деловите среди и на финансовия сектор за участие във политиката на вземане на решения. Като едно от основните предизвикателства пред страната продължава да стои укрепването на нейната конкурентноспособност с оглед интегрирането на предприемаческия сектор в Единния пазар. Макар да е създаден Съвет за икономически растеж, в който деловите среди да са представени само селективно, необходимо е да продължат да се насърчават опитите за създаване на действаща структура, която в по-голяма степен да интегрира деловите среди в процеса на вземане на решения.

През последните няколко години инвестициите в производството нараснаха и бяха разнообразени.

Не е сигурно дали досега предприетите мерки за реструктуриране на стоманодобивната промишленост са достатъчни, за да гарантират жизнеността на отрасъла в средносрочен план. Забавените плащания на някои дружества към публични предприятия и държавната администрация следва да станат обект на по-засилен контрол по отношение на държавната помощ. Реструктурирането на стоманодобивната промишленост продължава да стои като предизвикателство, с което България трябва да се справи, за да изпълни поетите задължения по Европейското споразумение за асоцииране по отношение на държавната помощ в този сектор.

Централният орган, който отговаря за формулирането и координацията на индустриалната политика е Министерството на икономиката. Министерството на икономиката по принцип се опитва да развива активен изпреварващ подход в индустриалната политика за отраслите, които са от неговия ресор. Необходимо е то да продължава и да подобрява тясното сътрудничество с различните други публични институции, работещи в тази област, като Агенцията за малките и средни предприятия, Агенцията по приватизация, Агенцията за чуждестранните инвестиции, българската Агенция за насърчаване на търговията и българската Агенция за застраховане на износа, както и с неправителствените организации като търговските палати, професионални камари, съюзи и стопански сдружения. Макар да са изградени необходимите административни органи, административната структура в тази област продължава да бъде твърде фрагментирана. Министерството на икономиката следва да засили ролята си като координатор и да делегира на съответните агенции задачи по изпълнението.

Необходимо е да се насърчава и облекчава развитието на стопанските сдружения и техните организации на най-високо ниво в България. През изминалите години България стана свидетел на разпространение и разрастване на дейността на тези стопански сдружения, както и на значителното подобряване на диалога им с Правителството. Вече е институционализиран тристранен диалог с представители на предприемаческите и на търговските съюзи. Тези усилия заслужават само да бъдат насърчавани, но би трябвало да имат своето отражение и на нивото на фирмите.

Необходимо е да се отбележи, че важен елемент на всяка индустриална политика е контролът върху държавната помощ и съвместимостта на

схемите за подпомагане с правилата на ЕО (вж. също Глава 6 – Политика на конкуренцията).

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията изложи заключението си, че интегрирането в Европейския пазар би изправило българската индустрия пред сериозни трудности в средносрочен план. Освен това, много от отраслите се нуждаеха от значително реструктуриране и приватизация. Основна потенциална пречка пред усилията в реструктурирането и разнообразяването бе липсата на инвестиционен капитал поради ниските равнища на чуждестранните инвестиции и положението с несъбираемите кредити, което ограничаваше способността на банковата система да предоставя капитал.

От датата на Становището насам, България постигна напредък в повечето области и българската политика по отношение на индустрията като цяло съответства на принципите на индустриалната политика на ЕО, т.е. тя е пазарна, стабилна и предвидима.

Преговорите по тази Глава са временно приключени. България не поиска преходни договорености в тази област. В преговорите по присъединяването България, по принцип, спазва поетите от нея ангажменти в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия върху бързото приключване на приватизацията, на процеса на реструктуриране на някои останали и важни отрасли на промишлеността като стоманодобива, като привлича чуждестранен капитал в страната, продължава да координира доста фрагментираните си понастоящем административни структури и продължава да подобрява средата за стопанска дейност и конкурентноспособността на предприемачеството така, че да постигне пълно интегриране в Единния пазар. Трябва да се обърне особено внимание на прилагането на политиката на реструктуриране така, че тя да съответства на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на конкуренцията и държавната помощ така, че да се създадат ефективни конкурентноспособни фирми.

Глава 16: Малки и средни предприятия¹¹

¹¹ Развитие в областта на политиката относно МСП следва да се разглежда във връзка с общата политика по отношение на предприятията,

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След датата на последния Редовен доклад България продължи да отбелязва напредък в осъществяването на своята политика за МСП и в изграждането на система за държавна подкрепа в насърчаването на стопанската дейност. Продължиха усилията за подобряване на средата за стопанска дейност.

Що се отнася до **политиката за МСП**, правителството прие нова Национална стратегия за развитието на МСП, обхващаща периода 2002 – 2006 г. Тя има за цел създаването на по-благоприятна бизнес среда. През април 2002 г. България прие Европейската харта за малките предприятия като основа за своята дейност за подкрепа и развитие на малките предприятия. Европейската харта, приета от Европейския съвет през юни 2000 г., е документ, представляващ отправна точка в областта на политиката относно предприятията в рамките на социално-икономическата стратегия, заложена от Европейския съвет на срещата в Лисабон. Процесът на докладване относно изпълнението на Европейската харта в България започна през май 2002 г.

България постигна по-нататъшен напредък в подобряването на **средата за стопанска дейност**. Бе доразвита концепцията за “единни информационни гишета” и бяха разработени пилотни проекти. Продължават координираните усилия на държавно ниво за преглед и съответното намаляване на броя на лицензионните изисквания спрямо малките предприятия. През юни 2002 г. Министерският съвет одобри предложенията на междуведомствената работна група, която извърши преглед на 360 лицензионни, разрешителни и регистрационни режими, за премахване на 74 и опростяване на други 120 режими. След последния Редовен доклад досега се засили диалогът между публичната администрация и деловите среди, но този диалог остава ограничен.

Достъпът до финансиране продължава да бъде значителна пречка пред развитието на МСП в България. Същевременно, положението показва признаци на подобрене, благодарение на по-нататъшното консолидиране на макро-икономическата рамка, както и на засилената конкуренция между нарастващия брой търговски банки, навлизащи в сектора на кредитирането на МСП. В тази област е отбелязан известен напредък в резултат от схемите за подкрепа на МСП от страна на държавата, сред които осигуряването на

включително индустриалната политика (вж Глава 15 – *Индустриална политика*).

държавни гаранции за банкови кредити, но те са все още в начален етап и броят на бенефициентите засега остава ограничен. Редица банки, развиващи дейност в България, обаче, продължават да се отнасят неохотно към предоставянето на кредити поради все още трудното получаване на гаранции.

Министерството на икономиката и Агенцията за МСП отговарят за изработването и изпълнението на политиката в областта на МСП. В началото на 2002 г. бяха слети българския Център за насърчаване на износа с Изследователския институт по търговия и беше създадена българска Агенция за насърчаване на износа.

През последната година не може да се отчете напредък по отношение на прилаганото в България **определение за МСП**, което все още не е напълно приведено в съответствие с препоръките на Европейската комисия.

Обща оценка

Макар политиката на България в областта на МСП в широк план да отговаря на принципите и целите на политиката на ЕО по отношение на предприятията, липсата на ресурси и координация, както и неясните перспективи в институционалната организация в областта на МСП, ограничиха ефикасното изпълнение на политиката за МСП.

Средата за осъществяване на стопанска дейност все още се нуждае от подобряване. Наличието на жизнеспособни МСП е от основно значение за привличането на инвеститори. Особено внимание следва да се обърне на начина, по който на практика се прилагат подзаконовите нормативни актове, отнасящи се до създаването на търговски дружества и извършването на стопанска дейност, и особено в такива области като данъчно облагане (напр., където увеличените размери на патентния данък имат особено силен отрицателен ефект върху МСП). Необходимо е да се затегне прилагането на законите чрез повишаване на ефективността на административната и съдебната системи и да се създадат стимули неформалните стопански субекти да се легализират. Най-важните въпроси, които оказват влияние върху българската среда за стопанска дейност вече са идентифицирани посредством резултатен диалог между институциите, които определят политиката и деловите среди и сега е време те да бъдат решавани. Нужни са по-нататъшни усилия за подобряване на информираността на предприятията, особено във връзка с промените, които държавата извършва в търговското и данъчното законодателство. Важно е също така да се дефинира механизъм за оценяване на все още оставащите бариери, които спъват микро и малкия

бизнес. Агенцията за МСП също има нужда от по-нататъшно укрепване в тази насока.

Централният орган, който е отговорен за разработването и координацията на предприемачеството и МСП е Министерството на икономиката. Въпреки че основните структури на национално и местно равнище вече са създадени (напр. търговски камари, професионални камари, браншови асоциации и агенции за регионално развитие), административната структура за този сектор остава фрагментирана и с неподходяща координация, поради което действията ѝ често имат ограничен ефект върху деловите среди. Необходимо е да се осигури бъдещето на държавните организации, които се опитват да оказват подкрепа на развитието на МСП, като напр. Агенцията за МСП, и значително да се подобри дейността им, за да се подготви българският сектор на МСП за интегриране в Европейския съюз. По-доброто сътрудничество и координация между тези структури биха им позволили да оказват по-ефикасна подкрепа на фирмите.

Остава проблемът за липса на солидни бизнес организации, които да представляват интересите на по-малките предприятия. Министерството на икономиката и Агенцията за МСП би трябвало да поемат по-активна роля в развитието на капацитета на стопанските асоциации и да осигурят прозрачни консултации по всички въпроси на политиката, засягащи техните членове. Превръщането на резултатите от секторните анализи в последователни стратегии за МСП също би било от полза за системното съгласуване между публичните и неправителствените структури, представляващи интересите на МСП.

Ще има нужда от по-нататъшно уточняване на определението за МСП.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията изложи извода, че в България са изградени основните структури в областта на МСП, но че ще бъдат необходими няколко години, за да се преодолеят бариерите пред развитието на частния сектор в България посредством решителни усилия за стабилизиране на макро-икономическата среда, опростяване на законодателството и съществуващите административните процедури с цел създаване на по-благоприятна за МСП среда, укрепване на подпомагащата ги инфраструктура, подобряване на данъчната среда и развитие на достъпа на МСП до финансиране.

След Становището до днес България отбеляза добър напредък в стабилизирането на икономическата среда, намаляване и стабилизиране на данъците, въвеждане на по-голяма законодателна сигурност, формулиране на политиката за МСП и подобряване на бизнес средата. Нейната политика по отношение на МСП като цяло отговаря на поетите от страната ангажменти в тази област по време на преговорите за присъединяване.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни договорености в тази област. България като цяло спазва поетите от нея в преговорите по присъединяването ангажменти в тази сфера.

България следва да насочи по-нататъшните си усилия към решаване на нерешените въпроси, и по-специално в областта на законодателството и данъците, като укрепи механизмите за насърчаване на предприемачеството, за да ги направи изцяло оперативни и да осигури необходимата координация между различните заинтересовани органи, включително на местно равнище, при прилагането и спазването на законодателството.

Глава 17: Наука и изследвания

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад не е постигнат особен напредък в тази област. През 2001 г. бе приета Национална рамка за развитието на науката и научните изследвания. Една от целите, които тя си поставя, е постигането на годишен темп на нарастване на съотношението БРИРД/БВП (брутни разходи за изследователска и развойна дейност като дял от брутния вътрешен продукт) от 0.15%. Измененията и допълненията в Закона за обществените поръчки, приети през април 2002 г. дават на университетите и научно-изследователските институти равни права с тези на дружествата при търговете за възлагане на обществени поръчки. Бе приета “Стратегия за МСП 2002 – 2006 г.”, която предвижда нарастващо участие на МСП в свързаните с науката дейности.

През периода след последния Редовен доклад България продължи да бъде асоциирана към Петата **рамкова програма** на ЕО, както и към Петата рамкова програма на “Евратом”. България изрази интерес към асоцииране към Шестата рамкова програма (2002 – 2006 г.). С оглед на това бе прието решение на правителството, с което се одобряват пет национални научни програми в областите на геномиката, информационното общество, нанотехнологиите и новите материали, “Българското общество – част от

Европа” и космическите изследвания. Програмите се координират от Националния съвет за научни изследвания.

Обща оценка

Рамката за сътрудничество в областта на науката и технологиите (включително националните отговорници за контакт) остава на добри утвърдени позиции. Но при липсата на ефикасен орган за формиране на политика за този сектор, продължава да липсва и цялостна стратегия за научните изследвания и технологичното развитие, а съответните законодателни мерки, сред които и закон за насърчаването на научните изследвания, както и за високотехнологичните паркове и дейности, се бавят вече дълго време. Брутните вътрешни разходи за изследователска и развойна дейност са ниски и е необходимо да бъдат увеличени. Решението за поставянето като цел на постигането на годишен ръст на брутните вътрешни разходи за научни изследвания и технологично развитие от 0.15% биха били положителна стъпка, при положение, че решението бъде изпълнено. Макар науката да е посочена като един от приоритетите в приетата през септември 2001 г. Правителствена програма, почти не се работи по изложените в нея конкретни цели и задачи. Тук се включва и подобряването на сътрудничеството между науката, образованието и икономиката. Необходимо е по-нататъшно увеличаване на разходите на фирмите за изследователска и развойна дейност.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи заключението, че превръщането на научните изследвания и технологичното развитие в България в ефективни и конкурентноспособни дейности на европейско ниво ще изисква повече усилия. Същевременно, обаче, се изтъква, че в светлината на присъединяването, не би следвало да се очакват особени проблеми в тази област.

Междувременно България се асоциира към Рамковата програма и към Рамковата програма на “Евратом” и бяха създадени необходимите за това финансови и институционални предпоставки.

Преговорите по тази Глава са временно приключени. България не поиска преходни договорености в тази област. България като цяло спазва поетите от нея в преговорите по присъединяването ангажменти в тази сфера.

Сега България следва да насочи усилията си към по-нататъшното укрепване на свързаните с изследванията административен капацитет и инфраструктура, с цел, наред с другото, да осигури успешното асоцииране на страната към съответните Рамкови програми.

Глава 18: Образование и обучение

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад в тази област беше отбелязан известен напредък.

България продължи участието си в продължението на **програмите на Общността** “Леонардо да Винчи” и “Сократ” (вж. раздел А.б – *Отношения между Европейския съюз и България*). През октомври 2001 г. България започна участието си в новата Програма за младежта. От декември 2001 г. Националните агенции за двете програми – “Леонардо да Винчи” и “Сократ” бяха настанени в Центъра за развитие на човешките ресурси.

Не може да се отчете особено развитие във връзка с Директивата относно образованието на децата на мигриращи работници.

България не отбеляза малък напредък в **реформата на системата на образование и обучение**. През януари 2002 г. в сила влезе Закон за насърчаване на заетостта (вж. също Глава 13 – *Социална политика и заетост*). Този закон предвижда известни стимули за работодателите при наемане и обучение на безработни, както и подпомагане на безработните, участващи в програми за професионално образование и обучение. Законът има за цел също уреждането на лицензирането на осигуряващите такова обучение, което вече ще се извършва от Националната агенция за професионално образование и обучение, а не от Министерството на труда и социалната политика. Бяха приети също някои подзаконови нормативни актове относно приема в общообразователните училища и процедурите за одобряване и разпространение на учебници. Бе приета и подзаконова нормативна база за прилагането на Закона за народната просвета от януари 2002 г. Така се цели, наред с другите цели, да се преодолеят слабостите в координацията, наблюдението и контрола, както и разрешаването на проблема с недостига на средства за системата на средните училища.

Що се отнася до професионалното образование и обучение, бе въведена пета година за всички видове професионални училища и бяха разработени програми за девети, десети и единадесети клас, с оглед осигуряването на

съответствие с новоприетите учебни програми за професионално образование. Националната агенция за професионално образование и обучение също отбеляза напредък в лицензирането на 14 центъра за професионално образование и обучение и разработването на общи държавни изисквания за редица професии.

Министерството на образованието и науката участва в консултациите по Меморандума за обучение през целия живот на Европейската комисия.

Обща оценка

Макар участието на България в програмите на Общността да е задоволително, следва да се положат повече усилия за спазването на задълженията, произтичащи от участието на страната в програмите на Общността, както и да се подобри управлението на програмите “Леонардо да Винчи” и “Сократ”. Оперативният капацитет на трите Национални агенции се нуждае от доразвиване. Макар че по всичко личи, че българското законодателство в голяма степен съответства на изискванията на Директивата за образованието на децата на мигриращи работници, необходими са по-нататъшни усилия, за да се гарантира нейното ефективно изпълнение.

По-голямата част от отправените в последния Редовен доклад препоръки относно системата за образование и обучение остават в сила. Например, остава необходимостта от по-нататъшно развитие на системата за професионално образование и обучение на регионално равнище, за да се осигури сътрудничество между предприятията и училищата и да се инвестира в активни мерки относно пазара на труда. Продължава да е на лице разминаване с уменията, придобивани в областта на професионалното образование и обучение, включително висшето образование, което трябва да бъде преодоляно. Има нужда от надеждни данни за пазара на труда, както на национално, така и на регионално ниво, за да могат да се изготвят анализи и прогнози за тенденциите на пазара на труда. В този контекст следва да се насърчава по-нататъшното участие на социалните партньори в разработването на стандартите за обучение на базата на професионалните изисквания и на учебните планове и програми на национално, регионално и браншово равнище, за да може обучението да отговори по-добре на нуждите на пазара на труда. Капацитетът на Агенцията за професионално образование и обучение, която, наред с другото, отговаря и за акредитацията и лицензирането в областта на професионалното образование, все още е ограничен и има нужда да се повиши. Нужно е да се укрепи непрекъснатото професионално обучение. Необходими са и по-нататъшни реформи в

подготовката на учителите. Нужно е да се засили сътрудничеството между Министерството на образованието и науката и Министерството на труда и социалната политика, и по-специално в областта на професионалното ориентиране.

Едно от главните предизвикателства ще бъде да се осигури възможно най-добра мрежа от средни училища, включително привеждането на броя на училищата и учителите в съответствие с демографските промени.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Заключението на Комисията беше, че що се отнася до присъединяването не следва да се очакват значителни проблеми в тези области.

В периода след Становището процесът на привеждане на българското законодателство и структури в съответствие с достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*) се развива в общи линии задоволително.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни договорености в тази област. България като цяло спазва поетите от нея в преговорите по присъединяването ангажменти в тази сфера.

България следва да насочи по-нататъшните си усилия към подобряване на финансовото управление на участието си в програмите на Общността, към по-добра координация между всички участващи структури, към ефикасност на прилагането на Директивата за образованието на децата на мигриращи работници и към всеобхватна реформа на системата за професионално образование и обучение, за да осигури нейната гъвкавост и способност за адаптация към потребностите на пазара на труда.

Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България постигна известен напредък в тази област, както по отношение на либерализацията на далекосъобщителния пазар, така и по прилагането на регулативната му рамка.

По отношение на **либерализацията на далекосъобщителния пазар** Комисията по регулиране на съобщенията предприе мерки за повишаване на своя капацитет с оглед предвидената либерализация на далекосъобщителния

пазар от януари 2003 г. През май 2002 г. Министерски съвет одобри ревизираната секторна политика, която потвърждава предвиденото премахване – от януари 2003 г. – на действащия към момента монопол върху преноса на глас и наетите линии и която очертава концепцията за развитието на напълно либерализиран далекосъобщителен пазар.

Приетите през декември 2001 г. изменения и допълнения към Закона за далекосъобщенията имат за цел усъвършенстването на **регулаторната рамка**. Съобразно този закон, през февруари 2002 г. Държавната комисия по далекосъобщенията бе заменена от Комисията по регулиране на съобщенията, която стана новия регулаторен орган в областта на далекосъобщенията. Освен това, измененията и допълненията в закона предвиждат да се гарантира наличието на съответния квалификационен ценз за служителите на ръководни длъжности в този орган.

Националният (радио-) честотен план бе приет от Правителството през май 2002 г. Той предвижда цялостно предоставяне на честотните ленти за GSM, DECT и S-PCS.

В областта на информационното общество, през февруари 2002 г. бе приет устройствен правилник за Агенцията за развитие на информационните и съобщителни технологии. България активно участва в eЕurore+ и показва ангажимент към развитието на услугите на информационното общество.

Във връзка с **пощенските услуги** през декември 2001 г. бяха приети изменения и допълнения към Закона за пощенските услуги, които влязоха в сила от февруари 2002 г. Регулативните функции в тази област бяха прехвърлени от Министерството на транспорта и съобщенията на Комисията по регулиране на съобщенията.

Обща оценка

С приемането през декември 2001 г. на изменения и допълнения към Закона за далекосъобщенията се постигна по-ефикасно разделение между функциите на собствеността и регулативните функции. Направена бе важна крачка напред по отношение на независимостта на националния регулативен орган (НРО). През юни 2002 г. в Комисията по регулиране на съобщенията работеха 218 души, включително петимата членове на Комисията. От тях 49 се занимаваха с прилагането на регулативната рамка на далекосъобщенията (без управлението на честотния спектър).

Беше засилено правомощието на Комисията по регулиране на съобщенията за разрешаване на спорове, в сравнение с тези на нейния предшественик, и се разшири обхвата на услугите, които трябва да бъдат предоставяни по разрешителен режим. Същевременно, обаче, е необходимо да се повиши капацитета на регулативния орган, за да може ефикасно да изпълнява регулативните си функции. Нужно е да се предприемат по-нататъшни стъпки в посока на повишаване на финансовата му самостоятелност. Следва да се помисли за увеличаване на щата и за обучение на персонала, за да могат служителите да се справят с ефикасното прилагане на действащото законодателство, като се отчита факта, че от януари 2003 г. ще бъде въведена конкуренция, както и с оглед на нарастващите им задължения по новите актове на Общностното право (*acquis*).

Плътността на предоставяне на мобилни услуги достигна 16%. Има двама GSM оператори, но все още не са издадени лицензи за UMTS. Плътността на мрежата на фиксираните телефонни постове достигна 37% и остава без изменение. На лице е сериозно изоставане в модернизацията на мрежата и има много още да се прави относно ребалансирането на цените.

Ще бъдат необходими инвестиции, за да се посрещнат нуждите на мониторинга на честотния спектър на територията на цялата страна.

България все още не е в състояние да изчисли икономическите последици от пълното прилагане на актовете на Общностното право (*acquis*) в областта на универсалната услуга, така че да постигне достъпност, и решението по този въпрос все още не е взето.

По отношение на пощенските услуги регулаторната рамка на пощенските услуги като че ли е слаба и качеството на пощенската услуга е ограничено. Започната е работа за лицензиране и регистрация (издадени са един лиценз и 20 разрешителни). Необходимо е да се приемат още подзаконови актове, за да се постигне пълна съвместимост с актовете на Общностното право (*acquis*) в тази област, включително предоставянето на универсална услуга и качеството на услугата. България трябва да осигури предоставянето на универсална услуга на необходимото ниво на качество, при положение, че през 2003 г. се осъществи пълна либерализация, т.е. преди НРО да стане напълно независим.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията изложи извода, че България би се затруднила да възприеме модела на ЕС на либерализация на

далекосъобщенията поради бавното развитие на своя далекосъобщителен сектор и поради изоставането в областта на регулаторната реформа. Бе казано също така и че конкурентноспособността на оператора на обществената мрежа в решаваща степен ще зависи от същественото нарастване на чуждестранните инвестиции и от задълбоченото вътрешно реструктуриране, насочено към засилване на търговската гъвкавост на дружеството.

В периода след Становището България постигна известен напредък в процеса на постигане на съответствие с актовете правото на Европейския съюз (*acquis*) благодарение на приемането на закон за далекосъобщенията през 1998 г. и създаването на Национален регулативен орган. Хармонизацията на законодателството се развива добре, но България ще трябва да транспонира актуализираните *acquis*. Институционалните структури до голяма степен вече са изградени, но се налага да се ускори прилагането на законодателството.

Преговорите по тази Глава са временно приключени. На България бе предоставен преходен период (до 31 декември 2008 г.) по отношение на преносимостта на номерата, която се изисква от *acquis*. България като цяло спазва поетите от нея в преговорите по присъединяването ангажменти в тази сфера.

България следва да насочи по-нататъшните си усилия към приключване на транспонирането на *acquis* и към прилагането им – ефикасно и в срок – с оглед отварянето на пазара от януари 2003 г. Трябва да се обърне особено внимание на определението за оператори със значително пазарно присъствие (SMP), прилагането на принципа за ориентация към себестойността, публикуване на Референтна оферта за взаимна свързаност и конкурентен абонатен достъп.

Глава 20: Култура и аудиовизия

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

От миналогодишния Редовен доклад насам България е постигнала известен напредък в тази област.

Влезлите в сила през ноември 2001 г. изменения и допълнения към Закона за радиото и телевизията имат за цел по-нататъшното въвеждане на достиженията на правото на ЕС в областта на аудиовизията. Тези изменения

си поставят за цел укрепването на регулативния орган в този сектор и облекчаването на процедурите на лицензиране. В резултат на това през ноември 2001 г. бе създаден Съветът по електронни медии, който замени Националния съвет за радио и телевизия в качеството му на регулативен орган в България. Подобно на своя предшественик, Съветът по електронни медии е независим специализиран орган. Той регулира дейността в областта на радиото и телевизията посредством регистрация и издаване на лицензи и упражнява надзор с цел да се гарантира законосъобразността на действията на операторите на радио- и телевизионните медии. Персоналът на Съвета се увеличи от 45 души през 2001 г. на 61 през пролетта на 2002 г. и на институцията бе предоставени нови помещения. Бюджетът на този орган за 2002 г. е увеличен с близо 13%.

След влизането в сила на закона, през декември 2001 г. Директорът на Българска национална телевизия бе освободен поради това, че не отговаря на нововъведеното изискване за петгодишен стаж. Разпоредбите на Закона за радиото и телевизията бяха приложени с обратна сила. Освободеният директор обжалва това решение в съда и спечели делото.

През юли 2002 г. бе подписан Меморандум за разбирателство, предвиждащ участието на България в програмите на Общността “Медия Плюс” и “Медия трейнинг”, който влиза в сила от януари 2002 г.

В областта на **културата**, през октомври 2001 г. бе прието решение на Съвета по асоциирането, с което България получава възможност да участва изцяло в програмата “Култура 2000” от 2001 г.

Обща оценка

Постигнат е напредък в прилагането посредством въвеждането на единна лицензионна процедура. Въвеждането на нов регистрационен режим може да се разглежда като крачка напред в посока на дерегулиране на медийната среда. В същото време, обаче, приетите през 2001 г. изменения и допълнения на Закона за радиото и телевизията не уредиха въпросите за финансирането на Съвета за електронни медии и обществените радио и телевизионни мрежи.

Административният капацитет на Съвета за електронни медии, необходим за упражняване на правомощията по мониторинга и санкционирането се нуждае от по нататъшно укрепване, особено по отношение на мониторинга на регионалните и местните радио и телевизионни мрежи.

България е страна по Конвенцията на Съвета на Европа за трансграничната телевизия и по нейния Протокол за изменения и допълнения.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че при условие, че достатъчно спешно бъдат предприети необходимите законодателни мерки и те бъдат придружени с нужната структурна адаптация на отрасъла, може разумно да се очаква, че България би следвало да успее да изпълни изискванията на ЕО в сектора на аудиовизията в средносрочен план.

В периода след Становището, България постигна значителен напредък, особено благодарение на приемането през 2000 г. на Закон за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията от 1998 г., в резултат на което българското законодателство в тази област постигна значителна степен на хармонизация с достиженията на правото на Европейския съюз (*acquis*). Създадени са необходимите административни структури.

Преговорите по тази Глава са временно приключени. България не поиска преходни договорености в тази област. Като цяло страната спазва поетите от нея в преговорите по присъединяването ангажименти в тази сфера.

България следва да насочи по-нататъшните си усилия към укрепване на административния капацитет на националния регулативен орган в областта на радио- и телевизионното разпръскване.

Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България постигна известен напредък в тази област след последния Редовен доклад в подготовката за осъществяването на структурните политики.

Що се отнася до **териториалната организация** не беше постигнато развитие. По отношение на правната рамка през май 2002 г. Министерският съвет прие с решение Стратегия за подготовка за участие в структурните фондове на ЕО, с което Министерството на финансите беше определено за координатор на подготовката и осъществяването на подкрепата от Структурните фондове и от Кохезионния фонд.

С приемането на Стратегията за структурните фондове предвидената **институционална структура** за подкрепа от Структурните фондове и от Кохезионния фонд беше изяснена. Министерството на финансите ще бъде отговорният орган за координацията на програмирането по подкрепата от Структурните фондове. Освен това то ще се превърне в управляващ орган на Рамката за подкрепа от Общността и на Кохезионния фонд. Предвидени са няколко оперативни програми (ОП), а именно Регионална ОП (ще се управлява от Министерството на регионалното развитие и благоустройството), ОП за конкурентоспособността на българската промишленост (ще се управлява от Министерството на икономиката), ОП за развитието на човешките ресурси (ще се управлява от Министерството на труда и социалната политика) и ОП за развитието на селските райони (управлявана от Министерството на земеделието). Бъдещата разплащателна институция по всички Структурни фондове и по Кохезионния фонд ще бъде Министерството на финансите (Дирекция “Национален фонд”).

През март 2002 г. беше създаден нов отдел за програмиране и координиране в Генералната дирекция за регионална политика в Министерството на регионалното развитие и благоустройството. В този отдел бяха назначени 25 експерти за 28-те области. Те ще участват, наред с другото, в програмирането и в изпълнението на проекти за трансгранично сътрудничество и за икономическо и социално сътрудничество и ще подобряват координацията между Министерството на регионалното развитие и благоустройството и областните управи.

По отношение на **програмирането**, Стратегията изяснява, че Изпълнителната агенция за икономически анализи и прогнози към Министерството на финансите ще отговаря за координирането и осъвременяването на Националния план за развитие. Приетото през ноември 2001 г. решение на Министерството на регионалното развитие постановява, че Националният план за регионално развитие е неразделна част от Националния план за развитие. Освен това са регламентирани ролята и статутът на комисиите за икономическо и социално сближаване в шестте райони за планиране. Тези комисии бяха създадени със закон, приет през 2000 г., и включват представители на местната администрация, както и икономически и социални партньори. С изключение на посоченото, бе направено малко за подготовката за прилагане на принципа за партньорство. Нямаше напредък в сферата на **мониторинга и оценката**.

Не може да се отбележи значително развитие по отношение на **финансовото управление и контрол**, както и за **статистиката**.

Обща оценка

Що се отнася до териториалната организация, България вече се споразумя с Европейската комисия за временната NUTS (номенклатура на териториалните единици за статистика) методология (шест райони за планиране, съответстващи на NUTS II). Необходима е още работа за приемането на правната рамка, необходима за прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази глава.

България започна да подготвя необходимите институционални структури за прилагането на Структурните фондове и на Кохезионния фонд след присъединяването. Сега България трябва да изпълни правителственото решение от май 2002 година. Необходимо е да се доуточнят механизмите за координация и управление на изпълнението на стратегията за структурните фондове. Доста трябва да се направи за подобряване на административния капацитет на управляващите и разплащателните органи. Междуведомствената координация все още е ограничена. Необходими са по-нататъшни уточнения при определяне на задачите и отговорностите на органите или институциите, участващи в подготовката и осъществяването на подкрепата от Структурните фондове и от Кохезионния фонд.

Необходими са още значителни усилия за привеждане на административния капацитет до равнището, изисквано за прилагането на Структурните фондове и на Кохезионния фонд.

По отношение на програмирането, съществува малък капацитет за обсъждане и изясняване на приоритетите за развитие както на национално, така и на регионално равнище, и за определяне на съответните проекти. Координацията и сътрудничеството между министерствата, както и със съответните агенции и другите заинтересовани страни все още е ограничена. Тези фактори доведоха, наред с другото, до доста незадоволително управление на някои от предприсъединителните фондове, които помагат на България да се подготви за Структурните фондове и за Кохезионния фонд. Необходим е по-голям напредък за по-нататъшно разгръщане на Националния план за развитие, за да може той да послужи като основа за създаването на план за развитие съгласно регламентите за Структурните фондове. Необходими са още усилия за подобряване на качеството на този документ и за привеждането му в съответствие с изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за структурните фондове. Това означава по-нататъшно включване на Националния план за развитие в националния процес на вземане на политически решения, както и консултации със съответните заинтересовани страни, включително с икономическите и социалните партньори. Тъй като не съществува структура за регионално партньорство, все още няма прозрачно участие на

регионалните и местните заинтересовани страни, включително на икономическите и социалните партньори. Необходимо е да се укрепят съществуващите Комисии за икономическо и социално сближаване и да се предприемат по-нататъшни стъпки за засилване прилагането на принципа за партньорство.

Работата по осигуряване на съответствие с изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за мониторинга и оценката напредва бавно.

Необходимо е да се създадат подходящи системи за финансово управление и контрол, т.е. при създаването на органи, структури и специфични процедури за финансов контрол, одит, удостоверяване на разходи и поправяне на нередности. Необходимо е да се отдели специално внимание на адекватното разделение на функциите в изпълнителната структура. Българското бюджетно законодателство не предвижда възможност за многогодишно бюджетно програмиране и гъвкавост, необходими за прилагането на програмите по структурните фондове.

Що се отнася до статистиката, както бе подчертано в последния Редовен доклад, необходими са по-нататъшни усилия за привеждането ѝ в съответствие с равнището, изисквано за планирането на регионалната политика, по-специално за предварителната оценка. Все още липсва регионална статистика.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че административният капацитет на България да управлява интегрирани програми за регионално развитие трябва да бъде подобрен. Тя посочи по-специално, че административните и бюджетните процедури трябва да бъдат засилени. Освен това, тя направи заключението, че все още са необходими значителни реформи, включително установяването на ефективна междуправителствена координация и въвеждането на подходящи сродни фондове преди времето, когато България ще е в състояние да прилага общностните правила и да усвоява ефективно фондовете от структурните политики на ЕО.

След това Становище България отбелязва малък напредък, като постигна ниско равнище на готовност за достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област. Въпреки това, в последно време работата започна да набира скорост, по-специално с приемането на Стратегията за структурните фондове.

Преговорите по тази глава продължават.

България би следвало да положи по-нататъшни усилия за укрепване на капацитета за бъдещото усвояване на структурни фондове в ключови министерства, включително подходящи механизми за контрол, наблюдение и оценка. Необходимо е България да подготви ясен план за развитие съгласно регламентите за структурните фондове и да го интегрира в националната бюджетна и политическа рамка.

Глава 22: Околна среда

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад България продължи напредъка си както от гледна точка на въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на околната среда, така и на подготовката за прилагане на законодателството. Въпреки това прилагането наред с необходимостта от засилен административен капацитет и цената на привеждането в съответствие, представляват основното предизвикателство.

Известен напредък в **интегрирането на опазването на околната среда в други политики** беше постигнат в области като селското стопанство и транспорта, но като цяло използването на подходите за устойчиво развитие все още е ограничено в други области от икономически интерес. Например, въпреки че новата енергийна стратегия (*вж. глава 14: енергетика*) поставя акцент върху енергийната ефективност, тя включва аспектите на околната среда по ограничен и непоследователен начин.

В областта на **хоризонталното законодателство**, през месец септември 2002 г. беше приет Законът за опазване на околната среда. Той създава необходимата правна рамка за по-нататъшен напредък в оценката на въздействието върху околната среда, достъпа до информация и защита и контрол на промишленото замърсяване (IPPC).

По отношение на **качеството на въздуха**, беше отбелязан по-нататъшен напредък в законодателството с приемането, през месец ноември 2001 г., на второто изменение в Закона за чистотата на атмосферния въздух, което въвежда национална система за контрол на качеството на горивата.

В областта на **управлението на отпадъците**, беше приета наредба за излезлите от употреба превозни средства.

В областта на **качеството на водите** може да се посочи, че беше отбелязан напредък, макар и закъснял, в сравнение с предишните срокове. Беше прието законодателство, позволяващо частично въвеждане на рамковата директива на ЕО за водите, както и за градските отпадни води, питейните води, водите за къпане и качеството на повърхностните води за питейно-битово водоснабдяване. Бяха създадени нови дирекции за управление на басейните.

В областта на **опазването на природата**, през август 2002 г. беше приет Законът за биологичното разнообразие с оглед въвеждането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за птиците и местообитанието. Административният капацитет на централно равнище, както и в трите национални парка все още е недостатъчен поради недостига на персонал или наличието на недостатъчно обучен персонал. Все пак има добър напредък за повишаване на съзнанието и във връзка с привличането и участието на други организации или заинтересовани групи в тази област, включително на местно равнище.

По отношение на **контрола на промишленото замърсяване и управлението на риска**, приемането на Закона за опазване на околната среда създаде правната рамка за това. Изпълнителната агенция по околна среда създаде отдел за защита и контрол на промишленото замърсяване (IPPC). Не се отбелязва напредък по директивата Севезо (Seveso).

Що се отнася до **генетично модифицираните организми**, графикът за въвеждане на законодателството на ЕО до края на 2001 г. не беше спазен.

В областта на **химикалите**, беше постигнат по-нататъшен напредък с приемането през месец юли 2002 г. на правоприлагащо законодателство за вноса и износа на някои опасни вещества и за оценка на риска на нови химически вещества за човешкото здраве и за околната среда.

Не може да се посочи по-нататъшно развитие в областта на **шума** от домакинските уреди и уредите, използвани на открито.

В областта на **ядрената безопасност и радиационната защита** (вж. също глава 14 – *Енергетика*) България постигна известен законодателен напредък с приемането през април 2002 г. на Наредба за максимално допустимо радиоактивно замърсяване на селскостопанска продукция и на Наредба за изискванията за ограничаване на радиоактивното замърсяване на хранителните продукти. През месец юни 2002 г. беше приет Законът за безопасно използване на ядрената енергия.

Що се отнася до **административния капацитет**, правителствените органи все още са с недостатъчен персонал. Все пак, през месец юни 2002 г. Министерският съвет прие постановление за назначаване на 519 нови служители, считано от януари 2003 година. Тези служители ще бъдат разпределени на централно равнище (62 в самото министерство и 47 в Изпълнителната агенция по околна среда), в регионалните инспекторати (180) и в дирекции за управление на басейните.

Обща оценка

България постигна общо добро ниво по отношение на сближаването на законодателството и следва да продължи усилията за подготовка на законодателство във всички области, по-специално по отношение на оценката на влиянието върху околната среда, управлението на отпадъците, опазването на природата, промишленото замърсяване и управлението на риска, химикалите и генетично модифицираните организми и ядрената безопасност и радиационната защита. Сега, след като беше преодоляно забавянето в приемането на Закона за опазване на околната среда и законът беше приет, не би следвало да има допълнителни бариери за приемането на правоприлагащо законодателство. В ход е подготвителната работа за приключване на привеждането в съответствие на законодателството с оглед на подготовката за прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Постигането на пълно прилагане все още представлява основно предизвикателство за България и ще изисква значително време и усилие. България би следвало да съсредоточи ресурси в подготовката на подробни ръководни специфични планове за прилагане наред с финансови стратегии, като има предвид наличните ресурси и институционалното укрепване, както и да разработи механизми за наблюдение на ефективното изпълнение. Нужно е да се отдели голямо внимание на прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) във всички сектори, особено по отношение на управлението на отпадъците (подготвяне на планове за управление, укрепване на административния капацитет, по-специално на местно равнище, и създаване на необходимата инфраструктура, включително на модернизиране на сметищата), качеството на водата (определяне на чувствителните области и установяването на уязвимите зони, подготовката на описи и програми и на разрешителни за разтоварване на опасни вещества), промишленото замърсяване и управлението на риска (интегрирани разрешителни и укрепване на административния капацитет), химикалите и генетично модифицираните организми (укрепване на административния капацитет) и опазването на природата (управление и опазване на местообитанието и видовете и укрепването на административния капацитет). Това включва необходимостта от засилена

координация с останалите министерства, особено в случай на инвестиции в инфраструктурата и опазването на природата, където трябва да се подготви надеждна и изчерпателна оценка на въздействието върху околната среда.

Повечето от наблюденията, направени миналата година по отношение на екологичната обстановка в страната, остават в сила. Преобладаващата част от заетите в промишлеността и от широката общественост не е наясно с въпросите на околната среда и това е основание за загриженост предвид на ролята, която промишлеността би могла да играе и играе по отношение на въпросите на околната среда. В тази област следва да се предприемат действия, като се отделя специално внимание на директивата за интегрирано предотвратяване и контрол върху замърсяването.

Принципът на интегриране изисква постоянно внимание както на национално равнище, така и на Общностно равнище. Необходимо е България да продължи да интегрира изискванията за опазване на околната среда в определянето и провеждането на всички останали секторни политики, така че да насърчава устойчивото развитие, включително в енергийния сектор. В това отношение междуведомственото сътрудничество по въпросите, свързани с околната среда, все още е много слабо.

Административният капацитет на България за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) изисква особено внимание. В частност, необходимо е да укрепнат регионалните инспекторати и общините. Персоналът все още е ограничен и е необходимо по-нататъшно подобряване на познаването на изискванията на правилата на ЕО за околната среда. Положително е, че е било прието решение за увеличаване на персонала на министерството и на други обществени органи докъм 2003 година. Важно е да се отбележи, че за тази цел е предвидено съответно финансиране в Закона за бюджета за 2003 година. Нещо повече, необходими са по-нататъшни действия, по-специално за подобряване на квалификацията на съществуващия и на новоназначения персонал.

Необходими са значителни инвестиции за осигуряване на прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за околната среда. България трябва да се съсредоточи върху планирането, определянето и осигуряването на финансови ресурси. Съществуващите ограничения за използването на Националния фонд за закрила на околната среда, влял се тази година в държавния бюджет, не трябва да засяга общественото съфинансиране. Освен това, следва да се подобри управлението на подпомагащите фондове, включително ИСПА.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че може да се очаква пълното въвеждане на достиженията на ЕС в околната среда (*acquis*) от средносрочен до дългосрочен план, ако то е последвано от разработването на всеобхватна, рентабилна и целенасочена стратегия за околната среда и от адекватни структури за изпълнение и прилагане. Комисията допълни, че други предпоставки представляват положителен обрат в икономическата обстановка и отразяват по-значителното и последователно наблюдаване на въпросите на околната среда. Тя отбелязва, обаче, че ефективното съответствие с редица законодателни мерки, изискващи постоянно високо равнище на инвестиции и значителни административни усилия (например, обработката на градските отпадъчни води, питейните води, аспектите на управлението на отпадъците и законодателството за замърсяването на въздуха), би могло да се постигне само в много дългосрочен период.

След Становището България отбелязва постоянен напредък в привеждането на нейното законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в значителна част от секторите за опазване на околната среда и в подготовката за неговото прилагане. България постигна общо добро равнище на законодателно сближаване, но пълното въвеждане все още представлява основното предизвикателство. Административният капацитет се подобри в известна степен.

Преговорите по тази глава продължават.

България би следвало сега да съсредоточи своите усилия по-специално върху оценката на влиянието върху околната среда, управлението на отпадъците, опазването на природата, промишленото замърсяване и управлението на риска, химикалите и генетично модифицираните организми и ядрената безопасност и радиационната защита. Изпълнението и прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област продължава да представлява основното предизвикателство за бъдещето, по-специално поради необходимостта от увеличаване на административния капацитет, особено на регионално и местно равнище. Освен това, фактът, че често пъти съображенията за околната среда не се преценяват внимателно в контекста на други икономически въпроси, е основание за загриженост. Съответните инвестиции в околната среда дадоха някои положителни резултати, но все още предстои много работа. Необходимо е България да се съсредоточи върху инвестициите, върху засилването на административния капацитет и изпълнението във всички сектори на околната среда, като същевременно продължава да бележи напредък във въвеждането на законодателството.

Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След последния Редовен доклад беше постигнат малък напредък в този сектор от гледна точка на сближаването на законодателството.

Не може да се посочи конкретен напредък по отношение на **мерките, свързани с безопасността**.

По отношение на **мерките, несвързани с безопасността**, с приемането на Закона за туризма през месец юни 2002 г. беше отменен Закона за туризма от 1998 г. и се целеше да се въведат изискванията на директивата за туристическите пътувания с обща цена.

Беше постигнат малък напредък в по-нататъшното развитие на **функциониращ механизъм за надзор на пазара**. Бяха взети някои мерки за укрепване на административния капацитет на Комисията по търговия и защита на потребителите (КТЗП), за засилване на сътрудничеството с други организации, занимаващи се с контрола на защитата на потребителите, и за оказване на методологическо съдействие на отделите за защита на потребителите в общинските администрации. Беше организирано обучение на персонала на отдела “Защита на потребителите” и на КТЗП в Министерството на икономиката, на отделите за защита на потребителите в общините и на сдруженията на потребителите. Техническото оборудване на КТЗП не беше достатъчно модернизирано. България продължи участието си в системата TRAPEX за обмен на информация за опасните стоки в страните от Централна и Източна Европа.

Персоналът на Комисията по търговия и защита на потребителите беше съкратен с 10%. По такъв начин персоналът беше намален на 170 служители, включително около 133 контрольори и служители по места.

Бяха предприети някои мерки за обновяване на помещенията и оборудването на помирителните комисии, които съдействат за извънсъдебното разрешаване на спорове.

Бяха създадени три нови сдружения на потребителите, включително Българската академия на потребителите и Националното сдружение за потребителска информация и съвети на гражданите, като общият брой на

сдруженията на потребителите достигна девет. Финансовата подкрепа от правителството, предназначена за сдруженията на потребителите, се увеличи незначително на 45 000 евро. Сдруженията на потребителите основаха Бюра за съвети на гражданите и Центрове за потребителска информация; те предлагат съвети и информация на потребителите, организират семинари по въпросите на потреблението, разглеждат жалби и представляват интересите на потребителите в помирителните процедури. Съгласно изменения Закон за стандартизацията от месец януари 2002 г. в Националния съвет по стандартизация беше включен представител на сдруженията на потребителите. През отчетния период бе подписан Меморандум за сътрудничество и обмен на информация между КТЗП и сдруженията на потребителите.

Обща оценка

Въпреки че през 1999 г. беше прието изчерпателно законодателство в тази област, необходимо е България да завърши правната рамка в областта на защитата на потребителите. Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие със законодателството на ЕС, особено що се отнася до някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с това гаранции, предписанията за защита на интересите на потребителите, правото на ползване на удобство, потребителския кредит, продажбите от разстояние, сравнителната реклама и отговорността за дефектни стоки.

Прилагането на законодателството за защита на потребителите е от решаващо значение, по-специално укрепването на Комисията по търговия и защита на потребителите, включително нейните девет регионални служби и 28 областни служби. Трябва да се увеличат човешките и финансовите средства за тази институция, така че тя да може да изпълнява своите важни задачи, например да развива национална система за обмен на информация за опасните стоки.

Липсата на ясна концепция за политиката за потребление, която проличава, наред с другото, от слабата активност от страна на Министерството на икономиката като орган, отговорен за вземането на политически решения в тази област, както и на Националния съвет за защита на потребителите като консултативен орган, спъва развитието на система за надзор на пазара. Неефикасността в тази област трябва да се преодолее, за да се осигури безопасност на нехранителните стоки за потребление. КТЗП контролира общата безопасност на продуктите, освен онези продукти, за които съществува специално законодателство за регламентиране на изискванията за безопасност. КТЗП трябва да поеме по-активна роля за увеличаване на

осведомеността за значимостта на безопасността на стоките сред всички заинтересовани страни, например чрез организирането на специални кампании на тази тема.

Въпреки че бяха направени някои усилия за координиране на дейността на КТЗП с други институции, занимаващи се с надзор на пазара, както и с неправителствените организации на потребителите, необходимо е по-нататъшно координация между КТЗП и останалите контролни органи (включително по-специално Държавната агенция за стандартизация и метеорология и митниците). Обхватът на стоките, контролирани от органите за надзор на пазара, трябва да се разшири по вид и качество с оглед да обхване повече стоки, попадащи в приложното поле на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) за обща безопасност на стоките. Следва да се развие лабораторното тестване на характеристиките, свързани с безопасността на стоките.

Отделите за защита на потребителите, които бяха частично създадени към всяка общинска власт, все още са слаби, отчасти поради припокриването на функции с местните служби на КТЗП.

Необходим е също по-нататъшен напредък за ефективен достъп на потребителите до правосъдието и извънсъдебното уреждане на спорове (по-специално чрез помирителните комисии, предвидени в Закона за защита на потребителите и за правилата за търговия). Както през 2000 г., така и през 2001 г. голям брой дела, заведени пред помирителните комисии, не доведоха до сключването на извънсъдебно споразумение.

Въпреки че сдруженията на потребителите са относително многобройни и имат като цяло добри работни отношения с правителството, липсва им капацитет, което води до относително слабо влияние върху развитието на традиции в защита на потребителите. Правителството трябва да продължи да насърчава важната роля, която имат организациите на потребителите.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че е необходимо България да ускори значително подготовката на законодателство за политика в тази област, за да отговаря на стандартите на ЕО за защита на интересите на потребителите. Комисията допълни, че основните принципи на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) не бяха въведени в българското право и че постигането на пълно съответствие в средносрочен план ще изисква ангажиране и значителни усилия.

След Становището България постигна напредък чрез въвеждането на сравнително голяма част от достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но все още няма напълно функционираща система за неговото прилагане.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не поиска никакви временни мерки в тази област. България като цяло изпълнява ангажиментите, които пое в преговорите за присъединяване в тази област.

България би следвало да съсредоточи по-нататъшните си усилия за продължаване на привеждането в съответствие на законодателството, по-конкретно в областта на продажбите на потребителски стоки и свързаните с това гаранции, предписанията за защита на интересите на потребителите, правото на ползване на удобство, потребителския кредит, продажбите от разстояние, сравнителната реклама и отговорността за дефектни стоки, и осигуряване на ефективно прилагане на законодателството, по-конкретно чрез ефикасен механизъм за надзор на пазара. България би трябвало да интегрира загрижеността за потребителите в други области на политиката.

Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След Редовния доклад от 2001 г. България отбеляза добър напредък по отношение на привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в повечето области на правосъдието и вътрешните работи. Беше отбелязан значителен напредък в областта на **защитата на данните**. Новият Закон за защита на личните данни влезе в сила през януари 2002 г., а през юни 2002 г. българското Народно събрание прие Закон за ратификация на Конвенция № 108 на Съвета на Европа за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни. Други категории данни бяха предмет на приетия през април 2002 г. Закон за защита на класифицираната информация. Правителството също така назначи пет членове на Комисията за защита на личните данни. Комисията е постоянен орган, подпомаган от администрация от 15 експерти. Републиканският бюджет за 2002 г. предвижда 200 000 лева (прибл. € 100 000) за заплати и разходи. С измененията на Закона за чужденците през април 2002 г. и приемането на нова Наредба за условията и реда за издаване на визи, България постигна по-нататъшен напредък в привеждането на своята **визова политика** в съответствие с политиката на ЕС. Нова версия на компютърна система за

визов контрол бе инсталирана в 30 консулски служби. Капацитетът на визовия център беше подсилен чрез допълнителен персонал и техническо оборудване.

През ноември 2001 г. беше приет План за действие за приемане на **шенгенските** изисквания. Той определя мерки и крайни срокове за постигане на съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на Шенгенското пространство (Шенгенско *aquis*). Известен напредък беше отбелязан в областта на **външния граничен контрол**. През май 2002 г. правителството прие Наредба за граничните контролно-пропускателни пунктове като част от бъдещата стратегия за интегрирано гранично управление. Беше постигнат напредък по отношение на демилитаризацията на граничната полиция, като процесът е в своята последна фаза.

По отношение на **миграцията**, новата Наредба за условията и реда за издаване, отказ и отнемане на разрешения за работа на чужденци, която влезе в сила през юни 2002 г., още повече привежда българското законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). През януари 2002 г. беше сключено Споразумение за реадмисия между България и Ирландия. Споразумения за реадмисия бяха сключени също с Албания и Украйна.

България прие нов Закон за **убежището** и бежанците през май 2002 г., което представлява значителен напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС в тази област. Броят на търсещите убежище в България е ограничен, но продължава да нараства. За първите пет месеца на 2002 г. 1 938 души са подали молби за убежище в България. За същия период 36 души от шест страни са получили статут на бежанец, а 377 души от седем страни са получили хуманитарна защита.

С приемането на измененията в Наказателния кодекс през септември 2002 г. България отбеляза по-нататъшен напредък в областта на **полицейското сътрудничество и борбата с организираната престъпност**. Измененията засягат тероризма, корупцията, организираната престъпност, трафика на хора, компютърните престъпления, както и разработването, складирането и използването на химически и биологически оръжия. С цел противодействие на организираната престъпност измененията дават законово определение на понятието “организирана престъпна група” и предвиждат нови наказания за създаването, действието и участието в организирани престъпни групи. Те също така криминализират заговора по отношение на организирани дейности. По отношение на трафика на хора като отделна част в Наказателния кодекс са включени наказателни мерки за трафика на хора с цел проституция, принудителен труд, трансплантация на човешки органи

или задържане на хора в принудително подчинение. Измененията също така криминализират притежаването на детска порнография. През декември 2001 г. България ратифицира Конвенцията на ООН от 2000 г. срещу транснационалната организирана престъпност (Конвенцията от Палермо) и допълнителните Протоколи към нея за трафик на хора и контрабанда на емигранти. През август 2002 г. България ратифицира допълнителния Протокол за огнестрелните оръжия. През юли 2002 г. подписа протокол с Румъния за по-ефективна борба с трансграничната организирана престъпност.

По отношение на **борбата с тероризма**, през ноември 2001 г. България ратифицира Международната конвенция за пресичане на терористичните бомбардировки. По същото време тя изтегли резервата си по клаузата за екстрадиция в член 13, алинея 1 от Европейската конвенция за борба с тероризма. През януари 2002 г. България ратифицира Конвенцията на ООН от 1999 г. за пресичане на финансирането на тероризма. Измененията на Наказателния кодекс въвеждат специални разпоредби за тероризъм и финансиране на терористични дейности. Те криминализират създаването и участието в терористични групи, както и подготовката на терористични актове и установяват правила за конфискация на имущество.

По отношение на борбата с **измамите и корупцията** (вж. също Раздел Б.1.1. – *Демокрация и върховенство на закона*), през октомври 2001 г. България прие Национална стратегия срещу корупцията. Специално внимание се отделя на борбата с корупцията в митническата администрация, в органите на подчинение на Министерството на вътрешните работи и в съдебната система. Измененията на Наказателния кодекс, приети през септември 2002 г., криминализират подкупа в частния сектор, пасивния подкуп на чуждестранни служители, подкупа на арбитри и в някои случаи – на адвокати на защитата. Нещо повече, те разширяват понятието “чуждестранен служител”, стесняват обхвата на защита, като предвиждат оправдаване в някои случаи на активен подкуп и въвеждат глоби като наказание за подкуп, както и по-сурови наказания за пасивен и активен подкуп на съдии, съдебни заседатели, прокурори и следователи. Накрая, нематериалните облаги също са включени в предмета на подкупа.

Приемането на Национална стратегия за борба с **наркотиците** през септември 2002 г. от Националния съвет по наркотиците представлява значителен напредък в тази област. Целта на стратегията е изпълнение на мерките, изложени в Стратегията на ЕС по въпросите на наркотиците за 2002-2004 г. и Плана за действие на ЕС за 2000-2004 г., но е необходимо да се допълни от план за действие за нейното изпълнение. Създаден е Национален съвет по наркотични вещества, но административният

капацитет на съвета е слаб и координацията на неговата работа е трудна задача. През март 2002 г. България сключи споразумения за обмен на информация за превенция на трафика на наркотици с Австрия, Бивша югославска република Македония и Иран. През февруари 2002 г. България се присъедини към Съвместната декларация между държавите-членки на ЕС и страните-кандидатки за наркотиците.

По отношение **борбата с изпирането на пари** (вж. също Глава 4 – *Свободно движение на капитали*), през януари 2002 г. влезе в сила измененият Закон за мерките срещу изпирането на пари. Измененията отразяват преобразуването на Бюрото за финансово разузнаване в Агенция като част от продължаващите реформи на държавната администрация в България. В областта на **митническото сътрудничество**, през юли 2002 г. Народното събрание прие изменения на Закона за движение по пътищата, които упълномощават специализирани мобилни митнически звена да спират превозни средства във вътрешността на страната за митнически проверки и инспекции.

Известен напредък се отбелязва в областта на **съдебното сътрудничество по граждански и наказателноправни въпроси**. През октомври 2001 г. България ратифицира двустранни договори с Ливан за екстрадиция, правна помощ по граждански дела, правна помощ по наказателни дела и прехвърляне на обвинени лица. През януари 2002 г. бе изменен Законът за ратификация на Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателни въпроси и Допълнителния протокол към нея, Конвенцията за прехвърляне на осъдени лица и Европейската конвенция за екстрадиция и двата Допълнителни протокола. По този начин България оттегли резервата си всички молби за съдействие по наказателни дела, за трансфер на обвинени лица и за екстрадиция да се подават до българските власти на български език, както и на един от официалните езици на Съвета на Европа. Тази резерва създаваше много практически трудности, особено при наказателното съдопроизводство, където се изискваше екстрадиция.

Обща оценка

С приемането на Закона за **защита на личните данни** (вж. също Глава 3 – *Свободно предоставяне на услуги*) и решението на Народното събрание за ратификация на Конвенция № 108 на Съвета на Европа за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни, правното хармонизиране с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) сега напредва добре. България обаче

все още не е приела необходимото правоприлагащо законодателство. Въпреки допълнителните усилия, **визовата политика** на България все още не е напълно в съответствие със списъка на ЕС за задължение за притежаване на виза за граждани на Съюзна република Югославия, Бивша югославска република Македония и Тунис. Визовата политика на България също така не е напълно в съответствие и със списъка на ЕС за безвизово пътуване. За 22 южноамерикански и латиноамерикански държави все още не е въведен безвизов режим. Въпреки че защитните характеристики на новите български виза-стикери отговарят на много високи стандарти, системата за обработка он-лайн не обхваща всички служби за издаване на визи. Усилията да се оборудват всички дипломатически и консулски служби с уреди за разкриване на подправени или фалшифицирани документи следва да се увеличат, като се даде специален приоритет на високорисковите страни. С цел по-добрата борба с незаконната миграция България следва да ограничи броя на страните, граждани на които не подлежат на задължението за притежаване на виза поради притежаването на дипломатически и служебни паспорти. Най-накрая, необходимо е България да приведе в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) законодателството си по отношение на транзитно преминаващи моряци.

По отношение на **външните граници** и подготовката за **Шенген**, необходими са съществени усилия за ефективното прилагане на шенгенски тип гранична система за сигурност и за привеждане на българската инфраструктура и гранично полицейско оборудване в съответствие със стандартите на ЕС. Подготовката за пълното прилагане на Шенгенското *acquis* следва да включва по-нататъшно привеждане в съответствие на законодателството, наред с другото, в областта на разграничаването на контрола на външните и вътрешните граници, разделянето на пътническите потоци на всички летища и пристанища, трансграничното полицейско сътрудничество по отношение на преследването по горещи следи и наблюдението, екстрадицията и определението на понятието “чужденец”. По отношение на административния капацитет, България следва да приеме Стратегия за интегрирано гранично управление, която, наред с другото, да обхваща разпределянето на оборудване и човешки ресурси по границите, както и система за морско наблюдение.

Сътрудничеството със съседните страни следва да се развие още повече. Все още се изискват съществени усилия за разработване на оценка на риска въз основа на разузнавателни данни, както и за подобряване на капацитета за осъществяване на сътрудничество с други правоприлагащи органи. България следва също така да разработи ясен план за разширяване на Автоматизираната информационна система и да започне подготовка за оперативен интерфейс със ШИС II (Шенгенска информационна система).

По отношение на **миграцията**, новата наредба за разрешения за работа на чужденци е положителна стъпка към привеждане на българското законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но са необходими допълнителни изменения на Закона за чужденците от 1998 г. Сключени са споразумения за реадмисия с всички държави-членки на ЕС с изключение на Обединеното кралство, и с Норвегия, Чешката република, Унгария, Полша, Румъния, Словения, Словакия, Бивша югославска република Македония, Грузия, Украйна и Съюзна република Югославия. България следва да се стреми към развитието на задълбочена миграционна политика и към създаването на национален орган за нейното прилагане и координация.

Броят на търсещите **убежище** в България е ограничен, но продължава да нараства. Необходимо е България да положи допълнителни усилия за увеличаване на капацитета на приемните центрове за бежанци и търсещи убежище, за подобряване на условията за интеграция на бежанците, за ускоряване на процедурите по аналитичен преглед на законодателството (скрининг) и за засилване на административния капацитет на Държавната агенция за бежанците. При присъединяването на страната е необходимо България да осигури ефективното прилагане на критериите и механизмите за определяне на отговорната държава-членка (Дъблинска конвенция) и правилата за сравняване на пръстови отпечатъци.

Постигнат е ограничен напредък в областта на **полицейското сътрудничество и борбата с организираната престъпност**. България следва да приеме и приложи стратегия за противодействие на престъпността, като отдели специално внимание на необходимостта от отчетност, надеждност и пълна координация на полицейската организация. Тя следва също така да създаде Национален пункт за контакт за полицейско сътрудничество и да регламентира дейността на чужди полицейски служители в България. Статистическите инструменти за измерване на степента на престъпност следва да се подобрят, като в същото време се разработят нови методи за техническо изследване на престъпността, включително разработване на съдебно разследване. Необходима е също така законодателна промяна по отношение на работата на службите в областта на обществения ред. България е страна на произход, транзит и в по-малка степен – дестинация за трафик на хора. Съществуващите цифри за арести на трафиканти са ниски, а санкциите се прилагат слабо, особено що се отнася до съдебни дела и присъди. България следва да увеличи усилията си за борба с този трафик и да приеме програма за защита на жертвите. По отношение на административния капацитет, необходимостта от по-нататъшното реформиране на правоприлагащите органи на подчинение на

Министерството на вътрешните работи, продължава да изисква внимание. Приоритет следва да се отдаде на отстраняването на свръх-усложнени организационни структури, избягването на припокриване на отговорности и въвеждането на модерна политика на човешки ресурси. Съществува остра необходимост от ясно определяне на функционалните компетенции на различните звена на службите и по-добра координация и взаимодействие. Освен това, необходими са по-нататъшни усилия за превенция на полицейско неподчинение и корупция. Една област, в която бяха докладвани проблеми, засяга граждани на ЕС, пътуващи през България, и кражби на коли.

България се присъедини към международната коалиция в **борбата срещу тероризма**. В това отношение бяха предприети някои действия, но България все още не отговаря на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) и други международни стандарти за борбата със злоупотребата на финансовата система и финансирането на тероризма. По-нататъшните действия следва да включват мерки срещу изпирането на пари и превенцията на използването на финансовата система за такива цели.

По отношение на **борбата с измамите и корупцията** (вж. също Раздел Б.1.1 – *Демокрация и върховенството на закона*), България е ратифицирала Наказателноправната конвенция за корупцията и продължава подготовката за пълно сътрудничество със Службата за борба с измамите (OLAF) при присъединяването. България следва да обърне по-голямо внимание на факта, че превенцията чрез стандарти за прозрачност и отчетност е толкова важна, колкото и репресивните инструменти. С измененията в Наказателния кодекс България е постигнала част от целите на програмата за изпълнение на националната антикорупционна стратегия. Въпреки това, цялостното прилагане на стратегията изисква съществени по-нататъшни усилия.

Стратегически разположена по отношение на борбата с **наркотиците** и трафика на наркотици, България отчита, че властите ѝ са заловили най-големите количества хероин и марихуана от всички европейски страни през първата половина на 2002 година. Въпреки това, обаче прилагането на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в тази област продължава да е трудно. България следва възможно най-скоро да разработи план за действие за прилагането на новоприетата стратегия за наркотици, включително да осигури достатъчно бюджетни средства. Все още предстои създаването на национално фокусно звено за участие в Европейската информационна мрежа за наркотици и наркотични зависимости (Reitox) на Европейския център за наблюдение на наркотици и наркотична зависимост. България следва да отдаде приоритет на засилването на административния капацитет на Националния съвет по наркотици и да направи съществени усилия да

подобри оперативното сътрудничество между различните министерства и служби, които имат отношение по тези въпроси.

По отношение на **изпирането на пари**, България следва да продължи да привежда в съответствие законодателството си с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Необходими са по-нататъшни стъпки за засилване на дейността и капацитета на Бюрото за финансово разузнаване (вж. също Глава 4: *Свободно движение на капитали*). Прилагането на съществуващото законодателство следва значително да се подобри. Необходими са основни усилия за подобряване на сътрудничеството между звеното и другите правоприлагащи органи в рамките на общ преглед на процесуалните и материалните разпоредби, регламентиращи досъдебната фаза. Необходимо е Бюрото за финансово разузнаване да разполага с достатъчен административен капацитет, стабилност и независимост. Следва да се предоставят специализирано обучение и подходящо оборудване. България е страна по основни международни споразумения в областта на митническото сътрудничество. България е започнала да взема някои мерки с цел да приложи при присъединяването си Конвенцията от 1997 г. за взаимопомощ и сътрудничество между митническите администрации и Конвенцията от 1995 г. за използването на информационни технологии за митнически цели. Необходимо е по-нататъшно привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС по отношение на контролираните доставки, трансграничното наблюдение и преследването по горещи следи. България следва да продължи да сключва меморандуми за разбирателство с бизнес организации и да засили междуведомственото сътрудничество в областта на наркотиците. Сключени са двустранни споразумения за сътрудничество с Армения, Австрия, Азербайджан, Бивша югославска република Македония, Гърция, Иран, Монголия, Румъния, Руската федерация, Турция, Обединеното кралство, Украйна, Съединените американски щати и Федерална република Югославия. България следва да сключи и други споразумения за сътрудничество за взаимопомощ по митнически въпроси и да засили административния капацитет за разглеждане на молби за международна взаимопомощ и сътрудничество. По отношение на административния капацитет и борбата с корупцията в този сектор, България започна основна реформа на Агенция “Митници” (вж. също Глава 25 – *Митнически съюз*), като Стратегията и Планът за действие за борба с корупцията включват специални мерки за борба с корупцията в митническата администрация.

По отношение на **съдебното сътрудничество по наказателни и гражданскоправни въпроси**, България продължава да ратифицира международни конвенции, включени в достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Въпреки това, в гражданската област България все още не се е присъединила към Европейската конвенция за признаване и изпълнение на

решения относно упражняване на родителски права над деца и възстановяване на родителски права над деца (1980 г.) или Конвенцията за гражданскоправните въпроси при международното отвлечане на деца (1980 г.). България следва да предприеме допълни мерки, за да осигури прилагането на общностните инструменти в областта на съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси, особено що се отнася до взаимното признаване и изпълнение на съдебни решения. Преките контакти между компетентните съдебни власти следва да бъдат възможни. По отношение на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси, необходими са изменения на Наказателно-процесуалния кодекс и по-нататъшни изменения на Наказателния кодекс с цел присъединяване и прилагане на Конвенцията на ЕС за взаимопомощ по наказателноправни въпроси. България следва да предприеме необходимите стъпки, за да се подготви за пълното прилагане при присъединяването на инструмента, прилагащ принципа на взаимно признаване и по-специално Рамковото решение за европейска заповед за арест и Рамковото решение за изпълнението на заповеди за замразяване на имущество или доказателство. България следва също така да ратифицира Конвенцията на Съвета на Европа за кибер престъпленията. България е страна по всички инструменти за **правата на човека**, които са част от достиженията на правото на ЕС в областта на правосъдието и вътрешните работи.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че би било трудно да се изпълнят изискванията на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в средносрочен план, предвид размера на проблемите, пред които България е изправена в областта на правосъдието и вътрешните работи. Тя допълни, че са необходими основни, устойчиви усилия, с особено внимание върху подобряване на ефикасността и ефективността на институциите за правосъдие и вътрешни работи.

След Становището България е осъществила съществен напредък за укрепване на съответните институции и привеждането им в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В редица области са започнати фундаментални реформи. Програмата за реформа на съдебната система е частично изпълнена и се осъществява по план. Въпреки че постигнатото до този момент ниво на сближаване е окуражително, предстои значителна по-нататъшна работа за привеждане в съответствие и особено за по-нататъшното укрепване на административния капацитет в тази област.

Преговорите по тази глава продължават. България не е поискала никакви преходни споразумения в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия върху укрепването на капацитета на съдебната си власт и правоприлагащите органи и да подобри сътрудничеството между отделните ведомства. Особено внимание следва да се отдаде на органите, отговорни за борбата с измамите, корупцията, изпирането на пари, Шенген, координацията на работата на полицията и политиката за борба с наркотиците. Следва да продължи дейността по привеждане в съответствие на законодателството (визова политика, миграция, изпиране на пари).

Глава 25: Митнически съюз

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След Редовния доклад от 2001 г. България отбелязва известен напредък в тази област. По отношение на привеждането на българското законодателство в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на митниците (**митническо *acquis***), не се отчита ново развитие, но България вече е достигнала висока степен на законодателно съответствие.

Приетата от България митническа тарифа за 2002 г. е в съответствие с промените в Хармонизираната система и Комбинираната номенклатура за 2002 г. Тя също така включва промените в списъците на страни (в същите насоки като приетите от ЕО), за които следва да се прилагат преференциални ставки и режим на най-облагодетелстваната нация, както и промени в тарифите за страни със статут на най-облагодетелствана нация, направени съгласно задълженията, произтичащи от членството на България в СТО (*вж. също Глава 26 – Външни отношения*).

По отношение на **административния и оперативен капацитет** за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*), през февруари 2002 г. бяха осъществени промени във висшето ръководство на Националната митническа агенция. Призната бе необходимостта от сериозни реформи в митническата администрация. През ноември 2001 г. министърът на финансите внесе съществен външен експертен опит в препоръките си към правителството за реформа на митниците. По отношение на засилването на

административния капацитет, до март 2002 г. бе осъществен незначителен напредък. Оттогава, обаче, ситуацията се подобри и изпълнението на реформите напредва. Обновената Бизнес стратегия, приета за периода до 2006 г., има четири основни цели: 1) адаптиране на митническата администрация към изискванията на ЕО; 2) засилване на сътрудничеството между митническата администрация, икономическите оператори, търговския сектор и обществеността; 3) подобряване на ефективното събиране на митнически сборове и други държавни вземания от компетенцията на Националната митническа агенция и 4) прилагане на държавната митническа политика за борба с митническите нарушения и валутните нарушения и престъпления. Въпреки че е разработен финансов план към стратегията, следва да се доразработят оперативни планове с оглед да се осигури постигането на стратегическите цели.

Националната стратегия срещу корупцията, приета през октомври 2001 г., включва специфични мерки за прилагане на “Антикорупционна реформа в Митническата агенция”. Програмата предвижда известен брой мерки, включително законодателни подобрения и засилване на вътрешния контрол. Митническият етичен кодекс, приет от Агенция “Митници”, се прилага за всички служители от юли 2002 година.

През май 2002 г. Агенция “Митници” прие стратегия за рационализиране на граничните дейности. Приет бе също така подробен план за дейностите по изпълнение на целите и задачите, включени в стратегията.

От началото на 2002 г. са разработени административни инструкции, установяващи подробни правила за прилагане на митническото законодателство в някои области. Създаден бе Консултативен митнически съвет. Той ще представлява форум за обмен на информация и ще послужи като генератор на съвети и съдействие на министъра на финансите и изпълнителния директор на Агенция “Митници”.

Разработена бе обновена Стратегия за информационни технологии (ИТ), но разработването на Българската интегрирана митническа информационна система (БИМИС) изостава с шест месеца.

Обща оценка

Приемането на Интегрираната митническа тарифа за 2002 г., въвеждаща промените в Комбинираната номенклатура на ЕО, е важно постижение за българската администрация в усилията ѝ за приемане на достиженията на

правото на ЕС. Въвеждането на този нов инструмент ще опрости митническите процедури и ще направи тарифата по-прозрачна за икономическите оператори.

Приемането на национална стратегия срещу корупцията и програмата за нейното изпълнение, включително специфичните мерки за изпълнение на “Антикорупционна реформа в Агенция “Митници”, показва значителен ангажимент на правителството за справяне с въпроса с корупцията.

Разработването на Българската интегрирана митническа информационна система (БИМИС), което преди това напредваше добре, срещна, в резултат на проблеми с човешкия ресурс, организационни и финансови проблеми, свързани с разработването на интегрираната система. Въпреки това, ако настоящият напредък се запази, в средносрочен план митническата администрация следва да постигне задоволително равнище на оперативен капацитет на ИТ.

Митническият контрол следва да се подобри след като предвидените мобилни екипи станат оперативни. Изисква се по-нататъшно засилване на сътрудничеството с митническите власти на съседните страни.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че българската митническа администрация е в процес на реорганизация и че ще е необходимо организацията да се приведе в съответствие със задълженията, които трябва да се осъществяват от една модерна митническа организация. Ниските заплати представляваха трудност при набирането на служители. Комисията направи извода, че няма вероятност България да бъде готова да изпълнява отговорностите на митническа администрация на ЕО през следващите няколко години. След Становището България отбеляза стабилен напредък, постигайки висока степен на законодателно съответствие, но напредъкът в развитието на оперативния и административния капацитет не следва същото темпо и е необходима по-нататъшна работа, особено по отношение на прилагането и изпълнението.

Преговорите по тази глава са приключили. България не е заявявала никакви преходни периоди в тази област. Като цяло България спазва ангажиментите, поети в присъединителните преговори в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия за продължаване

на изпълнението на бизнес-стратегията, която е от голямо значение за осигуряване на необходимия административен и оперативен капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). В частност, необходимо е България да се съсредоточи върху по-нататъшното привеждане в съответствие с общностното митническо *acquis*, засилване на информационно технологичната политика и политиката на човешки ресурси, както и върху завършването на основните проекти за събиране на приходи, транзитен контрол и анализ на риска. Освен това, с цел завършване на митническата реформа, е необходимо България да подобри управлението на човешките ресурси в митниците и да осигури стабилен и професионален орган по отношение на служители и управление. Процентът на служители със статут на държавен служител следва да се увеличи, за да се приведе Митническата агенция в съответствие с най-добрите практики в държавите-членки на ЕС. Необходимо е също така България да подготви прилагането на мерки и разпоредби, които да се въведат едва при присъединяването.

Глава 26: Външни отношения

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След Редовния доклад от 2001 г. България продължава да привежда в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на общата търговска политика и да координира с ЕС позиции и политики в рамките на Световната търговска организация, по-специално по отношение на преговорите по Плана за развитие от Доха.

По отношение на **общата търговска политика**, при присъединяването се изисква България да приведе своите тарифи в съответствие с тези на ЕО. Прилаганите в момента тарифи в България са средно около 11,6% (статут на най-облагодетелствана нация) за всички продукти, 23,2% за селскостопански продукти, 11,7% за рибни продукти и 8,6% за промишлени продукти. За сравнение, понастоящем тарифите на ЕО са 6,3% за всички продукти, 16,2% за селскостопански продукти, 12,4% за рибни продукти и 3,6% за промишлени продукти.

По отношение на *acquis* в областта на стоките с възможна двойна употреба, Законът за изменение и допълнение на Закона за контрол на външнотърговската дейност с оръжия и стоки и технологии с възможна двойна употреба влезе в сила през септември 2002 година. Правителството организира няколко семинара по въпросите на правителствените

промишлени отношения в областта на контрола върху износа на стоки с възможна двойна употреба.

В областта на експортните кредити, измененията на Закона за експортното застраховане бяха приети през декември 2001 година.

По отношение на **двустранните споразумения с трети страни**, Споразуменията за свободна търговия с Израел и Литва влязоха в сила през 2002 година. България е завършила преговорите по споразумения за свободна търговия с Естония и Латвия. България е подписала споразумение за свободна търговия с Хърватска и е започнала преговори със Съюзна република Югославия и Бивша югославска република Македония, в съответствие с ангажиментите си по Меморандума за разбирателство за либерализация на търговията в рамките на Пакта за стабилност, съгласно който до декември 2002 г. трябва да се сключи мрежа от двустранни споразумения за свободна търговия между всички подписали страни. България ратифицира споразумение за реципрочна защита и насърчаване на инвестициите със Сирия и подписа споразумение за търговско и икономическо, научно и техническо сътрудничество с Руската федерация.

В рамките на ЦЕФТА България подписа Допълнителния протокол № 10 за либерализацията на търговията със селскостопански и хранителни продукти и Допълнителния протокол № 11 за правилата за произход на стоките. По отношение на **политиката на развитие**, сътрудничество и помощ, бе предоставена *ad hoc* хуманитарна помощ (Афганистан, Бивша югославска република Македония). За изпълнението на инициативи за **хуманитарна помощ** властите сътрудничат с неправителствени организации, установени в България.

Обща оценка

Европейският съюз и България са установили рамка за сътрудничество по отношение на въпроси, свързани със Световната търговска организация (СТО) както на министерско равнище, така и на равнище дирекции. България подкрепя политики и позиции на ЕС в рамките на СТО, по-специално по време на подготовката и започването на Плана за развитие от Доха. Това тясно сътрудничество следва да продължи. България е страна по Споразумението за информационни технологии, член на многостранното споразумение на СТО за търговия с граждански самолети и наблюдател по многостранното споразумение на СТО за държавни поръчки. Необходима е тясна координация, която следва да продължава, за да осигури привеждане на поетите от България ангажименти по ГАТС в съответствие с

ангажиментите на ЕО и изключенията по режима на най-облагодетелстваната нация.

По отношение на Споразумението на СТО за търговия с текстилни стоки се установи координация в рамките на третия етап на интеграция съгласно това споразумение за привеждане в съответствие на интеграционните програми на България с тези на ЕО.

По отношение на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на стоките с възможна двойна употреба, с новия Закон за изменение и допълнение на Закона за контрол на външнотърговската дейност с оръжия и стоки и технологии с възможна двойна употреба бе постиганата по-висока степен на законодателно съответствие. Пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС, по-специално общите разрешения за износ, е възможно единствено при присъединяването. България редовно информира промишления сектор за развитията в тази област и поддържа двустранни контакти с държавите-членки на ЕС за обмен на най-добри практики по въпросите на контрола върху износа.

Необходими са по-нататъшни усилия за привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС, когато се предоставят средносрочни и дългосрочни експортни кредити.

Освен двустранните си споразумения за свободна търговия с Хърватска, Естония, Израел, Латвия и Литва, България е член на ЦЕФТА. Необходимо е България да осигури изчерпателно информиране на ЕС както за съществуващите търговски споразумения, така и за преговорите за сключване на нови търговски споразумения с трети страни. Преди присъединяването към ЕС България ще трябва да предоговори или денонсира всички международни споразумения, сключени с трети страни, които са несъвместими с бъдещите задължения като държава-членка на ЕС. Необходимо са решителни стъпки от най-спешен порядък за привеждане на двустранните договори за инвестиции в съответствие със задълженията по Договора за ЕС. В случай, че това не се направи, конфликтът между двустранните договори за инвестиции и задълженията по Договора ще трябва да се разреши в Договора за присъединяване.

Привеждането в съответствие и бъдещото участие в общата търговска политика се администрира от Министерството на икономиката. Необходимата по отношение на митническите услуги административна инфраструктура се разглежда в главата за Митническия съюз (*Глава 25 – Митнически съюз*).

България все още няма национална политика или система за сътрудничество за целите на развитието. Тя следва постепенно да оформи политика за целите на развитието съгласно насоките на ЕО. Хуманитарната помощ се администрира от Министерството на външните работи.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че България ще бъде в състояние да отговаря на изискванията на Общността в тази област в средносрочен план.

След Становището България отбеляза постепенен напредък и постигна задоволително равнище на съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*).

Преговорите по тази глава са временно приключили. България не е поискала преходни срокове в тази област. Като цяло България изпълнява ангажиментите, поетите в преговорите за присъединяване, в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните усилия за завършване на процеса на привеждане в съответствие на законодателството и по-специално за осигуряване на нужния капацитет за пълно изпълнение и прилагане на достиженията на правото на ЕС в тази област при присъединяването, както и за спешното предприемане на решителни стъпки за предоговаряне или денонсиране на двустранните договори за инвестиции в пълно съответствие със задълженията, произтичащо от членството в ЕС.

Глава 27: Обща външна политика и политика за сигурност

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

След Редовния доклад от 2001 г. България продължава да поставя външната си политика и политиката си за сигурност в съответствие с тази на Европейския съюз.

Редовният **политически диалог**, установен от Споразумението за асоцииране с България, се осъществява гладко и България играе конструктивна роля в рамките на Общата политика в областта на външните

работи и сигурността (ОПОВОС), включително срещи на ниво политически директори, европейски кореспонденти и работни групи.

България показва жив интерес за продължаване на активното си участие в развитието на Европейска политика в областта на сигурността и отбраната (ЕПОСО). Тя взе участие в обмени по този въпрос във формат ЕС+15 (т.е. европейски членове на НАТО, които не членуват в ЕС, и страните-кандидатки за присъединяване към ЕС).

По отношение на **съгласуването с изявления и декларации на ЕС**, България редовно съгласува своите позиции с тези на Съюза и се присъединява, когато е приканвана, към **общите действия** на Съюза.

След Редовния доклад от 2001 г. е осъществен напредък в приемането на необходимата законодателна рамка за ефективно участие в ОПОВОС. България потвърди желанието си да приеме изцяло достиженията в областта на правото на ЕС (*acquis*) в областта на ОПОВОС при присъединяването и да спазва произтичащите от това ангажименти. България ратифицира Римския статут, учредяващ Международния наказателен съд. Тя се присъедини към Плана на ЕС за действие от 21 септември 2001 г. и към четирите Общи позиции за борба с тероризма. Ратифицирала е всички международни конвенции относно тероризма.

България продължава да се придържа към **международните санкции и рестриктивни мерки**, наложени от ООН и ЕС. Законът за изменение и допълнение на Закона за външнотърговска дейност с оръжие и стоки и технологии с възможна двойна употреба беше приет през юли 2002 година. Законът въвежда списък на стоки с възможна двойна употреба, идентичен със списъка на ЕС, приет през 2001 година. През отчетния период България потвърди готовността си да допринесе както към мисии за бърза намеса на ЕС, така и към граждански инструменти на ЕС за управление на кризи. България участва в Конференцията за подобряване на възможностите през ноември 2001 г. и в срещата на министрите на отбраната във формат ЕС+15 на 14 май 2002 година. Тя показва активен интерес за участие в предстоящата Полицейска мисия на ЕС (ПМЕС) в Босна и Херцеговина.

България полага значителни усилия за подкрепа на международните мироопазващи мисии и участва в поредица от мироопазващи операции и операции по наблюдение на ООН, KFOR, SFOR, ISAF и OCCE. България стана непостоянен член на Съвета за сигурност на ООН за периода 2002 – 2003 година.

Обща оценка

България продължава да участва в схеми на регионално сътрудничество като тристранното сътрудничество с Гърция и Румъния, Румъния и Турция, Бивша югославска република Македония и Албания, и Гърция и Турция. Тя участва в Пакта за стабилност, като играе активна роля в регионални форуми като Процеса на министрите на отбраната от Югоизточна Европа, Процеса на сътрудничество в Югоизточна Европа и Координиращата група за сътрудничество в областта на сигурността в Югоизточна Европа (SEEGROUP). Отношенията с повечето съседни държави продължават да са остават добри или дори са подобрени (Румъния, Съюзна република Югославия).

България подписа текста и принципите, съдържащи се в Кодекса на ЕС за поведение в областта на износа на оръжие. По отношение на административния капацитет за прилагане на разпоредбите, свързани с ОПОВОС, българското Министерство на външните работи има административно устройство съвместимо със структурите на ОПОВОС на ЕС. Въпреки това, не е ясно дали министерството е създадо длъжностите постоянен политически директор и европейски кореспондент. Министерството на външните работи е свързано с информационната система “Мрежа на асоциираните кореспонденти”, чрез която ЕС осъществява контакти с асоциираните партньори в рамките на ОПОВОС.

Заклучение

В Становището си от 1997 г. Комисията направи извода, че България е в състояние ефективно да изпълни задълженията си в тази област. След Становището България е постигнала устойчив напредък в привеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*) в областта на ОПОВОС и съответствието като цяло е задоволително на този етап.

Преговорите по тази глава са временно приключени. България не е поискала преходни договорености в тази област. Като цяло, България изпълнява ангажиментите, поети в хода на преговорите за присъединяване, в тази област.

България следва да съсредоточи по-нататъшните си усилия за осигуряване на

ориентация на външната си политика в съответствие с развиващата се политика на външни отношения и сигурност на Съюза, за приемане и прилагане на законодателни проекти и за завършване на развитието на необходимите административни структури. По-специално, България следва да гарантира, че националната ѝ политика и практика съответстват на общите позиции на ЕС, следва да защитава тези позиции на международни форуми и следва да осигури надлежно изпълнение на всички санкции и рестриктивни мерки.

Глава 28: Финансов контрол

Напредък, постигнат след последния редовен доклад

За периода от редовния доклад от 2001 г. насам България е осъществила съществен напредък в тази област. По отношение на публичния вътрешен финансов контрол, в началото на 2001 г. влезе в сила нов Закон за държавен вътрешен финансов контрол (ДВФК). Оттогава осъществяваният напредък е стабилен, но засилен през лятото на тази година. През юли 2002 г. българските власти създадоха Съвет към Министерски съвет за обсъждане политики на ДВФК. Този Съвет прие последната версия на Документ за политика на ДВФК от 2000 г. – както бе съгласувано с Комисията - където се дават насоки за краткосрочни и средносрочни бъдещи политики на България в областта на ДВФК. През август 2002 г. Министерски съвет прие първата поредица от изменения на Закона за ДВФК в съответствие с препоръките на обновения Документ за политика. Съгласно тези изменения независимостта на директора на Агенцията за ДВФК се гарантира задоволително. Отговорността за предварителна контролно-финансова функция се измества от Агенцията за ДВФК към новоучредена финансово-контролна функция на подчинение на директорите на националните бюджетни агенции. Агенцията за ДВФК започна внедряването на вътрешни одитори в повечето, но все още не всички, бюджетни центрове.

По отношение на **външния одит**, осъщественият напредък е значителен. Законът за Националната Сметна палата (НСП) влезе в сила през декември 2001 г. Известен брой важни допълнителни наредби и разпоредби за прилагане на Закона бяха също така приети. През март 2002 г. бе одобрена нова организационна структура на Националната Сметна палата и регионалните ѝ офиси. НСП изготви нова стратегия за информационни технологии. Пред завършване са договарянето за обновяване на одит-стандарти и вътрешни наредби в съответствие със закона. НСП е член на Международната организация на висшите одит институции (INTOSAI) от

юли 2001 г. и стана член на европейския си партньор (EUROSAI) през март 2002 г.

По отношение на **контрола на разходи за структурни дейности**, подготвя се програма за институционално укрепване, която цели да подобри капацитета на Националния фонд и различните изпълнителни агенции за управление на предприсъединителни фондове, в подготовка на последваща разширена децентрализация на изпълнението на програмите Фар и ИСПА, планирано за 2004 г. За ИСПА България е предприела необходимите стъпки да започне процеса EDIS. Добър напредък е осъществен и по отношение създаването на система за управление и контрол и по-специално създаването на Звено за финансов контрол към Министерството на финансите и на проектни екипи на ниво изпълнителни агенции. При все това обаче са необходими по-нататъшни стъпки за изпълнение на изискванията за вътрешен финансов контрол и вътрешен одит. Българската Агенция САПАРД работи сравнително добре през първата си година. Националната Сметна палата установи одит следене на средства на ЕО и НПС има специално звено за одит на средствата на ЕО. През средата на 2002 г. България представи стратегия за преход към Структурните фондове, включително разработване на административен капацитет в това отношение (вж. Глава 21: Регионална политика и координация на структурните инструменти).

В областта на **защита на финансовите интереси на ЕС** българските власти са създали временна структура към Министерство на вътрешните работи в изпълнение на принципно решение за създаване на оперативно независима координационна служба или структура за противодействие на измамите, която ще отговаря за координацията на всички законодателни, административни и оперативни аспекти на защитата на финансовите интереси на ЕС.

Обща оценка

Приемането на Закон за държавния вътрешен финансов контрол съставлява важна стъпка към създаването на правната база за адекватен държавен вътрешен финансов контрол. При все това обаче необходими са по-нататъшни изменения за изпълнението на Стратегическия документ и Оперативния план на Агенцията за ДВФК. Необходимо е също така България да подобри вторичното си законодателство и да приеме подзаконови разпоредби за наръчници за системи на финансово управление и контрол и вътрешен одит, одит следене, одит харта и Етичен кодекс. Необходимо е освен това България да подсили административния капацитет

на институциите на ДВФК и да доразвие устойчиви системи за обучение на одитори. Съществува необходимост от по-нататъшни устойчиви и решителни усилия за изпълнение на новата законодателна рамка, както и да се осигури ефективно изпълнение на задълженията от страна на Агенцията за ДВФК, което допринася за осезателно подобрене в областта на държавния вътрешен финансов контрол.

Относно външния одит, в резултат от приемането на Закона за Националната Сметна палата, правната база за адекватен държавен финансов контрол вече е установена. Този Закон съдържа всички необходими разпоредби за организирането и извършването на външен одит съгласно международните стандарти и изискванията на ЕО. Сега е необходимо България да извърши по-нататъшен напредък при обновяването на функциите на външния одит, по-специално по отношение на системно-базирания одит и одит на изпълнението, като развие наръчник за външен одит и подобри усилията си в областта на обучението.

Необходимо е тези дейности да се подкрепят от съществени инвестиции в развиването на административен капацитет и обучение на служители в Агенцията за ДВФК, НСП и ресорните министерства.

Създаден е график за разширената децентрализация на изпълнението на програмите Фар и ИСПА. Необходимо е България да засили капацитета на Националния Фонд, Централното звено за финансиране и договаряне и други изпълнителни агенции за участие в Структурните фондове след присъединяване. Министерството на финансите следва да играе проактивна роля за осигуряване на напредък в тази област. Стратегията за преход към Структурните фондове следва да бъде изпълнена възможно най-скоро.

През май 2001 г. Комисията прие Решение временно да предостави компетенцията за управление на САПАРД, на напълно децентрализирана основа, на Агенцията САПАРД. Напътствията на Комисията относно удостоверяване на счетоводните процедури бяха спазени и оценени задоволително.

По отношение превенцията и борбата с измами, България следва да определи възможно най-скоро, съгласувано с OLAF, оперативно независима институция или административна структура с подходящите компетенции да координира всички законодателни, административни и оперативни дейности свързани със защитата на финансовите интереси на ЕС.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че при запазване на настоящите ангажменти, Националната Сметна палата ще бъде в състояние да функционира съгласно стандартите на ЕО в краткосрочен план. Комисията отбеляза, че са необходими съществени усилия за заздравяване функциите на вътрешния финансов контрол.

Оттогава България е осъществила значителен напредък за създаване на правната основа за адекватен финансов контрол и започване на развиване на необходимия административен капацитет. Все още е необходимо да се завърши законодателната рамка и да се установят и заздравят административните структури.

Преговорите по тази глава са временно затворени. България не е поискала преходни договорености в тази област. Общо България изпълнява поетите в преговорите за присъединяване по тази глава ангажменти. България следва да съсредоточи усилията си по-специално в продължаващото изменение на правната рамка и завършването и заздравяването на необходимите институционални структури, включително в областта на защитата на финансовите интереси на ЕО, където все още се изискват съществени усилия.

Глава 29: Финансови и бюджетни разпоредби

Напредък, постигнат след последния Редовен доклад

България отбелязва известен напредък през отчитания период, най-вече по отношение на националния бюджет и мерките съфинансирани от ЕО.

Въведени са редица нови законодателни мерки по отношение **националния бюджет и мерките съфинансирани от ЕО**. Най-значителните от тях са Законът за годишния бюджет, Законът за бюджета на здравно-осигурителната каса, Законът за бюджета на Националния осигурителен институт и Постановлението на Министерски съвет за изпълнение на държавния бюджет.

Системите за планиране и прогнозиране на държавния бюджет са реформирани в посока бюджетиране на политики и резултати, с цел да се постигне ефективно разпределение на ресурсите и предоставяне на услуги. Фискалната прозрачност е подобрена чрез добре организирани бюджетни структури и намаляване броя на извънбюджетните сметки. Засилено е

прогнозирането на приходите на общинско ниво. Ускорена процедура за съставяне на проекто-бюджета на държавния бюджет за 2003 г. бе въведена още в началото на 2002 г. Националният сметкоплан бе доразработен, като включва адаптиране на отчетните процедури към стандартите на ЕО. Пилотно бе въведена информационна система за финансово управление в избрани бюджетни звена. Системата за електронни бюджетни плащания е до голяма степен оперативна.

По отношение **прилагането на система на собствени ресурси**, българската митническа администрация продължава да укрепва административния си и оперативен капацитет чрез реформа на митническите дейности, включително събиране на ДДС и мита. В допълнение, Националният статистически институт обнови изчисляването на БВП в съответствие със стандартите ESA 95 (вж. също Глави 12 “Статистика” и 25 “Митнически съюз”). Създаден е отдел в Дирекция “Бюджет и държавна съкровищница” на Министерството на финансите, който разглежда въпроси свързани с европейската интеграция, включително участие в системата на собствени средства на ЕО.

Обща оценка

Въпреки това, че бюджетните правила са най-общо задоволителни и държавната съкровищница функционира добре, България следва да продължи усилията си в привеждане на бюджетните си принципи и правила в съответствие с общо приложимите стандарти в Общността. Управлението и контролът на държавни разходи са значително подобрени. Засилената ориентация към политики и резултати, по-голямата прозрачност на бюджетните процеси, засилените системи за прогнозиране, развитието на единен държавен сметкоплан и въвеждането на нови системи са все положителни развития. По-нататъшно засилване в тези области е необходимо, както и напредък по Закона за управлението на държавния дълг. Сега е необходимо България да въведе в сила този Закон и да развие и приложи стратегия за реструктуриране и модернизиране на Министерството на финансите, включително обновяване на административния капацитет в редица области.

В близко бъдеще приоритетите включват по-нататъшно развитие на Единния държавен сметкоплан, информационна система за финансово управление и електронна система за бюджетни разплащания, както и продължително засилване на процедурата по съставяне на годишния държавен бюджет. В средносрочен план националните счетоводни статистики трябва да се приведат в съответствие със стандарта ESA 95, следва да се разработи по-подробна функционална бюджетна класификация, бюджетното

законодателство следва още да се приведе в съответствие с международните стандарти и с тези на ЕО, малкото останали извън-бюджетни фондове следва да се затворят и броят на бюджетните единици допълнително да се намали, Министерството на финансите следва да изпълни стратегията си за реформа и реструктуриране, особено за засилване на стратегическия си капацитет да оценява състава и качеството на държавните разходи. Във връзка с бъдещите собствени ресурси на ЕО, необходимо е България да разработи планове за ефективен общо правителствен координиращ орган в областта на собствените ресурси. България следва още да засили усилията си за изграждане на инструменти за борба с измамите свързани с ДДС и митническите сборове, така че да осигури защита на финансовите интереси на ЕО. Следва да се предприемат съответните административни стъпки България да осигури ефективна координация между различните власти, свързани с прилагането на системата на собствени ресурси. Отделът, създаден в Дирекция “Бюджет и държавна съкровищница” на Министерството на финансите, което ще се занимава с въпроси свързани с европейската интеграция, включително участие в системата на ЕС на собствени ресурси, следва да се развие, а служителите – обучени. Капацитетът да се изчисляват надеждно, точно и прозрачно събираните от България митнически сборове и ДДС и да се изчислява БВП на България следва да се подобри, така че да позволи изчисленията да се извършват хармонизирано и контролирано. Адекватният административен капацитет надлежно да се събират и прехвърлят навреме всички собствени ресурси на бюджета на Общността, включително развитие на създадения отдел в Министерство на финансите, ще е необходимо да се създаде преди присъединяване, както и способността точно и регулярно да се докладва на Комисията ситуацията по отношение на всеки вид собствени ресурси. В допълнение към необходимостта от централна координация на правилното събиране, мониторинг и плащане на средства към и от бюджета на ЕО, следва да продължи да се усилва административния капацитет в контекста на съответните области на политиките, описани в настоящия доклад, като например селското стопанство, данъчното облагане, митниците и регионалната политика.

Заключение

В Становището си от 1997 г. Комисията заключи, че с цел да осигури създаването, мониторинга и предоставянето на собствени ресурси в съответствие с регламентите на Общността, България трябваше да преразгледа настоящата си митническа система. В допълнение, за целите на прецизното изчисляване на БВП ресурса, трябваше да се направят съществени подобрения в националните сметки, така че да се осигури

тяхната надеждност, хомогенност и пълнота. Комисията добави също, че подобряването на статистиката би било от съществено значение за съставянето на ДДС- база на собствените ресурси, което би означавало привеждане на българската ДДС- система в пълно съответствие с директивите на Комисията.

През периода след Становището България е осъществила напредък в тези области; при все това обаче едва наскоро започна сериозна реформа в митническата система. Бюджетните правила са общо задоволителни и Съкровищницата функционира добре. Въпреки това обаче бюджетните принципи и правила все още не са в съответствие с общо приложимите стандарти в Общността. Преговорите по тази глава продължават. България следва да съсредоточи усилията си върху правната рамка за бюджетно управление и върху прозрачността и ефикасността на финансовите потоци към и от бюджета на ЕО, който е в процес на създаване. Необходимо е усилията на България да се съсредоточат по-специално върху подобряване на административните структури.

3.2 Превод на достиженията на правото на ЕО (acquis) на националните езици

От страните-кандидатки се изисква да преведат различните правни текстове, съставляващи достиженията на правото на ЕО (*acquis*) на своите национални езици до момента на присъединяването им. Само първичното и вторичното законодателство представлява значителен обем от текстове, възлизащи на близо 60 000 – 70 000 страници от Официалния вестник. В рамките на превода на достиженията на правото на ЕО (*acquis*), Съдът на ЕО определи редица ключови съдебни решения, които да се преведат приоритетно (представляващи около 15 000 страници). С цел да се подпомогнат страните-кандидатки, се предоставя помощ по програма Фар. С помощта на ТАІЕХ бе създадена база данни, която съдържа всички преведени актове и служи като инструмент, чрез който страните-кандидатки предоставят преводите си на Комисията и Съвета. Правните редактори на Комисията и Съвета проверяват представените текстове; те се събират редовно и осъществяват връзка с представители на централизираните звена за координация и превод във всяка отделна страна.

През март 2002 г. българският Център за преводи и редакции (създаден през май 2001 г.) се премести в по-подходящи помещения, които имат необходимото оборудване. Центърът е независим орган на подчинение на Министъра на държавната администрация, със свой собствен бюджет. След провеждане на конкурси бе набран нов състав, като общият брой служители

наброява 12. Центърът извършва езикови и правни редакции на преводите на 30 външни преводачи на свободна практика, които също са подбрани чрез конкурс. Приоритетите за превод на законодателство се определят от Дирекцията за европейска интеграция в Министерски съвет въз основа на нуждите, определени от ръководителите на работните групи по преговорните глави. За крайна дата за превод на достиженията на правото на ЕС на български език е определена 2005 г.

Както бе докладвано миналата година, основните договори са преведени. Към септември 2002 г. общо 15 000 страници са били преведени и редактирани, а други 11 000 очакват редакция, съгласно съответната база данни на Комисията. Увеличението след последния Редовен доклад е приблизително 4 700 редактирани страници, според български източници, което показва значително ускоряване на работата след началото на функционирането на Центъра. Усилията в тази насока следва да се подкрепят, за да се постигнат поставените цели.

Следва да се отдаде дължимото внимание за обучение на устни преводачи. През есента на 2001 г. бе създадена школа за преводачи към факултета по чужди езици на Софийски университет за подготовка на устни преводачи.

3.3 Обща оценка¹

След Становището през 1997 г. България е постигнала добър напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Поддържан е добър общ ход на съгласуване на законодателството през целия период и е отбелязан напредък в развиването на административен капацитет, въпреки по-бавния ход.

През последната година България продължи да напредва по отношение правното съгласуване и административен капацитет, с ускоряване на усилията в съдебната реформа.

Като цяло, и с оглед на поставената от България за цел дата на присъединяване, тя е постигнала разумна степен на съгласуване с достиженията на правото на ЕО (*acquis*) в много области. Административният капацитет също е развит, въпреки значителните допълнителни усилия, които остават да се направят. Необходимо е да се

¹ Вж. "Към разширен съюз: Доклад за стратегията и Доклад на Европейската комисия за напредъка към присъединяване на всяка от страните-кандидатки", КОМ (2002) 700.

обърне по-голямо внимание на това как се изпълняват и прилагат законите. В това отношение, осъщественият напредък в публичната администрация и съдебната реформа трябва да се поддържа.

По отношение на *вътрешния пазар*, България е осъществила напредък в много области. При свободното движение на стоки напредъкът продължава с измененията на Закона за стандартизацията, които премахва конфликти на интереси между стандартизацията и регулаторните функции и/или сертификацията. Значителни усилия все още са необходими за засилване на административната инфраструктура за стандартизация и сертификация, както и за системите за оценка на националното съответствие и пазарно наблюдение. Новият Закон за държавни поръчки е още една стъпка към изпълнението на достиженията на правото на ЕО (*acquis*), но все още не е напълно съгласуван. Това както и прилагането, в съгласие с принципите на достиженията на правото на ЕО (*acquis*), следва да се осигурят. По отношение безопасността на храните, значителна част от законодателството е транспонирано, но са необходими усилия за осигуряване на надлежно изпълнение и прилагане на *acquis*. Все още има необходимост от засилване на административния капацитет, особено обновяване и акредитиране на лаборатории. По отношение свобода на предоставяне на услуги, България е развила добри практики за банков контрол. Добър напредък е осъществен в прилагането на банковото *acquis*, по-слаб в областта на застраховането и ценните книжа. Създаването на Консултативен съвет за контрол на финансовия сектор е още една стъпка в правилната посока. България е осъществила напредък в правното съгласуване с достиженията на правото на ЕО и предприема стъпки за създаване на административен капацитет за неговото изпълнение и прилагане.

Дружественото право е допълнително съгласувано, но все още се нуждае от пълно съгласуване с някои елементи на *acquis*, особено по отношение на придобиването, сливането и разделянето на компании. По отношение правната рамка за защита на интелектуалната и индустриалната собственост (ИИС) са направени допълнителни подобрения, но следва да се предприемат стъпки да се осигури прилагането им на границите, както и че правоприлагащите органи и съдебната власт са обучени да боравят с въпроси от областта на ИИС. По политиката на конкуренция е осъществен важен напредък с влизането в сила на Закона за държавните помощи. Допълнителни усилия сега са необходими за развитието на надежден опит в прилагането на държавните помощи. По отношение на анти-тръста, българското законодателство е в голяма степен съгласувано с достиженията на правото на ЕО. Необходимо е България да продължава да изгражда добра практика на ефективно прилагане и изпълнение на правилата.

Преструктурирането на стоманодобивния отрасъл е необходимо внимателно да се наблюдава.

За митници и данъчно облагане е необходимо България да разработи ИТ системи, които ще позволят обмен на данни с ЕО. Що се отнася до укрепване на административния капацитет, при митниците изпълнението на реформите напредва, но все още осъщественият напредък при реформата на данъчната администрация е ограничен.

България е осъществила напредък в съгласуването с достиженията на правото на ЕС в областта на телекомуникациите. Усилията следва да се съсредоточат върху завършване на транспонирането, ускоряването на ефективното изпълнение и засилване капацитета на регулатора.

В областта на селското стопанство сближаването на законодателството във ветеринарния и фитосанитарния сектор напредва добре. Допълнителни усилия все още са необходими при транспонирането на *acquis*. При все това обаче значителни усилия ще са необходими да се развият нужните административни, инспекционни и контролни механизми, по-специално да се осигури прилагане на стандартите за ветеринарен/санитарен контрол. Напредъкът в областта на рибното стопанство продължава, но България следва да предприеме допълнителни мерки за осигуряване на пълна съответствие с санитарните и здравни изисквания на ЕО.

В областта на социалната политика и заетостта е осъществен известен напредък, но значителна част от работата остава да бъде извършена по правното транспониране в областите на трудовото право, равните възможности, анти-дискриминационни разпоредби, както и здравословни и безопасни условия на труд. Социалният диалог в съответствие с практиката на ЕО следва да се насърчава.

Относно регионалната политика, България е осъществила напредък в подготовката за изпълнението на структурните политики като е приела стратегия за структурните фондове, която изяснява институционалната структура за помощта по Структурните фондове и Фонда за сближаване. Необходимо е България да съсредоточи усилията си върху заздравяване капацитета за бъдещо прилагане на структурните фондове в ключови министерства, включително подходящи механизми за контрол, мониторинг и оценка. Все още е необходимо България да изготви план за последователно развитие съгласно изискванията на наредбите за структурните фондове и да го интегрира в националната си бюджетна рамка.

България продължава да въвежда достиженията на правото на ЕО в областта

на околната среда с приемането на Закон за опазване на околната среда. Необходими се усилия да се изготвят конкретни директивни планове за изпълнение и финансиращи стратегии за инвестиции в околната среда, както и да се разработят допълнителни механизми за мониторинг на ефективното изпълнение. Изпълнението остава основно предизвикателство, както и необходимостта от увеличен административен капацитет и привеждането в съответствие на разходите.

България продължава да осъществява напредък в съгласуване на законодателството в областта на транспорта с достиженията на правото на ЕО, особено секторите на сухопътния и железопътния транспорт. Новосъздадените административни структури е необходимо да се заздравят. По отношение на морския транспорт, ниската степен на безопасност на българската флота остава причина за безпокойство.

България отчита напредък и в реформирането на енергийния сектор, където реструктурирането вървеше бавно през последните години. Приета бе нова национална енергийна стратегия. Създадена е законодателна основа за отваряне на пазара, а приватизацията на разпределителните дружества се подготвя. България трябва да спазва поетите ангажименти за крайни срокове за затваряне на АЕЦ Козлодуй и да осигури висока степен на ядрена безопасност. В областта на правосъдието и вътрешните работи, България отчита добър напредък в съгласуването с достиженията на правото на ЕО в повечето области. Тя прие план за действие за приемането на Шенгенските изисквания. При все това обаче все още са необходими значителни усилия за засилване на изпълнителния капацитет.

Значителен напредък е осъществен в засилването на финансовия контрол с влизането в сила на новите закони за Държавен вътрешен финансов контрол и Сметна палата. България следва да съсредоточи усилията си сега върху засилване на необходимите институционални структури, включително за защита финансовите интереси на ЕО.

Необходимо е все още България да осъществи значителни усилия за развитието на достатъчен административен и съдебен капацитет за изпълнение и прилагане достиженията на правото на ЕО. Наред с продължаването на хоризонталната реформа на публичната администрация, необходимо е да се съсредоточи по-специално върху развитието на капацитет да бъде част от вътрешния пазар и да прилага достиженията на правото на ЕО в области като селското стопанство, околната среда и регионалната политика. Допълнителни усилия също така се изискват за създаването на необходимия административен капацитет за осигуряване на добро и ефективно управление на средствата на ЕО.

В преговорите за присъединяване 22 глави са временно затворени. Поетите в преговорите ангажменти са с оглед присъединяване през 2007 г. и по принцип са изпълнени от България

В. Заключение¹⁸

В своето становище от 1997 г., Комисията заключи, че България изпълнява политическите критерии. Оттогава, България е постигнала съществен напредък за допълнително консолидиране и задълбочаване на стабилността на нейните институции, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона, човешките права и зачитането и закрилата на малцинствата. Това беше потвърдено през последната година. България продължава да изпълнява политическите критерии от Копенхаген. Значителен напредък беше постигнат по стратегията за съдебната реформа с приемането на План за действие и основните изменения на Закона за съдебната власт. Необходимо е сега те да бъдат приложени с цел да се превърнат в конкретни подобрения във функционирането на системата. Все още е необходимо да бъдат разгледани въпросите, отнасящи се до структурата на съдебната система и имунитета.

Налице е също положително ново развитие в борбата срещу корупцията, която остава причина за сериозни притеснения, чрез приемането на План за действие за приложението на Националната стратегия за борба с корупцията. Доколкото нуждата от справяне с корупцията е поставена напред в дневния ред, България трябва да продължи да полага конкретни усилия за прилагане на мерките.

Налице е допълнителен напредък по отношение на реформата в държавната администрация чрез изменение в законодателната рамка и изменение на стратегията за модернизация на държавната администрация, но сега се налагат сериозни усилия за развиване и прилагане на реформите, за да се гарантира ефективна, прозрачна и отговорна публична администрация.

България продължава да зачита права на човека и неговите свободи. България значително подобри правната рамка за пресичане на трафика, корупцията и организираната престъпност, както и за бежанците. Съществуват обаче, редица области, които продължават да бъдат причина за притеснения. Нов проблем, който беше отбелязан е свързан с лошите условия на живот на хората, настанени в заведенията, в частност тези, с умствени увреждания. Този проблем се нуждае от спешно разрешаване. Необходимо е България да увеличи усилията си за реформиране на системата за грижа за децата, за да гарантира че най-доброто в интерес на

¹⁸ Вж. "Към разширен съюз: Доклад за стратегията и Доклад на Европейската комисия за напредъка към присъединяване на всяка от страните-кандидатки", КОМ (2002) 700.

децата е взето пред вид и за да бъде намален броят на децата, настанени в заведенията. Лошите условия за задържаните, по-специално в полицейските управления и предварителното задържане се нуждаят също от разглеждане.

Последните промени в НК са важна стъпка в премахването на дискриминацията основана на сексуална ориентация.

Що се отнася до ромската общност, малко е направено за разрешаване на проблемите на социалната дискриминация, или за предприемане на конкретни действия за подобряване на лошите условия на живот. Приемането на съвременно законодателство, забраняващо дискриминация би било важна стъпка напред в това отношение.

България е функционираща пазарна икономика. Тя би била способна да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили в рамките на Съюза в средносрочен план, при условие че продължава да прилага програмата си за реформа за премахване на останалите трудности.

България постигна висока степен на макроикономическа стабилност и понастоящем пазарните механизми действат достатъчно, за да позволят по-добро усвояване на ресурсите. Добър напредък беше постигнат в структурните реформи, особено що се отнася до процедурите за влизане на пазара, реструктурирането на финансовия сектор и приватизацията и по този начин се установява макро-икономическа основа за процес на устойчив растеж.

Все пак, допълнителни усилия са необходими за подобряване на гъвкавостта на пазарите. В частност ефективността на административната и съдебната система следва да бъде засилена, за да се позволи на икономическите субекти да взимат решения в един стабилен и предвидим климат. Административните производства, засягащи сектора на предприятията, включително производствата по несъстоятелност трябва да бъдат добре организирани. Равнището на финансово посредничество продължава да бъде ниско. Специфични празноти в областта на пазара на земя засягат функционирането на този пазар и на свързаните с него икономически сектори. Прилагането на тези мерки за реформа следва да допринесат за по-висока степен на частни и обществени инвестиции, което е и ключово изискване за устойчив растеж и необходимата конкурентноспособност в рамките на Съюза.

След Становището от 1997 г. България е постигнала добър напредък в повечето области на достиженията на правото на ЕО. Тя поддържа принципно добро ниво на уеднаквяване на законодателството през този

период и е напреднала по отношение на развитието на административния капацитет в по-малка степен.

През последната година България продължи да напредва по отношение на правното уеднаквяване и административния капацитет с ускоряване на усилията по отношение на съдебната реформа.

Като цяло и с оглед на датата на присъединяване, която България си е поставила като цел, България е постигнала значителна степен на уеднаквяване с достиженията на правото на ЕО в много области. Административният капацитет също е развит, въпреки че значителни допълнителни усилия следва да бъдат положени. По-голямо внимание следва да се обърне на това как законите ще бъдат въвеждани и прилагани. В това отношение напредъкът на реформите в държавната администрация и съдебната власт трябва да бъде поддържан.

По отношение на *вътрешния пазар*, България постигна допълнителен напредък в повечето от областите. В "*Свободно движение на стоки*" напредъкът продължи с приемането изменения и допълнения в Закона за стандартизацията, който отстрани конфликта на интереси между функциите по стандартизация и регулиране и/или сертифициране. Необходими са значителни усилия за укрепване на административната инфраструктура за стандартизация и сертифициране, както и на националните системи за оценяване на съответствието и надзор на пазара. Новият Закон за обществените поръчки е допълнителна стъпка към въвеждане на *acquis*, но той все още не е в пълно съответствие. Това, наред с прилагането му в съответствие с принципите на достиженията на правото на ЕС (*acquis*) трябва да бъде осигурено. По отношение на безопасността на храните, беше въведено значително по обем законодателство, но трябва да бъдат полагани последователни усилия за осигуряване на спазването и правилното прилагане на достиженията на правото на ЕС *acquis*. Необходимо е укрепване на административния капацитет, а именно доизграждане на лабораториите и структурите за акредитация. По отношение на *свободата на предоставяне на услуги* България разви стабилна практика за банков надзор. Тя постигна добър напредък във въвеждането и прилагането на банковото законодателство на ЕС, но по-малки са успехите в областта на застраховането и пазара на ценни книжа. Създаването на Консултативен съвет за надзор на финансовия сектор е още една стъпка в правилната посока. България постигна напредък в сближаването на законодателството в областта на защита на личните данни, но трябва да осигури постигането на пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС *acquis* и да предприеме мерки за създаване на нужния административен капацитет.

Дружественото право беше приведено в по-висока степен на съответствие, но все още не е напълно хармонизирано с всички елементи на достиженията на правото на ЕС *acquis*, особено по отношение на придобиването, сливането и разделянето на дружества. Правната рамка за закрила на правата върху интелектуална и индустриална собственост беше подобрена, но са необходими допълнителни стъпки за осигуряване на спазването на закона по границите, както и за съответната квалификация на правозащитните и правоприлагащи органи в тази област. Важен напредък беше постигнат с влизането в сила на закона за държавните помощи. Допълнителни усилия са необходими за натрупване на убедителна практика по прилагането на нормите относно държавните помощи. Антитръстовото законодателство на България в голяма степен съответства на достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Страната трябва да продължи да развива практиката си по ефективното прилагане на антитръстовите правила. Мониторингът по реструктурирането на стоманодобивния сектор трябва да продължи.

По отношение на *митниците и данъците* България все още се нуждае от развиване на информационно-техническите системи, чрез които се обменят данни с ЕС. По отношение на укрепване на административния капацитет, в митниците напредва прилагането на реформите, но напредъкът в реформата на данъчната администрация е малък.

България напредна в уеднаквяването с достиженията на правото на ЕС в областта на *телекомуникациите*, като ускорява ефективното прилагане и засилване на капацитета на регулатора.

В *селското стопанство* сближаването на законодателството във ветеринарния и фито - санитарния сектор напредва добре. Допълнителни усилия са все още необходими за въвеждане на достиженията на правото на ЕС. Все пак, значителни усилия ще бъдат необходими за развитие на необходимите административни, инспекционни и контролни механизми, в частност за осигуряване засилването на ветеринарните/хигиенните стандарти за контрол. Напредъкът в областта на *рибарството* продължи, но България трябва да вземе допълнителни мерки, за да осигури пълно съответствие с хигиенните и здравни изисквания на ЕО.

По отношение на *социалната политика и заетостта*, известен напредък беше постигнат, но остава значителна допълнителна работа във връзка с въвеждането на правни норми в областта на трудовото законодателство, равните възможности, забраната на дискриминация и здравословните и безопасни условия на труд. Социалният диалог в съответствие с практиката на ЕО следва да бъде насърчен.

По отношение на *регионалната политика* България е постигнала напредък в подготовката по прилагането на структурни политики чрез приемане на Стратегия за структурните фондове, която изяснява институционалната структура за подпомагане чрез структурни и кохезионни фондове. България следва да насочи усилията си към засилване на капацитета в ключовите министерства за бъдещо прилагане на структурните фондове, включително подходящ контрол, мониторинг и механизми за оценка. България все още трябва да подготви подходящ план за развитие, каквото е изискването на регламентите за структурните фондове и да го внедри в националната бюджетна рамка и рамката за провеждане на политика.

България продължи да въвежда достиженията на правото на ЕС относно околната среда чрез приемането на Закона за опазване на околната среда. Необходими са усилия за подготвяне на планове по прилагането на специфични директиви и стратегии за финансиране, за инвестиции в околната среда и за бъдещо изготвяне на механизми за наблюдение на ефективното прилагане. Приложението остава основна трудност, както и необходимостта от повишаване на административния капацитет и разходите по въвеждането в съответствие.

България продължи да постига напредък при въвеждането в съответствие на *транспортното* законодателство с достиженията на правото на ЕС, по-специално в шосейния транспорт и железопътния сектор. Новоучредените административни структури се нуждаят от укрепване. За морския транспорт отчетената слаба сигурност на българския флот остава основание за притеснения.

България осъществи напредък в реформирането на *енергийния* сектор, в който реструктурирането беше забавено през предходните години. Нова национална стратегия за енергетиката беше приета. Законодателната база за отваряне на пазара беше създадена и е в подготовка приватизацията на компаниите за разпределение на енергия. България сега се нуждае от установяване на ясни срокове за реструктуриране на енергийния сектор. България следва да зачита задълженията за затваряне на ядрените енергийни блокове на Козлодуй и да осигури високо ниво на ядрена безопасност.

В областта на *правосъдието и вътрешните работи*, България постигна добър напредък в въвеждането в съответствие с достиженията на правото на ЕС в повечето области. Тя е приела план за действие по приемането на Шенгенските изисквания. Все още е необходимо голямо усилие с цел укрепване на капацитета по прилагане.

Съществен напредък е постигнат в укрепване на *финансовия контрол* с влизането в сила на новите Закон за държавния вътрешен финансов контрол и Закон за Сметната палата. България следва сега да насочи вниманието си към укрепване на изискваните институционални структури, включително за защита на финансовите интереси на ЕО.

България все още се нуждае от съществени усилия за развитието на достатъчен административен и съдебен капацитет за въвеждане и прилагане на достиженията на правото на ЕС. Както и за да продължи хоризонталната реформа на публичната администрация, тя следва да насочи вниманието си, в частност, върху развиването на капацитета, за да стане част от вътрешния пазар и да прилага достиженията на правото на ЕС в области като селско стопанство, околна среда и регионална политика. Налагат се също допълнителни усилия за създаване на необходимия административен капацитет за гарантиране на стабилно и ефективно управление на фондовете на ЕО.

В преговорите по присъединяването 22 глави бяха временно затворени. Поетите по време на преговорите задължения са с оглед присъединяване към 2007 г. и принципно се изпълняват от България.

Г. Партньорство за присъединяване и План за действие за засилване на административния и съдебния капацитет: Обща оценка

Напредъкът на България и цялостното стадий на подготовката ѝ по отношение на Копенхагенските критерии бяха разгледани по-горе и направени съответните заключения. В настоящия раздел се оценява степента, в която са изпълнени приоритетите по Партньорството за присъединяване и доколко мерките, заложи в Плана за действие се изпълняват по график. Следва да се отбележи, че както Партньорство за присъединяване, така и Планът за действие поставят времеви рамки и обхващат двугодишен период -2002 и 2003 г. и предвиждат допълнителен 15-месечен срок за изпълнение на приоритетите. Наред с това, много беше постигнато въз основа на предходните Партньорства за присъединяване. В настоящото се акцентира върху останалите специфични и подробно разработени теми, посочени като нуждаещи се от повече работа по подготвяне на България за членство. Ето защо анализът, изложен по-долу, акцентира върху тези специфични теми и не предлага цялостна картина на подготовката на България във всяка една от областите.

Целта на Партньорство за присъединяване е да определи в единна рамка: Приоритетните области за бъдеща работа, посочени в Редовния доклад на Комисията;

Наличните финансови средства за подпомагане на страните-кандидатки при изпълнение на тези приоритети;

Условията, които ще се прилагат към тази помощ;

Всеки от документите “Партньорство за присъединяване” подлежи на редовна актуализация, която отчита постигнатия напредък и дава възможност за определяне на нови приоритети. По предложение на Комисията, през януари 2002 г. Съветът прие ревизирано Партньорство за присъединяване за България.

Ревизираното “Партньорство за присъединяване” послужи като отправна точка за Комисията и за България при съвместното разработване на План за действие за засилване на административния и съдебен капацитет на България.

Целта на Плана за действие е съвместно да бъдат определени последващите стъпки, необходими за постигане от страна на България на адекватно ниво на административен и съдебен капацитет към момента на присъединяване, както и да гарантира, че всички мерки, необходими в тази насока, са взети, като предоставя на България целева помощ в областите от особена важност за функционирането на разширения Съюз.

Развиването на адекватен административен и съдебен капацитет за членство в ЕС е трудна и обхватна задача, която изисква детайлна подготовка във всяка отделна област, обхваната от политиките и законодателството на Съюза. При изготвяне на индивидуалните планове за действие, Комисията възприе един широк подход. Всички приоритети от ревизираното Партньорство за присъединяване, които имат отношение към развиването на административния и съдебен капацитет, са включени в Плановите за действие. Всеки приоритет се разглежда самостоятелно в Плана за действие, като за неговото постигане са предвидени конкретни мерки.

По-долу се отчита постигнатият напредък по всеки един от приоритетите. За улесняване на позоваването и с цел избягване на повторения, формулировките на Партньорство за присъединяване са дадени в курсив. Изпълнението на мерките, предвидени в Плана за действие, спрямо заложените срокове е проверено и отчетено.

Политически критерии

България *продължи да напредва по отношение на реформата в държавната администрация*, като направи промени в законодателната рамка и прие Стратегия за модернизация на държавната администрация през юли 2002 г. Бяха предприети и някои допълнителни мерки с цел *осигуряване ефективното прилагане на разпоредбите на Закона за държавния служител и свързаните с него подзаконовни нормативни актове* и работата напредва в съответствие с Плана за действие, но са необходими и допълнителни усилия в тази област. Малко се е променило положението по отношение осигуряване отчетността на държавните служители. Налице са подобрения в отвореността и прозрачността на държавната администрация, постигнати чрез прилагането на Закона за достъп до обществена информация. Наблюдава се известно развитие на капацитета за стратегическо планиране, анализ и оценка на политиките на централно ниво и в отделните министерства. Има добри примери за консултация със заинтересованите страни (напр. социалните и икономически партньори, гражданското общество и частния сектор) при подготовката на стратегии и ново законодателство. По изпълнението на този приоритет е постигнат известен допълнителен напредък.

Добър е напредъкът, постигнат по отношение започването на изпълнението на Стратегията за реформа на съдебната система – област, посочена като нуждаеща се от особено неотложни действия. Работи се за подобряване на административния капацитет на ключовите институции и започна дискусия за преразглеждане на степента на имунитета на магистратите, с оглед изравняването му с международните стандарти. Беше одобрена програма за изпълнение на стратегията за съдебна реформа и бяха приети измененията в Закона за съдебната власт, така че работата по изпълнение на Плана за действие е в рамките на графика. В съответствие с Плана за действие през февруари беше проведена конференция за съдебната реформа. Що се отнася до пълното упражняване на някои основни права по наказателни дела, като достъпът до правна помощ, съществуват планове за подобряване на положението, но на практика все още не се наблюдава никаква съществена промяна. Добър е напредъкът по стартиране на изпълнението на националната стратегия за борба с корупцията – друга област, която беше посочена като нуждаеща се от особено неотложни действия. Българското правителство прие План за изпълнение на стратегията и изготви доклад за напредъка, който сочи, че мерките се изпълняват по график. Постигнатият напредък по изпълнението на тези приоритети е значителен.

По отношение на човешките права и закрилата на малцинствата, са необходими допълнителни стъпки за създаване на *по-ефективна система за защита срещу неправомерното поведение на полицията*. Много малък е постигнатият напредък по *изпълнението на Рамковата програма за интеграция на ромите*. България все още не е приела подзаконовите нормативни актове, необходими за ефективното действие на Закона за закрила на детето или за подобряване на обществената грижа за деца. България следва да засили усилията си за *осигуряване пълното спазване на Конвенцията на ООН за правата на детето*. Необходим е допълнителен напредък за изпълнението на тези приоритети.

Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване, свързани с политическите критерии, са частично изпълнени. В ход е прилагането на мерките по Плана за действие.

Икономически критерии

България постигна високо ниво на *макро-икономическа стабилност*. *Преструктурирането на предприятията и насърчаването на развитието на частния сектор* продължи. В съответствие с Плана за действие, продължава работата по анализа на преструктурирането на банковия сектор и беше постигнат допълнителен напредък по неговото преструктуриране и приватизация. Развитието на небанковия *финансов сектор* остава на начален етап и ще са необходими продължителни усилия за *подобряване функционирането на капиталовия пазар*. Относно *укрепването на банковия сектор* може да се отбележи, че бидейки до голяма степен чуждестранна собственост, той се развива в посока растеж на кредитите и спестовните влогове. Бяха въведени нови процедури за приватизация, насочени към ускоряване на *приватизационния процес* и повишаване на неговата прозрачност и ефективност. България започна да напредва с подготовката за *преструктуриране на енергийния сектор*. Необходими са усилия за допълнително разработване и започване на изпълнението на *стратегия за енергийна ефективност* и за привличане на допълнителни инвестиции. Във връзка с *преструктурирането на стоманодобивния сектор*, България пое ангажимент да не се предоставят допълнителни държавни помощи в нарушение на правилата на ЕО за държавните помощи в стоманодобивния сектор. Бяха приети изменения в Закона за банковата несъстоятелност, насочени към *усъвършенстване и ускоряване на производствата по ликвидация и несъстоятелност*. Въпреки това, процедурите за излизане от пазара все още се нуждаят от подобряване, с оглед *намаляване на времето, необходимо за тяхното приключване и изпълнение на решенията*. Продължава работата по *създаване на функциониращ пазар на земя и по*

попълване на поземления и имотен регистър, но процесът все още не е приключил и трябва да продължи. Бяха взети допълнителни мерки за подобряване на бизнес-климата и стимулиране на вътрешните и външни инвестиции, но те трябва да бъдат последователно провеждани. Необходими са повече усилия за осигуряване на благоприятни за бизнеса правна, данъчна, регулаторна и административна рамки (включително подобряване на изпълнението на договорите и процедурите за лицензиране), които да гарантират равен старт на всички бизнес предприятия (малки и големи, чуждестранни и местни). Работата по премахване или намаляване на тежестта на разрешителните и регистрационни режими продължава и това допринася за развиването на по-благоприятна бизнес-среда за малките и средни предприятия в отговор на необходимостта от премахване на оставащите пречки пред тяхното развитие.

Като цяло, приоритетите по Партньорство за присъединяване, свързани с икономическите критерии, са само частично изпълнени, въпреки че е налице стабилен напредък. Изпълнението на мерките, заложи в Плана за действие, е до голяма степен в рамките на предвидения график.

Способност за поемане на задълженията на членството

Глава 1: Свободно движение на стоки

Необходим е допълнителен напредък по изменение на рамковия закон за техническите изисквания към продуктите, който въвежда принципите на Нов и Глобален подход, за да се осигури неговото съответствие с достиженията на правото на ЕО. Работата по укрепване на хоризонталната административна инфраструктура продължи. По отношение на разделянето на функциите по стандартизация и сертификация беше постигнат известен напредък в реструктурирането, вследствие измененията в Закона за стандартизацията, но дейностите по сертифициране все още не са отделени в необходимата степен от акредитацията, така че целта на Плана за действие не е напълно постигната. Уеднаквяването на традиционното секторно законодателство напредва с добри темпове. Допълнителна работа беше направена за подготвяне на администрацията и на операторите на стоки за принципите на ЕО относно безопасността на храните, чрез приемането на няколко подзаконови нормативни акта. В сила е изменен Закон за обществените поръчки, но той се нуждае от допълнителни изменения за привеждането му в пълно съответствие с достиженията на правото на ЕО и все още е необходимо създаване на агенция за обществените поръчки, която да осигурява прозрачност на процедурите по обществените поръчки на централно и местно ниво. Продължава аналитичният преглед на

законодателството в нехармонизираната област за гарантиране на съответствието му с член 28-30 от Договора за ЕО. Като цяло приоритетите по Партньорство за присъединяване в областта “Свободно движение на стоки” са частично изпълнени. Изпълнението на мерките, заложи в плана за действие е до голяма степен в рамките на предвидения график.

Глава 2: Свободно движение на хора

България продължи усилията за уеднаквяване по отношение на взаимното признаване на дипломи и професионална квалификация и за въвеждане на изискваните административни структури, за програмите за образование и обучение. Започна изпълнението на мярката от Плана за действие, визираща създаването на звено за взаимно признаване на медицинските професии. Като цяло, приоритетите по Партньорство за присъединяване, в областта “Свободно движение на хора” са частично изпълнени. Изпълнението на мерките, заложи в плана за действие е до голяма степен в рамките на предвидения график.

Глава 3: Свобода на предоставяне на услуги

По отношение *засилването на надзора върху финансовите услуги*, беше създаден Консултативен съвет за надзор върху финансовия сектор. Структурата за банков надзор е добре обезпечена, но е необходимо още да се укрепи надзора в застрахователния сектор и пенсионните фондове. Изпълнението на мерките по Плана за действие относно финансовите услуги върви по график. Този приоритет е частично изпълнен. *Беше прието националното законодателство за защита на личните данни и се създаде независим надзорен обществен/публичен орган за контрол върху правилното прилагане на разпоредите за защита на личните данни*, така че приоритетът е частично изпълнен и сроковете по Плана за действие са спазени. Приоритетите по Партньорство за присъединяване в областта “Свобода на предоставяне на услуги” са изпълнени в голяма степен. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 4: Свободно движение на капитали

С новия закон мерките против прането на пари бяха направени допълнителни стъпки за *предотвратяване използването на финансовата система за пране на пари*. Измененията целят трансформиране на *Бюрото за финансово разузнаване* в Агенция, но предстои да се види дали това в достатъчна степен ще укрепи капацитета за *борба с прането на пари*. Бяха приети инструкции за сътрудничество със съответните органи. Необходими

са допълнителни стъпки за *привеждане на законодателството в пълно съответствие с Втората директива срещу прането на пари и за осигуряване спазването на Препоръките на тази област, включително и Специалната група за действия по финансови въпроси (FATF)*. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта на свободното движение на капитали са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 5: Дружествено право

Бяха направени допълнителни стъпки за усъвършенстване на стандартите и практиките за счетоводство и одит, както и за привеждане на регулаторната рамка в пълно съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*), но за постигане на пълно съответствие ще са необходими допълнителни изменения в законодателството. Във връзка с необходимостта от подобряване упражняването на правата върху интелектуална и индустриална собственост, все още са необходими допълни усилия, по-специално по отношение на засилването на граничния контрол и обучението на органите, отговарящи за прилагане на законодателството. Укрепването на капацитета на специализираните звена на митническата полиция в областта на защитата на правата върху интелектуална и индустриална собственост, започна в съответствие с Плана за действие, но работата в тази насока трябва да бъде по-интензивна. Приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта дружествено право са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 6: Политика на конкуренцията

Бяха предприети допълнителни стъпки за доизграждане на законодателната рамка по отношение на държавните помощи и антитръстовото законодателство. Що се отнася до укрепване на административния капацитет, Комисията за защита на конкуренцията продължава да трупа опит по прилагането на антитръстовото законодателство, но все още се намира на ранен етап по отношение на контрола върху държавните помощи, така че ще е необходима допълнителна работа за осигуряване на цялостното прилагане на антитръстовите правила и на правилата за държавните помощи. Налице е регистър на държавните помощи и годишен отчет. Годишният отчет за държавните помощи от 2001 г. спазва методологията и формата на “Проучване на държавните помощи в Европейския съюз”. Трябва да се предприемат допълнителни мерки за по-добро познаване на антитръстовите правила и правилата за държавни помощи от страна на пазарните участници и на субектите, отпускащи държавни помощи; обучението на органите на съдебната власт в областта трябва да бъде засилено. Съгласно предвиденото

в Плана за действие относно антитръстовото право, бяха предприети мерки за усъвършенстване на теоретичното познаване и практическите умения на служителите в КЗК в съответствие с достиженията на правото на ЕС (*acquis*). Това включва посещения с учебна цел, доставка на компютърен хард и софтуер. Налице е известен напредък и по отношение на обучението на персонала в сектора държавни помощи. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване по отношение на политиката на конкуренция са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 7: Селско стопанство

България направи някои стъпки за подготвяне на административните структури, необходими за програмите на ЕС за развитие на селските райони, и за започване на подготовката на администрацията за практическото въвеждане и прилагане на механизмите за управление на Общата селскостопанска политика. Постигнат е по-нататъшен напредък при полагане на основите на Интегрираната административна и контролна система. България все още не е създала Разплащателна агенция за управление на фондовете по Общата селскостопанска политика. Във връзка с въвеждането и прилагането на фитосанитарното и ветеринарно законодателство и нормите за безопасност на храните, беше постигнат напредък при приемането на законодателството, но много още трябва да бъде направено за неговото прилагане. Работи се по създаването на необходимите условия за усъвършенстване на местата за преработка на храни, така че те да се приведат в съответствие с изискванията на стандартите на ЕО. Трябва също така да продължи работата по подготовката на регистъра на лозята. Продължава напредъкът по сближаване на ветеринарното и фитосанитарно законодателство и по изпълнението на програмата за подобряване на материалната база, по специално по бъдещите външни гранични контролно-пропускателни пунктове. България постигна напредък във въвеждането и прилагането на законодателството, включително по отношение на тестването на болестите по животните, в частност – епидемичните форми на спонгиформен енцефалит. Независимо от това, трябва да осигури пълното съответствие с *acquis*. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта селско стопанство са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 8: Рибарство

Постигнат е допълнителен напредък във връзка с приключването на процеса на създаване на подходяща организационна рамка, институционални ресурси

и материална база във връзка с инспектирането и контрола на централно и регионално ниво. Персоналът на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА) към Министерство за земеделието и горите беше увеличен до 156 души. Регистърът на риболовните съдове беше създаден, но са необходими последващи стъпки за осигуряване пълното съответствие с изискванията на ЕО. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта рибарство са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие в голяма степен върви по график.

Глава 9: Транспортна политика

България продължи да напредва по отношение на въвеждането в съответствие на правото в сектора шосеен транспорт. Необходими са допълнителни стъпки за укрепване на административния капацитет в секторите шосеен транспорт и транспорт по вътрешните водни пътища. Постигнат е напредък по отношение на данъчното облагане на превозните средства и таксуването на ползвателите на пътната мрежа. Необходими са усилия за усъвършенстване на контрола при навлизане в професията. Налага се приемането на допълнителни мерки по подготовката за адаптиране на флотът към техническите изисквания и изискванията за безопасност. Беше постигнат по-нататъшен напредък в продължаващото нормативно сближаване и укрепване на административния капацитет в железопътния транспорт, с оглед въвеждането и прилагането на ревизираното европейско законодателство в тази област. По отношение на стремежа за реструктуриране на българските железници може да се отбележи, че приключи функционалното разделяне на управлението на инфраструктурата от транспортните операции на БДЖ. Наблюдава се, обаче известно забавяне при приемането на необходимите изменения и допълнения в законодателството относно морския транспорт и по отношение на укрепването на административния капацитет за подобряване изпълнението на задълженията на държавата на флага във връзка с морската безопасността. Вследствие на това България все още не е постигнала целта си да бъде извадена от черния списък на Парижкия меморандум за разбирателство. Като цяло приоритетите по Партньорство за присъединяване в областта "Транспорт" са в голяма степен изпълнени, с изключение на сектора морски транспорт. Изпълнението на мерките по Плана за действие се бави.

Глава 10: Данъчна политика

България продължи *сближаването със законодателството по ДДС*, но са необходими допълнителни изменения, по-специално по отношение на *специалните схеми*. Беше постигнато *допълнително сближаване с акцизното*

законодателство, в частност по отношение на приложимите ставки, но за достигане нивото на *acquis* е необходимо те да бъдат завишени. В ход е преглед на законодателството с оглед осигуряване съответствието с *Кодекса за бизнес облагането*. Малък е напредъкът по *продължаването на модернизацията и укрепването на данъчната администрация*, с оглед осигуряване ефективното спазване и прилагане на законодателството и в тази насока ще са необходими значителни допълнителни усилия. Поспециално България трябва да осигури своевременното и ефикасно възстановяване на ДДС. Трябва да бъдат положени усилия и в областта на *административното сътрудничество и взаимопомощ*. Малко е направено за подобряване на информационните системи, което да позволи обмен на данни по електронен път с държавите-членки. България трябва да въведе Директивата за притежаването и движението на акцизни стоки. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Данъчна политика” са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие в голяма степен върви по график.

Глава 12: Статистика

България постигна допълнителен напредък при *подобряване на качеството и обхвата на статистиката*. Трябва да се положат усилия за осигуряване на *достатъчни ресурси за допълнително засилване на статистическия капацитет, включително на регионално ниво*. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Статистика” са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график

Глава 13: Заетост и социална политика

Сближаването с достиженията на правото на ЕС (acquis) в социалната сфера продължава, но малко е постигнато във връзка с приемането на законодателството в областта на *равното третиране на мъжете и жените и забрана на дискриминацията*. Беше засилена ролята на *Инспектората по труда* с оглед прилагане на нормите на ЕО по отношение на здравословните и безопасни условия на труд. Работата по привеждане на законодателната рамка в *съответствие с достиженията на правото на ЕС (acquis) относно общественото здраве продължи*; беше приета национална програма за ограничаване на тютюнопушенето. Необходими са допълнителни усилия за *ускоряване развитието на информационната система за наблюдение и контрол на заразните болести, здравния мониторинг и информация*. Беше постигнат известен напредък по *подпомагане укрепването на капацитета на социалните партньори, чрез*

приемането на Закон за насърчаване на заетостта. В съответствие с Плана за действие, бяха създадени Национален помирителен институт и Икономически и социален съвет. Въпреки това ще са необходими допълнителни усилия за подготвяне на социалните партньори за бъдещата им роля при разработване и прилагане на социалната политика и заетост на ЕО, включително Европейския социален фонд. Особени усилия ще са необходими за усъвършенстването на автономния двустранен социален диалог. Относно изготвянето на национална стратегия, включително събирането на данни, с оглед бъдещото участие в Европейската стратегия за социална интеграция, следва да се отбележи, че този приоритет не е изпълнен. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта "Социална политика и заетост" са изпълнени в ограничена степен. Изпълнението на мерките по Плана в голяма степен върви по график.

Глава 14: Енергетика

България прие *нова енергийна стратегия*. Въпреки това, макар там да са посочени слабостите по отношение на *енергийната ефективност*, стратегията не определя активна политика за подобряване на положението и не *ревизира прогнозите за енергийно потребление, въз основа на по-реалистичен растеж и сценарии за енергиен интензитет*. България потвърди ангажимента си, поет в Меморандума за разбирателство окончателно да *закрие 1 и 2 блок на АЕЦ Козлодуй преди края на 2003 г.* Все още е висящо решението за *закриването на блокове 3 и 4*, което трябва да *бъда взето през 2002 г.* България прие *препоръките, съдържащи се в Доклада на съвета за "Ядрената безопасност в контекста на разширяването"* и, като *отдаде необходимото значение на приоритетите, заложи в доклада*, прави необходимото за тяхното адекватно изпълнение. Независимо от това, България трябва да отдели повече внимание на три от препоръките: *изясняване на правния статус на анализа за безопасност, прилагане на новия Закон за безопасното използване на ядрената енергия във възможно най-кратки срокове и отделяне на специално внимание на финансирането на програмите за съхраняване на радиоактивни отпадъци. Независимостта на националния регулаторен орган за ядрена енергия беше законово укрепена*, като Комитетът по използване на ядрената енергия за мирни цели се *преобразува в Агенция за ядрено регулиране*. Все още предстои *изработването и прилагането на подзаконовите нормативни актове, необходими за пълното прилагане на закона*. България продължи да *полага усилия за осигуряване на високо ниво на функционална ядрена безопасност в АЕЦ Козлодуй*. Твърде рано е да *даде оценка на фазата на извеждане от експлоатация на блокове 1 до 4*, тъй като това все още не е започнало. Все още не е *приет рамков закон за минималните запаси от нефт*, но има

постигнат напредък, тъй като размера на запасите вече не е държавна тайна. Срокът за приемане на закона до юли 2002, съгласно Плана за действие, не беше спазен. Важно е България постепенно да започне да попълва запасите си от нефт в съответствие с изискванията на *достиженията на правото на ЕС (acquis)*. Новият закон за безопасно използване на ядрената енергия предвижда *подобряване на управлението на радиоактивни отпадъци*. Малък е постигнатият напредък по *стартване на изпълнението на мерките за енергийна ефективност, използването на възобновяеми енергийни източници и материално обезпечаване на дейността на Агенцията за енергийна ефективност*. Измененията в Закона за енергетиката и енергийната ефективност полагат основите за сближаване на законодателството по отношение отварянето на пазара. Необходими са допълнителни стъпки за въвеждането на *прозрачни пазарни правила с ясни срокове за отваряне на пазара за свободна конкуренция*. Ролята на *Комисията по енергийно регулиране* беше засилена с новия закон, но капацитетът и независимостта ѝ се нуждаят от допълнително укрепване. Постигнат беше и допълнителен напредък и по *отношение на реструктурирането на сектора на твърдите горива* чрез продажба на въгледобивните мини и ликвидация на непечелившите минни предприятия. *Подготовката за участие във вътрешния пазар на електроенергия и природен газ* напредна с приемането на новия закон за енергетиката и енергийната ефективност, който съдържа разпоредби, позволяващи *отварянето на пазара*. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Енергетика” са изпълнени частично. Изпълнението на мерките по Плана за действие в голяма степен върви по график.

Глава 15: Индустиална политика

България постигна допълнителен напредък в *разработването и изпълнението на пазарно-ориентирана стратегия за конкуренцията*, която наред с другото, определя секторите, които се считат за обещаващи. Този приоритет по Партньорство за присъединяване е изпълнен в голяма степен.

Глава 19: Телекомуникации и информационни технологии

С измененията в Закона за далекосъобщенията беше постигнат допълнителен напредък по *приключване въвеждането на достиженията на правото на ЕС и осигуряване независимостта на регулаторните органи* от оперативните дейности и укрепване на техния капацитет в подготовката за либерализиране на секторите към 1 януари 2003 г. Капацитетът за въвеждане на телекомуникационния регулатор, обаче се нуждае от подобряване. Същото

важи особено за регулаторния орган в сферата на пощенските услуги. Този приоритет по Партньорство за присъединяване е изпълнен частично. Мерките, заложи в Плана за действие се изпълняват в голяма степен по график.

Глава 20: Култура и аудиовизия

Беше постигнат допълнителен напредък по отношение *укрепването на административния капацитет на националния медиен регулаторен орган*, но на това трябва да се отдели повече внимание. С оглед изпълнението на приоритетите по Плана за действие, бяха направени стъпки за укрепване на административния капацитет и увеличаване на бюджета на този орган, но са необходими повече усилия за осигуряване на ефективното осъществяване на контролната му функция и гарантиране на независимостта му. Този приоритет по Партньорство за присъединяване е частично изпълнен. Мерките, заложи в Плана за действие се изпълняват в голяма степен по график.

Глава 21: Регионална политика и координиране на структурните инструменти

Все още са необходими значителни допълнителни усилия за постигане на нужния административен капацитет на ключовите министерства (особено на централно ниво) за разработване на стратегии, изпълнение и оценяване на проектите за регионално развитие, икономическа и социална кохезия, които се финансират от национални и европейски фондове. Съгласно Плана за действие беше приета стратегия за оптимизиране на институционалните механизми за управление на структурните фондове и кохезионния фонд след присъединяването, но това стана през месец май 2002 г. – няколко месеца след очакваното. България все още не е изготвила план за развитие, в съответствие с изискванията на регламентите за структурните фондове. Постигнат е напредък по изясняване на предложените институционалните споразумения за управление на структурните и кохезионния фонд след присъединяването, но са необходими допълнителни усилия, включително по отношение на подходящи механизми за контрол, мониторинг и оценяване. Необходимо е и изграждането на административни структури в съответствие с тези механизми. Много трябва да бъде направено за подготовката на съответствието и спазването на основните правила за финансов мениджмънт и контрол, съдържащи се в съответните регламенти. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Регионална политика” са изпълнени в ограничена степен. Налице е забавяне на изпълнението на някои от мерките, в сравнение със заложения в Плана за действие график.

Глава 22: Околна среда

България постигна напредък в продължаващото *въвеждане на достиженията на правото на ЕС acquis*, но забавянето при приемането на Закона за опазване на околната среда попречи на своевременното придвижване по отношение на *оценката за въздействието върху околната среда и интегрираното предотвратяване и контрол на замърсяването на околната среда*. Необходими са допълнителни усилия за продължаване на въвеждането и прилагането на *достиженията на правото на ЕС acquis*, с акцент върху *оценката за въздействието върху околната среда, качеството на въздуха, управлението на отпадъци, качеството на водата, опазване на природата, контролът върху индустриалното замърсяване и управление на риска, и радиационната защита*. Наравно с това, трябва да се отдели особено внимание на *необходимостта от продължаване на усилията по изготвяне и изпълнение на планове за въвеждане и прилагане на отделните директиви, включително планове за финансиране*. Що се отнася до укрепване на административния капацитет, мониторинга и правоприлагането на национално и регионално ниво, трябва да се отбележи, че взетите решения за *укрепване на административния капацитет на Министерството на околната среда и водите, както и на регионалните инспекторати*, трябва да намерят израз и в съответните бюджетни разпоредби. Макар да бяха предприети стъпки за *интегрирането на изискванията за защита на околната среда във всички секторни политики*, вниманието в тази насока, както на национално, така и на регионално ниво, трябва да продължи. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Околна среда” са изпълнени в ограничена степен. Изпълнението мерките по Плана за действие се извършва в голяма степен по график.

Глава 23: Защита на потребителите и тяхното здраве

Малък е постигнатият допълнителен напредък по привеждане на законодателството в съответствие и осигуряване на ефективното прилагане на Закона за защита на потребителя. Трябва да се отдели повече внимание на разработването на независим и ефикасен механизъм за надзор на пазара. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта “Защита на потребителите” са само частично изпълнени. Изпълнението на мерките по Плана за действие изглежда върви по график.

Глава 24: Сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи

България представи *Шенгенски план за действие*. Бяха направени допълнителни стъпки за *доизграждане и модернизиране на инфраструктурата по бъдещите външни граници на ЕС*, но ще са необходими и по-нататъшни усилия. Беше приет нов закон за убежището и бежанците, но трябва да се засили административния капацитет, като бъдат заделени достатъчно ресурси за *осигуряване на правилното му прилагане*. Ограничен е напредъкът по отношение *подобряването на вътрешното сътрудничество между полицията и другите правозащитни и съдебни органи, по-специално във връзка с борбата срещу организираната престъпност*. България все още се нуждае от *актуализиране и изпълнение на интегрираната стратегия за борба с организираната престъпност – от предотвратяване до наказателно преследване, в сътрудничество с Министерство на правосъдието, Министерство на вътрешните работи и всички останали заинтересовани агенции*. Стратегията за борба с организираната престъпност все още не е приета и следователно тази задача по Плана за действие със срок края на месец май 2002 г. все още не е изпълнена. България *разработи национална стратегия по отношение на наркотиците* и сега се нуждае от *укрепване на административния капацитет и координация между съответните органи, включени в нейното изпълнение*. Все още са необходими допълнителни стъпки за *осигуряване въвеждането и прилагането на актовете на Общността в областта на съдебното сътрудничество по граждански дела*. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта "Правосъдие и вътрешни работи" са частично изпълнени. С изключение на приемането на стратегия за борба с организираната престъпност, изпълнението на мерките по плана за действие се извършва по график.

Глава 25: Митнически съюз

Беше постигнат известен напредък по отношение на прилагането на българския Митнически кодекс, включително, *въвеждащите разпоредбите*, но трябва да бъде направено повече. Стартира стратегия за мащабна реформа, с цел подпомагане на работата по *гарантиране на стабилността и укрепване на административния и оперативен капацитет на митническата администрация, което да и даде по-широки възможности за прилагане на законодателството и подобряване на сътрудничеството с останалите правозащитни органи*. Съгласно плана за действие беше създаден Митнически консултативен съвет. Работата по неотложния приоритет – *изпълнение на стратегията за информационната система на българската митническа администрация продължава*, но със закъснение в сроковете. Работата по *въвеждане и изпълнение на политиката за митническа етика продължава и вече е част от Националната стратегия за борба с*

корупцията. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта "Митнически съюз" са само частично изпълнени. Изпълнението на мерките по плана за действие върви по график в голяма степен.

Глава 28: Финансов контрол

Значителен е постигнатият напредък във връзка с измененията на *Закона за държавен вътрешния финансов контрол*, установяване на *функционалната независимост* на Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол и прехвърляне на последващия контрол под отговорността на централното управление на разходващото ведомство. Беше постигнат допълнителен напредък по отношение *прилагането на новата законодателна рамка и засилване на административния капацитет и функционалната независимост на съответните институции*. България започна работа по изпълнение на приоритета за *създаване на рамка за основните системи и одите на изпълнение или за разработване на култура на управленска отчетност*. Първите стъпки към създаване на устойчив механизъм за обучение на контролиращи лица и одитори бяха направени в съответствие с Плана за действие, в частта му относно обучението. Постигнат е известен напредък и при *разработването на съгласувани и подробни стандарти за външен одит, допълнени от съответната методология и учебни помагала*. Бяха направени стъпки за *укрепване на капацитета на Сметната палата*, по-специално чрез приемането на закон, който *допълва законодателната рамка по отношение на външния одит*. Все още не е определено лице за контакт във връзка със *защитата на финансовите интереси на Общността и започване на ефективното сътрудничество с OLAF*. България е постигнала известен напредък във връзка с борбата с измамите и усилията по осигуряване на коректното използване, контролиране, мониторинг и оценка на предприсъединителните фондове на ЕС, но трябва да продължи да полага усилия в тази насока. Като цяло приоритетите на Партньорство за присъединяване в областта "Финансов контрол" са частично изпълнени. Изпълнението на мерките по плана за действие върви по график в голяма степен.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Конвенции за правата на човека, ратифицирани от страните-кандидатки, 15 септември 2002 г.

Присъединяване към следните конвенции и протоколи	B G	C Y	CZ	EE	H U	LV	LT	M T	PL	R O	SK	S I	TK
ЕКПЧ (Европейска конвенция по правата на човека)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Протокол 1 (право на собственост)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Протокол 4 (свобода на движение и сродни права)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
Протокол 6 (смъртно наказание)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
Протокол 7 (non bis in idem)	X	X	X	X	X	X	X	O	O	X	X	X	O
Европейска конвенция за предотвратяване на изтезанията	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Европейска социална харта (ECX)	O	X	X	O	X	X	O	X	X	O	X	O	X
Европейска социална харта (Ревизирана)	X	X	O	X	O	O	X	O	O	X	O	X	O
Рамкова конвенция за защита на националните малцинства	X	X	X	X	X	O	X	X	X	X	X	X	O
МПГПП (Международен пакт за граждански и политически права)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
Факултативен протокол към МПГПП (право на лична комуникация)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
Втори факултативен протокол към МПГПП (смъртно	X	X	O	O	X	O	X	X	O	X	X	X	O

наказание)													
МПИСКП (Международен пакт за икономически, социални и културни права)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
КИИ (Конвенция срещу изтезанията)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
КПРД (Конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	O
КПДЖ (Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация на жените)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Факултативен протокол към КПДЖ	O	X	X	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O
КПД (Конвенция за правата на детето)	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

× Конвенцията е ратифицирана

O Конвенцията НЕ е ратифицирана

BG = България; CY = Кипър; CZ = Република Чехия; EE = Естония; HU = Унгария; LV = Латвия; LT = Литва; MT = Малта; PL = Полша; RO = Румъния; SK = Словакия; SV = Словения; TK = Турция

Статистически данни

	1997	1998	1999	2000	2001
Общи данни	в 1000				
Население (average)	8.312	8.257	8.211	8.170	7.915
	в км ²				
Обща площ	110.975	110.975	110.910	110.910	110.910

Национален баланс	в млн. нови лева ¹²				
Брутен вътрешен продукт по текущи цени	17,433	22,421	23.790	26.753	29.618
	в 1000 ЕКЮ/евро				
Брутен вътрешен продукт по текущи цени	9.2	11.4	12.2	13.7	15.2
	ЕКЮ/евро				
Брутен вътрешен продукт на глава от населението ¹³ по текущи цени	1.100	1.400	1.500	1.700	1.900
	% изменение от предходната година				
Брутен вътрешен продукт при фиксирани цени (национална валута)	-5.6	4,0	2.3	5.4	4.0
Растеж на заетостта	-3,9	-0,2	-2,1	-4,7	:
Растеж на производителността на труда	-1,8	4,2	4,4	10,6	:
	в стандарти за покупателна способност				
Брутен вътрешен продукт на глава от населението ² по текущи цени	5.400	5.700	6.000	6.000	6.500
Структура на производството	като % от брутната добавена стойност ¹⁴				
- Селско стопанство	26,6	20,2	16,2	13,8	:
- Промисленост (без строителство)	25,4	23,9	21,6	23,0	:
- Строителство	2,8	3,6	3,5	3,5	:
- Услуги	45,2	52,4	58,7	59,8	:
Структура на разходите	като % от брутния вътрешен продукт				
- Разходи за крайно потребление	85,5	82,9	87,9	87,1	87,2
- домакинства и	73,0	67,6	71,3	69,2	69,6

¹² Да се има предвид, че България промени паричната си единица през юли 1999 г. при съотношение 1 към 1000. Новата парична единица бе наречена "Нов български лев".

¹³ Стойностите са изчислени, като са използвани данните за населението от националния баланс, които може да се различават от данните, използвани в демографските статистики.

¹⁴ Включително FISIM

неправителствени институции за					
подпомагане на домакинства					
- общо управление	12,6	15,3	16,6	17,9	17,6
- Брутен постоянен капитал	11,0	13,0	15,1	15,7	17,8
- Изменение на запасите ¹⁵	0,6	3,1	3,0	0,4	:
- Износ на стоки и услуги	58,3	47,1	44,6	55,7	55,7
- Внос на стоки и услуги	53,7	46,8	50,3	61,1	63,2

Инфлационен индекс	% изменение от предходната година				
Индекс на потребителски цени	:	18,7	2,6	10,3	7,4

Платежен баланс	в млн. ЕКЮ/евро				
- Разплащателна сметка	922,6	-54,8	-642,3	-759,6	-940 ¹⁶
- Търговски баланс	283,1	-339,6	-1 014,3	-1 272,7	:
Износ на стоки	4 240,6	3 740,6	3 759,1	5 223,6	:
Внос на стоки	3 957,5	4 080,1	4 773,4	6 496,4	:
- Нето услуги	745,4	332,4	295,8	547,3	:
- Нето приход	-314,6	-252,9	-205,0	-347,8	:
- Нето текущи преводи	208,8	205,2	281,2	313,6	:
- от които: държавни преводи	113,6	52,8	63,5	59,4	:
- Преки чужди инвестиции (FDI) (нето)	445,1	479,3	756,3	1 084,3	775 ⁵
входящ поток					

Публични финанси	като % от brutния вътрешен продукт				
Общ държавен дефицит/излишък	-0,3	1,3	0,2	-0,7	1,7 p
Общ държавен дълг	107,4	79,6	79,3	73,6	66,3 p

Финансови показатели	като % от brutния вътрешен продукт				
Брутен външен дълг за цялата промишленост ¹⁷	102,7	74,6	81,2	77,4	:
	като % от износа				
Брутен външен дълг за цялата промишленост ⁵	165,9	165,0	183,8	132,06	:
Парични натрупвания	1000 млн. ЕКЮ/евро				
- M1	1,2	1,5	1,7	2,0	2,5
- M2	2,9	3,3	3,7	4,9	6,2

¹⁵ Тези данни включват промените в запасите, придобивания без ценности и статистическото несъответствие между БВП и разходните му компоненти.

¹⁶ Източник – Интернет страница на БНБ

⁶ Сериите прекъсват след 1997

- МЗ	3,1	3,5	3,9	5,1	6,5
Общо кредит	2,9	2,9	3,3	3,6	4,2
Средни краткосрочни лихвени проценти	годишен %				
- дневен паричен курс	136,8	2,4	2,6	2,9	3,7
- лихвен процент за отпускани заеми	191,3	14,8	14,6	13,6	13,2
- лихвен процент за депозити	79,8	3,0	3,3	3,2	3,2
Обменен курс за ЕКЮ/ЕВРО	(1 ЕКЮ/евро = ... нови лева)				
- средно за периода	1,902	1,969	1,956	1,948	1,948
- в края на периода	1,976	1,956	1,956	1,954	1,946
	1994=100				
- Индекс на ефективност на обменния курс	5,6	5,4	5,8	5,9	6,2
Резервни активи	млн. ЕКЮ/евро				
- Резервни активи (включително злато)	2 257	2 619	3 234	3 756	4 120
- Резервни активи (без злато)	1 986	2 361	2 943	3 455	3 798

Външна търговия	млн. ЕКЮ/евро				
Търговски баланс	337	-328	-1,007	-1,280	-1,764 p
Износ f. o. b.	4.386	3.747	3.734	5.253	5.707 p
Внос f. o. b.	4.049	4.075	4.741	6.533	7.471 p
	предходната година = 100				
Условия за търговия	:	:	:	:	92.2 p
	като % от цялото				
Износ с ЕС – 15	43,2	50,4	52,1	51,1	54,8 p
Внос с ЕС – 15	37,7	45,2	48,4	44,0	49,4 p

Демография	на 1000 души от населението				
Естествен прираст	-7,0	-6,4	-4,8	-5,1	-5,6
Равнище на миграция (включително корекции)	:	:	:	:	:
	на 1000 живородени				
Ниво на детската смъртност	17,5	14,4	14,6	13,3	14,4
Продължителност на живота	от раждането				
Мъже:	:	67,6	:	68,15	:
Жени:	:	74,6	:	75,34	:

Пазар на труда (проучване на работната сила) ¹⁸	% от населението				
Процент на икономическа активност (15-64)	63,2	63,3	61,6	61,0	63,3
Равнище на заетост (15-64) общо	54,5	55,5	52,9	51,9	50,7
Равнище на заетост (15-64) - мъже	58,4	59,4	57,0	54,9	53,6
Равнище на заетост (15-64) - жени	50,7	51,8	49,0	47,2	47,9
Процент на заетост по клонове NACE ¹⁹	В % от общия брой				
- селско и горско стопанство	25,3	26,2	25,8	26,7	:
- промишленост (без строителство)	27,6	26,5	24,6	23,1	:
- Строителство	4,4	4,1	4,3	4,1	:
- Услуги	42,7	43,2	45,4	46,1	:
Процент на безработица, общ	% от работната сила				
Процент на безработица - мъже	13,7	12,2	14,1	16,3	19,9
Процент на безработица - жени	13,9	12,6	14,0	16,7	20,8
Процент на безработица на лица под 25 г.	13,5	11,8	14,1	15,9	18,9
	33,5	28,4	31,4	33,4	39,3
Дял на дълготрайно незаетите лица	Като % от общия брой незаети лица				
	60,4	61,5	60,0	58,7	63,1
Инфраструктура	в км на 1000 км ²				
Железопътна мрежа	38,7	38,7	38,7	38,9	38,9
Дължина на автомагистралите	в км				
	314	319	324	324	328

Промишленост и селско стопанство	предходната година = 100				
Показател за обем на промишленото производство	81,7	91,5	90,3	110,3	97,6 p
Показател за обем на брутното селскостопанско производство	112,4	98,5	102,7	90,9	99,7 p

Жизнен стандарт	на 1000 души
-----------------	--------------

¹⁸ Данни от националните проучвания на работната сила за периода 1997-2000. Другите показатели са от Проучванията на работната сила на Общността

¹⁹ процентите са базирани на данните от Националните счетоводни баланси и следователно не са изцяло сравними с тези на други страни-кандидатки, които са базирани на проучванията на работната сила. Най-важната разлика касае отбиващите редовната си военна служба, които не са включени в проучванията на работната сила, но са включени в националните счетоводни баланси в общите държавни служби.

Брой автомобили	208,9	219,1	232,4	243,9	262,3
Телефонни абонати	323,7	335,1	345,9	353,6	368,5
Брой на абонатите на мобилни телефони	4,5	15,9	40,1	90,6	:
Брой на абонатите за Интернет ²⁰	:	0,1	0,4	0,7	17,0

В = временни данни

р – прогнозни данни

Методологични бележки

Инфлационен индекс

Потребителска ценова инфлация: Държавите-членки на ЕС определиха нов потребителски ценови индекс (ПЦИ), който да е в съответствие със задълженията на Договора за ЕС, като част от подготовката за въвеждането на единната валута. Целта беше да се създаде ПЦИ, сравним за държавите-членки. Основната задача беше да се уеднаквят методологията и използваните данни. Резултатът е Хармонизираният индекс на потребителските цени (ХИПЦ). Подобно начинание започна и за страните-кандидатки (СК). По отношение на разширяването, той е еднакво важен, за да бъде тяхната икономика оценена въз основа на сравними индекси. Вече е постигнат известен напредък за приемането на тези нови правила. От януари 1999 г. страните-кандидатки представят месечен отчет на Евростат, така наречените задочни ХИПЦ, въз основа на националните ПЦИ, но адаптирани към данните, използвани от ХИПЦ. Те все още не съответстват напълно на ХИПЦ на държавите-членки. В таблицата данните по ХИПЦ са калкулирани със задна дата от 1996 (индекси от 1997 г.).

Финансиране

Публично финансиране: Статистиката за държавния дефицит и дълг на страните-кандидатки са временни в смисъл, че те все още не отговарят напълно на методологическите изисквания на ЕС. Най-общо казано, общият правителствен дефицит/излишък се позовава на националното счетоводно понятие за консолидиран общ държавен нетен заем/нетно кредитиране на Европейската система за интегрирани икономически сметки 95. Общият държавен дълг е определен като консолидиран брутен дълг по номинална

²⁰ От 2001 г. се извършва проучване на доставчиците на Интернет услуги. До 2001 са представени само данните от основния оператор.

стойност в края на година. Налице са издания от 1997 г.; данните за 1996 г. са приблизителни и са получени по методологията GFS на МВФ.

Брутен външен дълг: за цялата икономика, който включва както краткосрочния, така и дългосрочния дълг, но изключва ликвидните инвестиции и парично-пазарните инструменти. Източникът на информация за размера на неизплатения дълг е ОИСР, а за брутния външен дълг е Евростат. За съотношението между брутен външен дълг и износ са използвани националните счетоводни определения за стоки и услуги (източник: Евростат). Данните за 2000 г. са приблизителни оценки на Евростат въз основа на съвместни издания на ОИСР, МВФ, Банката за международни разплащания и Световната банка.

Парична маса: данни за запасите в края на годината. М1 означава банкноти и монети в обръщение плюс открити банкови депозити. М2 означава М1 плюс спестовните депозити плюс други краткосрочни претенции към банките. М3 означава М2 плюс някои неликвидни позиции. Не всяка държава произвежда М3. Общия кредит означава заеми отпуснати от резидентски парично-финансови институции (МВФ) и не-резидентски на МВФ.

Лихвени проценти: средни годишни лихвени проценти, базирани на месечни извлечения на ЕВРОСТАТ. Лихвените проценти по отпуснати заеми от банки на предприятия за повече от една година. Лихвените проценти за банкови депозити с уговорен падеж за повече от една година. Дневните валутни курсове са дневните междубанкови курсове.

Обменни курсове: Обменните курсове за ЕКЮ са официално обявените до 1 януари 1999 г., когато ЕКЮ бе заменено от ЕВРО. Обменните курсове за ЕВРО са референтни курсове на Европейската централна банка. Индексът на ефективните обменни курсове (номинален), както е докладван от Евростат, е осреднен от търговски партньори.

Резервни активи: данни за запасите в края на годината, така както са съобщени на Евростат. Определени са като сума от притежаваното от централната банка злато, чуждестранна валута, SDR, резервите в МВФ и други претенции на чуждестранни лица. Златото е оценено по пазарна цена в края на годината.

Външна търговия

Внос и износ (текущи цени): данните се основават на специалната търговска система, според която външната търговия представлява стоките, пресичащи митническите граници на страната. Търговските данни изключват прекият реекспорт и търговията на услуги, търговията в безмитните зони, както и лицензии, ноу-хау и патенти. Стойността на външнотърговския оборот включва пазарната стойност на стоките и допълнителните разходи (транспорт, застраховка и др.). Терминът FOB означава, че всички разходи, направени по време на транспортирането до митническата граница, са за сметка на продавача. Терминът CIF означава, че купувачът заплаща допълнителните разходи. Износът тук е посочен на база FOB. Вносът е посочен на база CIF.

Търговски класификации: търговските стокови потоци са посочени съгласно Комбинираната номенклатура и Единния административен документ.

Внос и износ с 15 държави-членки. Данни, представени от България.

Демография

Равнище на миграцията: приблизителното равнище на миграция (преизчислено от ЕВРОСТАТ) за годината X, е: {население(X+1)-население(X)-смъртност(X)+раждаемост(X)}. Според тази формула всяка промяна в числеността на населението, която не се дължи на раждаемостта или смъртността, се дължи на миграция. Следователно този показател включва административни корекции (и прогнозни грешки, ако общата численост на населението е изчислена въз основа на оценки на регистрираните раждаемост и смъртност). В този случай данните са по-обосновани. Освен това по-голямата част от разликата между приблизителното равнище на миграция, предоставено от дадена страна, и нивото, изчислено от Евростат, се дължи на неточно или забавено отчитане на миграцията.

Продължителност на живота. Данните са предоставени на база на три-годишно изследване.

Работна сила

Европейското проучване на работната сила се провежда през пролетта всяка година в съответствие с Регламент на Съвета (ЕИО) №557/98 от март 1998г. Подробно описание на методите за представителни извадки, процедурите за изравняване, дефинициите и общото кодиране на Общността, понастоящем използвано в проучването на работната сила, е представено в публикациите ”Проучване на работната сила-Методи и дефиниции. 1998” и ”Проучването на работната сила в страните от ЦИЕ-Методи и дефиниции. 2000”.

Всички дефиниции се прилагат към лица, навършили 15 години и живеещи в частни домакинства. Концепциите и дефинициите, използвани в проучването, следват насоките на МОТ. Лицата, отбиващи задължителна военна служба, не са включени.

Заети лица са тези, които през съответната седмица са извършили някаква работа срещу заплащане или облага за поне един час или не са работили, но имат работа, от която временно са отсъствали. Семейните работници са включени.

Средна заетост от бюрата на NACE се основава на националните счетоводни баланси и следователно не са изцяло сравними с тези на останалите страни-кандидатки, които се основават на проучванията на работната сила. Най-съществената разлика се отнася до отбиващите редовната си военна служба, които не са включени в проучванията на работната сила, но са включени в националните счетоводни баланси /НСБ/ в общите държавни служби: За подробна информация – глава 11, параграф 19 от методологията на НСБ.

От 2001 г. (Регламент на Комисията (ЕО) № 1897/2000 от 7 септември 2002 г.) безработните включват лица от 15 до 74 години, които:

а) са били без работа през сравнителната седмица, т.е. нито са имали работа, нито са били на работа (за 1 час или повече) при наемане на работа срещу заплащане или самонаемане;

б) в момента са били на разположение за работа т.е. били са на разположение за наемане на работа срещу заплащане или самонаемане преди края на двете седмици след сравнителната седмица;

в) активно са търсили работа, т.е. предприели са конкретни стъпки през периода от четири седмици, завършващ със сравнителната седмица, за търсене на работа срещу заплащане или самонаемане, или които са намерили работа с по-късно начало т.е. в рамките на период, от най-много три месеца.

Съпоставимост с резултатите преди 2001 г.: резултатите за безработицата са се отнасяли за лица над 15 години. Лицата, които са си намерили работа с по-късно начална дата, са се считали за безработни при единственото условие да не са имали работа през сравнителната седмица.

Продължителността на заетостта се определя като:

а) продължителността на търсене на работа, или

б) продължителността на изминалия период от последната заемана работа (ако този период е по-кратък от продължителността на търсенето на работа).

Активното население се определя като сбор от заетите и незаетите лица.

Неактивни лица са онези, които не са класифицирани като заети или безработни лица.

Ръстовете на заетост представляват заетите лица на възраст между 15 и 64 годишна възраст като процент от населението на една и съща възраст.

Ръстовете на безработица представляват безработните лица като процент от активното население на възраст над 15 години.

Данните се отнасят за м. юни на всяка година

Инфраструктура

Железопътна мрежа: всички железни пътища в даден район. Това не включва шосейни или водни отсечки, дори ако се налага подвижен железопътен състав да преминава по тях, например автоплатформа за вагони или ферибот. Линиите, използвани единствено за туристически цели се изключват по време на туристическия сезон, както и релсовите пътища, конструирани единствено за обслужване на мини; дърводобивни или други промишлени и селскостопански предприятия, и които не са достъпни за обществения трафик. Данните отчитат конструктивната дължина на жп линиите.

Дължина на автомагистралите: път, специално проектиран и построен за автомобилен трафик, който не обслужва териториите, граничещи с него, и който:

а) е оборудван, освен на специално определени места или временно, с отделни платна за двете посоки на движение, разделени едно от друго или с разделителна линия, която не е предназначена за движение, или по изключение по друг начин;

б) не пресича на едно ниво друг шосеен път, железопътна линия или трамвайна линия или пешеходни алеи;

в) е специално обозначен като магистрала и е запазен за специални категории пътни моторни превозни средства.

Входните и изходните платна на автомагистралите са включени, независимо от разположението на пътните знаци. Включват се и автомагистралите в границите на населените места.

Промисленост и селско стопанство.

Показатели за обем на промишлено производство: промишленото производство включва минно и кариерно дело, производство и снабдяване с електричество, газ, пара и вода (съгласно класифициращите раздели В, Г и Д на ревизия 1 на NACE). Показателят за годишно промишлено производство е определен чрез пълно изследване на предприятия (държавни и частни), числящи се към промишления сектор.

Показатели за обем на брутната селскостопанска продукция: Данните се основават на методологията на SNA и включват земеделието и горите (NACE, раздели АиБ).

Жизнен стандарт

Брой на автомобилите: пътнически автомобили, пътни МПС, различни от мотоциклети, предназначени за превозване на пътници и с места за не повече от 9 души (включително мястото на водача). Терминът “пътнически автомобил” включва и микро-автомобилите, (за управлението на които не се изисква удостоверение за управление), такситата и наетите пътнически автомобили, при условие, че имат по-малко от десет места. Тази позиция може да включва също така и пикапите.

Интернет абонаменти: Данните са предоставени от БТК.

Източници

Обща площ, външна търговия, пазар на труда, инфраструктура, демография, промишленост и селско стопанство, жизнен стандарт (без връзките с Интернет): национални източници.

Национален баланс, инфлационен индекс, платежен баланс, публични финанси, финанси: Евростат.